PORTA MAGICA

De acelaşi autor, la Editura Nemira a apărut:

Maria Magdalena în evanghelii şi texte apocrife

Marvin Meyer este unul dintre cei mai renumiţi specialişti în gnosticism, în manuscrisele Bibliotecii de la Nag Hammadi şi în lucrări despre Iisus care nu aparţin Noului Testament. Este profesor de Studii biblice şi creştine şi director al Institutului Albert Schweitzer din cadrul Universităţii Chapman din Orange, California. Printre cele mai recente cărţi publicate se află: *Maria Magdalena în evanghelii şi texte apocrife* (Editura Nemira, 2008), *The Gospel of Thomas*: *The Hidden Sayings of Jesus*; *The Gnostic Bible* şi *Secret Gospels*: *Essays on Thomas and the Secret Gospel of Mark*.

Marvin Meyer

IISUS ÎN EVANGHELII ŞI TEXTE GNOSTICE

j

Traducere din limba engleză Mihai-Vlad Ionaşcu

NEMIRA

Coperta colecţiei: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU Ilustraţia copertei: *Ms Hunter 36 Crucifixion*, from Vita Christi, by Ludolf of Saxony, c. 1300 – 77/78 (vellum) by German School, (14th century)

© Glasgow University Library, Scotland/The Bridgeman Art Library. Nationality / copyright status: German / out of copyright

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a Români MEYER, MARVIN

Iisus în evanghelii şi texte gnostice / Marvin Meyer trad.: Mihai-Vlad Ionaşcu.

— Bucureşti Nemira Publishing House, 2011 ISBN 978 – 606 – 579 – 117 – 6

I. Ionaşcu, Mihai-Vlad (trad.)

229.8

232

Marvin Meyer

THE GNOSTIC GOSPELS OF JESUS © 22005 by

Marvin Meyer. All rights reserved.
Published by arrangement with Harper One, an imprint of Harper Collins Publishers
© Nemira, 2011
Lector: Ecaterina DERZSI Tehnoredactor: Corneliu ALEXANDRESCU
Tiparul executat de FED PRINT S.A.
Orice reproducere, totală sau parţială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă şi se pedepseşte conform Legii dreptului de autor.
ISBN 978 – 606 – 576 – 117 – 6

Introducere

Descoperirea evangheliilor gnostice

Evangheliile gnostice şi textele înrudite publicate în acest volum oferă noi moduri remarcabile de a-l înţelege pe Iisus şi începuturile creştinismului, însă nimic din toate acestea nu ar fi posibil fără recentele descoperiri ale papirusurilor îngropate în nisipurile Egiptului.

În decembrie 1945, după cum povesteşte Muhammad Ali din clanul al-Samman, câţiva fellahini egipteni, printre care însuşi povestitorul, îşi călăreau cămilele în apropiere de Jabal al-Tarif, o stâncă semeaţă care flanchează fluviul Nil în Egiptul de Sus, lângă oraşul Nag Hammadi.1 Fellahinii şi-au îngenuncheat animalele la picioarele stâncii şi s-au pornit să sape în jurul unui bolovan mare care se prăvălise pe taluz, panta de grohotiş dinspre stâncă. Se uitau după *sabakh*, un fertilizator natural care se poate forma în astfel de zone, dar spre surprinderea lor au descoperit altceva în loc: o oală de pământ de dimensiuni apreciabile, îngropată lângă bolovan, gura ei fiind sigilată cu un bol pe post de capac. Muhammad Ali a menţionat că a avut o reţinere înainte de a scoate capacul, deoarece îi era teamă ca nu cumva acel vas să conţină un djinn sau duh, care, odată eliberat, le-ar putea face rău. Totuşi el şi-a amintit că existau poveşti despre comori ascunse în adâncuri în acea regiune, iar dragostea lui de aur a învins teama de djinni. După cum a mărturisit, a spart oala de

pământ cu o săpăligă şi ceva auriu a ieşit din ea şi a dispărut în văzduh.

Ceea ce a văzut Muhammad Ali, conchidem noi acum, era nu aur, ci fragmente de papirus, aurii la culoare, care au fost eliberate din strânsoarea vasului în plină lumină solară. Când s-a uitat înăuntru, a rămas dezamăgit de faptul că nu mai rămăsese niciun dram de aur, însă a dat peste ceea ce savanţii consideră a valora mai mult decât acel metal preţios. Acolo, în oala de pământ, se afla o colecţie de texte antice: treisprezece codexuri a ceea ce acum denumim Biblioteca de la Nag Hammadi.2 Toate documentele sunt redactate în coptă, limbă derivată din vechea egipteană. În această mică bibliotecă se găsesc majoritatea evangheliilor gnostice şi a textelor înrudite prezentate în volumul de faţă: *Evanghelia lui Toma*, *Evanghelia lui Filip*, *Evanghelia adevărului*, *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* (cunoscută şi sub numele de *Evanghelia egipteană*), *Cartea tainică a lui Ioan*, *Cartea tainică a lui Iacovy Cartea lui Toma*, *Dialogul Mântuitorului* şi A doua *cuvântare a marelui Set*.

Câteva decenii mai înainte, în ianuarie 1896, un negustor de manuscrise din Cairo i-a oferit spre vânzare unui savant german pe nume Carl Reinhardt3 un codex pe papirus. Cartea, ca şi negustorul, se poate să-şi fi avut originea în Akhmim, dar locul exact în care a fost descoperită rămâne necunoscut. Este posibil să fi fost îngropată într-un cimitir sau pe undeva prin apropiere de Akhmim, dacă este să-i dăm crezare editorului Carl Schmidt Reinhardt a cumpărat papirusul în Cairo şi l-a dus la Berlin, unde a fost găzduit de Ägyptische Museum. Astăzi este deseori numit BG 8502, prescurtarea la Codex Berolinensis Gnosticus 8502 sau Codexul gnostic berlinez 8502.

Carl Schmidt se pregătea să publice manuscrisul în 1912, dar o serie de blesteme demne de legendele despre magia egipteană au început să afecteze vieţile celor care lucrau la codex. La tipografia din Leipzig s-a spart o ţeavă

şi apa a distrus paginile pregătite pentru publicare. A izbucnit Primul Război Mondial şi s-a amânat tipărirea cărţii. A murit Carl Schmidt Apoi cel de-al Doilea Război Mondial a împiedicat apariţia volumului. După care, în 1945, a fost descoperită Biblioteca de la Nag Hammadi, iar savanţii au fost distraşi de la munca la Codexul berlinez. În 1955, Walter C. Till, care şi-a asumat responsabilitatea editorială după moartea lui Carl Schmidt, a văzut sub tipar ediţia critică germană a BG 8502 şi cartea a devenit în sfârşit disponibilă.

Codexul gnostic berlinez conţine patru texte scrise de asemeni în limba coptă. Primul este incompletă, dar fascinanta *Evanghelie a Mariei*, inclusă şi în prezentul volum. Celelalte scrieri sunt *Cartea tainică a lui Ioan* (versiunea mai scurtă), *înţelepciunea lui Iisus* (care se găseşte şi în Biblioteca de la Nag Hammadi) şi *Fapta lui Petru* (*cf. Faptele lui Petru*).*4*

Alte documente antice au întregit colecţia de evanghelii gnostice şi texte înrudite prezentate în cartea de faţă. Dintr-o grămadă de nimicuri din anticul Oxyihynchus (modernul el-Bahnasa) din Egipt, arheologii au scos la lumină mii de papirusuri, printre care fragmentele greceşti din *Evanghelia lui Toma* [Papyrus Oxyihynchus (P. Oxy.) I, 654, 655] şi din *Evanghelia Mariei* [Papyras Oxyrhynchus (P. Oxy.) 3525 şi Papyrus Rylands (P. Ryl.) 463]. *În Respingerea tuturor ereziilor* a lui Ipolit din Roma, savanţii au identificat fragmente citate dintr-o versiune a *Evangheliei lui Toma*? şi lungi pasaje din *Cartea lui Baruh*, un text gnostic atribuit unui anumit Iustin. Iar în *Faptele lui Ioan* se găseşte o secţiune denumită *Hora Crucii* (sau *Imnul lui Iisus*) care oferă o interpretare gnostică asupra lui Iisus, a naturii pătimirii şi a destinului omului.

Ce este gnosticismul?

În opinia mea, dintre toate publicaţiile, cartea lui Elaine H. Pagels *The Gnostic Gospels* ne-a făcut cunoscută sintagma „evanghelii gnostice”, sintagmă care apare şi în

titlul volumului de faţă. Dar ce este gnosticismul?

În prezent, „gnosticism” reprezintă unul dintre termenii cei mai atractivi şi mai controversaţi. Cuvântul „gnosticism” se pare că a fost conceput în secolul al XVII-lea, fiind folosit în scopuri polemice anticatolice6. Totuşi termenii greceşti *gnosis*, „cunoaştere”, şi *gnostikos*, „cunoscător** sau „gnostic”, au fost folosiţi mult mai timpuriu. *Gnosis* este un cuvânt comun în scrierile din Antichitate şi Antichitatea târzie, iar atât *gnosis*, cât şi *gnostikos* se întâlnesc în lucrările ereziologilor care au încercat să combată şi să demaşte drept erezie ceea ce ei considerau a fi gânduri sau fapte necuvenite.

Astfel, din cauza scopurilor polemice inerente în majoritatea dezbaterilor despre *gnosis*, gnostici şi gnosticism, unii savanţi au recomandat să renunţăm la aceşti termeni. La conducerea atacului asupra lor se află Michael A. Williams şi Karen L. King, iar argumentele celor doi merită toată atenţia.

În cartea sa *Rethinking „Gnosticism”*, Michael Williams îşi declară intenţia de a dărâma o „categorie dubioasă”, aceasta fiind însuşi gnosticismul. Autorul trece în revistă o largă varietate de încercări din partea specialiştilor de a defini şi descrie gnosticismul, însă, după părerea lui, toate lasă de dorit: „Termenul «gnosticism» în ultimă instanţă a stârnit mai multă confuzie decât clarificare”. 7 Pentru a ridica vălul confuziei şi al obscurităţii savanţilor în ceea ce priveşte gnosticismul, Williams propune în loc o nouă categorie: tradiţiile demiurgice biblice. El scrie:

Plin, ¿tradiţii demiurgice” înţeleg acele tradiţii care atribuie creaţia şi controlul cosmosului unei sau unor entităţi inferioare, distincte de Dumnezeul suprem. Aici am include şi cea mai mare parte din platonismul antic, desigur: Dar dacă îi adăugăm şi adjectivul fjbiblice” pentru a desemna tradiţiile demiurgice care încorporează sau îmbrăţişează de asemeni şi scripturile din tradiţiile iudaice sau creştine, atunci aria vizată de această categorie se

îngustează în mod semnificativ.8

Karen King, în cartea sa *Whatis Gnosticism*? este de acord cu Michael Williams că termenul „gnosticism” este problematic şi că ar putea fi lăsat deoparte, însă abordarea ei este oarecum diferită. King observă că există probleme cu definiţiile în general („Definiţiile tind să producă entităţi statice şi reificate şi să ascundă interesul retoric şi ideologic al autorilor lori*9), dar în cazul „gnosticismului** problemele definirii lui sunt complexe. „Gnosticism** şi termenii înrudiţi, afirmă autoarea, sunt doar nişte constructe retorice folosite, din zilele ereziologilor şi până în prezent, pentru a desemna „tabăra cealaltă** şi pentru a o descrie drept erezie, iar aceste desemnări au fost modelate de interese anticatolice, antisemite, colonialiste şi evoluţioniste. King sugerează că avem nevoie de noi şi diferite dezbateri asupra gnosticismului în lumea noastră pluralistă şi postmodernă:

Analiza pe cane o propun aici ţinteşte mai degrabă practica decât originile şi esenţa. Oferă nu o largă şi închegată totalitate, ci o serie de episoade care nu mai sunt legate între ele într-un cadru cauzal al originilor şi dezvoltării […]. Aceste practici istorice ale secolului XXI fără îndoială că ar avea ca rezultat mai mult de o posibilă şi legitimă poveste a creştinismului, bazate nu numai pe perspectivele diferite ale savanţilor şi pe comunităţile în cadrul cărora sunt narate, ci şi pe diversele orientări etice.10

Rolul acestor contribuţii generoase ale lui Michael Williams şi Karen King ar fi de a ne îndemna să luăm un mic răgaz pentru a ne familiariza cu bagajul polemic care însoţeşte dezbaterile asupra gnosticismului. Conform celor doi autori, studiul gnosticismului ar trebui abordat dintr-o nouă perspectivă, iar noi le rămânem îndatoraţi pentru contribuţia lor.

Cu toate acestea, rămân încrezător în faptul că termenii *gnosis*, „gnostic” şi „gnosticism” încă pot fi utilizaţi cu înţeles pentru a desemna o serie de mişcări

religioase care au existat din timpuri străvechi. La urma urmei, cuvântul *gnosis* este în mod obişnuit atestat în texte gnostice şi ereziologice, iar referirile ereziologice la expresii de tipul „în mod fals aşa-numita cunoaştere (*gnosis*)" în Irineu din Lyon, precum şi în alte locuri demonstrează că s-a purtat o bătălie pentru a arăta cine deţine cunoaşterea cea *adevărată*. Termenul „gnostic" este de asemeni utilizat în texte ereziologice, deseori cu un scop polemic, după cum am văzut, însă de câteva ori Irineu pare să recunoască, în lucrarea sa *împotriva ereziilor*, că unii dintre oponenţii săi, în special setienii (sau barbelognosticii) şi adepţii unei învăţătoare pe nume Marcellina, se referă la ei înşişi spunându-şi gnostici.11

Dacă setienii, care sunt reprezentaţi cu cel puţin două texte în volumul de faţă (*Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* şi *Cartea tainică a lui Ioan*), foloseau cuvântul „gnostic" pentru a se autodesemna, atunci acest lucru ar putea constitui fundamentul istoric pentru utilizarea legitimă şi cu sens a termenilor *gnosis*, gnostic şi gnosticism. De aici reiese că suntem în posesia a ceea ce poate fi numit un text clasic de *gnosis* setian – *Cartea tainică a lui Ioan12* –, iar când identificăm temele centrale ale scrierii, am putea îndrăzni să le descriem ca teme gnostice. Mai departe, din moment ce lucrările setiene par a fi din punct de vedere istoric în legătură cu alte texte (spre exemplu cele valentiniene) şi să aibă asemănări din punct de vedere fenomenologic cu alte tradiţii (adică în ceea ce priveşte temele şi caracteristicile), termenul „gnostic" poate fi extrapolat, dincolo de scrierile setiene, şi la cele valentiniene sau la altele. Măsura în care orice text prezintă teme şi caracteristici gnostice poate fi determinată cu precizie printr-un studiu minuţios.13

Prin urmare, din *Cartea tainică a lui Ioan* vă indic câteva teme sugestive privind caracteristicile religiilor gnostice şi vă propun următoarea descriere a gnosticismului:

Gnosticismul este o tradiţie religioasă care

accentuează locul primar al gnosiss-ului sau cunoaşterea mistică înţeleasă prin aspecte ale înţelepciunii (deseori ale înţelepciunii personificate) înfăţişate în poveşti ale creaţia, în special în poveşti bazate pe întâmplări din Facerea şi interpretate prin mijloacele unei varietăţi de tradiţii religioase şi filosofice, incluzând aici platonismul, în vederea propovăduirii una căi total iluminate şi a vieţii întru înţelepciune.14

În volumul de faţă, evangheliile gnostice şi textele înrudite sunt considerate ca fiind lucrări literare care, într-o oarecare măsură, se potrivesc descrierii gnosticismului. Gradul în care ele sunt gnostice este supus discuţiei aici, în *Introducerea generală*, sau în introducerea fiecărui text în parte.

Alcătuirea evangheliilor

Cinci dintre scrierile incluse în această carte sunt în mod explicit desemnate drept evanghelii chiar în interiorul manuscriselor respective. *Evanghelia lui Toma*, *Evanghelia Mariei*, *Evanghelia lui Filip*, *Evanghelia adevărului* şi *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* (sau *Evanghelia egipteană*) sunt numite evanghelii, deşi *Evanghelia lui Toma* este de asemeni identificată în cuvântul de introducere ori în secţiunea introductivă, drept o colecţie de „spuse tainice" ale lui Iisus, *Evanghelia adevărului* este intitulată astfel după cuvântul său de început, iar despre *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* se spune că ar fi evanghelie numai în plan secund, menţionată ca atare în nota copistului de la sfârşitul textului.15

Aceste cinci scrieri sunt toate denumite, într-un fel sau altul, evanghelii pentru a semnala că sunt lucrări ale „veştii bune" sau „proclamaţii". Termenul *gospel* din limba engleză modernă derivă din engleza veche, *godspel*, o traducere a cuvântului latin *evangelium* şi a grecescului *euangelion*, „veste bună". Cea mai veche utilizare cunoscută a termenului grecesc în literatura creştină timpurie se găseşte în scrierile Sfântului Pavel. În Galateni 1: 11 – 12, Pavel explică vestea bună sau evanghelia pe

care o propovăduieşte susţinând că provine dintr-o revelaţie în care i-a apărut Hristos. Evanghelia lui Pavel constă în predicile sale, iar din ceea ce scrie în alte locuri (de pildă, I Corinteni 15) reiese că evanghelia sa este una a crucii.16

Dintre cele patru evanghelii cuprinse în Noul Testament, Evanghelia după Marcu este aproape sigur cea mai timpurie. Ea ne introduce termenul „evanghelie" încă din fraza de debut („începutul Evangheliei lui Iisus Hristos…") şi probabil că de aici a ajuns în titlul dat mai târziu, Evanghelia după Marcu. Şi cum celelalte două evanghelii sinoptice17 depind din punctul de vedere al conţinutului de Marcu, şi întrucât există o oarecare legătură între Marcu şi Ioan, termenul „evanghelie" a fost ulterior utilizat şi în titlurile celorlalte trei. Toate cele patru evanghelii ale Noului Testament îşi concentrează atenţia asupra răstignirii lui Iisus, iar nararea episodului patimilor reprezintă punctul culminant al firului povestirii.

Dacă Pavel a propovăduit evanghelia crucii, fiecare dintre autorii evangheliilor neotestamentale a compus o evanghelie a crucii, astfel încât, aşa cum observa un comentator, acestea sunt descrieri ale patimilor având o lungă introducere.18

Anumiţi savanţi au căutat să definească genul evangheliei creştine având în vedere exclusiv evangheliile crucii, însă texte precum evangheliile gnostice incluse în acest volum demonstrează că o diversitate de scrieri creştine pot fi numite evanghelii sau proclamaţii ale veştii bune. Astfel, o colecţie de spuse ale lui Iisus, un dialog având-o ca protagonistă pe Maria din Magdala, o antologie de meditaţii despre Iisus şi viaţa creştină, o predică creştină despre mântuirea prin cunoaştere, precum şi o cărticică mitologică şi mistică despre botez ar putea fi la fel de bine denumite evanghelii. Nu sunt evanghelii ale crucii, dar totuşi sunt evanghelii şi, în calitate de scrieri creştine, ele arată o bogată varietate de modalităţi în care poate fi formulat mesajul creştin. Au existat şi încă există o

mulţime de evanghelii, multe proclamaţii ale veştii bune şi nenumărate căi de a-l înţelege pe Iisus.

Pe lângă cele cinci texte prezentate în cartea de faţă care poartă denumirea de evanghelii, alte şapte scrieri, care nu au primit aceeaşi titulatură, dar sunt asemănătoare în conţinut cu evangheliile gnostice, merită a fi incluse. *Cartea tainică a lui Ioan*, un text clasic al spiritualităţii setiene, se pare că a fost compusă ca o scriere gnostică iudaică, ulterior adaptată creştinismului ca o revelaţie pe care Iisus i-a dezvăluit-o ucenicului său Ioan, fiul lui Zebedei. Acest text ajută la înţelegerea *Sfintei cărţi a Marelui Duh Nevăzut*, iar Karen King, într-o prezentare în cadrul Societăţii de Literatură Biblică, a propus considerarea lui drept partea a doua a *Evangheliei după Ioan.19 Cartea tainică a lui Iacov* – adică Iacov cel Drept, frate al lui Iisus şi conducătorul Bisericii din Ierusalim – se prezintă drept o lucrare ca oricare alta, probabil ca oricare evanghelie, atribuită celor doisprezece ucenici. *Cartea lui Toma* este legată îndeaproape de *Evanghelia lui Toma*, aşa cum este şi *Dialogul Mântuitorului*. *A doua cuvântare a marelui Set* este în aparenţă o interpretare a mântuirii gnostice oferită de însuşi Iisus, care îşi rosteşte mesajul despre lume, botez şi adevăratul înţeles al răstignirii la persoana întâi singular. Iisus îi critică pe oamenii care (precum aceia care predică evanghelia crucii) „susţin doctrina unui om mort” – adică Iisus răstignit – în locul adevărului Mântuitorului celui viu. *Cartea lui Baruh*, extrasă din paginile ereziologului Ipolit, poate fi considerat unul dintre cele mai vechi texte gnostice. Ierarhia îngerilor pare să anticipeze mai completa scară a îngerilor şi a puterilor din scrieri precum *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* sau *Cartea tainică a lui Ioan*, iar punctul culminant îl constituie relatarea despre venirea Îngerului Baruh la Iisus din Nazareth, iar acesta îi rămâne credincios şi se înalţă la Bine. În fine, *Hora Crucii*, extrasă din *Faptele lui Ioan*, înfăţişează cântarea liturgică pe care Iisus le-a făcut-o cunoscută

ucenicilor săi cu scopul de a arăta ce este pătimirea şi cum se poate cineva elibera de ea.

Cele douăsprezece evanghelii gnostice şi scrieri înrudite din prezentul volum oferă un spectru larg de perspective gnostice. Textele se pot împărţi în patru grupe.

Prima grupă cuprinde *Evanghelia lui Toma* şi celelalte texte din tradiţia tomasiană, *Cartea lui Toma* şi *Dialogul Mântuitorului*. *Evanghelia lui Toma* este o colecţie de spuse ale lui Iisus care pot fi comparate cu spusele din Evanghelia Q20 şi care îl prezintă pe acesta drept un propovăduitor al înţelepciunii. Unele dintre spusele din *Evangfielia lui Toma*, precum cele din Q, ar putea proveni de la însuşi Iisus istoric, în timp ce altele sunt dezvoltări ulterioare ale tradiţiilor creştine. După părerea mea, *Evanghelia lui Toma* nu poate fi numită o scriere gnostică fără o considerabilă modificare a sensului. Prefer să-l numesc un text cu o perspectivă gnostică incipientă. *Cartea lui Toma* şi *Dialogul Mântuitorului* încorporează anumite spuse preluate din tradiţia tomasiană şi le folosesc într-o manieră mai gnosticizată într-un cadru care implică întrebări şi răspunsuri caracteristice unui dialog între Iisus şi ucenicii săi.

A doua grupă de texte din această carte cuprinde lucrările setiene, şi anume *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* şi *Cartea tainică a lui Ioan*. Scrierile setiene adesea înfăţişează în detaliu plinătatea (*piéróma*) glorioasă a dumnezeirii şi evidenţiază căderea dumnezeirii, prin nebunia înţelepciunii, ca sursă a creaţiei, căderii şi izbăvirii omenirii. Astfel de texte setiene împrumută poveştile creaţiei din Facerea şi le abordează într-o manieră inovatoare, amestecând interpretările revoluţionare cu idei din filosofia greacă. Rezultatul este o combinaţie de teme iudaice şi greceşti (în special platonice). Textele setiene sunt clădite pe reflecţii despre Set, fiul lui Adam şi al Evei, ca o paradigmatică fiinţă umană. Aici Set este prima fiinţă umană de sus care le dezvăluie celor de jos cunoaşterea salvatoare. Acolo unde,

în *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* şi în *Cartea tainică a lui Ioan* (uşor adaptată creştinismului), mesajul serian este oferit drept înţelepciune creştină, Iisus devine un descoperitor al adevărului şi o manifestare a lui Set. *A doua cuvântare a marelui Set* este probabil influenţată de idei setiene (deşi, în cazul de faţă, titlul poate fi cel mai evident aspect setian al textului).21

A treia grupă de texte publicate aici sunt scrierile valentiniene*: Evanghelia adevărului, Evanghelia lui Filip*, *Cartea tainică a lui Iacov* şi probabil *Hora Crucii*. Gnosticii valentinieni au fost adepţi ai marelui învăţător Valentinus, circa 100 – 175, un egiptean convertit la creştinism care a devenit un autor şi un maestru notoriu. Valentinus a mers la Roma şi se spune că ar fi sperat să ajungă episcop al Romei – adică, în termeni contemporani, papă al Bisericii creştine. Valentinus însuşi ar putea fi autorul *Evanghelia adevărului*, iar meditaţii valentiniene asupra lui Iisus şi a înţelepciunii creştine sunt cuprinse în *Evanghelia lui Filip*. Gnosticii valentinieni se bazau aparent pe interpretări intuitive ale Noului Testament, materiale tomasiene şi texte setiene, compunând evanghelii, comentarii biblice, scrisori şi alte lucrări. Valentinienii iubeau speculaţiile pleromatice despre plinătatea divinului nu mai puţin decât setienii şi s-au dovedit totodată capabili de a aduce astfel de speculaţii în cotidian pentru a vorbi despre vieţile creştinilor obişnuiţi, precum în *Evanghelia adevărului22*.

Alte două texte din acest volum alcătuiesc o a patra grupă, care se opune oricărei clasificări. *Evanghelia Mariei* este fragmentară şi fascinantă, iar caracterul ei gnostic este disputat de savanţi. I se poate atribui o dată mai timpurie şi o înfăţişează pe Maria din Magdala, ucenica apropiată a lui Iisus, descoperindu-şi înţelegerea asupra însemnătăţii şi mesajului acestuia. *Cartea lui Baruh* este pe deplin iudaică în modul în care abordează *gnosis-ul*, deşi ea găseşte de asemeni loc pentru Hercule ca profet al Neamurilor şi pentru Iisus drept cel din urmă mesager al lui Baruh şi descoperitor al Binelui.

Iisus în evangheliile gnostice şi în textele înrudite în textele din acest volum Iisus apare ca învăţător al înţelepciunii şi un descoperitor al cunoaşterii. Personajul Iisus din evangheliile gnostice şi din textele înrudite este construit pe baza unor materiale mai timpurii despre Iisus şi unele dintre trăsăturile lui din evangheliile gnostice pot avea legătură cu Iisus istoric. În opinia mea, Iisus istoric a fost un învăţător şi povestitor iudeu, în tradiţia înţelepciunii iudaice, care se folosea de parabole, aforisme şi alte zicale pentru a vorbi despre prezenţa şi împărăţia lui Dumnezeu. Cele mai vechi indicii despre spusele lui Iisus se pot găsi în Q, evangheliile din Noul Testament şi *Evanghelia lui Toma*. Reprezentative pentru înţelepciunea iudaică, spusele lui Iisus se află în strânsă legătură cu teme din literatura înţelepciunii iudaice. Şi în câteva ocazii, chiar din cele mai vechi surse, Iisus este asociat cu înţelepciunea.

În lumea iudaică, de cele mai multe ori prin înţelepciune se înţelege înţelepciunea personificată a lui Dumnezeu: Hokhmah sau Sophia.23 în Q se găsesc reflecţii despre Iisus şi înţelepciunea personificată. În versiunea lucană din Q 11: 49, înţelepciunea lui Dumnezeu ne vorbeşte despre cei trimişi; în versiunea lui Matei, cel care ni se adresează este Iisus. Din nou, conform versiunii lui Luca din Q 7: 35, Iisus face referire la înţelepciune ca fiind apărată de propriii copii, Ioan Botezătorul şi Iisus; în versiunea lui Matei, înţelepciunea este apărată de propriile fapte. Iar în Pavel, 1 Corinteni 2, înţelepciunea şi stăpânitorii acestui veac sunt portretizaţi în contextul adevăratei înţelepciuni, pe care Pavel o numeşte înţelepciunea lui Dumnezeu.

În cadrul evangheliilor gnostice şi al textelor înrudite, mai ales în *Cartea tainică a lui Ioan*, Sophia joacă un rol important ca înţelepciunea personificată a lui Dumnezeu, însă în textele gnostice rolul ei este schimbat total. În aceste lucrări ea creează, se dezvăluie, cade şi este restatomicită. Înţelepciunea divină mântuieşte şi este

mântuită şi, odată cu fiinţele umane, este mântuită şi restatomicită. Totuşi, personificată sau nu, înţelepciunea joacă un rol central în povestirile gnostice despre mântuire.

În evangheliile gnostice şi în textele înrudite, Iisus dezvăluie înţelepciune şi cunoaştere. Ceea ce am scris la începutul *Evangheliei după Toma* este valabil pentru mai multe evanghelii gnostice. Aici, Iisus nu realizează niciun miracol fizic, nu face cunoscută îndeplinirea vreunei profeţii, nu anunţă vreo împărăţie apocaliptică cu rolul de a distruge ordinea lumii şi nu moare pentru păcatele cuiva. În schimb dezvăluie înţelepciune şi cunoaştere, astfel încât oamenii să fie iluminaţi.24

Înţelepciunea şi cunoaşterea revelate de Iisus în evangheliile gnostice reprezintă o cunoaştere mistică, o privire pătrunzătoare în relaţia dintre Iisus descoperitorul şi cei cărora le este oferită revelaţia şi, până la urmă, în relaţia dintre lumina şi viaţa lui Dumnezeu pe de o parte şi lumina şi viaţa oamenilor pe de alta. Pentru că o astfel de cunoaştere este strălfulgerarea care aruncă lumină asupra unei fiinţe, Iisus din *Evanghelia lui Toma* ajunge chiar să nege că este, la propriu, un învăţător. Aici el este „Iisus cel viu”, care trăieşte prin propriile-i spuse, prin propriile-i cuvinte. Cu toate acestea el zice: „Nu sunt învăţătorul tău. Pentru că ai băut, te-ai îmbătat din izvorul clocotind pe care l-am vegheat” (13: 5). Conform *Evangheliei lui Toma*, Iisus nu este un învăţător în înţelesul convenţional al cuvântului, deoarece oamenii trebuie să acceadă ei înşişi la cunoaştere. El este mai mult ca un barman, în sensul că le serveşte băutura otrăvitoare a cunoaşterii, însă oamenii trebuie să o bea singuri.25

Astfel, *Evanghelia lui Toma* precum şi alte texte gnostice fac apel la cititori să se cunoască pe ei înşişi. În scrierile gnostice, spre deosebire de evangheliile crucii, cunoaşterea este mai importantă decât credinţa, iar cunoaşterea de sine duce la mântuire. În *Evanghelia lui Toma* 3: 4, Iisus spune: „Când vă veţi cunoaşte pe voi

înşivă, atunci veţi fi cunoscuţi şi veţi înţelege că sunteţi copiii tatălui celui viu". În *Cartea lui Toma* 138, însuşi Toma este descris drept „unul care se cunoaşte pe sine". Imperativul *gndthi sauton*, „cunoaşte-te pe tine însuţi", se afla printre inscripţiile oracolului din Delphi dedicat lui Apollo, iar înţelesul său este discutat de Platon în *Alcibiade I* şi de Plutarh în eseul său „Despre E de la Delphi". Şi *Evanghelia lui Filip* meditează asupra acestui dicton (76). În *Cartea tainică a lui Iacov*, Iisus îşi îndeamnă ucenicii să se cunoască pe ei înşişi (12) şi adaugă că ei ar trebui să se mântuiască singuri (11). Căci dacă în gândirea gnostică cunoaşterea înseamnă mântuire, a te cunoaşte pe tine însuţi duce la mântuirea prin tine însuţi. Iată *gnosis-xA* lui Iisus.

În evangheliile gnostice şi scrierile înrudite, problema umană la care se face referire nu este păcatul, ci mai degrabă ignoranţa, şi astfel Iisus nu-i mântuieşte pe oameni de păcatele lor, ci le transmite cunoaşterea pentru a înfrunta ignoranta şi a le aduce iluminarea. Oamenii din această lume a mortalităţii – această lume de jos – sunt năuciţi, au devenit uituci, au adormit, au fost seduşi de plăcerile înşelătoare şi de durerile lumeşti. Oamenii se află într-o stare de confuzie în această lume a morţii şi nu-şi mai amintesc cine sunt: au uitat că sunt copiii dumnezeirii, având în ei lumina dumnezeiască.26 Aşa cum le spune Iisus ucenicilor în *Evanghelia Mariei*: „Un astfel de lucru ca păcatul nu are fiinţă, ci voi faceţi păcatul când vă amestecaţi ca în preacurvie, şi acesta este numit păcat" (7). Aici şi în alte evanghelii gnostice, oamenii sunt chemaţi să-şi reamintească cine sunt, să fie deschişi la minte şi să gândească, doar aşa ei putând atinge mântuirea.

Iată vestea cea bună a textelor gnostice. Ele sunt evanghelii ale înţelepciunii, nu ale crucii; Iisus al acestei veşti bune este izvorul înţelepciunii şi al cunoaşterii şi nu, mai presus de toate, Mântuitorul răstignit iar oamenii ajung la mântuire prin pătrundere şi gând creativ şi nu, în

primul rând, prin credinţă.

Elaine Pagels, în *Beyond Belief* subliniază importanţa pătrunderii şi a gândirii creative în scrierile gnostice, analizând rolul aşa-numitei *epinoia*, care poate fi tradusă prin „pătrundere”, „gândul din urmă”, „creativitate” sau ceva asemănător, în *Cartea tainică a lui Ioan*. În respectivul text, Iisus dezvăluie povestea acestei *epinoia*. El o înfăţişează drept o ipostază a minţii dumnezeieşti, care coboară să se manifeste în rândul oamenilor şi îi ajută pe aceştia să ajungă la gândirea creativă. Iisus interpretează povestea naşterii Evei din Adam care se găseşte în Facerea drept povestea acelei *epinoia* venite să acorde sprijin omenirii.

Iată ce spune Cartea tainică a lui Ioan:

Deci cu binevoitorul şi preamilostivul său duh, mama-tată a trimis un ajutor lui Adam – pătrunderea luminată care este de la mama-tată şi care a fost numită viaţă. Ea a ajutat întreaga făptură, trudind alături de aceasta, redându-i plinătatea, învăţând-o despre pogorârea seminţei, învăţând-o despre calea înălţării, care este calea pogorârii. Pătrunderea luminată a fost ascunsă în Adarh, astfel încât domniile să nu o poată recunoaşte, dar aceasta să poată înapoia ceea ce mama îi lipsea.

Replica lui Pagels la această povestioară este următoarea: „Intenţia *Cărţii tainice* este de a arăta că există în inimile şi în minţile noastre o putere latentă care ne leagă de divin – nu în starea obişnuită a minţii noastre, ci doar când această putere ascunsă se trezeşte”. 27

Puterea umană – şi divină – de a gândi este ceea ce înlesneşte oamenilor întâlnirea cu înţelepciunea şi cunoaşterea lui Iisus într-o manieră creativă şi interioară. Potrivit evangheliilor gnostice şi textelor înrudite, cunoaşterea transmisă prin spusele lui Iisus către ucenicii săi este adesea în mod explicit mistică. În JEvanghelia *lui Toma* Iisus spune: „Cine bea din gura mea îmi va fi asemenea; eu însumi voi fi acela, iar lucrurile ascunse îi vor fi descoperite” (108). În *Evanghelia lui Filip* se spune

că în tărâmul adevărului „aţi văzut pe Hristos şi aţi ajuns Hristos, aţi văzut pe [tatăl] şi veţi ajunge tată” (61), iar despre cel care primeşte numele lui Hristos prin mirungere se zice că nu mai este creştin, „ci este Hristos” (67). În *A doua cuvântare a marelui Set*, Iisus însuşi vesteşte prin cuvintele Scripturii: „Eu sunt în voi şi voi sunteţi în mine, după cum tatăl este în mine <şi în voi, fără de înşelăciune” (49, 50).

În acelaşi timp, cunoaşterea pe care Iisus o transmite în evangheliile gnostice şi în textele înrudite este una atât a ceea ce se află în afară, cât şi a ceea ce se află în interior. Textele cu aspect mitologic mai pronunţat incluse în acest volum (de exemplu, *Evanghelia Manei*, *Sianta căite a Marelui Duh Nevăzut* şi *Cartea tainică a lui Ioah*) oferă speculaţii cosmologice asupra universului din afara noastră şi interpretări provocatoare ale istorisirilor despre creaţie din *Facerea*. Aceste pasaje mitologice şi cosmologice oglindesc metafizica şi astronomia Antichităţii şi Antichităţii târzii şi descriu natura, originea şi întinderea universului pentru a explica locul omenirii în schema mai vastă a lucrurilor. Deşi aceste povestiri pot prezenta provocări cititorilor moderni, ele nu sunt fundamental diferite de reflecţiile metafizice şi astronomice contemporane asupra stelelor, universului şi a limitei finale – sau nelimitarea – a lucrurilor.

Aceste texte cu influenţe mitologice vorbesc despre realităţile cosmice din afara noastră, dar pot înfăţişa în acelaşi timp şi modul în care ceea ce este în afară poate fi de asemeni şi înăuntru. În *Evanghelia lui Toma*, Iisus spune că împărăţia este şi înăuntru, şi în afară (3: 3) şi că înăuntrul poate fi precum ceea ce este afară, iar ceea ce este afară precum ceea ce este înăuntru (22: 4). Maria din Magdala îşi povesteşte viziunea în *Evanghelia*

Maná şi este evident că puterile cosmice pe care trebuie să le depăşească sufletul în călătoria sa28 celestă sunt de asemeni înclinaţiile lăuntrice pe care omul trebuie să le învingă: întunericul, dorinţa, ignoranta şi mania. În

Sfânta căite a Marelui Duh Nevăzut şi în *Cartea tainică a lui Ioan*, emanaţiile şi manifestările Unului divin sunt trăsături şi capacităţi mentale, mintea (*nous*), prevederea (*pronma*), gândirea (*ennoia*), pătrunderea (*epinoia*), înţelepciunea (*sophia*), chiar şi nechibzuinţa (*aponoia*). Astfel, povestea despre dezvăluirea Unului divin este la fel de mult o narare psihologică pe cât este mitologică şi metafizică. Pe lângă acestea, în *Evanghelia adevărului* mulţi termeni tehnici folosiţi în mod obişnuit pentru a descrie aeoni şi entităţi din tărâmul plinătăţii divine şi personaje părtaşe la căderea cosmică (plinătate, adâncime, gând, har, minte, adevăr, cuvânt, greşeală) sunt incluşi într-o predică despre mântuire şi viaţă în lumea de zi cu zi a creştinilor valentinieni.

O altă evanghelie valentiniană, cea a lui Filip, oferă o meditaţie despre ceea ce este în afară şi ceea ce este înăuntru. Bazându-se pe cuvinte rostite de Iisus, foarte asemănătoare cu cele regăsite în *Evanghelia lui Toma* 22: 4, această meditaţie susţine că este mai potrivit să ne concentrăm atenţia asupra a ceea ce este lăuntric, a ceea ce este adânc înăuntrul nostru. Lumea acelei *pléróma*, plinătatea lui Dumnezeu, considerată de mulţi a fi divinul tărâm de deasupra, este de fapt lăuntrică. În cuvintele *Evanghelia lui Filip*: „Ce este cel mai înăuntru este plinătatea, şi nu îi este nimic mai înăuntru” (68). Dacă plinătatea este lăuntrică, tot aşa, în *Evanghelia lui Toma*, este şi împărăţia, fie este răspândită pe pământ, nevăzută de oameni (3: 3, 113: 4), iar în *Evanghelia Maná* copilul omenirii (sau fiul omului) se află de asemeni înăuntru. Aşa cum le spune Iisus ucenicilor în *Evanghelia Manei*: „Urmaţi-l pe acesta. Cei care-l caută îl vor găsi”. (8) 29

Poate că evangheliile gnostice şi textele înrudite nu sunt evanghelii ale crucii, dar tradiţia istorică a răstignirii lui Iisus nu trece neobservată, însă cum tratează evangheliile gnostice răstignirea este o altă problemă. Unele dintre aceste scrieri, cum ar fi *Evanghelia lui Toma*, acordă puţină atenţie crucii sau chiar deloc. Singura

referire la cruce în această evanghelie se petrece în Spusa 55, unde imaginea celui purtând o cruce pare a fi folosită în sens metaforic.

Alte texte gnostice, în particular cele valentiniene, includ aluzii semnificative la răstignirea lui Iisus, repetând formulări hristologice şi soteriologice mai familiare, dar adeseori interpretează crucificarea într-un sens mai mult simbolic. În aceste documente accentul nu se pune pe doctrina ispăşirii prin moartea pe cruce a lui Iisus şi nu este vorba de niciun sacrificiu pentru păcatele lumii. Un pasaj din *Evanghelia adevărului* afirmă că de fapt răstignirea înseamnă dezvăluirea voinţei tatălui şi revelarea nestricăciunii Mântuitorului:

Iisus s-a ivit, s-a îmbrăcat cu acea căite, a fost pironit de lemn şi a vestit de pe cruce hotărârea tatălui.

O, ce învăţătură măreaţă!

El s-a smerit pe sine chiar până la moarte, deşi înveşmântat în viaţă veşnică.

El a lepădat zdrenţele pieritoare şi s-a înveşmântat pe sine în nestricăciune, pe care nimeni nu i-o poate lua. (20)

Este aşa, explică *Evanghelia adevărului*, pentru că Iisus „cuprinde cunoaştere şi desăvârşire”. O meditaţie din *Evanghelia lui Filip* citează cuvintele rostite de Iisus pe cruce, aflate în Psalmul *22*: *1*[1]: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce, Doamne, m-ai părăsit?”, remarcând imediat că „a rostit aceste cuvinte pe cruce, căci (persoana dumnezeiască lăuntrică) părăsise locul acela” (68).

Dar alte scrieri gnostice, cum ar fi *A doua cuvântare a marelui Set*, neagă realitatea răstignirii lui Iisus în termeni grăitori. Acolo se afirmă că adevăratul Hristos nu a pătimit deloc, căci puterile lumii sunt oarbe şi au făcut o greşeală, punând mâna pe cine nu trebuia. Cât despre Hristos cel viu, el însuşi spune: „Eu eram în înalt, batjocorind toată lipsa de măsură şi rodul greşelii şi

1 în numărătoarea Septuagintei, Psalmul 21 (n. tr.).

îngâmfării lor. Râdeam de necunoaşterea loi** (56). Tradiţia potrivit căreia adevăratul Hristos nu a fost răstignit este cunoscută şi din alte izvoare – de exemplu, *Apocalipsa lui Petru* de la Nag Hammadi, Basilide, conform lui Irineu din Lyon, şi probabil *Cartea lui Baruh* –, iar Hristos fără cruce este de asemeni prezent în moştenirea islamică. Când *Coranul* spune în Sura 4 că Tsa (Iisus) a fost răstignit doar în aparenţă, traducerea este dificilă, dar în cadrul tradiţiei islamice s-a susţinut în mod obişnuit că altcineva a fost răstignit în locul lui Iisus.30

Pătimirea lui Iisus şi a tuturor este luată mai departe în consideraţie în *Hora Crucii*. Acolo Iisus cântă şi dănţuieşte împreună cu ucenicii săi într-o scenă despre care se spune că se petrece chiar înainte de răstignire, Iisus rosteşte versurile paradoxale („Voi fi rănit şi voi răni"), iar ucenicii răspund cu, Amin". Apoi Iisus oferă lămuriri cu privire la pătimirea care se apropie, zicând: „A voastră este pătimirea omenească pe care o am de pătimit" Continuă prin a explica adevărata semnificaţie a pătimirii: a înţelege pătimirea înseamnă a fi eliberat de ea. El încheie:

De-aţi şti cum să pătimiţi, aţi putea să nu pătimiţi, învăţaţi cum să pătimiţi şi veţi putea să nu pătimiţi. (96)

Ultimele cuvinte ale lui Iisus din *Hora Crucii* dezvăluie cum să te eliberezi de pătimire. Aşa cum observă Elaine Pagels, aici înţelepciunea lui Iisus se aseamănă înţelepciunii lui Buddha, amândoi predicând învăţătura că adevărata înţelegere a suferinţei conduce la eliberarea de suferinţă.31

În cele din urmă, Iisus sau Hristos apare în evangheliile gnostice şi textele înrudite ca un răscumpărător ceresc care le vorbeşte oamenilor pentru a-i ridica la cunoaştere şi înţelegere de sine. El este un glas dumnezeiesc, iar chemarea sa este chemarea la deşteptare venită de la Dumnezeu. *Evanghelia lui Filip* afirmă că Hristos aduce pâine din ceruri pentru a hrăni oamenii (55). *Evanghelia adevărului* vesteşte că Hristos îi luminează pe

cei care se află în întuneric din pricina uitării (18). Ca fiu al tatălui, Hristos are numele tatălui şi îl face descoperit alături de voinţa tatălui. În *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*, Iisus este manifestarea cerescului Set, iar în *Cartea tainică a lui Ioanf* el este cel trimis de tatăl din desăvârşitul tărâm veşnic pentru a dezvălui cele veşnice. În *A doua cuvântate a marelui Set*, Hristos vine din înalt, trece prin porţile domniilor cosmice, ia un trup omenesc şi începe a dezvălui natura acestei lumi a nestatorniciei în comparaţie cu lumea veşnică a dumnezeirii. În alte texte gnostice, rolul dezvăluitorului poate fi preluat de Set, prevederea dumnezeiască (*pronoia*) sau pătrunderea (<*spinoia*) din documentele sedene; de către Derdekeas (copilul), în *Parafraza lui Shem*; de Manda dHayye (personificată „cunoaştere a vieţii") din tradiţiile mandeene; chiar şi de literele cereşti devenind rostire în „Imnul mărgăritarului" (*din Faptele lui Toma*). În evangheliile gnostice şi în textele creştine dezvăluitorul se spune că este Hristos.

În aceste scrieri mistice care susţin unitatea divinului din afară şi a divinului dinlăuntru, glasul dumnezeiesc al lui Hristos este vocea divinului dinlăuntru, iar chemarea din afară este chemarea dinlăuntru. Cine se trezeşte la acea chemare şi ascultă acel glas află adevărata viaţă. Aşa cum Iisus şi prevederea dumnezeiască vestesc la sfârşitul *Cărţii tainice a lui Ioan*:

Eu sunt prevederea luminii curate, eu sunt gândul duhului feciorelnic, care te ridică spre un loc de cinste.

Ridică-te, aminteşte-ţi că ai auzit şi află-ţi obârşia care sunt eu, îndurătorul, păzeşte-te de îngerii nenorocirii, de demonii haosului şi de toţi cei care te înrobesc şi fereşte-te de somnul adânc şi de capcana din măruntaiele lumii de dedesubt.

L-am ridicat şi l-am pecetluit în apă limpede cu cinci peceţi pentru ca de atunci încolo moartea să nu mai aibă putere asupra lui. (II1)

Traducerea evangheliilor gnostice şi a textelor

înrudite

Acest volum intenţionează să ofere o nouă traducere engleză a douăsprezece evanghelii gnostice şi texte înrudite.32 Traducerile se vor a fi pe cât de fidele originalului posibil, şi în acelaşi timp am încercat să le prezint într-o engleză elocventă. Am adoptat câteva convenţii. Am decis să folosesc un limbaj inclusiv, atunci când un astfel de limbaj redă spiritul textului (de exemplu, folosesc „copilul omenirii” pentru apelativul tradus în mod tradiţional „fiul omului”), deşi am încercat să evit să compromit prin acestea acurateţea traducerilor. Textele copte din Biblioteca de la Nag Hammadi sunt bine cunoscute pentru ambiguitatea pronumelor şi a antecedentelor acestora. Pe unele din ele le-am rezolvat, suplinind substantivele care sunt cel mai probabil antecedentele pronumelor. Spre deosebire de multe altele, această traducere face uz minimal de majuscule, chiar şi în cazul atributelor mentale personificate din *pleroma* dumnezeiască, în scopul de a arăta atât natura de personaje mitice într-o dramă cosmică, precum şi de calităţi spirituale în istorisirea originii şi destinului minţii şi gândului ale unor astfel de atribute personificate. În cadrul traducerilor, numerotarea relevantă a secţiunilor şi a paginilor manuscriselor copte redată între paranteze drepte este inclusă pentru a uşura referirile la text Parantezele drepte indică de asemeni reconstrucţii textuale, iar cele angulare, amendări textuale, însă am încercat să fiu reţinut în numărul de amendări adoptate. Când o reconstrucţie textuală este nesigură, o notă indică faptul că aceasta este ipotetică. Punctele de suspensie sunt folosite pentru a indica lacune în text sau discontinuităţi în curgerea textului. Titlurile capitolelor cu caractere italice nu se regăsesc în text, ci sunt oferite de către traducător. Când sunt date mai multe titluri ale textelor, cel dintâi este cel principal sau preferat, iar celelalte sunt secundare sau folosite în literatura de specialitate. Au fost adăugate note pentru a lămuri pasaje mai dificile sau pentru a indica

pasaje asemănătoare.

Cele mai multe traduceri din acest volum au fost întreprinse în cadrul unui proiect mai vast privind Biblioteca de la Nag Hammadi. Membrii consiliului consultativ al proiectului, Wolf-Peter Funk, Paul-Hubert Poirier şi James M. Robinson, împreună cu doi colaboratori, Birger A. Pearson şi John D. Turner, au acordat asistenţă prin sugerarea metodelor de traducere şi au prezentat observaţii asupra traducerilor însele. Le mulţumesc în special pentru contribuţia lor preţioasă.

PARTEA ÎNTÂI
Evanghelia lui Toma cu
Fragmentele Evangheliei greceşti a lui Toma

Evanghelia lui Toma sau *Spusele tainice ale lui Iisus* reprezintă o colecţie de spuse, tradiţional socotite de specialişti ca fiind o sută paisprezece, despre care se consideră că ar transmite mântuire şi viaţă. În timp ce *Evanghelia lui Toma* are unele trăsături comune cu evangheliile gnostice, ea nu pare să se potrivească într-o măsură semnificativă definiţiei gnosticismului dată în introducere. De aceea prefer să consider cartea o evanghelie având o perspectivă gnostică incipientă. Conform introducerii (sau prologului), spusele din evanghelie sunt spuse ascunse sau tainice, rostite de Iisus cel viu şi aşternute în scris de Iuda Toma Geamănul. Iuda Toma a fost considerat în anumite cercuri, mai ales în sânul creştinătăţii siriace, ca fiind fratele geamăn al lui Iisus, şi ca atare persoana ideală pentru a avea rolul de chezaş al tradiţiei lui Iisus. Însă Evanghelia lui Ioan din Noul Testament respinge această apreciere pozitivă a lui Iuda Toma, alegând în schimb să-l reprezinte ca Toma necredinciosul Spusele din *Evanghelia lui Toma* conţin o varietate de aforisme, pilde, istorisiri şi alte rostiri ale lui Iisus, a căror interpretare, după cum anunţă Spusa 1, poate conduce la mântuire şi viaţă. Aceasta afirmă: „Cine descoperă tâlcul acestor spuse nu va gusta moartea”, iar Spusa 2 descrie procesul epistemologic prin care se ajunge

la cunoaştere şi înţelegere: „Lăsaţi-l pe cel ce caută să nu se oprească din căutare până ce va găsi. Când va găsi, va fi tulburat când va fi tulburat, se va minuna şi va domni asupra a toate”. *Evanghelia greacă a lui Toma* adaugă o treaptă procesului interpretativ: „Iar [domnind] se va [odihni]”. Cu alte cuvinte, căutarea înţelegerii spuselor lui Iisus este o sarcină care trebuie îndeplinită cu angajament şi, cu toate că drumul spre cunoaştere poate fi anevoios, chiar stânjenitor, cei care persevereză vor descoperi domnia şi odihna lui Dumnezeu. Şi dacă domnia lui Dumnezeu, împărăţia lui Dumnezeu, este în afară, ea este totodată înăuntru (*Evanghelia lui Toma* 3: 3).

Ca în Q şi în evangheliile Noului Testament, mai ales evangheliile sinoptice ale lui Marcu, Matei şi Luca, Iisus din *Evanghelia lui Toma* le cere ucenicilor săi să caute şi să găsească. Aici şi în alte texte timpurii, spusele lui Iisus sunt deschise interpretării, astfel încât ucenicii şi cititorii sunt încurajaţi să le caute înţelesul şi să-i împlinească gândurile, urmându-l. *Evanghelia lui Toma* este „interactivă”, înţelepciunea şi cunoaşterea vin atunci când cititorii întâmpină spusele lui Iisus în mod creativ şi le răspund cu perspicacitate. O astfel de abordare interactivă poate merge până la Iisus istoric ale cărui spuse şi istorisiri par să fi înlesnit ucenicilor săi, ca şi altora din jur, ocazia de a reacţiona şi răspunde. În această măsură, *Evanghelia lui Toma* se armonizează cu o mare parte din tradiţia spuselor lui Iisus. Însă un anumit număr de spuse din carte sunt în mod special criptice şi enigmatice, iar nevoia unei interpretări creative este evidentă. Miza este mare. Cei care află înţelesul vorbelor lui Iisus află viaţa, proclamă evanghelia şi ajung să îşi dea seama că sunt copiii tatălui celui viu. Sau, după cuvintele lui Iisus din Spusa 108, cei care beau din gura sa îi vor fi asemenea, iar el va fi una cu ei şi vor înţelege ce este ascuns. Iisus din *Evanghelia lui Toma* îi confruntă pe ucenici şi cititori cu spuse pline de autoritate, dar nu abuzează de statutul său. Îşi asumă foarte puţine titluri hristologice şi, aşa cum

observă Stephen Patterson, el este doar Iisus. Nu este denumit Hristosul sau Mesia, nu este aclamat stăpân sau domn, iar când o dată se referă la sine ca fiind copil al omenirii sau fiu al omului, în Spusa 86, o face în sensul general de a numi pe oricine (sau pe sine) fiinţă omenească. Dacă Iisus din *Evanghelia lui Toma* este copil al omenirii, tot astfel sunt numiţi şi alţii copii ai omenirii (Spusele 28 şi 106). El nu este înfăţişat ca singurul fiu sau ca fiul întrupat al lui Dumnezeu şi nu se spune nimic despre vreo cruce mântuitoare sau despre vreun mormânt gol. El este numit Iisus cel viu, dar despre Dumnezeu de asemeni se spune că este viu, iar cei care-l urmează sunt tot astfel numiţi cei vii. Iisus cel viu trăieşte prin cuvintele şi spusele sale.

Evanghelia lui Toma este al doilea tratat din Codexul II al Bibliotecii de la Nag Hammadi, unde s-a păstrat în traducere coptă. Trei fragmente în limba greacă ale evangheliei se păstrează de asemeni (Papyrus Oxyrhynchus 1, 654 şi 655), la fel ca şi mărturii din literatura creştină timpurie, mai ales în scrierile lui Ipolit Romanul. Traducerea textului copt de la Nag Hammadi, a fragmentelor în greacă şi a doua mărturii din Ipolit sunt reproduse mai jos. Cel mai probabil, *Evanghelia lui Toma* a fost compusă în greacă, în Siria, mai precis la Edessa, unde Toma era cinstit, iar moaştele sale, venerate. Există motive serioase de a presupune primul secol ca dată a unei prime ediţii, deşi unii specialişti preferă secolul al II-lea.

Lecturi suplimentare: Helmut Koester, Bentley Layton, Thomas O. Lambdin şi Harold W. Attridge, „The Gospel According to Thomas”; Marvin Meyer, *The Gospel of Thomas*; Marvin Meyer, *Secret Gospels*; Elaine H. Pagels, *Beyond Belief*, Stephen J. Patterson, *The Gospel of Thomas and Jesus*; Stephen J. Patterson, James M. Robinson şi Hans-Gebhard Bethge, *The Fifth Gospel*; Gregory J. Riley, *Resurre*ction *Reconsidered*; Jens Schröter şi Hans-Gebhard Bethge, „Das Evangelium nach Thomas”; *Thomas at the Crossroads*, ed. Risto Uro; Richard

Valantasis, *The Gospel of Thomas*.

Evanghelia lui Toma *sau*

Spusele tainice ale lui Iisus1 (*NHCna*)

Cuvânt de început

Acestea sunt spusele tainice pe care Iisus cel viu le-a rostit şi Iuda Toma Geamănul2 le-a aşternut în scris.3

1 Şi el4 a zis: Cine descoperă tâlcul acestor spuse nu va gusta moartea.5

2 1) Iisus a zis: 6 Lăsaţi-l pe cel ce caută să nu înceteze a căuta până ce va găsi. 2) Când va găsi, va fi tulburat 3) Când va fi tulburat, se va minuna 4) şi va domni asupra a toate.7

3 1) Iisus a zis: Dacă vă spun căpeteniile voastre: Iată, împărăţia este în ceruri, atunci păsările cerului vor fi înaintea voastră. 2) Dacă vă spun este în mare, 8 atunci peştii vor fi înaintea voastră.

3) Ci împărăţia este înăuntrul vostru şi în afara voastră.9

4) Când vă veţi cunoaşte pe voi înşivă, atunci veţi fi cunoscuţi [33] şi veţi înţelege că sunteţi copiii tatălui celui viu. 5) Dar dacă nu vă cunoaşteţi pe voi înşivă, atunci sălăşluiţi în sărăcie şi sunteţi sărăcie.10

4 1) Iisus a zis: Cel bătrân nu va şovăi să întrebe un copilaş de şapte zile11 despre sălaşul vieţii, şi acela va trăi.12 2) Pentru că mulţi dintre cei dintâi vor fi cei din urmă*3 3) şi vor ajunge să fie unul.

5 l) Iisus a zis: Cunoaşteţi ce vă este în faţă, iar ce este ascuns de voi vă va fi dezvăluit14 2) Căci nu este nimic ascuns care să nu fie descoperit.15

6 1) Ucenicii săi l-au întrebat şi i-au zis: Vrei să postim? Cum trebuie să ne rugăm? Trebuie să dăm de pomană? Ce ne este îngăduit să mâncăm şi să bem? 16

2) Iisus a zis: Nu minţiţi, 3) şi nu faceţi ce urâţi17 4) pentru că toate simt dezvăluite cerului.18 5) Căci nu este nimic ascuns care nu va fi descoperit 6) şi nimic acoperit care va rămâne nedezvăluit.19

7 1) Iisus a zis: Binecuvântat fie leul pe care omul îl

va mânca, astfel încât leul va ajunge om. 2) Şi blestemat20 este omul pe care leul îl va mânca, iar leul va ajunge om.21

8 1) Iar el a zis: Omenirea22 se aseamănă unui pescar înţelept care şi-a aruncat năvodul în mare şi l-a scos plin de peştişori. 2) Printre ei, pescarul înţelept a găsit un peşte mare şi frumos. 3) El a aruncat toţi peştişorii înapoi [34] în mare şi, fără să stea pe gânduri, a ales peştele cel mare. 4) Cine are urechi de auzit să audă.23

9 1) Iisus a zis: Iată, semănătorul a ieşit, a luat un pumn de seminţe şi le-a împrăştiat 2) Unele au căzut lângă drum, iar păsările au venit şi le-au ciugulit 3) Altele au căzut pe stâncă, nu au prins rădăcină şi nu au dat spic. 4) Altele au căzut printre spini, iar spinii le-au înăbuşit şi viermii le-au mâncat. 5) Iar altele au căzut în pământ bun şi au dat roadă, şaizeci pe măsură şi o sută douăzeci pe măsură.24

10 Iisus a zis: Am azvârlit foc peste lume şi, iată, veghez până se aprinde.25

11 1) Iisus a zis: Acest cer va trece şi cel de deasupra sa va trece.26

2) Morţii nu sunt vii şi cei vii nu vor muri.

3) în zilele când mâncaţi ce era mort, l-aţi făcut viu. Când veţi fi în lumină ce veţi face? 27

4) în ziua în care eraţi unu, aţi ajuns doi. Dar doi fiind, ce veţi face?

12 1) Ucenicii i-au zis lui Iisus: Ştim că ne vei părăsi. Cine va fi căpetenia noastră?

2) Iisus le-a zis: De oriunde veţi fi venit, să vă duceţi la Iacov cel Drept, pentru care cerul şi pământul au venit întru fiinţă.28

13 1) Iisus le-a zis ucenicilor săi: Asemuiţi-mă cu ceva şi spuneţi-mi ca ce sunt

2) Simon Petru i-a zis: Eşti asemenea unui trimis drept.29

3) Matei i-a zis: [35] Eşti asemenea unui filosof înţelept.

4) Toma i-a zis: învăţătorule, gura mea e neputincioasă să rostească cu cine te asemeni.

5) Iisus a zis: Nu sunt învăţătorul tău. Pentru că ai băut, te-ai îmbătat din izvorul clocotind pe care l-am vegheat

6) Şi l-a luat deoparte, s-au îndepărtat şi i-a rostit trei spuse.30

7) Când Toma s-a întors la prietenii săi, ei l-au întrebat: Ce ţi-a rostit Iisus?

8) Toma le-a zis: Dacă vă voi grăi vreuna dintre spusele pe care mi le-a rostit, veţi ridica pietre şi mă veţi lovi, iar foc va veni din pietre şi vă va mistui.31

14 1) Iisus le-a zis: Dacă veţi posti, veţi aduce păcat asupra voastră 2) şi dacă vă veţi ruga, veţi fi osândiţi, 3) iar dacă veţi da de pomană, veţi face rău duhurilor voastre.32

4) Când vă veţi duce în orice ţinut şi veţi umbla prin ţară33, dacă sunteţi primiţi, mâncaţi ce vi se va da şi vindecaţi-i pe cei bolnavi dintre ei.34 5) Căci ce vă intră în gură nu vă spurcă, ce vă iese din gură vă spurcă.35

15 Iisus a zis: Când vedeţi pe cel care nu este născut din femeie, căderi cu faţa la pământ şi închinaţi-vă. Acela este tatăl vostru.36

16 1) Iisus a zis: Poate oamenii cred că am venit să aduc pacea în lume. 2) Ei nu cunosc că am venit să aduc vrajbă pe pământ: foc, sabie, război. 3) Căci vor fi cinci [36] într-o casă, trei vor fi împotriva celor doi şi doi împotriva celor trei, tatăl împotriva fiului şi fiul împotriva tatălui 4) şi vor fi singuri.37

17 Iisus a zis: Vă voi da ce ochiul nu a văzut, ce urechea nu a auzit, ce mâna nu a atins şi ce nu s-a ridicat în inima omului.38

18 1) Ucenicii i-au zis lui Iisus: Spune-ne cum ne va fi sfârşitul? 39 2) Iisus a zis: Aţi descoperit dară începutul de căutaţi sfârşitul? Căci unde este începutul, acolo va fi sfârşitul. 3) Binecuvântat fie cel care stă la început: acela va cunoaşte sfârşitul şi nu va gusta moartea.40

19 1) Iisus a zis: Binecuvântat fie cel care a venit întru fiinţă înainte de a veni întru fiinţă.41
2) Dacă veţi fi ucenicii mei şi îmi veţi asculta spusele, aceste pietre vă vor sluji.42
3) Căci pentru voi sunt cinci pomi în rai. Ei nu se schimbă vara sau iama şi frunzele lor nu cad. 4) Cine îi cunoaşte nu va gusta moartea.43
20 1) Ucenicii i-au zis lui Iisus: Spune-ne cu ce se asemuieşte împărăţia cerurilor?
2) El le-a zis: Este asemenea unui grăunte de muştar. 3) <Aceasta>44 este cea mai mică dintre seminţe, 4) dar când cade pe pământ bun, ea dă naştere la saduri vânjoase şi ajunge adăpost pentru păsările cerului.45
21 1) Maria i-a zis lui Iisus: Cu ce se asemuiesc ucenicii tăi? 2) El a zis: Ei sunt asemenea [37] copiilor care trăiesc pe o ţarină ce nu este a lor.46 3) Când stăpânii ţarinei vor veni, ei vor spune: „Daţi-ne ţarina înapoi”. 4) Ei îşi vor da jos veşmintele în faţa lor pentru a le înapoia şi le vor da ţarina înapoi.47
5) De aceea vă zic, dacă stăpânul casei ştie că un hoţ va veni, el va sta de pază înainte ca hoţul să sosească şi nu îl va lăsa să-i intre în casă şi să-i fure avutul.48 6) Cât despre voi, păziţi-vă de lume. 7) înzestraţi-vă cu mare tărie, sau tâlharii vor găsi o cale să ajungă la voi, 8) căci necazul pe care îl aşteptaţi va veni.49 9) Să fie printre voi cineva care înţelege. 10) Când roadele s-au copt, acela a venit degrabă cu secera în mână şi le-a cules.50 11) Cine are urechi de auzit să audă.
22 1) Iisus a văzut câţiva copilaşi sugând. 2) El le-a zis ucenicilor săi: Aceşti copii de ţâţă sunt asemenea celor care intră în împărăţie.
3) Ei i-au zis: Atunci vom intra în împărăţie ca nişte copilaşi?
4) Iisus le-a zis: Când veţi face pe doi să fie unu şi când veţi face ce este înăuntru să fie precum ce este afară, iar ce este afară precum ce este înăuntru, când veţi face ce este sus precum ce este jos, 5) când veţi face bărbatul şi

femeia să fie una, astfel încât bărbatul nu va fi bărbat, nici femeia, femeie, 6) când veţi face ochi în loc de ochi, mână în loc de mână, picior în loc de picior, chip în loc de chip, 7) atunci veţi intra [în împărăţie].51 [38]

23 Iisus a zis: Vă voi alege unul dintr-o mie şi doi din zece mii şi vor sta ca unul.52

24 1) Ucenicii săi i-au zis: Arată-ne locul de unde eşti, căci trebuie să-l căutăm.

2) El le-a zis: Cine are urechi de auzit să audă. 3) Este lumină înăuntrul celui de lumină şi ea53 străluceşte asupra întregii lumi. Dacă nu străluceşte, este întuneric.54

25 1) Iisus a zis: Iubiţi-vă fratele ca pe sufletul vostru.55 2) Apăraţi-l ca pe lumina ochiului vostru.56

26 1) Iisus a zis: Vedeţi paiul din ochiul fratelui vostru, dar nu vedeţi bârna din ochiul vostru. 2) Când veţi scoate bârna din ochiul vostru, atunci veţi vedea limpede să scoateţi paiul din ochiul fratelui vostru.57

27 1) Dacă nu vă ţineţi departe de lume, nu veţi afla împărăţia 2) Dacă nu cinstiţi sabatul ca pe sabat, nu îl veţi vedea pe tatăl.58

28 1) Iisus a zis: Mi-am luat locul în mijlocul lumii şi în trup le-am apărut.59 2) I-am găsit pe toţi beţi şi pe niciunul însetat. 3) Sufletul meu era îndurerat pentru copiii omenirii60, căci sunt orbi în inimile lor şi nu văd, pentru că au venit în lume goliţi şi caută să plece din lume tot goliţi. 4) Dar acum ei simt beţi. Când îşi vor scutura beţia, atunci se vor căi.

29 1) Iisus a zis: Dacă trupul a venit întru fiinţă din pricina duhului, este o minune. 2) Dar dacă duhul a venit întru fiinţă din pricina trupului, este o minune a minunilor. 3) Totuşi, mă minunez [39] de cum aşa mare bogăţie a venit să sălăşluiască în această sărăcie.61

30 1) Iisus a zis: Unde sunt trei dumnezei, ei sunt dumnezeieşti.

2) Unde sunt doi sau unu, eu sunt cu acela.62

31 1) Iisus a zis: Un proroc nu este primit în cetatea sa; 2) un doftor nu vindecă pe cei care-l cunosc.63

32 Iisus a zis: O cetate zidită pe un deal înalt şi întărită nu poate fi cucerită, nici nu poate fi ascunsă.64

33 1) Iisus a zis: Ce veţi auzi într-o ureche în cealaltă65 vestiţi de pe acoperişurile caselor voastre. 2) Căci nimeni nu aprinde o lampă ca s-o pună sub oboroc, nici nu o pune într-un loc ascuns, 3) ci o aşază ca toţi cei care vin şi pleacă să-i poată vedea lumina.66

34 Iisus a zis: Dacă un orb călăuzeşte pe alt orb, amândoi vor cădea în groapă.67

35 1) Iisus a zis: Nu puteţi pătrunde în casa celui puternic şi s-o luaţi cu de-a sila, fără să legaţi mâinile aceluia. 2) Atunci veţi putea să-i prădaţi casa.68

36 Iisus a zis: Nu vă îngrijoraţi de dimineaţa până seara şi de seara până dimineaţa de ce veţi purta.69

37 1) Ucenicii i-au zis: Când ne vei apărea şi când te vom vedea?

2) Iisus a zis: Când vă veţi dezgoli fără să vă ruşinaţi, vă veţi scoate veşmintele şi vi le veţi pune sub picioare asemenea copilaşilor, călcându-le, 3) atunci [voi] îl veţi vedea [40] pe copilul celui viu şi nu vă va fi teamă.70

38 1) Iisus a zis: Deseori aţi dorit să auziţi aceste spuse pe care vi le rostesc şi nu aveţi pe nimeni altul de la care să le auziţi.

2) Vor veni zile când mă veţi căuta şi nu mă veţi găsi.71

39 1) Iisus a zis: Fariseii şi cărturarii au luat72 cheile cunoaşterii73 şi le-au ascuns. 2) Ei nu au intrat, nici nu-i lasă să intre pe cei care vor să intre.74 3) Cât despre voi, fiţi ageri ca şerpii şi neprihăniţi ca porumbeii.75

40 1) Iisus a zis: O vie a fost sădită departe de tatăl. 2) Cum nu este puternică, va fi smulsă din rădăcini şi va pieri.76

41 1) Iisus a zis: Cui are ceva în mână i se va da mai mult. 2)

Iar cui nu are nimic i se va lua chiar puţinul pe care îl are.77

42 Iisus a zis: Fiţi trecători.78

43 1) Ucenicii săi i-au zis: Cine eşti tu să ne spui nouă aceste lucruri?
2) Voi nu cunoaşteţi cine sunt din ce vă spun.79 3) Ci aţi ajuns asemenea iudeilor, căci ei iubesc pomul, dar urăsc roadele sau iubesc roadele, dar urăsc pomul.80
44 1) Iisus a zis: Cine huleşte împotriva tatălui va fi iertat. 2)
şi cine huleşte împotriva fiului va fi iertat, 3) dar cine huleşte împotriva Sfântului Duh nu va fi iertat nici pe pământ, nici în cer.81
45 1) Iisus a zis: Strugurii nu sunt culeşi dintre mărăcini, nici smochinele dintre ciulini, căci ei nu dau rod. 2) Cel bun aduce [41] lucruri bune din cămară; 3) cel rău aduce lucruri rele din cămara ruinată a inimii şi spune lucruri rele, 4) căci din prisosul inimii aduce acela lucruri rele.82
46 1) Iisus a zis: De la Adam până la Ioan Botezătorul, printre cei născuţi din femeie nu este nimeni mai mare decât Ioan Botezătorul, astfel încât ochii săi83 nu trebuie ocoliţi.84 2) Dar v-am spus că cine dintre voi se face ca un copil va cunoaşte împărăţia şi va ajunge mai mare decât Ioan.85
47 1) Iisus a zis: Nimeni nu poate călări doi cai sau îndoi două arcuri. 2) Şi nimeni nu poate sluji la doi stăpâni, sau îl va cinsti pe unul şi îl va nesocoti pe celălalt86 3) Nimeni nu bea vin vechi ca apoi să vrea să bea vin nou. 4) Vinul nou nu este turnat în burdufuri vechi, căci se pot sparge, iar vinul vechi nu este turnat în burdufuri noi, căci se poate strica.87 5) Un petic vechi nu este cusut pe o haină nouă, căci s-ar sfâşia.88
48 Iisus a zis: Dacă doi fac pace între ei într-o singură casă, ei vor spune muntelui „Mută-te de aici”, iar el se va muta.89
49 1) Iisus a zis: Binecuvântaţi fie cei singuri90 şi aleşi, căci veţi afla împărăţia. 2) Căci aţi venit din ea şi vă veţi întoarce acolo.91
50 1) Iisus a zis: Dacă ei vă vor întreba „De unde aţi

venit?”, răspundeţi-le „Am venit din lumină, din locul de unde lumina a venit întru fiinţă prin sine, s-a aşezat [pe sine] [42] şi a apărut în chipul lor. 2) Dacă ei vă vor întreba „Voi sunteţi?” 92, răspundeţi „Noi îi suntem copiii şi suntem cei aleşi de tatăl cel viu”. 3) Dacă vă vor întreba „Care este vădirea tatălui vostru în voi?”, răspundeţi-le „Este mişcare şi odihnă”.93

51 1) Ucenicii săi i-au zis: Când se vor odihni94 morţii şi când va veni lumea cea nouă?

2) El le-a zis: Ce căutaţi a venit de pe acum, dar voi nu o ştiţi.95

52 1) Ucenicii săi i-au zis: Douăzeci şi patru de proroci96 au grăit în Israel şi toţi au grăit despre tine.

2) El le-a zis: Nu aţi ţinut seama de cel viu din preajma voastră şi aţi vorbit despre morţi.97

53 1) Ucenicii săi i-au zis: Este sau nu de folos tăierea împrejur? 2) El le-a zis: Dacă ar fi fost de folos, taţii copiilor le-ar da naştere tăiaţi împrejur de la mamele lor. 3) Ci adevărata tăiere împrejur în duh este de preţ în toate cele.98

54 Iisus a zis: Binecuvântaţi fie cei sărmani, căci a voastră este împărăţia cerurilor.99

55 1) Iisus a zis: Cine nu-şi urăşte tatăl şi mama nu-mi poate fi ucenic 2) şi cine nu-şi urăşte fraţii şi surorile şi nu poartă crucea aşa cum eu o fac nu va fi vrednic de mine.100

56 1) Iisus a zis: Cine a ajuns să cunoască lumea a găsit un hoit 2) Şi pentru cine a găsit un hoit, pentru acela lumea este vrednică de dispreţ.101

57 1) Iisus a zis: împărăţia tatălui se asemuieşte unuia care avea sămânţă [bună]. 2) Vrăjmaşii săi au venit noaptea [43] şi au semănat buruieni printre sămânţa cea bună. 3) Acela nu i-a lăsat să smulgă buruienile, ci le-a spus „Nu, căci dacă veţi merge să smulgeţi buruienile aţi putea smulge şi grâul cu ele”. 4) Căci în ziua culesului buruienile vor sări în ochi şi vor fi smulse şi arse.102

58 Iisus a zis: Binecuvântat fie cel care a lucrat103 şi

a aflat viaţă.104

59 Iisus a zis: Priviţi-l pe cel viu câtă vreme trăiţi, căci s-ar putea să muriţi şi abia apoi să încercaţi să-l vedeţi pe cel viu, dar nu veţi mai putea vedea.105

60 1) <E1 a văzut>106 un samaritean ducând un miel în timp ce107 mergea spre Iudea.

2) El le-a zis ucenicilor săi: Acela îşi poartă mielul.108

3) Ei i-au zis: Apoi îl poate ucide şi mânca.109

4) El le-a zis: Nu îl va mânca cât timp mielul este viu, ci doar după ce l-a ucis şi a ajuns un hoit

5) Ei au zis: Altfel nu ar putea să o facă.

6) Aşa şi cu voi, căutaţi-vă un loc de odihnă, căci s-ar putea să ajungeţi un hoit şi să fiţi mâncaţi.110

61 1) Iisus a zis: Doi se vor odihni pe un pat: unul va muri, iar celălalt va trăi.111

2) Salomea a zis: Cine eşti, Doamne? Te-ai aşezat pe divanul 112 meu şi ai mâncat de la masa mea, ca şi cum ai fi de la cineva.113

3) Iisus i-a zis: Eu sunt cel care vine de la ce este întreg. Mi s-a dat din lucrurile tatălui.114

4) Eu sunt ucenica ta.

5) De aceea eu spun, dacă cineva este <întreg>115, va fi umplut cu lumină116, dar dacă este împărţit, va fi umplut cu întuneric.

62 1) Iisus a zis: îmi dezvălui tainele celor [vrednici] de [44] tainele [mele].117 2) Nu lăsaţi stânga să ştie ce face dreapta.118

63 1) Iisus a zis: Era un bogat care avea o mulţime de bani. 2) El a spus: „Îmi voi cheltui banii ca să pot semăna, secera, săpa şi umple cămările cu roade, ca să nu-mi lipsească nimic”. 3) La aceste lucruri cugeta în inima sa, dar a murit chiar în acea noapte. 4) Cine are urechi de auzit să audă.119

64 1) Iisus a zis: Cineva primea oaspeţi. După ce a pregătit cina, şi-a trimis slujitorul să cheme oaspeţii.

2) Slujitorul s-a dus la cel dintâi şi i-a spus: „Stăpânul

meu te cheamă”.

3) Acela i-a răspuns: „Nişte negustori îmi datorează bani; la noapte ei vor veni la mine. Trebuie să merg şi să le dau îndrumări. Îmi cer iertare, dar nu voi putea ajunge la cină”.

4) Slujitorul s-a dus la altul şi i-a spus: „Stăpânul meu te-a chemat”.

5) Acela i-a răspuns: „Am cumpărat o casă şi trebuie să plec departe pentru o zi. Nu voi avea vreme să vin”.

6) Slujitorul s-a dus la altul şi i-a spus: „Stăpânul meu te cheamă”.

7) Acela i-a răspuns slujitorului: „Prietenul meu se însoară şi trebuie să-i pregătesc ospăţul. Nu voi putea să vin. Îmi cer iertare, dar nu voi putea ajunge la cină”.

8) Slujitorul s-a dus la un altul şi i-a spus: „Stăpânul meu te cheamă”.

9) Acela i-a răspuns slujitorului: „Am cumpărat o ţarină şi mă duc să iau arenda. Nu voi putea să vin. Îmi cer iertare”.

10) Slujitorul s-a întors şi i-a spus stăpânului său: „Cei pe care i-ai chemat la cină au cerut să fie iertaţi că nu pot veni”.

11) Stăpânul i-a spus slujitorului: „Ieşi în drum şi adu pe cine vei găsi pentru cină”. 120

12) Cumpărătorii şi negustorii nu [vor] intra în locuinţele tatălui meu.121 [45]

65 1) El a zis: Un [zaraf]122 avea o vie şi a arendat-o unor vieri, ca ei să o lucreze, iar el să adune roadele de la ei. 2) El şi-a trimis slujitorul ca vierii să-i dea acestuia roadele viei. 3) Ei l-au prins, l-au bătut şi aproape l-au ucis pe slujitor, iar slujitorul s-a întors şi i-a povestit totul stăpânului.

4) Stăpânul a spus: „Poate că nu au cunoscut”. 123 5) Şi-a trimis un alt slujitor, iar vierii l-au bătut şi pe acela. 6) Atunci stăpânul şi-a trimis fiul şi a spus: „Poate că-i vor arăta cinstire fiului meu”. 7) întrucât vierii ştiau că era moştenitorul viei, au pus mâna pe el şi l-au ucis. 8) Cine

are urechi de auzit să audă.124

66 Iisus a zis: Arătaţi-mi piatra pe care zidarii au lepădat-o. Aceea este piatra din capul unghiului.125

67 Iisus a zis: Celui căruia cunoaşte totul, dar este în lipsă în ale sale, îi lipseşte totul.126

68 1) Iisus a zis: Fiţi binecuvântaţi când sunteţi urâţi şi prigoniţi 2) şi niciun loc nu va fi găsit, oriunde aţi fost prigoniţi.127

69 1) Iisus a zis: Binecuvântaţi fie cei prigoniţi în inimile lor. Ei sunt aceia care au ajuns să-l cunoască cu adevărat pe tatăl.128 2) Binecuvântaţi cei flămânzi, ca pântecele celui în nevoie să poată fi umplut129

70 1) Iisus a zis: Dacă scoateţi la iveală ce este înăuntrul vostru, ce aveţi vă va mântui. 2) Dacă nu aveţi înăuntrul vostru, ce nu aveţi vă [va] ucide.130

71 Iisus a zis: Voi nimici [această] casă şi nimeni nu o va putea zidi [din nou].131 [46]

72 1) [Cineva] i [-a zis]: Spune-le fraţilor mei să împartă averea tatălui cu mine.

2) El i-a zis aceluia: Cine m-a făcut împărţitor?

3) S-a întors către ucenicii săi şi le-a zis: Nu sunt un împărţitor, nu-i aşa? 132

73 Iisus a zis: Mare este secerişul, dar lucrătorii sunt puţini. Deci cereţi stăpânului133 să trimită lucrători la cules.134

74 Cineva a zis: 135 Stăpâne, 136 mulţi sunt lângă jgheab, dar nu e nimic137 în <fântână>.138

75 Iisus a zis: Mulţi stau la uşă, dar cei care sunt singuri139 vor intra în odaia de nuntă.140

76 1) Iisus a zis: împărăţia tatălui este asemenea unui negustor care avea nişte mărfuri şi a zărit un mărgăritar. 2) Negustorul a fost prevăzător, şi-a vândut mărfurile şi a cumpărat mărgăritarul pentru sine.141 3) Aşa şi cu voi, căutaţi comoara nepieritoare şi trainică pe care molia nu o roade şi viermele nu o nimiceşte.142

77 1) Iisus a zis: Eu sunt lumina ce este asupra tuturor.143 Eu sunt totul. Din mine totul a ieşit şi în mine

totul a ajuns.144 2) Despicaţi o bucată de lemn; sunt acolo. 3) Ridicaţi o piatră şi mă veţi găsi acolo.145

78 1) Iisus a zis: De ce aţi ieşit la drumuri de ţară? Să vedeţi o trestie bătută de vânt 2) şi să vedeţi pe cineva înveşmântat în haine moi, [asemenea] stăpânitorilor [voştri] [47] şi celor puternici? 3) Ei sunt înveşmântaţi în haine moi şi nu pot înţelege adevărul.146

79 1) o femeie din mulţime i-a zis: Binecuvântat fie pântecele care te-a purtat şi sânul care te-a hrănit147

2) El [i-a zis: Binecuvântaţi fie cei care au auzit cuvântul tatălui şi l-au păstrat cu adevărat148 3) Căci vor veni zile când veţi spune, 3 inecuvântate fie pântecele care nu au zămislit şi sânii care nu au dat lapte". 149

80 1) Iisus a zis: Cine a ajuns să cunoască lumea a descoperit trupul, 2) şi pentru cine a descoperit trupul, pentru acela lumea este vrednică de dispreţ.150

1) Iisus a zis: Lăsaţi-l pe cel care a ajuns bogat să domnească

2) şi lăsaţi-l pe cel care are putere să se lepede de ea.151

1) Iisus a zis: Cine este lângă mine este lângă foc, 2) iar cine este departe de mine este departe de împărăţie.152 1) Iisus a zis: Chipurile sunt văzute oamenilor, dar lumina dinlăuntrul lor este ascunsă în chipul tatălui luminii. 2) El va fi dezvăluit, dar chipul său este ascuns de lumina sa.

1) Iisus a zis: Când vă vedeţi asemănarea sunteţi bucuroşi.

2) Dar când veţi vedea chipurile voastre, care au venit întru fiinţă înaintea voastră, care nici nu mor, nici nu sunt văzute, cât vă veţi mai ţine! 153

1) Iisus a zis: Adam a venit din mare putere154 şi mare bogăţie, dar nu a fost vrednic de vol. 2) Căci de-ar fi fost vrednic de voi, [el] nu [ar fi gustat] moartea.

1) Iisus a zis: [Vulpile [48] au] vizuinile lor, iar păsările au cuiburile lor, 2) dar copilul omenirii155 nu are loc unde să-şi aşeze capul şi să se odihnească.156 1) Iisus

a zis: Cât de nenorocit este trupul care are nevoie de un trup 2) şi cât de nenorocit este sufletul care are nevoie de acestea două.157

1) Iisus a zis: Trimişii158 şi prorocii vor veni la voi şi vă vor da ce este al vostru. 2) La rândul vostru, voi le veţi da ce aveţi şi vă veţi spune „Când vor veni să ia ce-i al lor?” 159 1) Iisus a zis: De ce spălaţi partea din afară a blidului? Nu înţelegeţi că acela care a făcut ce este înăuntru este şi acela care a făcut ce este în afară? 160

1) Iisus a zis: Veniţi la mine, căci jugul meu este uşor, iar stăpânirea161 mea este blândă 2) şi vă veţi găsi odihna.162

1) Ei i-au zis: Spune-ne cine eşti, ca să putem crede în tine.

2) El le-a zis: Voi cercetaţi faţa cerului şi a pământului, dar nu aţi ajuns să cunoaşteţi pe cel din preajma voastră şi nu ştiţi să cercetaţi această clipă.163

92 1) Iisus a zis: Căutaţi şi veţi găsi.164 2) însă în trecut nu v-am spus lucrurile de care m-aţi întrebat atunci. Acum vreau să vi le spun, dar voi nu le căutaţi.165

93 1) Nu aruncaţi ce este sfânt la câini, căci s-ar putea să verse pe grămada de băligar. 2) Nu aruncaţi mărgăritare [la] porci, căci s-ar putea să facă [noroi] din ele.166

94 1) Iisus [a zis]: Cel care caută va găsi; 2) căci [celui care bate] i se va deschide.167

95 1) [Iisus a zis:] Dacă aveţi bani, [49] nu-i împrumutaţi cu dobândă. 2) Ci daţi [-i] cuiva de la care nu-i veţi mai lua înapoi.168

96 1) Iisus [a zis]: împărăţia tatălui se asemuieşte [unei] femei. 2) Ea a luat nişte drojdie, [a ascunso în aluat şi a preschimbat-o în pâine. 3) Cine are urechi de auzit să audă.169

97 1) Iisus a zis: împărăţia [tatăllui se asemuieşte unei femei care ducea un [vas] plin cu miere. 2) Pe când umbla de-a lungul [unui] drum îndepărtat, toarta vasului s-a rupt, iar mierea s-a risipit în urma ei. 3) Ea nu a ştiut-o;

nu a băgat nimic de seamă.170 4) Când a ajuns acasă, a pus vasul jos şi a descoperit că era gol.171

98 1) Iisus a zis: împărăţia tatălui se asemuieşte cu cineva care voia să ucidă pe altul puternic. 2) Pe când era acasă, şi-a tras sabia, a vârât-o în perete să vadă dacă mâna l-ar ajuta. 3) Apoi l-a ucis pe cel puternic.172

99 1) Ucenicii săi i-au zis: Fraţii tăi şi mama ta stau afară.

2) El le-a zis: Cei care fac voia tatălui meu sunt fraţii mei şi mama mea. 3) Ei sunt cei care vor intra în împărăţia tatălui meu.173

100 1) Ei i-au arătat lui Iisus un ban de aur şi i-au zis: Oamenii cezarului ne cer să plătim biruri.

2) El le-a zis: Daţi cezarului cele ce sunt ale cezarului, 3) daţi lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu 4) şi daţi-mi mie ce este al meu.174

101 1) Cine nu-şi urăşte [tatăl] şi mama aşa cum o fac eu nu-mi poate fi [ucenic], 2) iar cine [nu-l şi iubeşte [tatăl şi] mama aşa cum o fac eu nu-mi poate fi [ucenic]. 3) Căci mama [mi-a dat [50] minciună]175, dar adevărata mea [mamă]176 mi-a dat viaţă.177

102 Iisus a zis: Ruşine fariseilor, căci ei se asemuiesc câinelui care doarme în ieslea vitelor, nici nu mănâncă, nici nu [lasă] vitele să mănânce.178

103 Iisus a zis: Binecuvântat fie cel care cunoaşte intrarea179 tâlharilor, ca să se poată trezi, să-şi adune avutul şi să se înarmeze înainte ca ei să intre.180

104 1) Ei i-au zis lui Iisus: Hai să ne rugăm astăzi şi să postim. 2) Iisus a zis: Ce păcat am făcut sau cu ce am greşit? Ci după ce mirele va părăsi odaia de nuntă, atunci oamenii să postească şi să se roage.181

105 Iisus a zis: Cine cunoaşte tatăl şi mama va fi numit copil de curvă.182

106 1) Iisus a zis: Când veţi face pe doi să fie unu veţi ajunge copii ai omenirii183 2) şi când veţi spune, Munte, mută-te de aici", se va muta.184

107 1) Iisus a zis: împărăţia se asemuieşte unui

păstor care avea o sută de oi. 2) Una dintre ele, cea mai mare, s-a rătăcit. Păstorul le-a lăsat pe cele nouăzeci şi nouă şi a căutat oaia rătăcită până ce a găsit-o. 3) După ce a trecut prin această osteneală, i-a spus oii: „Te iubesc mai mult decât pe cele nouăzeci şi nouă.185

108 1) Iisus a zis: Cine bea din gura mea îmi va fi asemenea; 2) eu însumi voi fi acela, 3) iar lucrurile ascunse îi vor fi descoperite.186

109 1) Iisus a zis: împărăţia se asemuieşte unuia care avea o comoară ascunsă în ţarina sa, dar nu ştia de ea. 2) [Când] a murit, a lăsat-o [fiului] său. Fiul nu [al şti [ut] despre ea. A luat [51] ţarina şi a vândut-o. 3) Cumpărătorul a arat, [a aflat]

comoara şi s-a pus să împrumute bani cu dobândă oricui dorea.187

110 Iisus a zis: Lăsaţi-l pe cel care a aflat lumea şi a ajuns bogat să se lepede de lume.188

111 1) Iisus a zis: Cerurile şi pământul se vor face sul în faţa voastră, 2) iar cine este viu de la cel viu nu va vedea moartea.189

3) Nu a zis Iisus „Pentru cine s-a găsit pe sine, pentru acela lumea este vrednică de dispreţ”? 190

112 1) Iisus a zis: Ruşine trupului legat de suflet 2) Ruşine sufletului legat de trup.191

113 1) Ucenicii săi i-au zis: Când va veni împărăţia?

2) Nu va veni aşteptând după ea. 3) Nu se va spune 192, Iat-o aici” sau, Iat-o acolo”. 4) Ci împărăţia tatălui este răspândită pe pământ dar oamenii nu o văd.193

114 1) Simon Petru le-a zis: Maria trebuie să ne lase, căci femeile nu sunt vrednice de viaţă.

2) Iisus a zis: Iată, o voi călăuzi spre a o face bărbat pentru ca şi ea să ajungă duh viu asemănându-se vouă, bărbaţilor.

3) Căci 194 femeia care se face pe sine bărbat va intra în împărăţia cerurilor.195

Evanghelia după Toma

Evanghelia greacă a lui Toma sau

Spusele tainice ale lui Iisus 196

(P. Oxy. 1, 654, 655; Ipolit, Respingerea tuturor ereziilor 5)

Cuvânt de început

Acestea sunt spusele [tainice pe care] Iisus cel viu le-a rostit, [iar Iuda, care] mai [este] numit şi Toma, [le-a aşternut în scris].

1 Şi el a zis: [Cine află tâlcul] acestor spuse nu va gusta [moartea].197

2 1) [Iisus zice:] Lăsaţi pe cel ce [caută] să nu înceteze [a căuta până cel va găsi. 2) Când va găsi, va fi [uimit, 3) odată] uimit, va domni, 4) iar [odată domnind] se va [odihni].

3 1) Iisus zice: [Dacă vă spun] căpeteniile voastre: [„Iată, împărăţia este în cer, păsările [cerului vor fi înaintea voastră. 2) Dacă vă spun] că este sub pământ, peştii mării [vor intra şi vor fi înaintea] voastră. 3) Şi [împărăţia lui Dumnezeu] este înăuntrul vostru [şi în afara voastră. 4) Cine soţ cunoaşte [pe sine] o va afla. [Şi când] vă veţi cunoaşte, [veţi înţelege că] sunteţi [copiii] tatălui celui [viu]. 5) [Dar dacă nu] vă cunoaşteţi, [sunteţi] în [sărăcie] şi sunteţi [sărăcie].

4 1) [Iisus zice: Cel] bătrân nu va şovăi să întrebe un [copilaş de şapte] zile despre sălaşul [vieţii şi] acela va [trăi]. 2) Căci mulţi dintre cei [dintâi] vor fi [la urmă, iar] cei din urmă vor fi cei dintâi 3) şi [vor ajunge să fie unul].

5 1) Iisus zice: [Cunoaşteţi ce este] în faţa voastră, iar [ce este ascuns] de voi [vă] va fi dezvăluit. [2) Căci nu este nimic] ascuns care nu [va fi] vădit 3) şi nimic îngropat care [nu va fi înviat].

6 1) [Ucenicii săi] îl întreabă zicându-i: Cum [să] postim? [Cum să] ne [rugăm]? Cum [să dăm de pomană]? Ce [ne] este îngăduit să [mâncăm şi să bem]?

2) Iisus zice: [Nu minţiţi 3) şi] nu faceţi [ce urâţi, 4) căci toate sunt dezvăluite] adevărului. 5) [Pentru că nu este nimic] ascuns [care nu va fi vădit].

7 [*reconstrucţie ipotetică*] 1) … Binecuvântat fie [leul

pe care omul îl mănâncă, iar] leul va fi [om. 2) Şi blestemat este omul] pe care [leul îl mănâncă…].

24 [*reconstrucţie ipotetică*] 3) … [este lumina înăuntrul celui] de lumină [şi străluceşte asupra întregii] lumi. [Dacă nu străluceşte, atunci] este [întuneric].

26 2) iar atunci veţi vedea limpede să scoateţi paiul din ochiul fratelui vostru.198

27 1) Iisus zice: Dacă nu vă ţineţi departe de lume, nu veţi afla împărăţia lui Dumnezeu. 2) Şi dacă nu cinstiţi sabatul ca pe sabat, nu îl veţi vedea pe tatăl.

28 1) Iisus a zis: Mi-am luat locul în mijlocul lumii şi în trup le-am apărut. 2) I-am găsit pe toţi beţi şi pe niciunul însetat. 3) Sufletul meu este îndurerat pentru copiii omenirii, căci sunt orbi în inimile lor şi [nu] văd…

29 3) [… ajunge să sălăşluiască în această] sărăcie.

30 1) [Iisus zice:] Unde sunt [trei, ei sunt fără] Dumnezeu 2) şi unde este doar [unul], vă spun, eu sunt cu acela.

77 2) Ridicaţi piatra şi mă veţi găsi acolo. 3) Despicaţi bucata de lemn şi simt acolo.

31 1) Iisus zice: Un proroc nu este primit în cetatea sa 2) şi niciun doftor nu vindecă pe cei care-l cunosc.

32 Iisus zice: O cetate zidită pe un deal înalt şi întărită nu poate fi cucerită, nici nu poate fi ascunsă.

33 1) Iisus zice: <Ce> auziţi într-o ureche [vestiţi…].

36 1) [Iisus zice: Nu vă îngrijoraţi] de dimineaţa [până seara] şi de seara [până] dimineaţa, [de hrana] voastră, ce [veţi] mânca, [sau] de [cămaşa voastră], ce veşminte [veţi] purta. 2) [Voi sunteţi mult] mai buni decât crinii, care nici nu ţes, nici nu [torc]. 3) Şi întrucât aveţi un singur veşmânt, ce 199

veţi…? 200 4) Cine poate să adauge ceva la Înălţimea Voastră? Acela este cel care vă va da veşmintele voastre.201

37 1) Ucenicii săi îi zic: Când ne vei fi descoperit şi când te vom vedea?

2) El zice: Când vă veţi dezgoli şi nu veţi fi ruşinaţi,

3) [… şi nu vă va fi teamă].

38 1) [Iisus zice: Deseori aţi dorit să auziţi aceste spuse ale mele] şi [nu aveţi pe nimeni altul de la care să le auziţi]. 2) Şi [vor veni zile când mă veţi căuta şi nu mă veţi găsi].

39 1) [Iisus zice: Fariseii şi cărturarii] au [luat cheile cunoaşterii; 202 ei înşişi le-l au [ascuns. 2) Nici nu] au intrat, [nici nu] au [lăsat să intre pe aceia pe cale să] între. [3) Cât despre voi, fiţi ageri] ca [şerpii şi] nevinovaţi [ca porumbeii].

4 1) Cel care caută mă va afla în copiii de la şapte ani, căci acolo, ascuns în vârsta de paisprezece, 203 eu sunt descoperit204

113) Dacă mâncaţi lucruri moarte şi le faceţi vii, ce vă veţi face dacă mâncaţi lucruri vii? 205

PARTEA A DOUA

Evanghelia Manei

Evanghelia Manei este păstrată, sub o formă fragmentară, ca un dialog între Iisus şi ucenicii săi, incluzând-o aici pe María – şi anume Mana din Magdala sau María Magdalena. Considerarea acestei scrieri drept o evanghelie gnostică este un subiect de dezbatere printre specialişti: Esther de Boer şi Karen King sugerează că nu ar fi, în timp ce alţii susţin că este. În fragmentele care au supravieţuit, María este descrisă ca ucenicul cel iubit al lui Iisus şi recipient al învăţăturilor pe care Iisus i le-a transmis. Andrei şi Petru sunt îngrijoraţi de locul deosebit pe care María îl ocupă, această ostilitate a lui Petru amintind de împotrivirea sa faţă de femeie din *Evanghelia lui Toma* 114 şi din textul gnostic *Pistis Sophia* („Credinţa-înţelepciune”). În *Evanghelia Manei*, Levi conchide că Mântuitorul o cunoaşte foarte bine pe María, acesta fiind motivul pentru care o iubeşte mai mult decât pe ceilalţi ucenici.

Paginile de deschidere ale evangheliei sunt pierdute, dar fragmentele păstrate îi prezintă pe mântuitorul Iisus dând lămuriri asupra naturii mântuirii (7 – 9), pe ucenici,

mai ales María, răspunzând Mântuitorului (9 şi 10), pe femeie povestindu-şi viziunea asupra înălţării sufletului (15 – 17) şi confruntându-se cu adversitatea celorlalţi ucenici (17 – 19). Potrivit Mântuitorului, problema reală a oamenilor în lume nu este păcătuirea, ci mai degrabă prinderea în mrejele patimilor, în ceea ce este nenatural, adică în ceea ce este împotriva firii. În explicaţiile sale, Iisus vorbeşte despre fire, firi şi reabsorbţia naturilor în rădăcinile lor în termeni ce amintesc de teme filosofice stoice. Iisus le dă bineţe ucenicilor şi le dăruieşte pacea sa. Ca şi în *Evanghelia lui Toma* 3: 3, unde Mântuitorul spune că împărăţia se află în om, aici el le vesteşte despre copilul omenirii sau fiul omului care este înăuntru. A-l urma pe copilul omenirii înseamnă a întreprinde o călătorie interioară a căutării şi găsirii de sine. Ceea ce găseşte omul înăuntrul său este copilul omenirii – adevăratul sine sau Iisus, cu care acela se află în uniune. Vestea bună, proclamă Iisus, nu ţine de lege. La scurtă vreme după această proclamaţie, Maria însăşi rosteşte acelaşi mesaj în discuţia ei cu ceilalţi ucenici: vestea bună înseamnă a-ţi găsi propria umanitate şi a deveni cu adevărat om (9).

Maria comunică faptul că i-a apărut stăpânul Iisus într-o viziune, povestindu-le-o şi celorlalţi ucenici. Ea îşi aminteşte că Mântuitorul i-a spus că o astfel de viziune nu este nicio experienţă pur emoţională a sufletului, nicio inspiraţie pur spirituală venită din afară. O viziune adevărată implică pătrunderea minţii. O mare parte din descrierea pe care Maria o dă viziunii sale este acum pierdută (11 – 14). Dar în fragmentele păstrate ea înfăţişează urcuşul sufletului dincolo de puterile cosmice, într-un chip care ne duce cu gândul la călătoria interioară a sufletului pe măsură ce lasă în urmă ceea ce-l întemniţează – întuneric, dorinţă, necunoaştere, mânie. Odată eliberat, sufletul exclamă:

Ceea ce mă leagă este ucis, ceea ce mă întemniţează este nimicit. Dorinţa mea a pierit. Necunoaşterea este moartă. Într-o lume am fost slobozit printr-o altă lume şi

într-un chip am fost slobozit printr-un dup ceresc. Lanţurile uitării sunt vremelnice. De-acum încolo mă voi odihni în veci în tăcere. (16 – 17)

Spre finalul evangheliei, Andrei şi Petru protestează faţă de Maria, dar Levi îi vine în apărare, iar în cele din urmă ucenicii (sau doar Levi, în Papyms Rylands 463) merg spre a propovădui. Întrebarea pusă în legătură cu Mana din Magdala de către un Petru mâniat: „Ar trebui să ne întoarcem cu toţii să o ascultăm?” îşi găseşte răspunsul, însă doar prin implicaţie. Da, ucenicii trebuie să se întoarcă şi să plece urechea la învăţătura şi propovăduirea Mariei din Magdala.

Evanghelia Mariei este cunoscută din versiunea coptă aflată în Codexul gnostic berlinez 8502, în care reprezintă primul tratat, şi din două fragmente greceşti (Papyms Oxyrhynchus 3525 şi Papyrus Rylands 463). Varianta coptă reprezintă textul cel mai complet, deşi îi lipsesc şase pagini de manuscris de la început şi patru din mijloc, şi este tradusă mai jos. Este posibil ca scrierea să fi fost compusă în greacă, dar data şi locul redactării simt necunoscute. Karen King a sugerat că varianta originală ar fi fost alcătuită spre sfârşitul primului secol sau începutul celui de-al doilea, probabil în Siria sau Egipt

Lecturi suplimentare: Esther A. de Boer, *The Gospel of Mary*; Judith Hartenstein, „Das Evangelium nach Maria”; Karen L. King, *The Gospel of Mary of Magdala*; Marvin Meyer, *The Gospels of Mary*, Anne Pasquier, *L’livangile selon Marie*; R. Mel. Wilson şi George W. MacRae, „The Gospel According to Mary”.

EVANGHELIA MĂRIEI1

(BG 8502, 1; R Oxy. 3525; R Ryl. 463)

Ucenicii stau de vorbă cu Mântuitorul

…Va fi materia nimicită sau nu? 2

Mântuitorul a răspuns: Toate firile, toate lucrurile plăsmuite, toate făpturile sunt unele într-altele şi unele cu altele şi se vor întoarce la rădăcinile lor. Firea materiei se întoarce la rădăcina firii sale. Cine are urechi de auzit să

audă.3

Petru i-a zis: Ni le-ai lămurit pe toate. Spune-ne atunci şi care este păcatul lumii.

Mântuitorul i-a răspuns: Un astfel de lucru ca păcatul nu are fiinţă, ci voi faceţi păcatul când vă amestecaţi ca în preacurvie, 4 şi acesta este numit păcat5 De aceea Binele a venit printre voi, la cei din fiecare fire, ca să înapoieze fiecare fire rădăcinii ei.

El a urmat apoi: De aceea vă îmbolnăviţi şi muriţi, pentru că [iubiţi] [8] ceea ce [vă înşală].6 Cine are minte să înţeleagă.

Materia a dat naştere patimii ce este fără chip. Căci vine din ceea ce este împotriva firii şi atunci tulburarea a cuprins tot trupul. De aceea v-am spus: Fiţi plini de vitejie.7 Şi dacă sunteţi deznădăjduiţi, fiţi îmbărbătaţi de mulţimea întruchipărilor firii.8 Cine are urechi de auzit să audă.

Când cel binecuvântat a grăit acestea, el i-a binecuvântat pe toţi şi le-a zis: Pacea fie cu voi. Primiţi pacea mea.9 Aveţi grijă ca nimeni să nu vă ducă pe căi greşite spunându-vă: „Ială-l aici" său" Iată-l acolo". Copilul omenirii10 se află înăuntrul vostru.11 Urmaţi-l pe acesta.12 Cei care-l caută îl vor găsi. Mergeţi şi propovăduiţi vestea cea bună a împărăţiei. Nu [9] daţi nicio rânduială, alta decât v-am dat eu, şi nicio lege, aşa cum legiuitorul a dat, altfel veţi fi legaţi de ea După ce a grăit acestea, el i-a părăsit13

Mana le aduce mângâiere ucenicilor şi le povesteşte o vedenie

Ucenicii erau mâhniţi. Au plâns cu lacrimi amare şi au spus: Cum putem merge la neamuri să propovăduim vestea cea bună a împărăţiei copilului omenirii? Dacă nu l-au cruţat pe el, cum de ne vor cruţa pe noi?

Maria14 s-a ridicat le-a dat bineţe tuturor15 şi le-a grăit fraţilor săi: 16 Nu plângeţi, nu vă mâhniţi şi nu vă îndoiţi, căci harul său va fi cu voi şi vă va păzi. Mai degrabă să-i lăudăm măreţia pentru că ne-a pregătit şi ne-

a făcut cu adevărat oameni.

Când Maria a rostit acestea, ea le-a întors inimile spre Bine şi au început să vorbească despre cuvintele [Mântuitorului]. [10]

Petru i-a zis Mariei: Soră, noi ştim că Mântuitorul te-a iubit mai mult decât pe oricare altă femeie.17 Spune-ne cuvintele Mântuitorului pe care ţi le aminteşti, pe care tu le cunoşti, iar noi nu, căci noi nu le-am auzit

Ea a spus: L-am văzut pe Stăpân18 într-o vedenie şi i-am grăit: Stăpâne, azi te-am văzut într-o vedenie.19

El a răspuns zicându-mi: Fii binecuvântată, căci n-ai şovăit la vederea mea. Pentru că unde este mintea, acolo este şi comoara.20

I-am spus: Cum are cineva o vedenie, cu sufletul sau cu duhul?

Mântuitorul a răspuns zicând: El nu vede nici cu sufletul, nici cu duhul. Mintea, care este între cele două, are vedenia…21

María îşi povesteşte vedenia plivind urcuşul sufletului

Dorinţa a spus: 22 Nu te-am văzut pogorându-te, dar acum te văd cum urci. Şi cum eşti al meu, de ce mă minţi?

Sufletul a răspuns zicând: Te-am văzut, dar tu nu m-ai văzut şi nu m-ai cunoscut Pentru tine am fost doar un veşmânt23 şi nu m-ai recunoscut.

După ce sufletul a spus acestea, a plecat veselindu-se mult

Sufletul s-a apropiat de a treia putere, numită necunoaşterea Puterea a întrebat sufletul, spunând: Unde te duci? Eşti legat de răutate, eşti legat deci nu judeca

Sufletul a zis: De ce mă judeci, deşi eu nu te-am judecat? Am fost legat dar nu am legat Nu am fost recunoscut dar am recunoscut că totul este pe cale să se sfârşească, atât cele pământeşti [16], cât şi cele cereşti.

După ce sufletul a biruit cea de-a treia putere, a urcat şi a văzut a patra putere. Ea a luat şapte înfăţişări:

Cea dintâi înfăţişare este întunericul, a doua, dorinţa,

a treia, necunoaşterea, a patra, dorinţa de moarte, a cincea9 împărăţia cărnii, a şasea, înţelepciunea smintită a cărnii, a şaptea, înţelepciunea celui furios.

Acestea sunt cele şapte puteri ale mâniei.24

Puterile au întrebat sufletul: De unde vii, ucigaş de oameni, şi unde te duci, nimicitor al tărâmurilor?

Sufletul a răspuns zicând: Ceea ce mă leagă este ucis, ceea ce mă întemniţează este nimicit. Dorinţa mea a pierit Necunoaşterea este moartă. Într-o lume am fost slobozit [17] printr-o25 altă lume şi într-un chip am fost slobozit printr-un chip ceresc. Lanţurile uitării sunt vremelnice. De-acum încolo mă voi odihni în veci în tăcere.

Petru şi Andrei se îndoiesc de cuvântul Manei

După ce Mana a rostit acestea, a tăcut, întrucât Mântuitorul doar atâta îi vorbise.

Andrei a răspuns, zicându-le fraţilor: Spuneţi ce-oţi gândi despre ce ne-a grăit, dar eu nu cred că Mântuitorul a rostit acestea. Învăţăturile astea sunt negreşit ciudate.

Petru a dat glas unor îngrijorări asemănătoare. El i-a întrebat pe ceilalţi despre Mântuitor: A vorbit el în taină cu vreo femeie fără ştirea noastră? Ar trebui să ne întoarcem cu toţii să o ascultăm? I-a dat ei întâietate în faţa noastră? 26 [18]

Levi vorbeşte în apărarea Mariei

Atunci Maria a plâns şi i-a grăit lui Petru: Frate Petru, ce-ţi închipui? Crezi că e o născocire de-a mea sau că spun minciuni despre Mântuitor?

Levi27 a răspuns, zicându-i lui Petru: Tu eşti mereu plin de furie, Petru. Acum văd că vorbeşti împotriva acestei femei ca un duşman. Dacă Mântuitorul a făcut-o vrednică, de ce eşti tu cel care o prigoneşti? Negreşit că Mântuitorul o cunoaşte bine. De aceea a iubit-o mai mult decât pe noi.28

Iată de ce ar trebui să ne ruşinăm şi să îmbrăcăm omenia desăvârşită şi s-o dobândim29, aşa cum ne-a poruncit, şi să propovăduim vestea cea bună, nedând nicio rânduială sau lege, altele decât cele pe care Mântuitorul ni

le-a înfăţişat.

După ce [19] [Levi a rostit] acestea, ei30 au plecat [ca să] dea învăţătură şi să propovăduiască.

Evanghelia după Maria

PARTEA A TREIA

Evanghelia lui Filip

Evanghelia lui Filip este o antologie valentiniană de meditaţii pe diferite teme, incluzând sacramentele şi figurile biblice ale lui Adam şi Evei. Numele lui Filip este menţionat în *Evanghelia lui Filip* 73, şi acesta poate fi motivul pentru care lucrarea îi este atribuită. Meditaţiile par aranjate într-o manieră mai mult sau mai puţin întâmplătoare, deşi de multe ori ele par legate una de alta prin intermediul unor cuvinte-cheie sau alăturări de idei asemănătoare. Ele ar putea proveni din diferite surse, iar Bentley Layton lasă deschisă posibilitatea ca unele dintre ele să îl aibă ca autor pe Valentin însuşi.

Una dintre temele principale din carte este natura sacramentelor, mai ales a sacramentului camerei nupţiale. *Evanghelia lui Filip* 67 pare să enumere cinci sacramente, fiecare dintre ele fiind numit „tainã”: „Stăpânul [a făcut] totul în tainã: botezul, mirungerea, împărtăşania, izbăvirea şi odaia de nuntă”. Înţelesul lor nu este în întregime clar. Ele ar putea fi rituri de trecere (de exemplu, botezul şi mirungerea pentru iniţiere, împărtăşania pentru sfântul praznic, izbăvirea şi camera nupţială pentru trecerea către moarte), etape într-un ritual mai complex de iniţiere religioasă sau, pur şi simplu, cinci sacramente diferite.

Dintre acestea cinci, camera nupţială primeşte o atenţie specială. Dacă sacramentul camerei nupţiale era îndeplinit într-un fel sau altul, ori era înţeles doar spiritual, nu se cunoaşte, însă textul spune, privind cununia:

Nimeni nu [poate] şti când [soţul] şi soţia se împreunează, în afara celor doi, căci căsătoria în această lume este o tainã pentru cei căsătoriţi. Dacă este ascunsă căsătoria pângărită, cu cât mai mult este o adevărată tainã căsătoria nepângărită! Ea nu este trupească, ci

neprihănită. Nu este a poftei, ci a voinţei. Nu este a întunericului sau a nopţii, ci a zilei şi a luminii. (81, 82)

Camera nupţială din această lume este considerată a fi o taină, iar despre camera nupţială pură se spune că ar fi mult mai presus. *Evanghelia lui Filip* recunoaşte totodată rolul sărutului. Textul afirmă: „Cel desăvârşit zămisleşte şi dă naştere printr-un sărut" (59). Aceste cuvinte ar putea conota un sărut ceremonial, ar putea descrie cum viaţa şi duhul simt transmise sau ar putea face aluzie la actul sexual. Aceste consideraţii au condus-o pe April D. DeConick să presupună despre creştinii valentinieni că îmbrăţişau sexualitatea în mod activ de-a lungul vieţii:

Actul sexual între soţii valentinieni trebuia să continue până ce ultima sămânţă spirituală ar fi fost întrupată şi culeasă. În acea zi măreaţă, camera nupţială s-ar fi deschis, iar duhurile lor s-ar fi reunit cu Dumnezeu. Cât de important era sexul pentru valentinieni? Venirea Zilei de Apoi şi izbăvirea dumnezeiască depindeau de el.1

Totuşi *Evanghelia lui Filip* afirmă despre căsătoria nepângărită că nu este ceva ce ţine de trup şi dorinţă, ci de voinţă, iar unirea obţinută într-o astfel de cameră nupţială sacramentală reface unitatea omenirii. În cele din urmă, această unire se referă la unirea cu divinul prin care oamenii se alătură îngerilor în plinătatea divinităţii. Aşa cum spune *Evanghelia lui Filip* într-o rugăciune:

Tu, care ai unit lumina desăvârşită cu Sfântul Duh, uneşte şi îngerii cu noi, drept chipuri.

Cartea declară că o astfel de unitate şi întregire a omenirii a fost pierdută prin despărţirea Evei de Adam. Originar, Adam era androgin, dar căderea din unitatea primordială i-a făcut pe oameni să alunece în mortalitate şi moarte. „Dacă femeia nu s-ar fi despărţit de bărbat, femeia şi bărbatul nu ar fi murit Despărţirea bărbatului şi femeii a fost începutul morţii". Prin urmare, rolul lui Hristos este de a aduce întregul şi unitatea înapoi în omenirea împărţită. „Hristos a venit să vindece despărţirea care a fost de la început şi să facă iar unul din doi, ca să dea viaţă

celor care au murit prin despărţire şi să-i unească". Aceasta are loc în camera nupţială: „O femeie este unită cu soţul ei în odaia de nuntă, iar cei uniţi în odaia de nuntă nu vor fi despărţiţi iarăşi. De aceea Eva a fost despărţită de Adam, pentru că nu fusese unită cu el în odaia de nuntă" (70).

Multe dintre meditaţiile asupra mântuirii din *Evangfielia lui Filip* sunt demne de reţinut, dar printre cele mai remarcabile se numără acelea având o trăsătură mistică. Astfel, cartea îl îndeamnă pe cititor nu doar să-l *urmeze* pe Hristos, ci să devină Hristos. În tărâmul adevărului, declară *Evangfielia lui Filip* 61:

aţi văzut lucruri acolo şi aţi ajuns acele lucruri, aţi văzut duhul şi aţi ajuns duh, aţi văzut pe Hristos şi aţi ajuns Hristos, aţi văzut pe [tatăl] şi veţi ajunge tată.

Vederea lui Dumnezeu călăuzeşte spre unitatea cu acesta. Fericirea cea din urmă, încheie evanghelia, este realizarea plinătăţii divine sau *pleroma* tărâmului veşnic. Nu ţine doar de cerul de deasupra; ea se găseşte înăuntru: „Ce este cel mai adânc înăuntru este plinătatea şi nu este nimic mai adânc" (68).

Evanghelia lui Filip este al treilea tratat din Codexul II al Bibliotecii de la Nag Hammadi, unde urmează imediat *Evangheliei lui Toma*, şi a fost cel mai probabil scrisă originar în greacă. Dacă textul a fost compus în Siria în timpul secolului al II-lea sau puţin mai târziu, aşa cum s-a sugerat, rămâne cumva nesigur, deşi referirile la termeni siriaci presupun o familiaritate cu limba şi literatura siriace. Specialiştii au asociat uneori numere acestei serii de meditaţii, dar sistemul de numerotare s-a dovedit cu totul arbitrar. Hans-Mardn Schenke urmează convenţiei de a număra o sută douăzeci şi şapte de meditaţii (cu subdiviziuni), deşi admite că, potrivit analizei sale, ar putea fi o sută şaptezeci şi cinci de fragmente diferite; Bentley Layton numără o sută şapte meditaţii. În traducerea dată aici, nu este folosit niciun astfel de sistem de numerotare.

Lecturi suplimentare: April D. DeConick, „The Great Mystery of Marriage”; Wesley W. Isenberg şi Bentley Layton, „The Gospel According to Philip”; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 325 – 353; Jacques-É. Ménard, *V Évangile selon Philippe*; Hans-Martin Schenke, „Das Evangelium nach Philippus”; Hans-Martin Schenke, „The Gospel of Philip”.

Evanghelia lui Filip2

(NHC, ne)

Convertiţii

Un iudeu face pe altul iudeu, iar acela este numit convertit3 Un convertit nu face convertit [Unii] simt precum [sunt] şi îi fac pe alţii [asemenea lor], pe când alţii [52] doar sunt

Moştenirea celor vii şi a celor morţi

Robul caută doar să fie slobod, nu şi avuţia stăpânului.

Pentru fiu însă nu este de îndeajuns să fie fiu, el cere şi moştenirea tatălui.

Moştenitorii morţilor sunt morţi, iar ce moştenesc este mort Moştenitorii celor vii sunt vii, iar ei moştenesc atât pe cei vii, cât şi pe cei morţi. Morţii nu moştenesc nimic, căci cum ar fi cu putinţă ca un mort să moştenească? Dacă mortul moşteneşte pe cei vii, cei vii nu vor muri, iar mortul va veni la viaţă.4

Hsus, Neamurile, creştinii

Cel din Neamuri nu moare, nefiind niciodată viu ca să poată muri. Cel ce a crezut în adevăr este viu, dar acesta poate muri tocmai fiind viu.

De când Hristos a venit, lumea a fost zidită, cetăţi au fost împodobite, iar morţii au fost îngropaţi.

Pe când eram iudei, eram orfani, având doar mamă, dar când am ajuns creştini, am avut tată şi mamă.5

Semănatul şi culesul

Cine seamănă iama culege vara. Iama este lumea, vara este tărâmul celălalt, tărâmul veşnic. Să semănăm dar în lume pentru a culege vara. Din această pricină nu

trebuie să ne rugăm iama.6

Din iarnă vine vara. Dacă cineva culege iama, acela nu va culege cu adevărat, ci doar va smulge tinerele saduri, rămânând astfel fără roadă. [Ţarina aceluia] este stearpă, nu doar [acum], ci şi în ziua de sabat7

Hristos a venit

Hristos a venit [53] să răscumpere pe unii, pe alţii să mântuiască, şi pe alţii să izbăvească. El a răscumpărat străini făcându-i ai săi şi i-a adus înapoi pe ai săi, pe care îi lăsase din voia sa drept chezăşie. Nu doar atunci când s-a ivit a lăsat din voia sa sufletul drept chezăşie, ci de la începutul lumii l-a lăsat, pentru vremea potrivită, după voia sa. Apoi a venit să-l ia înapoi, căci fusese lăsat drept chezăşie. Căzuse în mâinile tâlharilor şi fusese răpit, dar el l-a mântuit şi i-a izbăvit pe cei buni din lume şi pe cei răi.

Lumina şi întunericul

Lumina şi întunericul, viaţa şi moartea, dreapta şi stânga sunt fraţi8 şi de nedespărţit. De aceea cei buni nu sunt buni, cei răi nu sunt răi, viaţă nu este viaţă, moartea nu este moarte. Fiecare se va topi în firea sa de început, dar ce este mai presus de lume nu se poate topi, căci este veşnic.

Cuvintele şi numele

Numele celor lumeşti sunt întru totul înşelătoare, căci ele întorc inima de la ce este aievea spre ce nu este aievea. Cine aude cuvântul *dumnezeu* nu cugetă la ce este aievea, ci mai degrabă la ce nu este aievea. La fel cu *tată*, *fiu*, *duh sfânt*, *viaţă*, *lumină*, *înviere*, *biserică* şi toate celelalte, oamenii nu cugetă la ce este aievea, ci la ce nu este aievea, [deşi] cuvintele privesc ce este aievea. Cuvintele [care sunt] auzite simt ale acestei lumi. [Nu vă lăsaţi] [54] înşelaţi. Dacă ar fi ale tărâmului veşnic, nu ar fi niciodată rostite în lumea aceasta şi nici nu ar privi cele lumeşti. Ele ar privi ce este în tărâmul veşnic.

Numele Tatălui

Un singur nume nu este rostit în lume: numele pe care tatăl l-a dat fiului. Este numele mai presus de toate;

este numele tatălui. Căci fiul nu ar fi ajuns tată dacă nu ar fi luat numele tatălui. Cei care au acest nume îl înţeleg, dar nu îl rostesc. Cei care nu îl au nu îl pot nici măcar înţelege.

Adevărul

Adevărul a adus pentru noi nume9 în lume şi nimeni nu poate vorbi despre adevăr fără nume. Adevărul este unul şi multe de dragul nostru, spre a ne învăţa cu iubire despre unul prin multe.

Domniile

Domniile au vrut să-i prostească pe oameni, căci au văzut oamenii înrudiţi cu ceea ce este cu adevărat bun. Au luat numele binelui şi le-au dat la ce nu este bun, spre a-i prosti pe oameni prin nume şi a lega numele de ce nu este bun. Tot aşa, ca şi cum le-ar fi făcut oamenilor un hatâr, au luat numele de la ce nu este bun şi le-au dat binelui, după felul cugetării lor. Căci voiau să ia oameni slobozi ca să-i înrobească pe vecie.

Puterile

Sunt puteri10 care le fac oamenilor [pe plac]. Ele nu vor ca oamenii să ajungă la [mântuire], ci vor să-şi păstreze fiinţa. Căci dacă oamenii ar ajunge la mântuire, jertfa ar [înceta]... şi nu ar mai fi aduse dobitoace ca jertfă [55] puterilor. De fapt cele cărora le erau făcute jertfe erau dobitoace.11 Dobitoacele erau aduse ca jertfă vii, iar odată jertfite piereau. Dar o fiinţă omenească12 a fost adusă moartă ca jertfă lui Dumnezeu, iar fiinţa omenească a ajuns vie.

Hristos a adus pâine înainte ca Hristos să vină nu era pâine în lume, aşa cum raiul, în care Adam a vieţuit, avea mulţi pomi pentru hrana dobitoacelor, dar nu avea grâu pentru hrana oamenilor, iar oamenii mâncau asemenea dobitoacelor. Dar când Hristos, omul desăvârşit, a venit, el a adus pâine din cer13 pentru ca oamenii să fie hrăniţi cu hrană omenească.

Domniile şi Sfântul Duh

Domniile şi-au închipuit că au făptuit tot ce au făptuit

prin voia şi puterea lor, dar Sfântul Duh le împlinea pe toate în taină14 prin mijlocirea lor, cu voia sa.15

Semănatul şi culesul adevărului

Adevărul, care este de la început, este semănat pretutindeni şi mulţi îl văd semănat, dar puţini îl văd cules.

María zămisleşte

Unii au zis că Maria a rămas grea de la Sfântul Duh.16 Ei greşesc şi nu ştiu ce spun. Când a fost vreo femeie lăsată grea de o altă femeie? 17

Maria este fecioara pe care nicio putere nu a pângărit-o, ceea ce este o mare urâciune pentru iudei, care sunt apostolii şi oamenii apostolici. Această fecioară pe care nicio putere nu a pângărit-o [voieşte ca]18 puterile să se pângărească pe ele însele.

Tatăl meu

Stăpânul 19 nu [ar] fi zis „[Tatăl] meu [care este] în ceruri” 20 dacă [el] nu ar fi avut şi un alt tată. Ar fi zis doar „[Tatăl meu]”.

Luaţi din fiecare casă

Stăpânul le-a zis ucenicilor „[Luaţi câte ceva] [56] din fiecare casă şi aduceţi în casa tatălui, dar nu furaţi când sunteţi în casa tatălui şi nu luaţi nimic ca să duceţi de acolo.

Iisus este un nume ascuns

„Iisus” este un nume ascuns, 21 „Hristos” este un nume descoperit22 Numele, Jisus nu se găseşte în nicio altă limbă, dar el este chemai prin numele „Iisus”. Cuvântul pentru „Hristos” *estemessias* pe limba siriacă, iar pe greceşte este *chiistos* şi toate celelalte noroade au un cuvânt după limba lor. „Nazarineanui este chipul descoperit al numelui ascuns.

Hristos are totul

Hristos are totul în sine, fie om, înger sau taină, şi pe tatăl. *Hristos a înviat, apoi a murit*

Cei care zic că stăpânul mai întâi a murit, iar apoi a înviat greşesc, căci el mai întâi a înviat, iar apoi a murit Dacă cineva nu este mai întâi înviat, nu ar muri? Aşa cum

Dumnezeu trăieşte, acela ar <muri>.23

Lucrul de preţ în ce e vrednic de dispreţ

Nimeni nu ar ascunde ceva scump şi de preţ într-o ladă de preţ, ci averi fără număr sunt păstrate în lăzi de un ban.24 Aşa şi cu sufletul. Este un lucru de preţ şi a ajuns să fie într-un trup vrednic de dispreţ.

Dezgolit şi nedezgolit

Unora le este teamă că ar putea învia dezgoliţi dintre cei morţi şi astfel vor să învieze în trup. Ei nu ştiu că aceia care poartă [trupul] sunt de fapt dezgoliţi Cei care sunt [în stare] să şi-l lepede nu sunt dezgoliţi.

„Trupul [şi sângele] nu [vor] moşteni împărăţia lui Dumnezeu”. 25 Ce este trupul care nu va [57] moşteni? Este ce purtăm. Şi ce este trupul care va moşteni? Este trupul şi sângele lui Iisus.

De aceea el a zis: „Cine nu îmi va mănâncă trupul şi nu îmi va bea sângele nu va avea viaţă în el”. 26 Ce înseamnă aceasta? Trupul său este cuvântul, iar sângele său este Sfântul Duh. Cine le-a primit pe acestea va avea hrană, băutură şi îmbrăcăminte.

Tot astfel nu împărtăşesc ce zic alţii, anume că trupul nu va învia. Şi ei greşesc ca şi cei dintâi. Spuneţi că trupul nu va învia? Atunci spuneţi-mi ce va învia, ca să vă dăm sărutare. Spuneţi că este duhul din trup şi lumina din trup? Dar ce este în trup este cuvântul, iar lucrul de care vorbiţi voi nu e altceva decât trup.27 Este nevoie a învia într-un astfel de trup, căci totul este în el.

În această lume cei care poartă veşminte sunt mai presus de veşminte, în împărăţia cerurilor veşmintele sunt mai presus de cei care le poartă.

Botezul şi ungerea

Prin apă şi foc acest întreg tărâm este curăţit, văzutul prin văzut, ascunsul prin ascuns. Unele sunt ascunse prin văzut. Este apă în apă28, este foc în untdelemnul ungerii.

Iisus i-a păcălit pe toţi

Iisus i-a păcălit pe toţi, căci el nu a apărut aşa cum

era, ci a apărut ca să poată fi văzut El le-a apărut tuturor. [A apărut] marelui ca mare, [a apărut] micului ca mic, [le-a apărut [58]] îngeri [lor] ca înger şi oamenilor ca om. De aceea cuvântul său a fost ascuns tuturor. Unii l-au privit şi şi-au închipuit că se văd pe sine, dar când a apărut pe munte în slavă ucenicilor săi, el nu era mic. El era mare. Ci mai degrabă el a făcut ucenicii mari ca ei să-l poată vedea în măreţia sa.

Rugăciunea de mulţumire

El29 a zis în acea zi, în rugăciunea de mulţumire30:

Tu, care ai unit lumina desăvârşită cu Sfântul Duh, uneşte şi îngerii cu noi, drept chipuri.31

Mielul

Nu dispreţuiţi mielul, căci fără el nimeni nu poate vedea împăratul 32 *întâlnirea împăratului*

Nimeni nu poate întâlni împăratul câtă vreme este dezgolit

Copiii omului desăvârşit

Omul ceresc are mai mulţi copii decât omul pământesc. Dacă fiii lui Adam simt în număr mare, dar mor, cu cât mai mulţi sunt fiii omului desăvârşit, care nu mor, dar se nasc întruna.

Un tată zămisleşte copii, dar un copil nu poate zămisli copii. Unul care tocmai a fost născut nu poate fi părinte. Ci mai degrabă copilul are fraţi şi surori33 nu copii.

Toţi cei născuţi în lume sunt născuţi din fire, iar ceilalţi [sunt hrăniţi] de unde sunt născuţi. Oamenii [sunt] hrăniţi de făgăduinţa sălaşului ceresc. [Dacă ar fi]… din gură, din care cuvântul vine, [59] ar fi hrăniţi de la gură şi ar fi desăvârşiţi.

Cel desăvârşit zămisleşte şi dă naştere printr-un sărut De aceea ne sărutăm unii pe alţii.

Noi zămislim prin har unii în alţii.

Trei femei numite Mana

Trei femei au umblat mereu cu stăpânul: María, mama sa, sora34 <sa> şi María din Magdala, care este

numită tovarăşa sa. Căci „María” este numele surorii lui, al mamei lui şi al însoţitoarei lui.

Tatăl, fiul, Sfântul Duh

Tată şi *fiu* sunt nume dintr-un cuvânt, *Sfântul Duh* este din două. Ei35 sunt pretutindeni, sus şi jos, în ascuns şi în văzut. Sfântul Duh este în văzut, iar atunci este jos, şi este în ascuns, iar atunci este sus.

Sfântul Duh şi puterile răului

Puterile râului îi slujesc pe cei sfinţi, căci au fost orbite de Sfântul Duh în a crede că îi ajută pe ai lor, pe când, de fapt, îi ajută pe cei sfinţi.

Astfel un ucenic a cerut odată stăpânului ceva din lume, iar el a zis: „Cere-i mamei tale, iar ea îţi va da ceva din alt tărâm”.

Înţelepciunea şi sarea

Apostolii le-au zis ucenicilor „Fie ca întregul nostru dar să aibă sare/ Căci ei numeau [înţelepciunea]36 sare. Fără ea, un dar nu este primit37 înţelepciunea este stearpă, [fără] copii, şi astfel este numită [stâlpul] de sare.38 Oricând… Sfântul Duh… [60] şi are mulţi copii.

Tatăl şi fiul

Averea tatălui este a fiului său. Câtă vreme fiul este tânăr, nu are parte de ea. Când fiul va creşte, tatăl îi va da întreaga avere.

Cei pierduţi

Cei care s-au rătăcit care sunt vlăstarele duhului se rătăcesc din pricina duhului. Astfel, dintr-un duh focul izbucneşte şi focul este stins.

Înţelepciunea şi înţelepciunea morţii

Este Echamoth şi este Echmoth. Echamoth este doar înţelepciune, dar Echmoth este înţelepciunea morţii – adică, înţelepciunea care cunoaşte moartea şi este numită mică înţelepciune.39

Dobitoacele blânde şi dobitoacele fioroase

Unele dobitoace sunt blânde, cum ar fi vita, măgarul şi cele asemenea, pe când altele simt fioroase şi vieţuiesc în sălbăticie. Oamenii ară ţarinile cu dobitoace blânde şi

prin aceasta sunt hrăniţi, atât ei, cât şi dobitoacele, fie blânde, fie fioroase.

Tot aşa, omul desăvârşit ară cu puterile blânde şi pregăteşte totul spre a veni întru fiinţă. Astfel întregul sălaş are statornicie, bun şi rău, drept şi stâng. Sfântul Duh îngrijeşte de toate şi stăpâneşte asupra [tuturor] puterilor, fie blânde, fie fioroase şi slobode. Căci duhul e [hotărât] să le înţărcuiască, pentru ca să nu poată scăpa nici dacă vor.

Adam şi Cain

[Cel] zidit40 era [fire aleasă şi era de] aşteptat ca fiii săi să fie [61] firi alese. Dacă nu ar fi fost zidit, ci zămislit, era de aşteptat ca vlăstarele sale să fie firi alese. Dar de fapt a fost zidit şi apoi a născut vlăstare.

Şi ce fire aleasă este aceasta! mai întâi a venit preacurvia, apoi omorul. Unul41 a fost născut din preacurvie, căci era fiul şarpelui42. A ajuns ucigaş, asemenea tatălui său, şi şi-a omorât fratele.43 Orice împreunare între cei neasemenea este preacurvie.

Dumnezeu vopsitorul

Dumnezeu este vopsitor. Aşa cum vopselele bune, despre care se spune că simt adevărate, se topesc în ce este vopsit cu ele, tot aşa aceia pe care Dumnezeu îi vopseşte sunt nemuritori, căci vopselele sale sunt nemuritoare. Iar Dumnezeu cufundă44 pe cei care sunt de cufundat45 în apă.46

Vederea

Oamenii nu pot vedea nimic care este cu adevărat fără a-i fi asemănători. Nu este aşa cu oamenii din lume care văd soarele fără a fi soarele şi văd cerul şi pământul şi toate celelalte fără a fi ca ele.

Dar în tărâmul adevărului aţi văzut lucruri acolo şi aţi ajuns acele lucruri, aţi văzut duhul şi aţi ajuns duh, aţi văzut pe Hristos şi aţi ajuns Hristos, aţi văzut pe [tatăl] şi veţi ajunge tată.47

[Aici] în lume le vedeţi pe toate, dar nu vă [vedeţi] pe voi înşivă, însă acolo, în acel tărâm, vă veţi vedea pe voi

înşivă şi veţi [ajunge] ce veţi vedea.

Credinţa şi dragostea

Credinţa primeşte, dragostea dăruieşte. [Nimeni nu poate [62] primi] fără credinţă şi nimeni nu poate dărui fără dragoste. Deci pentru a primi avem credinţă, iar pentru a iubi dăruim. Dacă cineva dăruieşte fără dragoste, acela nu are niciun câştig din ce a fost dăruit.48

Cine primeşte ceva, dar nu-l primeşte pe Domnul este încă iudeu.

Numele lui Dsus

Apostolii care au fost înaintea noastră au folosit numele *I* & *sous naz Oraios*, *messias* care se tălmăceşte ca „Iisus nazoreanul, Hristosul". 49 Ultimul nume este „Hristos", cel dintâi este „Iisus", cel din mijloc este „nazarineanul".50 *Messias* are două tălmăciri, „Hristos" 51 şi „măsurat" 52. Pe limba evreiască, „Iisus" înseamnă,» izbăvire" 53, *Nazara* înseamnă „adevăr" şi deci „nazarineanul" înseamnă „adevăr" 54.,» Hristos", şi astfel „nazarineanul" şi „Iisus" 55 au fost măsurate.

Dacă un mărgăritar este aruncat în noroi, nu-şi va pierde preţul, iar dacă este uns cu untdelemn înmiresmat, preţul nu-i va creşte. El este mereu de preţ în ochii celui care îl stăpâneşte. Asemenea, copiii lui Dumnezeu sunt preţioşi în ochii tatălui, oricare le-ar fi traiul.

Numele „/creştin".

Dacă spuneţi „Sunt iudeu", nimeni nu va fi mişcat Dacă spuneţi „Sunt roman", nimeni nu va fi tulburat Dacă spuneţi „Sunt grec, barbar, rob, slobod", nimeni nu va fi încurcat Dacă spuneţi „Sunt creştin", [lume] a se va clătina. Fie ca eu [să primesc pe cel] al cărui nume [lume] a nu poate îndura să-l audă.

Dumnezeu este mâncător de oameni

Dumnezeu56 este mâncător de oameni, [63] şi astfel îi sunt [jertfiţi] oameni. Înainte ca oameni să-i fie jertfiţi, erau jertfite dobitoace, căci cei cărora le erau jertfite nu erau dumnezei.

Vasele de sticlă şi de lut

Vasele de sticlă şi cele de lut sunt şi unele, şi altele făcute cu foc. Dacă vasele de sticlă se sparg, ele sunt făurite iarăşi, căci au fost făcute prin suflare.57 Dar dacă vasele de lut se sparg, ele sunt nimicite, întrucât au fost făcute fără suflare.

Un măgar învârtind o piatră de moară a umblat cât pentru o sută de mile. După ce a fost slobozit, s-a găsit în acelaşi loc. Unii fac cale lungă, dar nu ajung nicăieri. A venit căderea nopţii şi ei nu au văzut nicio cetate sau sat, nimic făcut de om sau nefăcut de om, nici putere, nici înger. Aceşti nenorociţi au lucrat degeaba.

Împărtăşania şi Iisus împărtăşania este Iisus. Pe limba siriacă, este numită *pharisatha*, care se tălmăceşte „ceea ce se întinde”. Căci Iisus a venit să răstignească58 lumea.

Vopsitoria lui Levi

Stăpânul a mers în vopsitoria lui Levi, a luat şaptezeci şi două de veşminte vopsite felurit59 şi le-a aruncat într-un butoi. Le-a scos afară şi toate erau albe. El a zis: „Astfel copilul omenirii60 a venit ca un vopsitor”. 61

Înţelepciunea şi Maria din Magdala înţelepciunea62, care este numită stearpă, este mama îngerilor.

Însoţitoarea [Mântuitorjului este Maria din Magdala. [Mântuitorjul [a iubit-jo63 mai mult decât pe [toţi] ucenicii [şi] o săruta adesea pe [gură].

Ceilalţi [ucenici] [64]... i-au zis: „Pentru ce o iubeşti pe ea mai mult decât pe noi toţi?”

Mântuitorul le-a răspuns zicând: „Pentru ce nu vă iubesc ca pe ea? Dacă un orb şi unul care vede sunt amândoi în întuneric, ei sunt la fel. Atunci când lumina vine, văzătorul va vedea lumina, iar orbul va rămâne în întuneric”. 64

Cel ce este

Stăpânul a zis:, 3 inecuvântat fie cel ce este înainte de a veni întru fiinţă. Căci cine este a fost şi va fi”. 65

Oamenii şi dobitoacele

Faptul că oamenii sunt mai presus de dobitoace nu

este vădit ochiului, ci se află în ce este ascuns. Aşadar, ei stăpânesc dobitoace mai puternice şi mai mari în chip vădit şi ascuns. Astfel dobitoacele rămân în viaţă. Dar când oamenii le lasă, dobitoacele se ucid şi se sfâşie unele pe altele. Dobitoacele s-au mâncat unele pe altele, fiindcă nu au găsit nicio altă hrană. Însă acum ele au hrană, căci oamenii lucrează pământul.

Cufundarea în apă

Cine se cufundă în *apă66* şi iese fără să primească nimic, spunând „Eu sunt creştin”, a luat numele cu împrumut Dar cel care primeşte pe Sfântul Duh are numele drept dar. Un dar nu este înapoiat, dar ce este luat cu împrumut trebuie plătit Aşa este şi cu noi, când unul dintre noi trece printr-o taină.

Căsătoria

Taina căsătoriei este mare. [Fără] ea lumea [nu] ar fi. Fiinţa [lumii ţine de] oameni, iar fiinţa [oamenilor ţine de] căsătorie.

Aşadar, cugetaţi la puterea împreunării [curate], deşi chipul îi [65] este pângărit.

Duhurile necurate

Duhurile necurate sunt bărbăteşti şi femeieşti în înfăţişare. Cele bărbăteşti se împreunează cu sufletele care sunt femeieşti, iar cele femeieşti se hârjonesc în murdărie cu suflete bărbăteşti. Sufletele nu le pot scăpa dacă duhurile pun mâna pe ele decât dacă primesc puterea bărbătească sau femeiască a mirelui şi a miresei. Aceasta este primită de la oglindita odaie de nuntă.

Când femeile fără minte văd un bărbat singur, ele sar pe el, îl dezmiardă şi îl spurcă. Tot aşa, când bărbaţii fără minte văd o femeie frumoasă stând singură, o ademenesc şi o siluiesc pentru a o spurca. Dar când văd soţul şi soţia împreună, femeile nu se apropie de bărbat, nici bărbaţii nu se apropie de femeie. Tot aşa, când chipul şi îngerul sunt împreunaţi, nimeni nu poate îndrăzni să se apropie de bărbat sau de femeie.67

Cine părăseşte lumea

Cine părăseşte lumea nu mai poate fi oprit ca şi cum ar fi încă în lume. Un astfel de om este limpede dincolo de dorinţă… şi teamă, este stăpânitor… şi este mai presus de pizmă.

Dacă…68 acela este prins şi sugrumat Cum poate să scape [marilor puteri care sugrumă]? Cum poate [să se ascundă de ele?]

Unii [zic]: „Noi suntem credincioşi" ca [să poată scăpa [66]] duhurilor [necurate] şi diavolilor. Căci dacă ar avea duh sfânt, niciun duh necurat nu ar putea să-i înhaţe.

Nu vă temeţi de trup şi nu-l iubiţi. Dacă vă temeţi de trup, vă va stăpâni, dacă iubiţi trupul, vă va înghiţi şi vă va sugruma.

Lumea aceasta, învierea şi mijlocul

Cineva este fie în această lume, fie în înviere, fie în locul de mijloc.69 Fie ca eu să nu fiu aflat acolo! în această lume este bine şi rău, dar binele din lume nu este cu adevărat bun şi răul din hune nu este cu adevărat rău. După această lume este un rău cu adevărat rău. Acesta este numit mijlocul Mijlocul este moarte. Câtă vrane suntem în această lume trebuie să dobândim învierea pentru ca atunci când ne vom dezbrăca de trup70 să fim aflaţi în odihnă şi nu rătăcind în mijloc. Căci mulţi se pierd pe drum.

Voia şi fapta

Este bine a părăsi lumea înainte de a păcătui. Unii nu au nici voinţa, nici puterea de a făptui Alţii, chiar dacă au voinţa, nu-şi fac niciun bine, căci nu au făptuit iar dacă nu au voinţa… Dreptatea este dincolo de ce pot apuca, oricum ar fi. Ea ajunge mereu la voinţă, nu la făptuire.71

Vederea iadului într-o vedenie, unui om apostolic i s-au arătat unii închişi într-o casă de foc, legaţi cu [lanţuri] de foc şi azvârliţi [în… foc [din pricina…] credinţei [mincinoase]. S-a zis: „[Ei ar fi putut] să [-şi] mântuiască [sufletele], dar nu au vrut-o, aşa că au ajuns în [acest loc de] pedeapsă numit [67] întunericţul de afară] …72

Apa şi focul

Sufletul şi duhul au venit întru fiinţă din apă73 şi foc. Părtaşul la nuntă a venit întru fiinţă din apă, foc şi lumină. Focul este mirungere. Lumina este foc. Nu vorbesc despre focul obişnuit, care nu are chip, ci despre focul celălalt, care este alb curat la chip, frumos strălucitor şi împărtăşind frumuseţe.

Adevărul şi goliciunea

Adevărul nu a venit în lume dezgolit, ci în semne şi chipuri. Lumea nu poate primi adevărul altfel. Este naştere din nou şi chip al naşterii din nou, iar prin mijlocirea acestui chip cineva trebuie să se nască din nou. Ce fel de chip este acesta? Este înviere. Chipul trebuie să se ridice prin chip. Prin mijlocirea acestui chip, odaia de nuntă şi chipul trebuie să se apropie de adevăr. Aceasta este apocatastaza.

Cei cărora li se dau numele tatălui, al fiului şi al Sfântului Duh şi le primesc trebuie s-o facă. Dacă cineva nu le primeşte, numele74 îi va fi de asemeni luat aceluia. El le primeşte în mirungerea cu untdelemnul puterii crucii. Apostolii au numit această putere dreapta şi stânga. El nu mai este creştin, ci este Hristos.

Tainele

Stăpânul [a făcut] totul în taină: botezul, mirungerea, împărtăşania, izbăvirea şi odaia de nuntă.

Înăuntrul şi în afara

[De aceea] el75 a zis: „*Am* venit să fac [ce este mai jos] precum [ce este mai sus şi] ce este în afară precum [ce este înăuntru şi să] le [unesc] în acel loc”. 76 [El a vorbit] aici în semne [şi înfăţişări].

Cei care spun [că este un om ceresc şi] unul mai presus greşesc77, căci ei numesc pe omul ceresc văzut [68] „mai de jos”, iar pe cel căruia îi aparţine tărâmul ascuns, „mai de sus”. Ar fi mai bine pentru ei să vorbească despre ce este înăuntru, ce este în afară şi ce este cel mai în afară.78 Căci stăpânul a numit stricăciunea „întunericul cel mai din afară” 79 şi nu îi este nimic în afară. El a zis: „Tatăl meu care este în taină”. El a zis: „Mergeţi în odaia

voastră, închideţi uşa după voi şi rugaţi-vă tatălui vostru care este în taină” 80 – adică, cel care este cel mai înăuntru. Ce este cel mai înăuntru este plinătatea, şi nu îi este nimic mai înăuntru, şi aceasta este ce ei numesc cel mai de sus.

Căderea şi întoarcerea la plinătate înainte de Hristos unii au venit dintr-un tărâm în care nu puteau să se întoarcă şi s-au dus către un loc pe care nu-l puteau încă părăsi. Atunci Hristos a venit Pe cei care au intrat el i-a scos afară, iar pe cei care au ieşit el i-a adus înăuntru.81

Când Eva era în Adam

Pe când Eva era în Adam, nu era moarte. Când a fost despărţită de el, moartea a venit Dacă <ea, va intra în el din nou, iar el co> va îmbrăţişa, moartea va înceta să mai fie.82

De ce m-ai părăsit?

„Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce, Doamne, m-ai părăsit?” 83 El a rostit aceste cuvinte pe cruce, căci părăsise locul acela.

Adevăratul trup

[Stăpânul] a fost zămislit din ce [este nepieritor] prin Dumnezeu. [Stăpânul [a înviat] din morţi, dar [nu a venit întru fiinţă aşa cum] era. Ci [trupul] său era [pe deplin] desăvârşit [Era] din came, iar această [came] era came adevărată. [Carnea noastră] nu este came adevărată, ci doar chip al celei adevărate. [69]

Odaia de nuntă

Dobitoacele nu au odaie de nuntă84, nici robii sau femeile pângărite. Odaia de nuntă este pentru oameni slobozi şi fecioare.

Botezul

Suntem născuţi din nou prin Sfântul Duh şi suntem zămisliţi prin Hristos în botezul cu cele două. Suntem unşi prin duh, iar când am fost zămisliţi am fost uniţi.

Nimeni nu se poate vedea pe sine fără lumină în apă sau în oglindă, nici nu vă puteţi vedea în lumină fără apă sau oglindă. Deci este nevoie a boteza cu cele două, lumină

şi apă, iar lumina este mirungerea.

Templul din Ierusalim

Erau trei clădiri pentru jertfe în Ierusalim. Una se deschidea către apus şi era numită sfânta aşezare; a doua se deschidea către miazăzi şi era numită sfânta sfintei; a treia se deschidea către răsărit şi era numită sfânta sfintelor, unde numai marele preot putea intra. Sfânta aşezare este botezul; sfânta sfintei este izbăvirea; sfânta sfintelor este odaia de nuntă. Botezul duce la înviere şi izbăvire, iar izbăvirea este în odaia de nuntă. Aceasta se află într-un tărâm mai presus de [cel în care ne aflăm] şi nu puteţi găsi nimic [să-i fie asemenea... Aceştia] simt cei care se închină [în duh şi adevăr85, căci ei nu se închină] în

Ierusalim. Sunt oameni în Ierusalim care [se închină] în Ierusalim şi ei aşteaptă [tainele] numite [sfânta] sfintelor, [a cărei] catapeteasmă a fost sfâşiată. Odaia [noastră] de nuntă este chipul [odăii de nuntă] [70] de sus. De aceea catapeteasma a fost sfâşiată de sus până jos, pentru că unii de jos aveau să urce.86

Înveşmântarea în lumină

Puterile nu îi pot vedea pe cei care s-au înveşmântat în lumina desăvârşită şi nu pot pune stăpânire pe ei. Cine se înveşmântează în lumină o face în taina unirii.

Unirea din odaia de nuntă

Dacă femeia nu s-ar fi despărţit de bărbat, femeia şi bărbatul nu ar fi murit Despărţirea bărbatului şi femeii a fost începutul morţii. Hristos a venit să vindece despărţirea care a fost de la început şi să facă iar unul din doi, ca să dea viaţă celor care au murit prin despărţire şi să-i unească. O femeie este unită cu soţul ei în odaia de nuntă, iar cei uniţi în odaia de nuntă nu vor fi despărţiţi iarăşi. De aceea Eva a fost despărţită de Adam, pentru că nu fusese unită cu el în odaia de nuntă.

Sufletul lui Adam

Sufletul lui Adam a venit dintr-o suflare.87 însoţitorul sufletului este duhul, iar duhul ce-i este dat este mama sa.

Sufletul i-a fost [luat] şi înlocuit cu [duh]. Când a fost unit cu duhul, [el] a rostit cuvinte mai presus de puteri, iar puterile l-au pizmuit.88 L-au [despărţit de] însoţitorul său duhovnicesc… ascuns… odaia de nuntă…

Iisus la Iordan

Iisus s-a făcut descoperit [la] râu [l] Iordan ca plinătate a împărăţiei cerurilor. Cel [zămislit] înainte de toate [71] a fost zămislit din nou. Cel uns înainte a fost uns din nou. Cel răscumpărat i-a răscumpărat pe alţii.

Taina naşterii feciorelnice

Este de trebuinţă a rosti o taină. Tatăl a toate s-a unit cu fecioara care s-a pogorât, iar foc l-a străluminat în acea zi a făcut descoperită marea odaie de nuntă şi astfel trupul său a venit întru fiinţă.

În acea zi a ieşit din odaia de nuntă ca unul născut din mire şi din mireasă. Deci Iisus a aşezat totul înăuntrul ei şi este potrivit fiecăruia dintre ucenici a intra în odihna sa.

Naşterea lui Adam şi naşterea lui Hristos

Adam a ieşit din două fecioare, duhul şi pământul feciorelnic.89 Hristos a fost născut din fecioară pentru a îndrepta căderea ce s-a petrecut la început

Doi pomi în rai

Sunt doi pomi care cresc în rai. Unul face [dobitoace], celălalt, oameni. Adam [a mâncat] din pomul care face dobitoace şi a ajuns o dobitoacă dând naştere la dobitoace. Din această pricină copiii lui Adam se închină la dobitoace.90 Pomul [al cărui] rod [l-a mâncat] este [pomul [cunoaşterii, şi de aceea păcatele] s-au înmulţit [Dacă ar fi] mâncat [rodul [celuilalt pom], rodul [pomului vieţii care] face oameni, [dumnezeii s-ar fi] închinat la oameni. Ca şi [în rai], Dumnezeu a făcut oameni [pentru ca oamenii] [72] să facă Dumnezeu91 şi tot astfel, în această lume, oamenii fac dumnezei şi se închină la ce au făcut Ar fi fost mai potrivit ca dumnezeii să se închine la oameni.

Împliniri

Adevărul este că împlinirile cuiva ţin de puterile

aceluia. Şi de aceea numim împlinirile puteri. Printre astfel de împliniri simt copiii, iar ei vin întru fiinţă într-o vreme de odihnă.92 Acum puterile cuiva se întruchipează în ce împlineşte, iar odihna se află limpede în copii. Veţi vedea că aceasta se potriveşte şi chipului. Ei sunt oameni făcuţi după chip93, care împlinesc lucruri prin puterea lor şi dau naştere la copii prin odihnă.

Robi şi slobozi în această lume, robii slujesc celor slobozi. În împărăţia cerurilor, cei slobozi vor sluji robilor, iar părtaşii la nuntă vor sluji oaspeţilor.

Părtaşii la nuntă au un singur nume, şi acela este odihna. Când sunt împreună, ei nu au nevoie de altă întruchipare, [căci se află în cugetare adâncă… simţire. Ei sunt mai presus… printre cei în… slava slăvilor.

Cufundarea lui Iisus în apă

[A] fost [de trebuinţă pentru Iisus] să se cufunde în apă [pentru a o desăvârşi] şi curăţi. [Tot aşa, cei care sunt [botezaţi] în numele său [sunt desăvârşiţi]. Căci el a zis: „[Astfel] să plinim [73] toată dreptatea”. 94

Cei care zic că mai întâi vor muri şi apoi vor învia greşesc. Dacă nu primesc mai întâi învierea, câtă vreme sunt în viaţă, ei nu vor primi nimic după ce vor muri. Astfel se spune despre botez: „Mare este botezul, căci, dacă oamenii îl primesc, ei vor trăi”.

Iosif tâmplarul

Apostolul Filip a zis: „Iosif tâmplarul a sădit o grădină95, căci avea nevoie de lemn pentru lucrul său. El este cel care a făcut crucea din pomii pe care i-a sădit, iar vlăstarul său a fost spânzurat de ceea ce sădise. Vlăstarul său era Iisus, iar ce a sădit era crucea”. Însă pomul vieţii este în mijlocul grădinii.96 Acesta este un măslin, şi din el vine mirungerea, iar din mirungere vine învierea.

Lumea mănâncă hoituri

Lumea aceasta mănâncă hoituri şi tot ce e mâncat în această lume moare. Adevărul mănâncă viaţă şi nimeni hrănit de [adevăr] nu va muri.97 Iisus a venit din acel tărâm aducând hrană de acolo şi a dăruit [viaţă] tuturor

celor care o voiau, ca ei să nu moară.

Dumnezeu sădeşte raiul

[Dumnezeu a sădit] o grădină98 şi oamenii [au vieţuit în grădină. Sunt unii [care sălăşluiesc] cu… Dumnezeu…

Această grădină [este unde] mi se va spune: „… [mănâncă] aceasta şi nu mânca aceea, [după cum ţi-e] [74] voia”. Unde pomul cunoaşterii este, acolo le voi mânca pe toate.99

Pomul acela l-a ucis pe Adam, dar aici pomul cunoaşterii i-a adus pe oameni din nou la viaţă. Pomul acela era legea. Putea da cunoaşterea binelui şi răului, dar nici nu l-a slobozit pe Adam de râu, nici nu l-a făcut bun şi a adus moarte celor care au mâncat din el. Căci atunci când s-a spus: „Mănâncă aceasta şi nu mânca aceea” a fost începutul morţii.

Mirungerea este mai presus de botez

Mirungerea este mai presus de botez. Noi suntem numiţi creştini de la cuvântul „mirungere”, nu de la cuvântul „botez”. Hristos100 de asemeni îşi are numele de la mirungere, căci tatăl l-a uns pe fiu, fiul i-a uns pe apostoli, iar apostolii ne-au uns pe noi. Cine este uns le are pe toate: înviere, lumină, cruce, duh sfânt. Tatăl le-a dăruit pe toate acestea celui din odaia de nuntă, iar acela le-a primit. Tatăl a fost în fiul şi fiul a fost în tatăl. Aceasta este împărăţia cerurilor.

Râsul

Bine a grăit Stăpânul: „Unii au pătruns în împărăţia cerurilor râzând şi au apărut [râzând]”.

Cineva a spus: „[Acela este] un creştin”.

A spus [iarăşi: „Acela este cel care s-a cufundat] în apă şi a ieşit [ca stăpân]101 al tuturor. [Izbăvirea nu este] ceva de râs, dar [se intră râzând în împărăţia cerurilor din dispreţ pentru aceste zdrenţe.102 Dacă cineva dispreţuieşte [trupul] şi îl vede a fi de râs, [acela va apărea] râzând”.

Aşa este şi [75] cu pâinea, potirul şi untdelemnul 103, deşi sunt taine mai mari decât acestea.

Lumea a venit întru fiinţă printr-o greşeală. Ziditorul a vrut să o facă nestricâcioasă şi nemuritoare, dar a dat greş şi nu i-a ieşit ce a nădăjduit. Căci lumea nu este nestricâcioasă şi ziditorul lumii nu este nestricăcios. Lucrurile nu sunt nestricâcioase, dar vlăstarele104 sunt. Nimic nu poate primi nestricăciune dacă nu este vlăstar.105 Şi cine nu poate primi fără îndoială că nu poate dărui.

Împărtăşania şi botezul

Potirul rugăciunii106 are vin şi apă, căci înfăţişează sângele pentru care sunt înălţate mulţumiri. Este plin de duh sfânt şi este al omului pe deplin desăvârşit. Când îl bem, luăm asupra noastră omul desăvârşit.

Apa cea vie este un trup, iar noi trebuie să ne înveşmântăm în omul cel viu. Astfel, când cineva este pe cale să se cufunde în apă, se dezgoleşte spre a se putea înveşmânta în omul cel viu.107

Asemănătorul naşte asemănător

Calul naşte cai, omul naşte oameni, dumnezeirea naşte dumnezei. Tot aşa, mirele şi mireasa vin de la [mire şi mireasă].

Nici iudeii… din greci… din iudei… creştinilor. [A fost o altă stirpe], iar aceşti [oameni binecuvântaţi] au fost numiţi cei aleşi duhovniceşti, [76] adevărata omenire, copilul omenirii şi vlăstarul copilului omenirii. Această adevărată stirpe este vestită în lume şi acolo sunt părtaşii la nuntă.

În această lume în care se află putere şi slăbiciune se petrece unirea dintre bărbat şi femeie. Dar în tărâmul veşnic este un alt fel de unire.

Deşi vorbim despre aceste lucruri cu aceleaşi cuvinte, sunt şi alte cuvinte mai presus de orice cuvânt rostit.

Acestea sunt deasupra puterii. Căci este putere şi sunt aceia mai presus de putere, iar ei nu sunt deosebiţi, ci aceiaşi. Este ceva de neînţeles inimilor trupeşti.

Cunoaştere pe tine însuţi

Aceia care le au pe toate ar trebui să se cunoască pe ei înşişi 108, nu-i aşa? Dacă unii nu se cunosc pe ei înşişi, ei nu se vor bucura de ce au, dar cei care se cunosc pe ei înşişi se vor bucura de ce au.

Înveşmântarea în lumină

Omul desăvârşit nu poate fi nici atins, nici văzut Ce este văzut poate fi atins. Nimeni nu poate căpăta acest har fără a se înveşmânta în lumină desăvârşită şi a ajunge lumină desăvârşită. Cine se înveşmântează în lumină va pătrunde [în locul de odihnă]. Aceasta este [lumina] desăvârşită, [iar] noi [trebuie] să ajungem [oameni desăvârşiţi] înainte de a părăsi [lumea]. Cine le *capătă* pe toate, [dar nu se desparte] de lume, [nu] va putea [atinge] acel tărâm, ci va [merge] în locul de mijloc109, căci nu este desăvârşit [77] Doar Iisus îi cunoaşte soarta.110

Omul sfânt

Omul sfânt111 este pe deplin sfânt, chiar şi trupul său. Omul sfânt care ia pâinea o sfinţeşte şi face acelaşi lucru cu potirul şi cu orice altceva ia şi sfinţeşte.112 Deci cum de nu şi-ar sfinţi acela şi trupul?

Apa botezului şi moartea

Pe când Iisus a desăvârşit113 apa botezului, a vărsat moartea din ea De aceea ne cufundăm în apă, dar nu în moarte, ca să nu fim vărsaţi în duhul 114 lumii. Când suflă vântul vine iama când suflă Sfântul Duh vine vara

Cunoaşterea şi dragostea

Cine cunoaşte115 adevărul este slobod116, iar cine este slobod nu păcătuieşte, căci „cel care păcătuieşte este rob al păcatului”.117 Adevărul este mama, cunoaşterea este tatăl. Pe cei care se înfrânează de la a păcătui lumea îi numeşte slobozi. Ei se înfrânează de la a păcătui, iar cunoaşterea adevărului îi înaltă118 – adică, îi face slobozi şi mai presus de toate. Dar „dragostea zideşte” 119. Cine este slobod prin cunoaştere este rob din pricina dragostei pentru cei care încă nu au slobozenia cunoaşterii. Cunoaşterea îi face să fie slobozi.

Dragostea [nu zice niciodată] că stăpâneşte ceva,

[deşi] le stăpâneşte [pe toate]. Dragostea nu [zice: „Acesta este al meu”] sau „Acela este al meu”, ci „[Tot ce este al meu] este al vostru”.

Dragostea duhovnicească

Dragostea duhovnicească este vinul şi mireasma. Cei care se ung cu ea se bucură de ea şi, câtă vreme sunt de faţă, cei din jur se bucură şi ei de ea. Dacă cei unşi îi părăsesc şi se îndepărtează, cei care nu sunt unşi, ci doar stau prin preajmă, sunt loviţi de duhoarea ce o au.

Samariteanul nu a dăruit nimic celui rănit în afară de vin şi untdelemn – adică, doar unsoare.120 Unsoarea a vindecat rana, căci „dragostea acoperă mulţime de păcate”.121

Copiii şi dragostea

Copiii pe care o femeie îi naşte se aseamănă omului pe care îl iubeşte. Dacă acesta este soţul ei, îi seamănă soţului. Dacă este un ibovnic, îi seamănă aceluia. Deseori, dacă o femeie trebuie să se culce cu soţul ei, dar inima îi este la ibovnicul cu care de obicei se culcă, copilul pe care îl poartă îi va semăna ibovnicului.

Deci voi, cei care vieţuiţi cu fiul lui Dumnezeu, nu iubiţi lumea, ci iubiţi stăpânul, 122 pentru ca rodul naşterii să nu se asemene lumii, ci să se asemene stăpânului.

Împreunarea şi duhul

Oamenii se împreunează cu oameni, caii cu cai, măgarii cu măgari. Cei ai unei spiţe se împreunează cu cei ai aceleiaşi spiţe. Tot aşa, duhul se împreunează cu duhul, cuvântul 123 se amestecă cu cuvântul, lumina se amestecă [cu lumina].

Dacă ajung ţi] om.

[un om] te va iubi.

Dacă ajungi [duh], duhul se va uni cu tine.

Dacă ajungi cuvânt, cuvântul [79] se va împreună cu tine.

Dacă ajungi lumină, lumina se va amesteca cu tine.

Dacă ajungi unul din cei de sus, cei de sus se vor odihni în tine.

Dacă ajungi cal sau măgar sau bou sau câine sau oaie sau o altă dobitoacă, blândă sau fioroasă, atunci nici om, nici duh, nici cuvânt, nici lumină nu te pot iubi.

Cei de sus şi cei dinlăuntru nu se pot odihni în tine şi tu nu ai parte de ei.

Rob şi slobod

Cei care sunt robi împotriva voinţei lor pot fi slobozi. Cei care simt sloboziţi prin bunăvoinţa stăpânului şi apoi se vând din nou în robie nu pot fi iarăşi sloboziţi.

Muncitul pământului în această lume, muncitul pământului este legat de patru lucruri, iar roada este culeasă şi dusă în hambare prin apă, pământ, aer124 şi lumină.

Lucrarea lui Dumnezeu este legată tot de patru: credinţă, nădejde, dragoste şi cunoaştere.125 Credinţa este pământul în care prindem rădăcină. Nădejdea este apa cu care suntem hrăniţi. Dragostea este aerul prin care creştem. Cunoaşterea este lumina prin care ne [coacem]126.

Harul este [în patru feluri. Este] pământesc; este [ceresc]... cerul cel mai înalt...

Binecuvântat Ce cel care nu mâhneşte pe nimeni

[Binecuvântat] fie cel care nu a mâhnit niciodată [80] vreun suflet Acesta este Iisus Hristos. A venit la întregul pământ şi nu a împovărat niciodată pe nimeni. Binecuvântat fie cel asemenea acestuia, căci este un om desăvârşit

Cuvântul 127 ne spune cât este de anevoios. Cum putem îndeplini o astfel de faptă? Cum putem da ajutor128 tuturor?

Pentru început nu trebuie pricinuită mâhnire nimănui, nici mare, nici mic, nici credincios, nici necredincios şi nu trebuie dat ajutor celor care sunt îndeajuns de bine. Sunt unii care trag foloase ajutând pe cei bogaţi. Cel care face fapte bune nu va da ajutor bogaţilor, căci acesta nu va lua orice este de dorit nici nu poate să le pricinuiască mâhnire, căci nu le aduce niciun

necaz. Noul îmbogăţit le pricinuieşte câteodată altora mâhnire, dar cel care face fapte bune, nu. Răutatea lor este cea care le pricinuieşte mâhnirea. Cel având firea omului desăvârşit dăruieşte bucurie celor buni, dar unii sunt adânc îndureraţi de toate acestea.

Stăpânul casei şi hrana

Era odată un stăpân care avea de toate: copii, robi, vite, câini, porci, grâu, orz, pleavă, fân, [untdelemn], came şi ghindă. Stăpânul era înţelept şi cunoştea hrana fiecăruia. El îşi hrănea copiii cu pâine [coaptă şi came]. Îşi hrănea robii cu [untdelemn şi] grăunţe. [îşi hrănea] vitele cu orz, pleavă şi fân. Câinilor le arunca oase. Porcii şi-i hrănea cu ghindă [81] şi ovăz.

Aşa este şi cu ucenicii lui ¡Dumnezeu. Dacă sunt înţelepţi, ei înţeleg ucenicia. Înfăţişările trupeşti nu-i vor amăgi, ci vor cerceta starea sufletului fiecăruia şi vor vorbi după cum se cuvine cu fiecare, în lume, multe dobitoace au înfăţişare omenească. Dacă ucenicii lui Dumnezeu văd porci, îi vor hrăni cu ghindă. Dacă văd vite, le vor hrăni cu orz, pleavă şi fân. Dacă văd câini, le vor arunca oase. Dacă văd robi, îi vor hrăni cu ce este de început Dacă văd copii, îi vor hrăni cu ce este desăvârşit129

Zidirea şi zămislirea

Este copilul omenirii şi este copilul copilului omenirii. Copilul omenirii este stăpânul, iar copilul copilului omenirii este cel care zideşte prin copilul omenirii. Copilul omenirii primeşte de la Dumnezeu puterea de a zidi. El poate şi zămisli. Cel care a primit puterea de a zidi este făptură, iar cel care a primit puterea de a zămisli este vlăstar. Cel care zideşte nu poate zămisli, dar cel care zămisleşte poate zidi. Despre cel care zideşte se spune că zămisleşte, dar „vlăstarele” sunt cu adevărat făpturi, căci nu sunt copii ai zămislirii, ci [lucrări ale zidirii].

Cel care zideşte lucrează făţiş şi este văzut Cel care zămisleşte o face [în taină] şi este ascuns, căci cel care zămisleşte [este dincolo de orice] înfăţişare. Deci cel care zideşte o face făţiş, iar cel care zămisleşte [dă naştere]

vlăstarelor în taină.

Căsătoria neprihănită

Nimeni nu [poate] şti când [soţul] [82] şi soţia se împreunează, în afara celor doi, căci căsătoria în această lume este o taină pentru cei căsătoriţi. Dacă este ascunsă căsătoria pângărită, cu cât mai mult este o adevărată taină căsătoria nepângărită! Ea nu este trupească, ci neprihănită. Nu este a poftei, ci a voinţei. Nu este a întunericului sau a nopţii, ci a zilei şi a luminii.

Dacă este în văzul lumii, căsătoria este curvie, iar mireasa este o curvă nu numai dacă este lăsată grea de un bărbat, ci chiar dacă se strecoară din iatacul ei şi este văzută. Să se arate numai tatălui şi mamei, prietenului mirelui şi însoţitorilor mirelui. Lor le este îngăduit să intre în odaia de nuntă în fiecare zi. Dar lăsaţi-i pe ceilalţi să râvnească doar să-i audă glasul şi să se bucure de mireasma unsorii ei şi lăsaţi-i să se hrănească cu firimiturile care cad de la masă, asemenea câinilor.130

Mirii şi miresele sunt ai odăii de nuntă. Nimeni nu poate vedea mirele şi mireasa decât dacă ajunge unul dintre ei.

Tăierea împrejur a lui Avraam

Când Avraam [a putut]131 vedea ce a văzut, [el] a tăiat împrejur carnea prepuţului, învăţându-ne astfel că este de trebuinţă a nimici carnea.

Părţile ascunse

Atâta vreme cât [măruntaiele] lor simt ascunse, [mai toate] fiinţele din lume sunt vii şi nevătămate. [Dacă măruntaiele lor] ies la lumină, ele pier, aşa cum este limpede pentru partea văzută a unui om. [Câtă vreme] măruntaiele îi sunt ascunse, el este viu. [83] Dacă măruntaiele ies la lumină şi la vedere, omul moare. Tot astfel, câtă vreme rădăcina sa este ascunsă, pomul înmugureşte şi creşte. Dacă rădăcina îi este la vedere, pomul se usucă.

Aşa este cu toate lucrurile născute în lume, nu doar cele văzute, ci şi cele ascunse. Câtă vreme rădăcina râului

este ascunsă, este puternică. Atunci când este descoperită, este nimicită, iar dacă este adusă la lumină, piere. Din această pricină cuvântul 132 spune: „De pe acum securea zace la rădăcina pomilor”. 133 Nu doar că-i va dobori, căci ce este tăiat înmugureşte din nou. Ci securea va săpa până îi va tăia rădăcina. Iisus a smuls rădăcinile din întregul loc, dar alţii au făcut-o doar în parte.

Rădăcina răului

Fie ca oricare dintre noi să sape până la rădăcina răului din noi şi să-l smulgă cu toată inima din rădăcină. Va fi smuls din rădăcină dacă îl vom descoperi. Dar dacă nu îl descoperim, prinde rădăcină în noi şi rodeşte în inimile noastre. Pune stăpânire pe noi. Noi suntem robii săi şi ne înhaţă, astfel încât să facem ce [nu] vrem şi să [nu] facem ce vrem. Este puternic pentru că nu-l descoperim. Câtă vreme rămâne, el lucrează.

Necunoaşterea este mama răului

Necunoaşterea este mama [întregului rău]. Necunoaşterea duce la [moarte, căci] cei care vin din [necunoaştere] nici nu erau, nici nu [sunt], nici nu vor fi. [Dar cei în adevăr] [84] vor fi desăvârşiţi când întregul adevăr va fi dezvăluit. Căci adevărul se asemuieşte necunoaşterii. Câtă vreme este ascuns, adevărul se odihneşte în sine. Dar odată dezvăluit şi descoperit, este lăudat ca fiind mai puternic decât necunoaşterea şi greşeala. El dăruieşte slobozenie.

Cuvântul 134 spune: „Cunoaşteţi adevărul şi adevărul vă va slobozi” 135. Necunoaşterea este rob, cunoaşterea136 este slobozenie. Dacă vom cunoaşte adevărul, vom afla roadele adevărului în noi. Dacă ne unim cu el, ne va aduce împlinire.

Cele văzute şi cele ascunse

Acum întâlnim cele văzute ale făpturii şi spunem că sunt puternice şi de preţ, iar cele ascunse sunt slabe şi neînsemnate. <Nu>137 este aşa cu cele văzute ale adevărului. Ele sunt slabe şi neînsemnate, dar cele ascunse sunt puternice şi de preţ.

Templul, crucea, arca

Tainele adevărului sunt făcute cunoscute prin semne şi chipuri. Iatacul este ascuns şi este sfânta sfintei. La început, catapeteasma138 ascundea cum Dumnezeu călăuzeşte făptura, dar când catapeteasma este sfâşiată139 şi ce este înăuntru se iveşte, zidirea este pustiită sau mai degrabă este nimicită. Şi întreaga dumnezeire140 se va îndepărta de aici, dar nu în sfânta sfintelor, căci nu se poate afla în amestec cu [lumina] curată şi plinătatea [desăvârşită]. Ci va rămâne sub aripile crucii [şi sub] braţele ei.141 Această arcă va fi izbăvire [oamenilor] atunci când apele potopului [85] îi vor tălăzui.142

Cine este al rânduirii preoţeşti poate pătrunde cu marele preot dincolo de catapeteasmă. Din această pricină catapeteasma nu a fost sfâşiată doar în partea de sus, căci atunci numai tărâmul de sus ar fi fost deschis. Nu a fost sfâşiată doar în partea de jos, căci atunci ar fi fost făcut descoperit numai tărâmul de jos. Nu, ea a fost sfâşiată de sus până jos. Tărâmul de sus a fost deschis pentru noi în tărâmul de jos143, ca să putem pătrunde în tărâmul ascuns al adevărului. Acesta este cu adevărat de preţ şi puternic, iar noi trebuie să pătrundem prin înfăţişări fără putere şi neînsemnate. Ele sunt fără putere faţă de slava desăvârşită. Este o slavă mai presus de slavă, o putere mai presus de putere. Cele desăvârşite ne-au fost deschise, ca şi cele ascunse ale adevărului. Sfânta sfintelor a fost dezvăluită, iar iatacul ne-a chemat înăuntru.

Dezvăluirea seminţei

Câtă vreme sămânţa144 Sfântului Duh este ascunsă, răutatea nu are putere, deşi nu este încă îndepărtată din mijlocul seminţei şi ei sunt încă robi râului. Dar când sămânţa este dezvăluită, atunci lumina desăvârşită va străluci asupra fiecăruia, iar toţi cei aflaţi în lumină vor [primi] mirungerefa].145 Atunci robii vor fi sloboziţi.

[iar] prinşii, răscumpăraţi. „Tot sadul pe care nu l-a sădit tatăl meu cel ceresc [se va] dezrădăcina”. 146 Ce

este despărţit va fi unit, [ce este gol] va fi umplut

Lumina veşnică

Oricine [pătrunde în] iatac va aprinde [lumina. Aceasta] se asemuieşte căsătoriilor făcute [în taină şi] se petrece noaptea. Lumina focului [străluceşte] [86] în timpul nopţii şi apoi este stinsă. Însă tainele căsătoriei se petrec ziua şi în lumină, iar nici ziua, nici lumina ei nu apun vreodată.

Dacă cineva este părtaş la nuntă, va primi lumina. Dacă nu o primeşte cât este aici, în acest loc, nu o va putea primi din altă parte.

Cei care primesc lumina nu pot fi văzuţi sau atinşi. Nimic nu poate tulbura astfel de oameni, nici măcar câtă vreme vieţuiesc în această lume. Iar când vor părăsi lumea, ei vor fi primit prin înfăţişări adevărul, iar lumea va fi ajuns tărâm veşnic. Pentru aceştia tărâmul veşnic este plinătatea.

Iată calea. Este dezvăluită doar unui astfel de om, ascunsă nu în întuneric şi noapte, ci în zi desăvârşită şi sfântă lumină.

Evanghelia după Filip

PARTEA A PATRA

Evanghelia adevărului

Evanghelia adevărului este o predică valentiniană despre cunoaşterea de Dumnezeu mântuitoare. Textul este denumit astfel în prologul său, acest titlu fiind de asemeni menţionat de Irineu din Lyon, care afirmă despre creştinii valentinieni că ar fi folosit o *Evanghelie a adevărului*. Cartea este uneori atribuită marelui învăţător şi predicator Valentin. Bentley Layton consideră această atribuire ca fiind plauzibilă, menţionând trei argumente solide pentru care *Evanghelia adevărului* ar putea fi considerată ca provenind de la Valentin: 1) stilul scrierii se aseamănă cu stilul fragmentelor din Valentin, care se găsesc mai ales în operele lui Clement din Alexandria şi Ipolit Romanul; 2) Valentin era socotit elocvent, fiind prin urmare un candidat potrivit spre a fi numit autorul unei evanghelii atât de

elocvente; 3) trăsături importante ale *Evangheliei adevărului* sugerează o dată timpurie a compoziţiei textului, anterioară elaborării unor sisteme de gândire valentiniene mai complexe.1

Predica se deschide cu memorabilul verset „Evanghelia adevărului este bucurie...”. Este bucurie, continuă predica, pentru cei care ajung să-l cunoască pe Dumnezeu prin cuvânt, despre care, într-o manieră amintind de prologul *Evangheliei după Ioan*, se spune că îşi are obârşia în Dumnezeu, mai precis, în acest caz: „În plinătatea (*pl & ima*) din gândul şi mintea tatălui”. Cuvântul este mântuitorul Iisus Hristos.

Problema pe care Mântuitorul a venit să o îndrepte este uitarea şi necunoaşterea de Dumnezeu: din cauza uitării şi ignorantei, oamenii sunt bântuiţi de groază şi teamă. Mântuitorul a scos oamenii din uitare şi ignoranţă, dăruind lumină celor care se aflau în întuneric: „I-a luminat şi a arătat calea, iar acea cale este adevărul pe care i-a învăţat” (18). Mânia, atât sub formă personificată, cât şi aparent ca realitate psihologică lăuntrică, îl prigoneşte pe Iisus, făcând să fie spânzurat pe lemn. Prin răstignire, proclamă textul, Iisus este pironit de lemn, dar mânia se dovedeşte a fi neputincioasă, iar Iisus devine „rod al cunoaşterii tatălui”. Rodul, care este Iisus, odată mâncat, dăruieşte viaţă celor care s-au înfruptat din el. După cuvintele Evangheliei: „Ei erau plini de bucurie în această descoperire, iar el i-a aflat înăuntrul său, şi ei l-au aflat înăuntrul lot” (18).

Evanghelia adevărului explică această viziune asupra mântuirii prin metaforă, parabolă, interpretare şi elaborare. Iisus este călăuză, în odihnă, dar totodată activ în locurile de învăţătură (19). El revelează cartea cea vie care oglindeşte gândul şi mintea lui Dumnezeu, în răstignire, prin care este vestită cunoaşterea de Dumnezeu (20). Celor rătăcite în ignoranţă li se spune pe nume şi, astfel, ele ajung la sine şi la cunoaşterea de sine (21, 22). Ele sunt aduse de la lipsă la plinătate şi întregire (24, 25).

Aceasta se aseamănă cu vasele goale sau pline (25, 26), cu un coşmar urmat de trezire (28 – 30), cu rătăcirea şi regăsirea oii (31, 32) sau cu apa rece care devine caldă (34).

Cele care ajung la cunoaştere ajung la tatăl:

Ele sunt adevăr. Tatăl este în ele, şi de sunt în tatăl, desăvârşit, nedespărţite de Acela care este cu adevărat bun. Ele nu duc lipsă de nimic, ci sunt în odihnă, înnoite în duh. Ele vor lua aminte la obârşia lor şi se vor îngriji să-şi poată afla obârşia şi să nu-şi facă rău sufletelor (42).

Evanghelia se încheie astfel: „Copii precum aceştia iubeşte tatăl” (43).

Evanghelia adevărului s-a păstrat ca al Treilea tratat al Codexului I din Biblioteca de la Nag Hammadi. Câteva fragmente din Codexul XII, Tratatul n, provin de asemeni dintr-o ediţie a *Evanghelia adevărului*. Predica a fost compusă în greacă, dar supravieţuieşte doar în traducere coptă. Data redactării este cel mai probabil undeva în secolul al II-lea, în timpul vieţii lui Valentin, care a murit în jurul anului 175 d.Hr. Unde a fost scrisă nu se cunoaşte, dar Valentin şi-a petrecut o mare parte a vieţii în Alexandria şi Roma.

Lecturi suplimentare: Harold W. Attridge şi George W. MacRae, „The Gospel of Truth”; Kendrick Grobel, *The Gospel of Truth*; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 250 – 264; Jacques-É. Ménard, *L’Évangile de Vérité*; Hans-Martin Schenke, „Evangelium Veritatis”; Hans-Martin Schenke, *Die Herkunft des sogennanten Evangelium Veritatis*.

Evanghelia adevărului2

CNH cij; xna)

Evanghelia adevărului este bucurie pentru cei care au primit de la tatăl adevărului harul de a-l putea cunoaşte prin puterea cuvântului3 care a venit din plinătatea4 ce este în gândul şi mintea tatălui. Cuvântul este numit „mântuitor”, cu privire la lucrarea sa întru răscumpărarea celor ce nu-l cunoscuseră [17] pe tatăl. Iar „evanghelie”

priveşte dezvăluirea prin nădejde, întrucât este mijlocul descoperirii pentru cei care-l caută.

Necunoaşterea duce la greşeală

Toate l-au căutat pe acela din care au izvorât. Toate au fost înăuntrul său, nemărginitul, neînchipuitul care este dincolo de orice gând. Dar necunoaşterea tatălui a adus groaza şi teama, iar groaza s-a îndesit ca o ceaţă, astfel încât nimeni să nu poată vedea. În felul acesta, greşeala a sporit cu tărie. Ea a lucrat în zadar asupra firii sale materiale.5 întrucât nu cunoştea adevărul, a luat înfăţişare plămădită, cu putere şi întru frumuseţe, ca înlocuitor pentru adevăr.

Aceasta nu a fost înjositor pentru cel nemărginit, cel neînchipuit, deoarece groaza, uitarea şi înfăţişarea amăgitoare erau ca şi nimic, pe când adevărul statornic este neschimbător, netulburat şi mai presus de frumuseţe.

Din pricina aceasta dispreţuieşte greşeala.

Greşeala nu avea rădăcină. Ea era în ceată în ceea ce-l priveşte pe tatăl. Era acolo pregătind lucrări şi fapte ale uitării şi temerii, pentru ca prin ele să-i atragă pe cei ai mijlocului şi să-i înrobească.6

Uitarea greşelii nu era vădită. Nu este [18]... de la tatăl. Uitarea nu a venit întru fiinţă de la tatăl, dar, dacă a venit întru fiinţă, este din pricina tatălui.7 Ce vine întru fiinţă înăuntrul său este cunoaşterea, care s-a ivit pentru ca uitarea să poată fi nimicită, iar tatăl să poată fi cunoscut Uitarea a venit întru fiinţă, deoarece tatăl nu era cunoscut, astfel încât, odată ce tatăl devine cunoscut, uitarea va înceta să mai fie.

tisus ca rod al cunoaşterii

Aceasta este evanghelia aceluia pe care ei îl caută, descoperită, prin mila tatălui, celor desăvârşiţi. Prin taina ascunsă, Iisus Hristos i-a luminat pe cei care se aflau în întuneric din pricina uitării. l i-a luminat şi a arătat calea, iar acea cale este adevărul pe care i-a învăţat8

De aceea greşeala s-a mâniat pe acesta şi l-a prigonit, dar a fost împiedicată de el şi făcută neputincioasă. A fost

pironit de pom şi a devenit rod al cunoaşterii tatălui. Totuşi acest rod al pomului nu a adus nimicire când a fost mâncat, ci le-a pricinuit celor care s-au înfruptat din el venirea întru fiinţă. Ei erau plini de bucurie în această descoperire, iar el i-a aflat înăuntrul său, şi ei l-au aflat înăuntrul lor.9

Cât despre nemărginitul, neînchipuitul tată desăvârşit care pe toate le-a făcut, tărâmul a toate este înăuntrul său şi îl are de trebuinţă. Deşi tatăl a ţinut înăuntrul său desăvârşirea lor, pe care nu o dăduse tuturor, el nu era gelos. Pentru că ce gelozie ar putea fi între tatăl şi cele ale sale? Căci chiar dacă [19] cele aparţinând tărâmului etern şi-ar fi [primit desăvârşirea], ele nu ar fi putut să se apropie... tatăl. Acesta a ţinut desăvârşirea înăuntrul său, dându-le-o ca mijloc de a se întoarce la el, având cunoaştere deplină şi într-un singur cuget El este cel care a aşezat tărâmul a toate în rânduială, iar tărâmul a toate este înăuntrul său şi îl are de trebuinţă.

După cum cineva necunoscut altora vrea ca aceştia să îl cunoască şi să-l iubească, tot aşa şi cu tatăl. Căci de ce are trebuinţă tărâmul a toate dacă nu de cunoaşterea tatălui?

Iisus drept călăuză şi învăţător

Iisus a devenit o călăuză, în odihnă, dar neobosit în locurile de învăţătură. El a ieşit înainte şi a rostit cuvântul asemenea unui învăţător. Cei înţelepţi în propriii lor ochi au venit să-l pună la încercare, dar el i-a dovedit, întrucât erau nebuni şi îl urau, nefiind cu adevărat înţelepţi.

După aceştia au venit copilaşii, care au cunoaşterea tatălui. Când au căpătat putere şi au învăţat despre înfăţişările tatălui, ei au cunoscut, au fost cunoscuţi, au fost proslăviţi, au proslăvit

Cartea cea vie este descoperită în inimile lor, cartea cea vie a celor vii a fost descoperită, cartea ce a fost scrisă în gândul şi în mintea tatălui şi care se afla, [20] de la zidirea a toate, în firea sa de necuprins. Nimeni nu fusese în stare să ridice această carte, întrucât fusese poruncit ca

acela care o va ridica să fie ucis. Şi nimic nu putea să apară printre cei care credeau în mântuire, decât dacă acea carte ar fi ieşit la iveală.

De aceea milostivul, credinciosul Iisus a fost răbdător şi şi-a primit patimile până la a lua cartea, deoarece el cunoştea că moartea sa va fi viaţă pentru mulţi.10

Aşa cum, dacă un testament nu a fost încă deschis, averea răposatului stăpân al casei este ascunsă, la fel cu tot ce fusese ascuns pe când tatăl a toate era nevăzut, dar care izvorăşte din el, cel din care orice tărâm vine.

Iisus s-a ivit, s-a îmbrăcat cu acea căite, a fost pironit de pom şi a vestit de pe cruce hotărârea tatălui.

O, ce învăţătură măreaţă!

El s-a smerit pe sine chiar până la moarte, deşi înveşmântat în viaţă veşnică.

El a lepădat zdrenţele pieritoare şi s-a înveşmântat pe sine în nestricădune, pe care nimeni nu i-o poate lua.11

Când a intrat pe drumurile pustii ale temerii, el a trecut dincolo de acei despuiaţi de către uitare, pentru că el cuprinde cunoaşterea şi desăvârşirea şi vesteşte ceea ce este în inimă [21]... [El] dă învăţătură celor care vor învăţa. Iar aceia care vor învăţa sunt cei vii, înscrişi în cartea celor vii. Ei învaţă despre ei înşişi, primind învăţătură de la tatăl, întorcându-se la acesta.

Întrucât desăvârşirea a toate este în tatăl, toate trebuie să se înalţe la el. Când toate au primit cunoaştere, ele au primit ce este al lor, atrăgând-o către sine. Pentru că cele care sunt necunoscătoare se află în trebuinţă, iar nevoia lor este mare, având trebuinţă de ceea ce le-ar face desăvârşite. Întrucât desăvârşirea a toate este în tatăl, toate trebuie să se înalţe la el şi să primească ce este al lor. Tatăl a înscris aceste lucruri de la început, pregătindu-le spre a fi dăruite celor care au venit de la el.

Tatăl rosteşte numele celor ce cunosc

Cei ale căror nume tatăl le cunoştea încă de la început au fost chemaţi la sfârşit, aşa cum se întâmplă cu oricine are cunoaştere. Astfel de nume a rostit tatăl. Cel al

cărui nume nu a fost rostit este necunoscător, deoarece cum ar putea cineva să audă dacă numele său nu a fost rostit? Cine rămâne necunoscător până la sfârşit este o făptură a uitării şi va pieri odată cu ea. Altfel de ce nu au [22] nume aceşti nenorociţi, de ce nu au glas?

Deci cine are cunoaştere este de sus. Odată chemat, el aude, răspunde, se întoarce către cel care cheamă şi se înalţă spre acesta. El cunoaşte cum este chemat El are cunoaştere şi face voia celui care a chemat El vrea să-i facă pe plac, află odihna şi are numele potrivit Cei care au cunoaştere în felul acesta ştiu de unde au venit şi încotro se duc. Ei ştiu asemenea celui care, îmbătându-se, s-a trezit din beţie şi, revenindu-şi în simţire, a căpătat stăpânire de sine.

Mântuitorul 12 i-a întors pe mulţi înapoi din greşeală. El a mers înaintea lor la locurile de la care se îndepărtaseră când au urmat greşeala, din pricina adâncimii celui care înconjoară orice loc, deşi pe el nimic nu-l înconjoară. Într-adevăr este uimitor că erau în tatăl fără să-l cunoască şi că au putut pleca din proprie voinţă, întrucât nu-l puteau contempla sau cunoaşte pe cel în care erau.

Căci dacă voia sa nu a venit de la el... el a făcut-o descoperită drept cunoaştere, în potrivire desăvârşită cu înfăţişările voii sale – adică cunoaşterea cărţii celei vii, pe care a dezvăluit-o tărâmurilor veşnice la sfârşit [23] ca [slove] ale sale. El a arătat că nu sunt doar vocale sau consoane, astfel încât cineva să le citească şi să le creadă lipsite de înţeles. Ci sunt slove ale adevărului. Ele vorbesc şi se cunosc pe sine. Fiecare slovă este adevăr13 desăvârşit, asemenea unei cărţi desăvârşite, pentru că sunt scrise în unitate, scrise de tatăl pentru tărâmurile veşnice, ca prin mijlocirea slovelor sale să poată ajunge să-l cunoască pe tatăl.

Lumea tatălui se iveşte

Cât despre cuvânt, înţelepciunea sa îl contemplă, învăţătura sa îl rosteşte, cunoaşterea sa l-a făcut

descoperit, răbdarea sa îi este cunună, răbdarea sa îi este în armonie, slava sa l-a înălţat, chipul său l-a dezvăluit, dragostea sa l-a întrupat, credinţa sa l-a îmbrăţişat.

Astfel cuvântul tatălui se răspândeşte în tărâmul a toate ca rod [24] al inimii sale şi înfăţişare a voii sale. El le susţine pe toate şi le alege pe toate. El ia totodată înfăţişarea tuturor şi o curăţă şi o aduce înapoi tatălui, mamei. Acesta este Iisus al nemărginitei dulceţi.14

Tatăl îşi descoperă sânul, iar sânul său este Sfântul Duh. El îşi dezvăluie sinele ascuns, iar sinele său ascuns este fiul său, astfel ca prin mila tatălui tărâmurile veşnice să-l poată cunoaşte, să-şi sfârşească obositoarea căutare a tatălui şi să se odihnească în acesta, cunoscând că este odihnă. Pentru că el a împlinit ceea ce era în lipsă şi a risipit întruchiparea. Doar întruchiparea a ceea ce avea lipsă este lumea şi doar întruchiparea slujeşte în lume.

Pentru că unde este pizmă şi vrăjmăşie este lipsă, dar unde este unitate este întregire. Întrucât lipsa a apărut fiindcă tatăl nu a fost cunoscut, din clipa în care tatăl este cunoscut, lipsa va înceta să mai fie. Precum necunoaşterea unuia despre altul se risipeşte prin cunoaşterea aceluia şi întunericul se îndepărtează când se iveşte lumina, [25] tot aşa lipsa dispare în întregire. De acum încolo lumea întruchipării nu va mai fi văditā, ci mai degrabă va dispărea în armonia unităţii. Acum lucrările a toate sunt împrăştiate. În vreme, unitatea va întregi lăcaşurile cereşti, iar în unitate toate vor ajunge la şinele lor. Prin mijlocirea cunoaşterii se vor curăţi de multiplicitate în unitate, mistuind materia dinlăuntrul lor asemenea focului, întunericul prin lumină, moartea prin viaţă.

¡Deoarece acestea s-au petrecut fiecăruia diiltre noi, este drept să ne îngrijim înainte de toate ca această casă să fie sfântă şi liniştită în numele unităţii.

Pilda vaselor sparte

Aceasta se aseamănă oamenilor care s-au mutat dintr-o casă într-alta. Ei aveau vase care nu erau bune şi s-au spart Dar stăpânul nu a suferit nicio pierdere, ci a fost

bucuros pentru că în locul vaselor având cusur erau vase întregi, desăvârşite.

Aceasta este judecata care a venit [26] de sus şi i-a judecat pe fiecare, o sabie cu două tăişuri lovind într-o parte şi-ntr-alta, întrucât cuvântul ce este în inima celor care îl rostesc s-a ivit15 Nu este doar sunet ci a fost întrupat

O mare tulburare s-a petrecut printre vase, căci unele erau golite, iar altele erau umplute, unele erau încărcate, iar altele erau vărsate, unele erau curăţite, iar altele erau sparte.

Toate tărâmurile au fost clătinate şi tulburate pentru că nu aveau rânduială sau statornicie. Greşeala era neliniştită şi nu ştia ce să facă. Era îngrijorată, se jeluia şi s-a întors împotriva sa, întrucât nu cunoştea nimic16. Căci cunoaşterea, care duce la nimicirea greşelii şi a tuturor înfăţişărilor acesteia s-a apropiat Greşeala este goală, nu este nimic înăuntrul ei.

Ivirea adevărului şi emanaţiile tatălui

Adevărul s-a ivit şi toate întruchipările sale l-au recunoscut Ele l-au întâmpinat pe tatăl în adevăr şi în puterea desăvârşită care le uneşte cu acesta.

Cine iubeşte adevărul, cine atinge [27] adevărul atinge gura tatălui, pentru că adevărul este gura tatălui. Limba sa este Sfântul Duh, şi de pe limba sa Sfântul Duh va fi primit Aceasta este înfăţişarea tatălui şi descoperirea pe care a făcut-o tărâmurilor sale veşnice. El şi-a dezvăluit şinele ascuns şi l-a făcut lămurit Căci cine are ceva în sine, dacă nu17 singur tatăl?

Toate tărâmurile sunt de la tatăl. Ele ştiu că au venit de la acesta asemenea unor copii care erau într-un om matur, dar ştiau că încă nu primiseră chip şi nici nu li se dăduse un nume. Tatăl le face să se ivească atunci când primesc miezul cunoaşterii sale. Altfel, deşi se aflau în el, nu-l puteau cunoaşte. Tatăl este desăvârşit şi cunoaşte fiecare tărâm dinlăuntrul său. Dacă voieşte, ceea ce voieşte se iveşte când el îi dă chip şi-i dă cu adevărat

nume. El aduce întru fiinţă pe acelea care înainte de a veni întru fiinţă nu cunoşteau pe cel care le-a făcut

Nu spun că acelea care încă nu au ajuns să fie nu sunt nimic18. Ele sunt [28] înăuntrul celui care poate voi ca ele să vină întru fiinţă, dacă va voi astfel cândva. Pe de o parte, el cunoaşte, înainte ca orice să se ivească, ceea ce va făptui. Pe de altă parte, rodul care încă nu s-a ivit nu cunoaşte nimic şi nu face nimic. Astfel, fiecare tărâm din tatăl vine din ceea ce este, dar ce s-a făcut pe sine este din ceea ce nu este. Întrucât cine nu are rădăcină nu are rod şi, deşi cugetă: „Am venit întru fiinţă”, va pieri prin sine. Ca atare ceea ce nu este nu va fi niciodată.

Ce ar vrea deci să cugete unul ca acesta? Ar fi: „Am venit întru fiinţă asemenea umbrelor şi nălucirilor nopţii”. Când lumina străluceşte, acela ştie că groaza pe care o simţise era nimic.

Necunoaşterea este un coşmar

Astfel erau necunoscători ai tatălui, întrucât nu-l vedeau. [29] De când apăruseră groaza, nedumerirea, nesiguranţa, îndoiala şi separarea, erau multe năluciri şi necunoaştere prostească, de parcă ar fi dormit adânc şi s-ar fi aflat pradă coşmarurilor.19 în aceste vise fug către undeva sau nu pot scăpa de cei care-i urmăresc sau se luptă sunt ei înşişi bătuţi, cad de la înălţime sau zboafă fără aripi prin văzduh ori li se pare că unii încearcă să-i ucidă, deşi nu-i urmăreşte nimeni, sau că îşi ucid vecinii şi sunt acoperiţi de sângele lor. Aceasta durează până când cei ce au astfel de vise se trezesc. Cât simt prinşi în mijlocul tuturor acestor lucruri tulburătoare nu văd nimic, pentru că visele sunt nimic. Aşa este cu cei care alungă necunoaşterea de la sine asemenea somnului. Ei nu o privesc ca fiind ceva şi nici nu-i văd însuşirile ca aievea şi le leapădă ca pe un vis al nopţii, înţelegând cunoaşterea tatălui ca fiind lumina zorilor. Astfel făptuieşte oricine este în necunoaştere, ca şi adormit, şi astfel ajunge cineva la cunoaştere, ca şi trezit Ferice de cel care a ajuns la sine însuşi şi se trezeşte. Şi binecuvântat fie cel care a deschis

ochii orbilor.20

Duhul vine în grabă la el când acesta s-a trezit întinzând mâna celui ce zace întins pe pământ, duhul l-a pus cu tărie pe picioare, pentru că încă nu se ridicase.

Fiul preaiubit dezvăluie ce este nou

Cunoaşterea tatălui şi descoperirea fiului le-au dat mijloacele cunoaşterii, pentru că atunci când l-au văzut şi l-au auzit i-a lăsat să-l guste, să-l miroasă şi să-l atingă pe fiul preaiubit El s-a ivit dându-le ştire despre tatăl nemărginitul şi le-a insuflat ceea ce este în gândul tatălui, făcând voia sa. Mulţi au primit lumina şi s-au întors [31] la el, dar oamenii trupeşti i-au fost străini şi nu i-au desluşit înfăţişarea, nici nu l-au recunoscut Pentru că a venit în asemănarea cărnii şi nimic nu i-a stat în cale, căci nestricăciunea nu poate fi apucată. Mai mult, spunându-le lucruri noi şi vorbindu-le despre ceea ce este în mintea tatălui, el a făcut să se ivească cuvântul fără greşeală. Lumina a vorbit prin gura sa şi glasul său a adus viaţă. El le-a dat cuget, înţelegere, milă şi mântuire, precum şi duhul tăriei din nemărginirea şi dulceaţa tatălui. El a făcut să înceteze pedepsele şi chinurile, căci ele făceau ca aceia având trebuinţă de milă să rătăcească departe de el, în greşeală şi robie. El le-a nimicit cu putere şi le-a respins prin cunoaştere.

El a devenit o cale pentru cei rătăciţi, cunoaştere pentru cei fără ştiinţă, descoperire pentru cei ce căutau, reazem pentru cei ce tremură, curăţie pentru cei ce erau spurcaţi.21

Pilda oii

El este păstorul care a lăsat în urmă cele nouăzeci şi nouă [32] de oi care nu se rătăciseră şi s-a dus în căutarea celei pierdute.22 S-a veselit atunci când a găsit-o. Pentru că nouăzeci şi nouă este un număr înfăţişat cu mâna stângă, dar când un altul este aflat, totalul este strămutat la mâna dreaptă. Astfel ceea ce are trebuinţă de încă unul – adică întreaga mână dreaptă – aduce la sine ceea ce avea de trebuinţă, îl ia de la stânga şi îl aduce către dreapta, şi

aşa numărul devine o sută.23 întocmai este tâlcul rostirii acestor numere.

La fel este şi tatăl. El a lucrat chiar şi în ziua de sabat pentru oaia pe care a găsit-o căzută în put. A salvat viaţa oii şi a scos-o din put.24

Înţelegeţi dar tâlcul lăuntric, căci voi sunteţi copii ai tâlcului lăuntric. Ce este sabatul? Este o zi în care mântuirea nu trebuie să lenevească. Vorbiţi despre ziua cerească ce nu are noapte şi despre lumina25 ce nu apune, pentru că este desăvârşită. Vorbiţi din inimă deoarece voi sunteţi ziua desăvârşită şi înăuntrul vostru sălăşluieşte lumina ce nu se stinge. Vorbiţi despre adevăr cu cei care-l caută şi despre cunoaştere cu cei care au păcătuit în greşeala lor. [33]

Faceţi voia tatălui îndreptaţi picioarele celor ce se împiedică şi întindeţi-vă braţele către cei bolnavi. Hrăniţi pe cei flămânzi şi odihniţi-i pe cei osteniţi. Treziţi-i pe cei ce vor să se ridice şi sculaţi-i pe cei ce dorm, căci voi întruchipaţi înţelegerea cea plină de putere. Dacă ce este puternic face astfel, devine încă şi mai puternic.

Luaţi aminte la voi înşivă. Nu luaţi aminte la altele – adică la ceea ce aţi îndepărtat de la voi. Nu vă întoarceţi să mâncaţi ce aţi vărsat Nu vă lăsaţi mâncaţi de molii, nu vă lăsaţi mâncaţi de viermi, pentru că voi aţi scăpat de acestea. Nu fiţi un sălaş pentru diavol, căci l-aţi nimicit Nu întăriţi ce vă stă în cale şi se prăbuşeşte, ca să-i fiţi sprijin. Cine este fără de lege este nimic. Purtaţi-vă cu cel fără de lege mai aspru decât cu cel drept, întrucât cel fără de lege face ceea ce face pentru că este fără de lege, pe când cel drept face ceea ce face pentru că este drept. Deci faceţi voia tatălui pentru că sunteţi de la el.

Dulceaţa tatălui

Căci tatăl este dulce şi bunătatea este în voia sa. El ştie ce este al vostru, în care voi aflaţi odihnă. După rod se cunoaşte ce este al vostru.26 Căci copiii tatălui [34] sunt mireasma sa. Ei sunt din frumuseţea feţei sale. Tatăl îşi iubeşte mireasma şi o răspândeşte pretutindeni. Iar când

se amestecă cu materia, îi dăruieşte mireasma tatălui luminii. Prin tăcerea sa, el face ca mireasma sa să fie mai presus de orice sunet, pentru că nu urechile adulmecă mireasma, ci duhul27 este cel care are simţul mirosului, îşi atrage mireasma către sine şi se cufundă pe sine în mireasma tatălui. Astfel duhul se îngrijeşte de ea şi o duce către locul în care a venit mireasma din începuturi, ce s-a răcit în chipul trupesc.28 Este asemenea apei reci care a pătruns în pământ moale, iar cei care privesc cred că acolo este doar pământ Mai târziu apa se face abur, atunci când vântul o trage în sus, şi devine caldă. Aşadar, miresmele reci sunt din separare.

Din pricina aceasta a venit credinţa, a sfârşit cu separarea şi a adus plinătatea caldă a dragostei, astfel încât ceea ce este rece să nu se mai întoarcă, iar unitatea gândului desăvârşit să stăpânească.

Tatăl reface plinătatea

Acesta <este> cuvântul Evangheliei despre descoperirea plinătăţii către cei care aşteaptă [35] mântuirea venind din înalt Nădejdea lor, pe care o aşteaptă, este în aşteptare, iar acesta este chipul lor, lumina în care nu este umbră. La această vreme plinătatea este pe cale să vină. Lipsa materiei nu este din nemărginirea tatălui, care a venit să lase timp lipsei. *De* fapt, nu este cuviincios a spune că nestricăciunea ar veni astfel. Adâncimea tatălui este mare, iar gândul greşelii nu este cu el. Este ceva care a căzut şi ceva care poate fi îndreptat prin descoperirea celui care a venit la ceea ce va restatomici.

Această restatomicire este numită căinţă. Pricina pentru care nestricăciunea a suflat şi a urmat pe cel care a păcătuit a fost aceea de a-l face pe păcătos să-şi găsească odihna. Iertarea este ceea ce rămâne luminii aflate în lipsă, cuvântul plinătăţii. Pentru că un doftor se grăbeşte acolo unde e boala, întrucât aceasta este voia doftorului. Cel aflat în nevoie nu-şi ascunde boala, pentru că doftorul are ceea ce bolnavului îi trebuie. Astfel plinătatea în care

nu este lipsă, ci umple lipsa, [36] acoperă nevoia, ca acela aflat în nevoie să poată primi harul. Cât timp era în lipsă, cel aflat în nevoie nu avea har, şi de aceea o împuţinare apăruse acolo unde nu era har. Când ceea ce era împuţinat a fost restatomicit, cel în nevoie a fost descoperit ca plinătate. Acesta este tâlcul descoperirii luminii adevărului care a strălucit asupra cuiva; este neschimbătoare.

Datorită venirii lui Hristos29 s-a spus pe faţă: „Căutaţi, şi cei în necaz vor fi restatomiciţi, iar el îi va unge cu unsoare”. Unsoarea este mila tatălui care va avea milă de /ei, iar cei unşi sunt desăvârşiţi. Pentru că vasele pline sunt de obicei pecetluite cu ceară. Dar când pecetea vasului este ruptă, el se poate scurge, iar pricina acestui cusur este lipsa peceţii. Căci suflarea vântului şi puterea pe care o are pot goli vasul, dar pe vasul fără cusur pecetea nu este ruptă şi nici nu se scurge, iar tatăl cel desăvârşit umple din nou ce îi lipseşte.

Tatăl îşi cunoaşte sadurile din Rai

Tatăl este bun. El îşi cunoaşte sadurile pentru că el le-a sădit în Raiul său, iar Raiul său este locul odihnei sale. Raiul [37] este desăvârşirea din gândul tatălui, iar sadurile sunt cuvintele cugetării sale. Fiecare dintre aceste cuvinte este urmare a voii sale şi descoperirea vorbirii sale. Întrucât erau adâncimea gândului său, cuvântul care a ieşit le-a făcut să se ivească împreună cu mintea care rosteşte cuvântul şi cu harul tăcut. Era30 numit gând deoarece sălăşluiau în har tăcut31 înainte de a fi descoperite. Deci s-a întâmplat că a venit cuvântul în afară atunci când i-a fost plăcut voii celui care l-a voit

Tatăl se află în odihnă în voia sa. Nimic nu se petrece fără placul tatălui, nimic fără voia sa. Iar voia sa este de necuprins cu mintea. Voia sa este urma pasului său, dar nimeni nu poate să-l înţeleagă şi nici nu este el, încât ei să-l poată cerceta32 spre a-l atinge cu mintea. Ci, atunci când voieşte, ceea ce voieşte este astfel, chiar dacă nu e pe placul celor din faţa lui Dumnezeu: este voia tatălui. Pentru că tatăl cunoaşte începutul şi sfârşitul a toate, iar la

sfârşit le va întâmpina. Sfârşitul este recunoaşterea celui ce este ascuns, iar el este tatăl, [38] din care începutul a ieşit şi la care toate cele care au venit de la el se vor întoarce. Ele s-au ivit pentru slava şi bucuria numelui său.

Numele tatălui este descoperit

Numele tatălui este fiul. La început el a dat nume celui care a venit de la el, rămânând totodată acelaşi, şi l-a zămislit ca fiu. I-a dat numele său, care îi aparţinea. Tot ce este cu tatăl îi aparţine. El are numele; el are fiul. Fiul poate fi văzut, dar numele este nevăzut, pentru că singurul este taina nevăzutului, care ajunge la urechi plin de aceasta, prin mijlocirea tatălui. Totuşi numele tatălui nu este rostit; el este descoperit printr-un fiu, iar numele este mare.

Cine îi poate dar rosti numele, numele cel mare, decât singurul acela căruia numele îi aparţine şi copiii numelui în care numele tatălui se odihneşte şi care se odihnesc în numele său? Deoarece tatăl nu are început, el singurul l-a zămislit pentru sine ca nume înainte de a zidi tărâmurile veşnice, pentru ca numele tatălui să poată domni peste ele. Acesta este [39] numele adevărat, întărit prin porunca sa cu putere desăvârşită. El nu se trage din cuvinte sau nume obişnuite, căci este nevăzut

Tatăl singurul i-a dat fiului un nume, căci el singurul l-a văzut şi el singurul l-a putut numi. Cel care nu este nu are nume, pentru că ce nume s-ar putea da unuia care nu este? Cel care este cu numele său este. El singurul îl cunoaşte şi lui singur tatăl i-a dat un nume.33 Acesta este tatăl, iar numele său este fiul. El nu l-a ascuns înăuntru, ci era în fiinţă şi fiul însuşi a dezvăluit numele. Numele deci *aparţine* tatălui, aşa cum numele tatălui este fiul preaiubit Altfel de unde ar fi putut el găsi un nume decât de la tatăl?

Dar cineva ar putea spune unei cunoştinţe: Cine dă un nume cuiva care era înainte de sine însuşi? Nu-şi primesc copiii numele [40] de la părinţi? Mai întâi, trebuie să avem în vedere: Ce este un nume? Acesta este numele adevărat, numele de la tatăl, şi acesta este numele potrivit.

Tatăl34 nu şi-a primit numele cu împrumut, aşa cum este cu aceia care primesc nume plăsmuite. Acesta este numele potrivit şi nu este nimeni altul care să i-l fi dat. El este nenumit, nezugrăvit până la vremea când cel desăvârşit35 l-a pomenit, pentru că singurul cel desăvârşit poate să-i rostească numele şi să-l vadă.

Când i-a fost pe plac tatălui ca fiul să-i fie numele rostit şi cel care a venit din adâncime36 i-a dezvăluit numele, el a descoperit ce era ascuns, pentru că ştia că în tatăl nu este rău. De aceea tatăl l-a răspândit, ca să poată grăi despre locul din care venise şi locul său de odihnă [41] şi să poată proslăvi plinătatea, măreţia numelui său şi dulceaţa tatălui.

Locul de odihnă

Toate vor grăi în parte despre locul din care au venit şi despre cum au fost aşezate în locul de odihnă. Se vor grăbi să se întoarcă şi să primească din locul acela, locul în care mai stătuseră cândva, şi vor gusta acel loc, vor fi hrănite şi vor creşte. Locul lor de odihnă le este plinătatea. Toate cele ce vin de la tatăl sunt plinătăţi şi toate îşi au rădăcina în cel care le-a făcut să crească din sine însuşi. El le-a hărăzit soarta. Ele toate apar astfel încât prin propriul lor gând [să poată fi desăvârşite].37 Pentru că locul spre care îşi îndreaptă gândul le este rădăcina care le ridică prin toate înălţimile la tatăl.

Ele îi îmbrăţişează capul, care le este odihnă, şi îl ţin aproape, aşa-zicând, ca şi cum i-ar mângâia obrazul cu sărutări. Dar nu fac [42] aceasta vădit, pentru că nici nu se preamăresc, nici nu ştirbesc slava tatălui. Şi nu-l gândesc pe tatăl ca neînsemnat, amar sau furios, ci ca lipsit de orice râu, nepătimitor, dulce, cunoscând toate sălaşurile cereşti înainte ca ele să vină la fiinţă şi neavând nevoie de nicio învăţătură.

Astfel sunt cele care au o parte din această nemăsurată măreţie de sus, în vreme ce-l aşteaptă pe unicul şi desăvârşitul unul care le este mştiia.38 Şi nu se coboară către lumea de dedesubt, nu au pizmă, nici

geamăt şi nici nu este moartea cu ele. Ele se odihnesc în cel ce se odihneşte şi nu sunt ostenite sau tulburate cu privire la adevăr.

Ele sunt adevăr. Tatăl este în ele, şi ele sunt în tatăl, desăvârşit, nedespărţite de Acela care este cu adevărat bun. Ele nu duc lipsă de nimic, ci sunt în odihnă, înnoite în duh. Ele vor lua aminte la obârşia lor şi se vor îngriji să-şi poată afla obârşia şi să nu-şi facă rău sufletelor.

Astfel este locul celor binecuvântaţi, astfel le este locul. Cât despre ceilalţi, lăsaţi-i să cunoască locurile lor, că nu voi [43] spune mai mult, căci am fost în locul de odihnă. Acolo voi sălăşlui spre a mă închina statornic tatălui a toate şi adevăraţilor fraţi şi surori39 asupra cărora dragostea tatălui se răsfrânge cu dărnicie şi în mijlocul cărora nimic din ce-i al lui nu lipseşte. Ei apar în adevăr, sălăşluind în viaţa adevărată şi veşnică, şi grăiesc despre lumina desăvârşită plină de sămânţa tatălui, care este în inima sa şi în plinătate. Duhul său se veseleşte în aceasta şi-l proslăveşte pe cel în care se afla. Pentru că tatăl este bun, iar copiii săi sunt desăvârşiţi şi vrednici de numele său. Copii precum aceştia iubeşte tatăl.

PARTEA A CINCEA
Sfânta căite a Marelui Duh Nevăzut sau Evanghelia egipteană

Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut sau *Evanghelia egipteană* este un ghid baptismal setian care prezintă o ceremonie a botezului, introdusă de o descriere a originii universului în termeni cosmologici setieni. Conform încheierii cărţii, ghidul a fost compus de către marele Set – adică Set cel Ceresc – şi pus la păstrare în înălţimile munţilor. Este posibil ca textul să sugereze că Sfânta carte a fost lăsată în munţi inscripţionată pe stele de piatră, aşa cum o fac alte două scrieri de la Nag Hammadi, *Cele trei stele de piatră ale lui Set* şi *Discurs despre al optulea şi al nouălea*. Aceste relatări sunt la rândul lor reminiscenţe ale relatării istoricului iudeu Josephus, care povesteşte cum urmaşii lui Set au păstrat înţelepciunea lui Adam, a Evei şi

a lui Set pe două stele de cărămidă şi piatră, astfel încât cunoaşterea lor să se păstreze, indiferent de împrejurări, prin foc sau potop. Într-o notă a unui copist aflată chiar la finalul *Sfintei cărţi a Marelui Duh Nevăzut*, numele scribului este de asemeni reprodus: Gongessos, în latină Concessus, cu numele duhovnicesc de Eugnostos, însemnând „mult priceput în ale cunoaşterii”. Acelaşi nume duhovnicesc este dat ca titlu al altei scrieri de la Nag Hammadi, Eugnostos, în acest caz *Eugnostos cel Binecuvântat* (NHC HI, 3 şi V, 1).

Introducerea cosmologică a *Sfintei cărţi a Marelui Duh Nevăzut se* deschide cu o prezentare a celui transcendent, Marele Duh Nevăzut, părinte şi tată a toate. Descrierea acestuia este plină de nume glorioase şi epitete, iar termenii folosiţi, mai ales cei apofatici, au scopul de a-i evidenţia inefabilul. Din Marele Duh Nevăzut provin trei puteri – tatăl, mama şi copilul –, iar din aceştia, mai multe fiinţe de lumină. Tărâmul lui Doxomedon sau Domedon Doxomedon apare ca „tărâmul veşnic al tărâmurilor veşnice, cu tronuri înăuntru, puteri în jur şi slăvi şi nestricăciuni” (DI, 43) şi într-o rapidă succesiune Yoel, Hristos cel Uns, Esephech, omul Adamas şi marele Set se ivesc împreună cu un şir uluitor de luminători şi fiinţe pline de slavă. Când cuvântul a fost rostit, astfel spune textul, „omenirea a venit întru fiinţă prin cuvânt” (DI, 49). Apoi întreaga lume este zidită prin Sophia, marele demon Nebrouel şi Sakla nebunul, stăpânul arogant al lumii. Lumea nu este un loc potrivit pentru urmaşii lui Set, dar în ciuda ostilităţii puternicilor acestei lumi, sămânţa lui Set supravieţuieşte vicisitudinilor istoriei – potop, foc, judecată –, iar marele Set lucrează pentru mântuirea poporului sfânt în text este descrisă întreaga făptuire a lui Set, astfel încât *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* poate fi considerată drept vestea cea bună a lui Set în opoziţie cu acest substrat cosmologic, cartea prezintă o ceremonie a botezului, care include un imn baptismal extatic. Se afirmă că Set însuşi a instituit botezul şi ceremonia şi că s-a

îmbrăcat sau întrupat în „Iisus cel Viu”. Iisus este manifestarea lui Set Ceremonia botezului este prăznuită în tovărăşia unei mulţimi de slăvi cereşti, iar imnul însuşi conţine nume preamărite, vocale cântate, epitete desăvârşite, glossolalia şi cuvinte de laudă şi putere. Ceremonia setiană a botezului este de asemeni menţionată în încheierea *Cărţii tainice a lui Ioan*, unde textul îl arată pe Iisus ridicând şi pecetluind „în apă limpede cu cinci peceţi”. Aici, în *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*, cel care primeşte botezul şi cântă imnul declară că ia asupra-şi numele lui Iisus şi se uneşte cu acesta.

Acest mare nume al tău este asupra mea, tu, căruia nu-ţi lipseşte nimic, tu, cei pe sine zămislit, care îmi eşti aproape.

Te văd tu, care eşti nevăzut tuturor.

Cine te poate cuprinde cu mintea?

Într-un alt glas:

Cunoscându-te, m-am amestecat acum cu statornicia ta, m-am înarmat cu pavăza luminii.

Am ajuns strălucitor.

Mama era acolo datorită minunatei frumuseţi a harului.

Deci mi-am întins mâinile.

Am fost plămădit în cercul bogăţiilor luminii din sânul meu, plămădind multe fiinţe cărora chip s-a dat în lumina cea fără dojană.

Cu adevărat voi mărturisi slava ta, te-am cuprins cu mintea:

Al tău, Iisus; iată, în veci e în veci E O, Iisus

O, tărâm veşnic.

Dumnezeu al tăcerii, te cinstesc pe deplin. (IU, 66 şi 67)

Mai sunt încă întrebări cu privire la ceremonia baptismală setiană. Cum era îndeplinită? Cât de des? în ce măsură era spiritualizată? Oricum ar fi fost, un astfel de botez era o experienţă transformatoare.

Sfânta căite a Marelui Duh Nevăzut se găseşte în

două versiuni copte în Biblioteca de la Nag Hammadi, ca Tratatul II din Codexul m şi Tratatul II din Codexul IV. Asemenea altor texte din bibliotecă, a fost compusă în greacă. Circumstanţele elaborării sunt necunoscute.

Lecturi suplimentare: Alexander Bohlig şi Frederik Wisse, editori, *Nag Hammadi Codices mj2 & IV2* Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 101 – 120; Uwe-Karsten Plisch, „Das heilige Buch des großen unsichtbaren Geistes”; John D. Turner, *Sethian Gnosticism and the Platonic Tradition*.

sau

Evanghelia egipteană1

(NHCM & n-a)

Sfânta căite a... Marelui [Duh] Nevăzut, 2 părintele, tatăl3 al cărui nume nu poate G rostit, care a venit din înălţimile plinătăţii, lumina luminii tărâmurilor luminii, lumina tăcerii4 prevederii şi tatăl tăcerii, lumina cuvântului şi a adevărului, lumina [41] nestricăciunilor, lumina nesfârşită, strălucirea din tărâmul luminii nedescoperitului, nedezvăluitului, nevârstnicului, nevestitului tată, tărâmul veşnic al tărâmurilor veşnice, pe sine zămislim! 5, pe sine zămislitorul, pe sine născătorul, străinul, cu adevărat adevăratul tărâm veşnic.

Trei puteri s-au ivit de la Marele Duh Nevăzut: tatăl, mama şi copilul.6 Ele au venit din tăcerea cea vie a nestricâciosului tată, din tăcerea necunoscutului tată.

Tărâmul lui Domedon Doxomedon7 a venit din ea, tărâmul veşnic al tărâmurilor veşnice şi lumina fiecăreia dintre puterile lor.

Copilul s-a ivit al patrulea, mama, [a cincea], tatăl, al şaselea.8 Marele Duh Nevăzut era... nerecunoscut, nedezvăluit printre toate puterile, slăvile şi nestricăciunile.

Deci de la Marele Duh Nevăzut au venit trei puteri [42], trei tărâmuri ale celor opt, pe care tatăl le-a zămislit dinlăuntrul său9 în tăcere, cu prevedere: tatăl, mama şi copilul.

TATĂL

Primul tărâm al celor opt10, pentru al cărui nume copilul de trei ori bărbat s-a ivit: gândul cuvântul nestricăciunea [viaţa] veşnică voia mintea prevederea androginul tată

MAMA

A doua putere a tărâmului celor opt: mama feciorul Barbelo11 Epititioch… ai

Memeneaimen… care domneşte asupra cerului Karb…12

Adonai13

…netâlcuita putere neînfăţişata mamă14

Ea a strălucit, s-a ivit şi s-a desfătat în tatăl tăcutei tăceri. COPILUL

A treia putere a tărâmului celor opt:

copilul tăcutei tăceri, cununa tăcutei tăceri, slava tatălui, virtutea

[43] mamei.

Dinlăuntrul său copilul dă naştere la şapte puteri ale marii lumini, care sunt cele şapte vocale15, iar cuvântul le întregeşte.

Tărâmul lui Doxomedon

Domedon Doxomedon s-a ivit, tărâmul veşnic al tărâmurilor veşnice, cu tronuri înăuntru, puteri în jur şi slăvi şi nestricăciuni. Tatăl marii lumini care [a ieşit] în tăcere este [marele] tărâm al lui Doxomedon, în care copilul [de trei ori] bărbat16 se odihneşte.

Tronul slavei sale a fost statornicit în el, iar nedezvăluitul nume [este scris] pe el, pe tăbliţa… cuvântul, tatăl luminii a toate, care a venit din tăcere şi se odihneşte în tăcere, al cărui [44] nume este un semn nevăzut o taină ascunsă, [nevăzută], a ieşit

EEE

CKXXXXXXXXXXXXXXXXXXX)

YYYYYYYYYYYYYYYYYYYY EEE AAA OO017 Astfel cele trei puteri au înălţat laudă marelui, nevăzutului, nenumitului, neînfăţişatului duh feciorelnic şi feciorului.

Yod9 Hristos, Esephech

Ei au cerut putere.18 O tăcere a tăcerii celei vii a apărut, slăvi şi nestricăciuni în tărâmurile veşnice… tărâmuri, miriade pe lângă… fiinţe de trei ori bărbat, prunci [de trei ori bărbat], stirpe [bărbat, slăvi ale tatălui], slăvi ale marelui [Hristos şi] ale pruncţului] bărbat [Stirpe] le 19 au umplut marele tărâm al lui Doxomedon cu puterea cuvântului a toată [plinătate] a.

[Copilul] de trei ori bărbat, [marele] Hristos, pe care [Marele] Duh Nevăzut l-a uns şi a cănii putere [este numită] Ainon20, a înălţat laudă Marelui Duh Nevăzut şi feciorului Yoel şi tăcerii tăcutei tăceri şi măreţiei [55]21… neînfăţişat… nerostit… nerăspuns, netălmăcit, primul [ivit], nevestit… [56] minunat… nerostit… care are toate măreţiile măreţiei tăcerii tăcerii de acolo. [Copilul] de trei ori [bărbat] a înălţat laudă şi a cerut putere de la [marele, nevăzutul şi feciorelnicul] duh.

S-a ivit în acel loc… [cel cel contemplă [slăvi]… comori… [nevăzute] taine… ale tăcerii… [feciorul] Youel.

[Copilul] copilului Esephech [s-a ivit].

[Astfel] a fost desăvârşit:

[Tatăl]

Mama

Copilul

Cele cinci peceţi22

Puterea de neînvins care este [marele] Hristos al tuturor celor ce sunt în nestricăciune… [57] sfânt… sfârşitul… nestricăcios… sunt puteri, [slăvi] şi nestricăciuni… au ieşit… Acesta a înălţat [laudă] nedescoperitei [taine] ascunse… ascunsă… în… tărâmurile veşnice… tronuri… şi fiecare miriade de [puteri] fără număr împrejuru [-le, (58) slăvi] şi nestricăciuni… iar ei… tatăl, mama şi copilul şi toată [plinătatea] înainte [amintită şi] cinci peceţi [şi taina tainelor]. Ei [s-au ivit… care] este [deasupra]… şi tărâmurile veşnice, în adevăr, cu adevărat… veşnic… şi tărâmurile [veşnice], în veci în adevăr, cu adevărat

Emanaţia divină

[O emanaţie23 s-a ivit în tăcere], cu tăcerea [vie] a duhului, cuvântul tatălui şi lumina. [Ea… cinci] [59] peceţi, pe care tatăl le-a zămislit dinlăuntru, iar ea a trecut [prinţ toate tărâmurile veşnice înainte amintite. Ea a întemeiat tronuri pline de slavă [şi miriade] de îngeri [fără] număr împrejuru-le, [puteri şi nestricăcioase] slăvi şi [au cântat] cu toţii [imnuri], au slăvit şi au înălţat laudă într-un [singur glas], la unison, [într-o rostire] care nu este niciodată tăcută… către:

tatăl [mama] copilul…

[toate] plinătăţile [înainte] amintite adică [marele] Hristos, care a venit din [tăcere], care este copilul [nestricăcios].

Telmael Telmachael [Eli Eli] Machar Machar [Set], puterea ce cu adevărat trăieşte [şi feciorul care este cu [el], Youel, şi Esephech, stăpânul slavei şi [copil] al copilului şi [cununa] slavei sale.

…a celor cinci peceti, plinătatea [înainte amintită]. [60]

Cuvântul

Marele, viul, pe sine zămislind [cuvânt s-a ivit], adevăratul [Dumnezeu], firea nenăscută, al cărui nume îl rostesc spunând:

…AIA… THAOTHOSTH… copil al [marelui] Hristos, copil al neînfăţişatei tăceri.

[care] a venit din marele, [nevăzutul] nestricădosul [Duh].

[Copilul] tăcerii s-a ivit cu [tăcere… nevăzut… ascuns… şi] comorile slavei sale. S-a ivit în văzutul… şi [a întemeiat] patru [tărâmuri veşnice]. Prin cuvânt le-a întemeiat

Cuvântul a înălţat [laudă] marelui, nevăzutului şi feciorelnicului duh, [tăcerea tatălui], în tăcerea tăcerii celei vii a [tăcerii], unde omenirea se odihneşte…

Miwthea şi Adamas

Apoi a ieşit din [49]24 acel loc norul măreţei lumini, puterea vie, mama celor sfinţi şi nestricăcioşi, marea

putere Mirothea.25 Ea a născut fiinţa al cărei nume îl rostesc spunând:

[Tu eşti unul], tu eşti unul, tu eşti unul.

EA EA EA.26

Acesta este Adamas, lumina care a strălucit [din lumină], ochiul [luminii], prima fiinţă omenească27, prin care şi pentru care este totul şi fără de care nimic nu este.28 Necunoscutul, necuprinsul tată s-a pogorât din înalt spre a umple lipsa.

Marele, dumnezeiescul, pe sine zămislitul cuvânt şi nestricăciosul om Adamas s-au unit şi o putere omenească a cuvântului s-a născut Astfel omenirea a luat fiinţă prin cuvânt

Această putere omenească a cuvântului a înălţat laudă către:

marele, nevăzutul, necuprinsul şi feciorelnicul duh fecioara bărbătească [Barbelo]29 copilul de trei ori bărbat [50]

[feciorul] Youel

Esephech, stăpânul slavei şi copil al copilului cununa slavei sale marele tărâm al lui Doxomedon tronurile înăuntrul său puterile din jurul său slăvile, nestricăciunile şi toată plinătatea lor înainte amintită pământul străveziu, primitor de Dumnezeu unde ia chip poporul cel sfânt al măreţei lumini poporul tatălui tăcerii tăcute şi vii tatăl şi întreaga lor plinătate înainte amintită.

Patru tărâmuri veşnice, Set, patru luminători

Marele, dumnezeiescul şi pe sine zămislitul cuvânt şi nestricăciosul om Adamas au înălţat laudă. Ei au cerut putere şi tărie veşnică de la cel pe sine zămislit, astfel încât cele patru tărâmuri veşnice să fie pe deplin desăvârşite şi prin ele să se poată ivi [51] slava şi puterea tatălui nevăzut al poporului sfânt al măreţei lumini venite în lume. Lumea se aseamănă nopţii.

Apoi nestricâciosul om Adamas a cerut ca un copil să iasă din sine însuşi, astfel încât copilul să fie tatăl statornicei şi nestricăcioasei stirpe, iar prin această stirpe

tăcerea şi graiul să se poată ivi, şi prin ea tărâmul morţilor să se poată ridica şi apoi să dispară.

Aşadar, puterea măreţei lumini a venit din înalt Ea a fost descoperire30 şi a zămislit patru mari luminători31:

Harmozel

Oroiael

Daveithe

Eleleth alături de marele şi nestricăciosul Set fiu al nestricâciosului om Adamas.

Şi astfel s-a întregit desăvârşitul tărâm al celor şapte, care se află în taine ascunse. [52] Când primeşte slavă ajunge unsprezece tărâmuri ale celor opt

Tovarăşi şi însoţitori ai luminătorilor

Tatăl a încuviinţat şi întreaga plinătate a luminătorilor a consimţit Tovarăşi ai luminătorilor s-au ivit pentru a întregi tărâmul celor opt al pe sine zămislitului Dumnezeu:

har, pentru întâiul luminator Harmozel discernământ pentru al doilea luminator Oroiael inteligenţă, pentru al treilea luminator Daveithe înţelegere, pentru al patrulea luminator Eleleth

Acesta este tărâmul celor opt al pe sine zămislitului Dumnezeu. Tatăl a încuviinţat şi întreaga plinătate a luminătorilor a consimţit. Însoţitori s-au ivit:

primul, marele Gămăliei, pentru întâiul mare luminator Harmozel marele Gabriel, pentru al doilea mare luminator Oroiael marele Samblo, 32 pentru marele luminator Daveithe marele Abraşax, 33 pentru [53] [marele luminator] Eleleth

Tovarăşi pentru însoţitori s-au ivit prin voia şi buna plăcere a tatălui:

aducerea-aminte, pentru întâiul, marele Gămăliei dragostea, pentru al doilea, marele Gabriel pacea, pentru al treilea, marele Samblo viaţa veşnică, pentru al patrulea, marele Abraşax

Astfel au fost întregite cele cinci tărâmuri ale celor opt, patruzeci cu totul, ca putere de nedesluşit

Marele, pe sine zâmislitul cuvânt şi înfăţişare a plinătăţii celor patru luminători a înălţat laudă către:

marele, nevăzutul, nenumitul şi feciorelnicul duh feciorul marele tărâm al lui Doxomedon tronurile dinlăuntrul său puterile din jurul său slăvile, tăriile şi puterile copilul de trei ori bărbat feciorul Youel

Esephech, [54] stăpân al slavei şi [copil] al copilului cununa gloriei sale toată plinătatea toate slăvile ce acolo sunt nesfârşitele plinătăţi şi nenumitele tărâmuri pentru ca ei să-l poată numi pe tatăl al patrulea, 34 alături de nestricăcioasa stirpe, şi să numească sămânţa35 tatălui sămânţa marelui Set

Apoi toate s-au clătinat, iar cei nestricăcioşi s-au cutremurat Copilul de trei ori bărbat36 a coborât din înalt către cei nenăscuţi şi pe sine zămisliţi şi către cei zămisliţi în tărâmul naşterii Măreţia s-a ivit, întreaga măreţie a marelui Hristos, şi a întemeiat tronuri ale slavei, miriade fără număr, în cele patru tărâmuri dimprejur, miriade fără număr, puteri, slăvi [55] şi nestricăciuni. Astfel s-au ivit acestea.

Adunarea37 nestricăcioasă duhovnicească s-a răspândit înăuntrul celor patru luminători ai marelui, viului, pe sine zămislitului Dumnezeu al adevărului. Ei au lăudat, cântat şi proslăvit într-un singur glas, la unison, cu o gură nicicând tăcută pe:

tatăl, mama, fiul, şi întreaga lor plinătate înainte amintită.

Cele cinci peceţi ale miriadelor, stăpânitorii peste tărâmuri şi vestitorii slavei cârmuitorilor au primit poruncă să se descopere celor vrednici.

Amin.

Sămânţa marelui Set

Marele Set, fiul nestricăciosului om Adamas, a înălţat laudă către:

marele, nevăzutul, nenumitul, nerostitul şi feciorelnicul duh feciorul copilul de trei ori bărbat feciorul 38 Youel Esephech, stăpân al slavei cununa slavei sale şi

copil al copilului [56] marele tărâm al lui Doxomedon şi toată plinătatea înainte amintită.

Set şi-a cerut sămânţa.

Apoi Plesithea39 a venit de acolo, marea putere a măreţei lumini mamă a îngerilor mamă a luminătorilor mamă proslăvită fecioară cu patru sâni purtând rod din izvorul Gomorei şi Sodomei rod al izvorului Gomorei în pântecele său.40

Plesithea s-a ivit prin marele Set.

Marele Set s-a veselit de darul ce-i fusese adus de nestricăciosul copil. El şi-a luat sămânţa din fecioara Plesithea cea cu patru sâni şi a aşezat-o cu el41 în cele patru tărâmuri, 42 în al treilea mare luminator Daveithe.

Sophia materiei, Sakla, Nebrouel şi îngerii

Cinci mii de ani mai târziu, marele luminator Eleleth a spus: „Să domnească cineva peste haos şi Hades”.

Un nor [57] [numit] Sophia materiei s-a ivit... [Ea] a cercetat ţinuturile [haosului], iar chipul ei arăta precum... în înfăţişarea sa... sânge.

[Marele] înger Gămăliei i-a vorbit [marelui Gabriel], însoţitorul [marelui luminator] Oroiael şi [i-a spus: „Să] se ivească un înger care să domnească peste haos [şi Hades]”.

Norul înţelepciunii [a consimţit şi a făcut] doi43... o mică lumină... [îngerul] pe care ea l-a statornicit în norul [de deasupra].

Sakla44 marele [înger l-a văzut pe] Nehrouel marele demon45 care este cu el. [împreună] au făcut să se ivească pe pământ un duh al înmulţirii şi [au făcut] îngeri ajutători.

Sakla [i-a spus] marelui [demon] Nebrouel: „Să capete fiinţă douăsprezece tărâmuri în... tărâm, lumi...”

Prin voinţa celui pe sine zămislit, marele înger Sakla a spus: [58] „Acolo vor fi... şapte la număr...”

El le-a spus [marilor îngeri]: „Mergeţi, [fiecare] dintre voi să domnească peste [lumea] sa”. Iar fiecare [dintre aceşti] doisprezece [îngeri] s-a îndepărtat

[întâiul] înger este Athoth, pe care [marile] stirpe

omeneşti îl numesc…

al doilea este Harmas, [ochiul focului] al treilea [este Galila] al patrulea este Yobel

[al cincilea este] Adonaios, care este [numit] Sabaoth46 al şaselea [este Cain, pe care marile stirpe] omeneşti îl numesc soarele al [şaptelea este Abel] al optulea, Akiressina al [nouălea, Youbel] al zecelea este Harmoupiael al unsprezecelea este Archir-Adonin al doisprezecelea [este Belias]47.

Aceştia sunt puşi să domnească peste Hades [şi haos].

Trufia lui Sakla, venirea pocăinţei

După ce [lumea] a fost zidită, Sakla a spus [îngerilor] săi: Sunt un dumnezeu [gelos] şi nimic nu a venit întru fiinţă în afara mea.48 [El] [59] nu avea îndoială în privinţa firii sale.

O voce a venit din înalt şi a spus: Omenirea49 este, la fel şi fiul omenirii.50

Întâia făptură zidită a fost plămădită prin pogorârea chipului de sus. Chipul este asemenea glasului său din înalt, glasul chipului. El a privit, şi din privirea sa întâia făptură a fost zidită. Şi pentru această făptură pocăinţa51 a venit întru fiinţă.

Pocăinţa a fost desăvârşită şi i s-a dat putere prin voia şi buna plăcere a tatălui. Tatăl a fost mulţumit de marea, nestricăcioasa şi nemişcata stirpe a marelui şi puternicului neam al marelui Set, astfel încât să poată sădi pocăinţa în tărâmurile ce fuseseră zidite, şi prin pocăinţă lipsa să poată fi împlinită. Căci pocăinţa a coborât din înalt către lume, care este asemenea nopţii. Când a venit, s-a rugat pentru sămânţa stăpânitorului acestui tărâm şi a împuterniciţilor ce se trag din acesta, care este sămânţa pângărită de la dumnezeul care zideşte demoni şi care este sortită nimicirii. Şi s-a rugat pentru [60] sămânţa lui Adam şi a marelui Set, care este precum soarele.

Hormos şi sămânţa lui Set

Apoi marele înger Hormos52 a venit să pregătească

sămânţa marelui Set, prin Sfântul Duh, într-un trup sfânt53 zămislit de cuvânt prin mijlocirea fecioarelor pângăritei sădiri a seminţei în tărâmul acesta.54

Marele Set a venit cu sămânţa sa şi a sădit-o în tărâmurile aduse la flintă aici jos, al căror număr este numărul Sodomei. Unii spun că Sodoma este păşunea marelui Set – adică Gomora. Dar alţii spun că marele Set şi-a luat recolta din Gomora şi a sădit-o într-un alt loc, pe care l-a denumit Sodoma.

Aceasta este stirpea ce s-a ivit prin Edokla. Căci prin cuvânt ea a dat naştere adevărului şi dreptăţii. Acesta este izvorul seminţei vieţii veşnice, care este a celor ce dăinuiesc prin cunoaşterea55 locului din care au venit Iată marea şi nestricăcioasa stirpe ce a venit în această lume prin trei [61] lumi.

Potop, foc, molime, foamete, ispite

Potopul a venit să arate sfârşitul veacului şi va fi trimis în lume. Din pricina acestei stirpe un foc va veni pe pământ, dar celor ce sunt ai stirpei le va fi dăruit har prin prorocii şi străjerii ce-i ocrotesc viaţa. Din pricina acestei stirpe va fi foamete şi molimă, din pricina acestei mari şi nestricăcioasei stirpe. Din pricina acestei stirpe vor fi ispite şi înşelătorii ale profeţilor mincinoşi.

Marele Set a văzut ce făcea diavolul56, multele sale întruchipări amăgitoare, uneltirile sale împotriva nestricăcioasei şi statornicei stirpe, prigonirile puterilor şi îngerilor săi, înşelătoria lor. Ei au lucrat în pripă împotriva lor înşile.

Marele Set a înălţat laudă către:

marele, nenumitul duh feciorelnic fecioara bărbătească [62] Barbelo57

copilul de trei ori bărbat Telmael Telmael Heli Heli Machar Machar Set puterea ce cu adevărat trăieşte în adevăr feciorul Youel

Esephech, stăpân al slavei cununa slavei sale marele tărâm al lui Doxomedon tronurile dinlăuntrul său puterile din jurul lor întreaga plinătate înainte amintită.

Îngerii păzitori şi întrupările lui Set

Set a cerut păzitori pentru sămânţa sa. Patru sute de îngeri ai văzduhului au venit din marile tărâmuri însoţiţi de marele Aerosiel şi de marele Selmechel58 pentru a ocroti marea şi nestricăcioasa stirpe, rodnicia acesteia şi marele popor al marelui Set din vremea şi vârsta adevărului şi dreptăţii, pană la sfârşitul veacului şi domniilor sale, pe care marii judecători le-au osândit la moarte.

Marele Set a fost trimis de cei patru luminători, după voia celui pe sine zămislit [63] şi a întregii plinătăţi, prin darul şi bunul plac al Marelui Duh Nevăzut, al celor cinci peceţi şi al întregii plinătăţi. Set a trecut prin trei veniri înainte amintite: potopul, focul şi judecata domniilor, puterilor şi stăpâniilor. El a făcut aceasta pentru a mântui stirpea ce se rătăcise, prin nimicirea? 9 lumii şi botez printr-un trup zămislit de cuvânt, pe care marele Set l-a pregătit pentru sine în dup mistic, prin fecioară, pentru ca poporul cei sfânt să poată fii zămislit de Sfântul Duh prin semne nevăzute şi tainice, prin nimicirea lumii de către lume? O, prin lepădarea de lume şi de dumnezeul celor treisprezece tărâmuri61

şi prin chemarea celor sfinţi, neînfăţişaţi şi nestricădoşi, în inima şi marea lumină a tatălui care de mai înainte este în prevederea sa.

Set rânduieşte botezul prin Iisus

Prin prevederea sa, Set a rânduit sfântul botez, *ce* mai presus este de cer, prin mijlocirea celui nestricâcios, [64] zămislit de cuvânt, Iisus cel viu62 în care marele Set s-a îmbrăcat

El a pironit puterile celui de-al treisprezecelea tărâm.63 Prin aceasta64 i-a rânduit pe cei ce intră şi ies65 şi i-a înzestrat cu pavăza cunoaşterii adevărului, cu putere nestricăcioasă şi de neînvins.

Le-au apărut marele însoţitor Yesseus Mazareus Yessedekeus66, apa cea vie marile căpetenii Iacov cel Mare, Theopemptos, Isaouel cel aşezat deasupra harului, Mep… el67 cei aşezaţi asupra izvorului adevărului,

Micheus, Michar, Mnesinous cel aşezat deasupra botezului celor vii şi curăţitorilor, Sesengenbarpharanges68

cei aşezaţi asupra porţilor apelor, Micheus şi Michar cei aşezaţi asupra înălţimii, Seldao şi Elainos cei primind marea stirpe nestricăciosul popor măreţ al marelui Set însoţitorii celor patru luminători marele Gămăliei, marele Gabriel, marele Samblo, marele [65] Abraşax cei aşezaţi asupra răsăritului, Olses, Hypneus69, Heummaious cei aşezaţi asupra intrării în starea de odihnă a vieţii veşnice cârmuitorii70 Mixanther şi Michanor păzitorii sufletelor alese71, Akramas şi Strempouchos marea putere Heh Heli Machar Machar Set72 marele, nevăzutul, nenumitul, nerostitul duh feciorelnic şi tăcerea marele luminator Harmozel, unde este Dumnezeul cel viu pe sine zămislit al adevărului cu care este nestricăciosul om Adamas cel de-al doilea luminator Oroiael, unde sunt marele Set şi Iisus Iisus, care are viaţă şi care a venit şi a răstignit ce este sub lege73 al treilea luminator Daveithe, unde sunt copiii marelui Set al patrulea luminator Eleleth, unde sufletele copiilor sunt în odihnă al cincilea, Yoel, aşezat peste numele celui care va fi rânduit să boteze cu sfântul nestricăciosul botez, ce mai presus de cer este.

De acum încolo, [66] prin nestricăciosul om Poimael74, cu privire la cei vrednici de chemare şi de cuvintele de lepădare ale celor cinci peceţi în botezul apei curgătoare, 75 ei vor cunoaşte pe cei care îi vor primi, aşa cum sunt învăţaţi, vor fi cunoscuţi de aceştia şi nu vor cunoaşte moartea.76

Imn pentru botez

Yesseus77 EO OU EO OUA cu adevărat adevărat Yesseus Mazareus Yessedekeus apă vie copil al copilului nume slăvit cu adevărat adevărat fiinţă veşnică m

RRFR

FI. F.F.

ooo

YYYY

6666

AAA
cu adevărat adevărat
EI AAA 6666™
fiinţă ce vede tărâmurile veşnice cu adevărat adevărat
A
EE
EEE
nu
YYYYYY 6666666679 fiinţă ce este în veci cu adevărat adevărat IEAAI & O în inimă fiinţă ce este U81
În vecii vecilor tu eşti ce eşti tu eşti cine eşti.82
Acest mare nume al tău este asupra mea, tu, căruia nu-ţi lipseşte nimic, tu, cel pe sine zămislit, care îmi eşti aproape.
Te văd pe tine, care eşti nevăzut tuturor.
Cine te poate cuprinde cu mintea?
Într-un alt glas: 83 [67]
Cunoscându-te, m-am amestecat acum cu statornicia ta, m-am înarmat cu pavăza luminii.
Am ajuns strălucitor.
Mama era acolo datorită minunatei frumuseţi a harului.
Deci mi-am întins mâinile.
Am fost plămădit în cercul bogăţiilor luminii din sânul meu, plămădind multe fiinţe cărora chip s-a dat în lumina cea fără dojană.
Cu adevărat voi mărturisi slava ta, te-am cuprins cu mintea al tău, 84 Iisus; iată, în veci e în veci E? 5 O, Iisus.
O, tărâm veşnic.
Dumnezeu al tăcerii, te cinstesc pe deplin.
Tu eşti locul meu de odihnă, copilul.
ESESP6
E-ul cel fără chip fiinţând printre cei fără dup, ridicând pe cel prin care mă vei curăţi în viaţa ta, după numele tău nepieritor.
Deci mireasma dulce a vieţii este înăuntrul meu.

Am amestecat-o cu apă drept pildă pentru toate domniile, ca să pot vieţui cu tine în pacea sfinţilor, tu, cel ce eşti în veci, cu adevărat adevărat. [68]

Încheiere

Aceasta este cartea pe care marele Set a izvădit-o şi a aşezat-o în înălţimile munţilor asupra cărora soarele nu a răsărit şi nu poate răsări. Din zilele prorocilor, apostolilor şi propovăduitorilor numele nu s-a ridicat nicicând în inimile lor şi nu se poate înălţa, iar urechile lor nu l-au auzit

Marele Set a scris această carte slovă cu slovă, de-a lungul a o sută treizeci de ani. El a aşezat-o pe muntele numit Charaxio, astfel încât la sfârşitul vremurilor şi al veacurilor, după voia pe sine zămislitului Dumnezeu şi a întregii plinătăţi, prin darul necâutatei, nepătrunsei voi a tatălui, el87 să se poată ivi şi înfăţişa acestei sfinte şi nestricăcioase stirpe a marelui mântuitor, celor sălăşluind cu ei în dragoste, marelui, nevăzutului duh veşnic şi unicului său copil, luminii veşnice, marelui, nestricăciosului ei soţ, nestricăcioasei Sophia, lui Barbelo şi întregii plinătăţi, în veci. Amin.

Însemnarea copistului

Evanghelia egipteană, o sfântă carte tainică, scrisă de Dumnezeu. Harul, înţelepciunea, priceperea şi înţelegerea fie cu copistul, Eugnostos cel iubit în duh – numele meu lumesc este Gongessos88 – şi cu tovarăşii mei luminători întru nestricăciune. Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu, mântuitorul, ICHTHYS! 89 Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut e scrisă de Dumnezeu. Amin.

Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut. Amin.

PARTEA A ŞASEA

Cartea tainică a lui Ioan

Cartea tainică a lui Ioan sau *Apocriful lui Ioan* reprezintă o descriere gnostică, aparţinând serianismului clasic, a originii, căderii şi mântuirii lumii şi a oamenilor. S-au păstrat patru copii ale textului, trei în Biblioteca de la Nag Hammadi şi una în Codexul gnostic berlinez 8502, iar

relatarea lui Irineu din Lyon despre barbelognostici se aseamănă îndeaproape cu pasaje din partea de început a *Cărţii tainice a lui Ioan*. În forma sa actuală, *Cartea tainică a lui Ioan* este un document creştin, în care Iisus este considerat drept revelatorul cunoaşterii cosmologice şi soteriologice, însă textul pare să se întemeieze pe o scriere iudaică anterioară, care tratează problema râului şi justifică bunătatea lui Dumnezeu prin interpretarea primelor capitole ale Facerii şi ale altor pasaje din scripturile evreieşti într-o manieră inovatoare, utilizând aspecte din filosofia şi mitologia greacă. Cel care primeşte revelaţia lui Iisus este Ioan, fiul lui Zebedei, şi ca atare *cartea* se plasează în tradifia ioanică. Karen King a sugerat că gnosticii setieni ar fi putut considera textul ca fiind a doua parte a *Evangheliei după Ioan*.

Relatarea din *Cartea tainică a lui Ioan* reprezintă istoria dezvăluirii minţii divine şi a implicaţiilor pe care aceasta le are pentru viaţa omenească. La început, spune Iisus, este Unu, nevăzutul duh feciorelnic, părintele şi tatăl a toate. Natura transcendentă a lui Unu este înfăţişată printr-un enunţ cu grijă articulat, aparţinând teologiei apofatice:

> Unul nu are trup şi nu este fără de trup.
> Unul nu este mare şi nu este mic.
> Nu se poate spune cât este. În ce [fel este]
> Căci nimeni nu poate înţelege. (11, 3)

Duhul nevăzut este mintea divină şi, făcând o aparentă aluzie mitologică la Narcis, Iisus descrie mintea divină ca îndrăgosdindu-se de propria imagine reflectată în apa duhovnicească şi producând un gând, o prevedere, numită Barbelo. Din părintele a toate şi din prevedere provin o mulţime de flinte duhovniceşti şi de trăsături ale minţii care constituie plinătatea (*plâr Orna*) divinităţii, dar printr-o greşeală a înţelepciunii, Sophia, ceva din strălucirea tărâmului divin este pierdut Copilul Sophiei, creatorul sau demiurgul – numit Yaldabaoth, Sakla sau Samael –, modelează o lume a mortalităţii care înlănţuie

fiinţele omeneşti, iar sămânţa lui Set care conţine o parte a luminii şi vieţii divine, este persecutată de ignoranta şi megalomania lui Yaldabaoth şi ale părtaşilor săi în nelegiuire.

Istorisirea din *Cartea tainică a lui Ioan* are totuşi un final fericit Divinul se îngrijeşte de starea omenească, iar prevederea, pătrunderea (*epinoia*), chiar şi Iisus (probabil ca manifestare a lui Set sau a prevederii) vin în ajutorul omenirii. Fiinţele omeneşti care au dat uitării divinitatea şi au căzut în umbra morţii sunt chemate să-şi amintească de unde au venit şi cine sunt Pătrunderea se reîntoarce printre oameni Toate acestea au loc,» pentru ca atunci când duhul se pogoară din tărâmurile sfinte să poată creşte sămânţa şi să vindece ce-i lipseşte, astfel încât întregul tărâm al plinătăţii să fie sfânt şi să nu-i lipsească nimic" (11, 25). În felul acesta, Dumnezeu mântuieşte şi este mântuit atunci când lumina şi viaţa dumnezeiască din oameni este mântuită, şi împreună cu Dumnezeu toţi cei numiţi sămânţa lui Set care sunt părtaşi la lumina şi viaţa dumnezeiască, sunt mântuiţi înţelepciunea divină, Sophia, este restatomicită, iar plinătatea glorioasă a divinului este înfăptuită.

„Imnul Mântuitorului" – al lui Iisus în creştinată *Carte tainică a lui Ioan*, al prevederii în versiunea iudaică anterioară – este prezentat spre sfârşitul versiunii mai lungi a scrierii. În imn, Mântuitorul foloseşte autoreferinţe aretologice (enunţuri de tip „Eu sunt") pentru a descrie multiplele sale iviri în lume. Trei iviri sunt evidenţiate, iar în descrierea celei de-a treia el spune: „Mi-am străluminat chipul cu lumina venită din mistuirea tărâmului lor şi am intrat în mijlocul temniţei lor, care este închisoarea trupului" (1131). Gnosticii creştini setieni ar interpreta cel mai probabil aceste cuvinte ca referindu-se la întruparea lui Iisus. Mântuitorul îi cheamă pe cei lâncezind în somn adânc, iar cineva aude chemarea şi îi răspunde. În imn, Mântuitorul îl cheamă pe acela să se ridice, să-şi amintească şi să-şi găsească obârşia care merge până la

divin. Cel care este chemat şi îşi aminteşte este fiecare – fiecare gnostic care ajunge la cunoaştere şi înţelege divinul lăuntric. Într-un mod ce duce cu gândul la *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*, Iisus din *Cartea tainică a lui Ioan* încheie cu o proclamare a botezului „în apă limpede cu cinci peceţi" ca trecere de la moarte la viaţa *gnósis-ului*.

Cartea tainică a lui Ioan este păstrată în traducere coptă în Biblioteca de la Nag Hammadi (NHC II, 1; 01, 1 şi IV, 1) şi în Codexul gnostic berlinez 8502 (BG 8502, 2), iar Irineu din Lyon oferă un rezumat al unora dintre ideile textului în scrierea *sa împotriva ereziilor* 1.29.1 – 4. Cartea a fost cel mai probabil compusă în greacă, în secolul al II-lea, deşi o versiune anterioară ar fi putut apărea înainte. Ea este cunoscută într-o versiune mai scurtă şi una mai lungă; varianta mai lungă este tradusă aici, iar câteva note oferă comentarii asupra deosebirilor din text

Lecturi suplimentare: Karen L. King, „The Apociyphon of John: Part II of the Gospel of John?"; Karen L. King, „Sophia and Christ in the Apocryphon of John"; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 23 – 51; Elaine H. Pagels, *Beyond Belief* pp. 114 – 185; Michel Tardieu, *Écrits gnostiquesr*, Michael Waldstein, „Das Apokryphon des Johannes"; Michael Waldstein şi Frederik Wisse, ed., *The Apocryphon of John*.

Cartea tainică a lui Ioan sau
Apocriful lui Ioan1
(NHCUJ; m, l; IV, 1; BG 8502 a)

Învăţătura Mântuitorului şi [descoperirea] tainelor [şi lucrurilor]2 ascunse în tăcere, lucruri despre care l-a învăţat pe ucenicul său Ioan.

Descoperitorul îi apare lui Ioan într-o zi, pe când Ioan, fratele lui Iacov, care sunt fiii lui Zevedei, se suia la templu, s-a întâmplat ca un fariseu numit Arimaniosă să vină la el şi să-i spună: Unde este învăţătorul tău pe care l-ai urmat?

I-am4 spus: S-a întors la locul din care a venit.

Fariseul mi-a spus: Acest nazarinean cu adevărat v-a înşelat V-a umplut urechile cu minciuni, [va încuiat [minţile] şi v-a îndepărtat de la datina strămoşilor voştri.

Când eu, Ioan, am auzit acestea, m-am îndepărtat de templu şi m-am dus către un loc muntos şi pustiu. Eram mâhnit pe dinăuntru şi am întrebat cum a fost ales Mântuitorul.

De ce a fost trimis în lume de tatăl său?

Cine este tatăl său care l-a trimis?

Către ce fel de tărâm veşnic vom merge?

Şi de ce ne-a spus, când a grăit, că acest tărâm veşnic [la care vom merge] este plămădit după tărâmul nestricăcios, dar nu ne-a învăţat ce fel de tărâm este acela?

În clipa în care cugetam la acestea, iată, cerurile s-au deschis, toată făptura de sub cer s-a aprins, iar lumea s-a clătinat [2] Mi-era teamă şi, iată, am văzut mlăuntrul luminii [pe cineva5 şezând] lângă mine. Privind, părea să fie cineva vârstnic. Apoi şi-a schimbat înfăţişarea într-a unui tânăr.6 Nu că ar fi fost mai multe chipuri în faţa mea, ci înăuntrul luminii se afla un chip cu mai multe înfăţişări. Aceste înfăţişări se zăreau una prin alta, iar chipul avea trei înfăţişări.

Chipul mi-a spus: Ioane, Ioane, de ce te îndoieşti, de ce ţi-e teamă? Nu eşti obişnuit cu acest chip? Atunci nu-ţi fie frică. Eu sunt cu tine mereu. Eu sunt [tatăl], eu sunt mama, eu sunt copilul. Eu sunt cel nestricăcios şi nepângărit. [Acum am venit] să te învăţ ce este, ce [era] şi ce va fi, pentru ca tu să poţi [înţelege] ce este nevăzut şi ce este văzut şi să te învăţ despre [stirpea neclintită a omului] desăvârşit. Deci ridică-ţi [capul] ca să poţi [auzi] lucrurile pe care ţi le voi grăi astăzi şi să le poţi povesti prietenilor tăi duhovniceşti care sunt din stirpea neclintită a omului desăvârşit

Unul

Am întrebat dacă aş putea să înţeleg acestea şi mi-a spus:

Unul7 este stăpân deplin ce n-are nimic deasupra sa. El este Dumnezeu şi părinte, tată8 a toate, cel nevăzut deasupra tuturor, care este nestricăcios, care este lumina curată şi pe care niciun ochi nu-l poate privi.

158 Marvin Meyer i

Unul este duh nevăzut Nu trebuie să ne gândim la el ca la un dumnezeu sau ca la ceva asemenea unui dumnezeu. Pentru că este mai mare decât un dumnezeu, căci nu are nimic peste sine şi nici [3] un domn deasupra sa. Nu [este] în nimic mai prejos, [întrucât totul] este în el, [căci s-a întemeiat] pe sine.9 Este veşnic, întrucât nu are nevoie de nimic. Căci este pe deplin desăvârşit Nu i-a lipsit niciodată ceva pentru a putea fi întregit de acela, ci este mereu pe deplin desăvârşit în lumină.

Unul este nemărginit căci nu-i este nimic înainte ca să-l mărginească nepătruns, căci nu-i este nimic înainte ca să-l pătrundă nemăsurat căci nu-i este nimic înainte ca să-l măsoare nevăzut căci nimic nu l-a văzut veşnic, căci este din veşnicie nerostit, căci nimic nu-l poate cuprinde cu mintea ca să-l rostească nenumit căci nu-i este nimic înainte ca să-l numească.

Unul este lumină nemăsurată, curat sfânt nepătat Este nerostit şi desăvârşit în nestricăciune. Nu că este doar desăvârşire, binecuvântare sau dumnezeire: este mult mai mare.

Unul nu are trup şi nu este fără de trup.

Unul nu este mare şi nu este mic.

Nu se poate spune cât este.

În ce [fel este].10

Căci nimeni nu poate înţelege.

Unul nu este printre lucrurile ce sunt ci este mult mai mare. Nu că este mai mare, ci, aşa cum este în sine, nu este o parte din tărâmurile veşnice sau din timp, pentru că ce este parte a unui tărâm a fost cândva pregătit de altul. Timpul nu i-a fost de nimeni îngăduit, căci nu primeşte nimic de la nimeni. Ce ar fi primit ar fi din împrumut Cel ce este întâiul nu are nevoie să primească

nimic de la nimeni. El se priveşte pe sine [4] în lumina sa.

Unul este măreţ şi este de o curăţie nemăsurată.

Unul este tărâm ce dăruieşte un tărâm, viaţă ce dăruieşte viaţă, binecuvântai ce dăruieşte binecuvântare, cunoaştere ce dăruieşte cunoaştere11, bun ce dăruieşte bunătate, milă ce dăruieşte milă şi izbăvire, har ce dăruieşte har.

Nu că Unul le are pe acestea, ci Unul dăruieşte lumină nemăsurată şi de necuprins cu mintea.

Ce să-ţi grăiesc despre el? Tărâmul său veşnic este nestricăcios în pace, sălăşluind în tăcere, aflat în odihnă, înainte de toate.

El este capul a toate tărâmurile şi cel ce le sprijină prin bunătatea sa.

Noi nu am cunoaşte [ce este neînfăţişat], noi nu am înţelege ce este nemăsurat, dacă nu ar fi cel care a venit de la tatăl. El este cel care ne-a spus aceste lucruri [doar] nouă.

Baibelo se iveşte

Acest tată12 este acela care se priveşte pe sine în lumina care îl înconjoară, izvorul apei celei vii şi care înzestrează toate tărâmurile. El îşi oglindeşte chipul pretutindeni, îl vede în izvorul duhului şi se îndrăgosteşte de apa sa limpede [deoarece chipul său este în izvorul apei curate şi limpezi care-l înconjoară.13

Gândul tatălui s-a făcut aievea, iar cea apărută în preajma tatălui în lumină strălucitoare s-a ivit Ea este cea dintâi putere care este înainte de toate şi s-a ivit din mintea tatălui ca prevedere a toate. Lumina sa străluceşte asemenea luminii tatălui; ea, puterea desăvârşită, este chipul desăvârşitului şi nevăzutului duh feciorelnic.14

Ea, [cea dintâi] putere, slava lui Barbelo15, slava [5] desăvârşită printre tărâmuri, slava descoperirii, a proslăvit şi a înălţat laudă duhului feciorelnic, pentru că datorită duhului se ivise.

Ea este întâiul gând, chipul duhului. Ea s-a făcut pântecele tuturor, căci este înainte de toate mama-tată16

Întâiul om

Sfântul Duh de trei ori bărbatul 17

de trei ori puterea cel androgin cu trei nume tărâmul veşnic printre fiinţele nevăzute cel dintâi care se iveşte.

Baibelo a cerut nevăzutului duh feciorelnic să-i dăruiască preştiinţă, iar duhul a încuviinţat18 Când duhul a încuviinţat, preştiinţă a apărut şi a stat alături de prevedere. Aceasta este cea care a venit din gândul nevăzutului duh feciorelnic.19 Preştiinţă a proslăvit duhul şi puterea desăvârşită a duhului, Barbelo, pentru că mulţumită ei venise întru fiinţă.

Ea a mai cerut să-i fie dăruită nestricăciunea, iar duhul a încuviinţat când duhul a încuviinţat, nestricăciunea a apărut şi a stat alături de gând şi preştiinţă. Nestricăciunea a proslăvit pe cel nevăzut şi pe Barbelo. Mulţumită ei, veniseră întru fiinţă.

Barbelo a cerut să-i fie dăruită viaţă veşnică, iar duhul nevăzut a încuviinţat când duhul a încuviinţat, viaţa veşnică a apărut şi au stat împreună şi au proslăvit duhul nevăzut şi pe Barbelo. Mulţumită ei, veniseră întru fiinţă.

Ea a mai cerut să-i fie dăruit adevăr, iar duhul nevăzut a încuviinţat. Adevărul a apărut şi au stat împreună şi au proslăvit pe bunul, nevăzutul [6] duh şi pe a sa Barbelo. Mulţumită ei, veniseră întru fiinţă.

Acestea sunt cele cinci tărâmuri ale tatălui. Ele sunt întâiul om, chipul duhului nevăzut – adică prevedere, care este Barbelo, şi gând20 alături de preştiinţă nestricăciune viaţă veşnică şi adevăr.

Acestea sunt cele cinci tărâmuri androgine, care sunt cele zece tărâmuri, care sunt tatăl.21

Baibelo zămisleşte

Tatăl a privit în Barbelo cu lumina curată ce înconjoară duhul nevăzut şi cu strălucirea sa. Barbelo a zămislit de la acesta şi a născut o scânteie asemănătoare binecuvântatei lumini, dar nu într-atât de mare. Acesta a fost singurul copil al mamei-tată ce se ivise, singurul vlăstar, singurul copil al tatălui, curata lumină.22

Nevăzutul duh feciorelnic s-a veselit deasupra luminii ce se născuse, care se ivise din cea dintâi putere a prevederii duhului, care este Barbelo. Duhul l-a uns cu bunătatea23 sa până ce a fost desăvârşit, fără lipsă în bunătate, întrucât fusese uns cu bunătatea duhului nevăzut. Copilul a stat în preajma duhului, în vreme ce duhul l-a uns. Îndată ce copilul a primit această ungere de la duh, a proslăvit Sfântul Duh şi prevederea desăvârşită. Mulţumită ei se ivise.

Copilul a cerut să-i fie dăruită minte24, ca tovarăş al lucrării sale, iar duhul a încuviinţat când nevăzutul duh a încuviinţat, [7] mintea a apărut, a stat alături de cel uns25 şi a proslăvit duhul26 şi pe Barbelo.

Toate acestea au venit întru fiinţă în tăcere.

Mintea a voit să zidească ceva prin mijlocirea cuvântului duhului nevăzut27 Voia lui s-a făcut aievea şi a apărut, cu mintea şi lumina, proslăvind. Cuvântul a urmat voii. Pentru că cel uns, Dumnezeu cel pe sine zămislit28, le-a zidit pe toate prin cuvânt Viaţa veşnică, voia, mintea şi prevederea au stat împreună şi au proslăvit duhul nevăzut şi pe Barbelo, căci mulţumită ei veniseră întru fiinţă.

Sfântul Duh a adus la desăvârşire pe copilul dumnezeiesc pe sine zămislit al său şi al lui Barbelo, astfel încât copilul să poată sta în faţa marelui, nevăzutului duh feciorelnic ca Dumnezeu pe sine zămislit, cel uns, care a cinstit cu glas puternic duhul.29 Copilul se ivise prin prevedere. Nevăzutul duh feciorelnic l-a aşezat pe adevăratul, pe sine zâmislitul Dumnezeu deasupra a toate şi a făcut ca întreaga-i stăpânire şi adevărul dinlăuntru să îi fie supuse, astfel încât copilul să poată înţelege totul, cel chemat printr-un nume mai mare decât orice nume, căci acel nume le va fi spus celor ce vor fi vrednici de el.

Cei patru luminători

Acum, din lumina care este cel uns şi din nestricăciune, prin harul duhului, cei patru luminători care purced de ia pe sine zâmislitul Dumnezeu au privit în afară30 pentru a-i sta [8] în faţă. Cele trei fiinţe sunt:

voia gândul viaţa.

Cele patru puteri sunt înţelegerea harul simţirea chibzuinţă.

Harul sălăşluieşte în tărâmul veşnic al luminatorului Harmozel, care este cel dintâi înger.31 Sunt trei alte tărâmuri cu acest tărâm veşnic:

harul adevărul întruchiparea.

Al doilea luminator este Oroiael, care a fost numit asupra celui de-al doilea tărâm veşnic. Mai sunt alte trei tărâmuri cu el:

pătrunderea32 simţirea amintirea.

Al treilea luminator este Daveithai, care e fost numit asupra celui de-al treilea tărâm veşnic. Mai sunt alte trei tărâmuri cu el:

Înţelegerea dragostea cugetul.

Al patrulea tărâm veşnic a fost rânduit pentru al patrulea luminator, Eleleth. Mai sunt alte trei tărâmuri cu el:

desăvârşirea pacea

Sophia.

Aceştia simt cei patru luminători ce stau înaintea pe sine zâmislitului Dumnezeu. Acestea sunt cele douăsprezece tărâmuri veşnice care stau înaintea copilului marelui, pe sine zămislit, cel uns33 prin voia şi harul duhului nevăzut. Cele douăsprezece tărâmuri sunt ale copilului celui pe sine zămislit şi toate au fost rânduite de voia Sfântului Duh prin cel pe sine zămislit.

Pigeradamas şi Set

Din preştiinţa minţii desăvârşite, prin voia vădită a duhului nevăzut şi voia pe sine zămislitului, a venit omul desăvârşit, cea dintâi descoperire, adevărul. Feciorelnicul duh a numit omul Pigeradamas34 şi l-a aşezat [9] peste cel dintâi tărâm veşnic împreună cu marele pe sine zămislit, cel uns, alături de întâiul luminator Harmozel. Puterile sale sălăşluiesc cu el. Cel nevăzut i-a dat lui Pigeradamas o putere a minţii de neînvins.

Pigeradamas a vorbit, a slăvit şi a înălţat laudă

duhului nevăzut, spunând:

Datorită ţie totul a venit întru fiinţă şi la tine totul se va întoarce.

Vă voi înălţa laudă şi vă voi proslăvi, pe sine zămislitul, tărâmurile veşnice, cei trei, tatăl, mama, copilul, puterea desăvârşită.

Pigeradamas l-a aşezat pe fiul său Set peste al doilea tărâm veşnic, înaintea celui de-al doilea luminator Oroiael.

În cel de-al treilea tărâm veşnic au fost aşezate vlăstarele lui Set, cu cel de-al treilea luminator Daveithai. Sufletele sfinţilor au fost aşezate acolo.

În cel de-al patrulea târâm veşnic au fost aşezate sufletele celor care erau necunoscători ai plinătăţii. Ei nu s-au căit pe dată, ci s-au împotrivit pentru o vreme, câindu-se mai târziu. Ei au ajuns să fie cu cel de-al patrulea luminator Eleleth.

Acestea simt făpturile care proslăvesc nevăzutul duh.

Căderea Sophiei

Acum Sophia, care este înţelepciunea pătrunderii şi care înseamnă un tărâm veşnic, a zămislit un gând de la sine, cu puterea de zămislire a duhului nevăzut şi a preşedintei. Ea a vrut să dea naştere la ceva care să-i fie asemenea fără îngăduinţa duhului, care nu dăduse încuviinţare, fără soţul ei şi fără sfatul acestuia.35 Bărbatul nu a dat încuviinţarea. Ea nu şi-a găsit soţul şi a hotărât aceasta fără îngăduinţa duhului şi fără cunoaşterea soţului ei. Cu toate acestea, ea a dat naştere. [10] Şi din pricina puterii neînvinse dinlăuntrul său, gândul ei nu a fost în zadar. Ceva nedesăvârşit şi deosebindu-i-se ca înfăţişare a ieşit din ea, pentru că dăduse naştere fără soţul ei. Nu îi semăna mamei sale şi era slut

Când Sophia a văzut ce născuse dorinţa ei, acela s-a preschimbat într-un şarpe cu chip de leu. Ochii săi erau asemenea săgeţilor fulgerului. Ea l-a alungat departe de sine, afară din acel târâm, astfel încât nimeni dintre muritori să nu-l vadă. îl născuse cu necunoaştere.

Sophia l-a înconjurat cu un nor luminos şi a aşezat un

tron în mijlocul norului, pentru ca nimeni să nu-l vadă în afară de Sfântul Duh, care este numit mama celor vii. Ea şi-a numit vlăstarul Yaldabaoth.

Rânduiala lumii de către Yaldabaoth

Yaldabaoth este cea dintâi domnie, care a luat mare putere de la mama sa. Apoi a părăsit-o şi s-a îndepărtat de locul în care a fost născut El a luat stăpânirea şi a zidit pentru sine alte tărâmuri cu foc luminos, care încă dăinuiesc. El s-a împreunat cu nechibzuinţa36 sa şi a dat naştere la stăpânii pentru sine.

Numele celui dintâi este Athoth, pe care neamurile îl numesc [secerătorul.37

Al doilea este Harmas, care este ochiul pizmaş.38

Al treilea este Kalila-Oumbri.

Al patrulea este Yabel.

Al cincilea este Adonaios, numit Sabaoth.39

Al şaselea este Cain, pe care neamurile îl numesc soarele.

Al şaptelea este Abel.

Al optulea este Abrisene.

Al nouălea este Yobel. [11]

Al zecelea este Armoupieel.

Al unsprezecelea este Melcheir-Adonein.

Al doisprezecelea este Belias, care stă peste adâncul lumii de dedesubt40

Yaldabaoth a aşezat şapte împăraţi, câte unul pentru fiecare tărie cerească, pentru a domni peste cele şapte ceruri, şi cinci ca să domnească peste adâncul hăului.41 1 şi-a împărţit focul cu ei, dar nu a dăruit niciuna dintre puterile luminii pe care le luase de la mama sa. Pentru că el este întuneric necunoscător.

Când lumina s-a amestecat cu întunericul, ea a făcut întunericul să strălucească. Când întunericul s-a amestecat cu lumina, a împuţinat lumina şi s-a făcut nici lumină, nici întuneric, ci asemenea amurgului.

Acest stăpân întunecos are trei nume; cel dintâi este Yaldabaoth, al doilea este Sakla, al treilea este Samael.42

El este netrebnic în nechibzuinta dintâuntrul său. A spus: „Eu sunt Dumnezeu şi nu este alt dumnezeu în afară de mine”, 43 întrucât nu cunoştea tăria din care i se trăsese puterea.

Fiecare dintre domnii a zidit şapte puteri pentru sine şi fiecare putere a zidit şase îngeri, până când au fost trei sute şaizeci şi cinci de îngeri.44 Iată numele şi înfăţişările lor

Cea dintâi este Athoth şi are chip de oaie.

A doua este Eloaios şi are chip de asin.

A treia este Astaphaios şi are chip de hienă.

A patra este Yao45 şi are chip de şarpe cu şapte capete.

A cincea este Sabaoth şi are chip de şarpe.

A şasea este Adonin şi are chip de maimuţă.

A şaptea este Sabbataios46 şi are chipul ca para focului.

Aceasta este firea înşeptită a săptămânii.47

Yaldabaoth are multe [12] înfăţişări, mai multe decât toate acestea, astfel încât putea să-şi arate orice înfăţişare voia, pe când era printre serafim.48 El şi-a împărţit focul cu ei şi l-a înstăpânit peste ei din pricina puterii slăvite pe care o avea din lumina mamei sale. De aceea s-a numit pe sine Dumnezeu şi a sfidat locul din care venise.

În gândul său, el a unit cele şapte puteri cu stăpâniile care erau cu el. Cum a grăit, a şi fost făcut. El a numit fiecare dintre puteri, începând cu cea mai înaltă:

Cea dintâi este bunătatea, cu întâia putere, Athoth.

A doua este prevederea, cu a doua putere, Eloaios.49

A treia este dumnezeirea, cu a treia putere, Astaphaios.50

A patra este domnia, cu a patra putere, Yao.

A cincea este împărăţia, cu a cincea putere, Sabaoth.51

A şasea este gelozia, cu a şasea putere, Adonin.

A şaptea este înţelegerea, cu a şaptea putere, Sabbataios.52

Fiecare are o tărie în tărâmul său.

Ele au fost numite după slava de sus, pentru nimicirea puterilor, în vreme ce numele date de către ziditorul lor erau pline de putere, numele date după slava de sus duc la nimicirea lor şi la pierderea puterii. De aceea ele au două nume.

Yaldabaoth le-a rânduit pe toate în chipul celor dintâi tărâmuri care veniseră întru fiinţă, astfel încât să poată [13] zidi totul nestricăcios. Nu că i-ar fi văzut pe cei nestricăcioşi, ci puterea care este în el, pe care o luase de la mama sa, a născut în sine chipul rânduielii din lume.

Când a văzut făptura înconjurându-l şi cetele îngereşti dimprejurul său, care ieşiseră din el, le-a spus: Eu sunt un Dumnezeu gelos şi nu este alt dumnezeu în afară de mine.53

Dar, vestind aceasta, el le-a arătat îngerilor care erau cu el că mai este un alt dumnezeu, căci dacă nu ar fi un alt dumnezeu, pe cine ar fi el gelos?

Atunci mama a început să se mişte de colo-colo. Când strălucirea luminii sale a început să pălească, ea a înţeles că era ceva care îi lipsea. Pălise pentru că soţul ei nu luase parte la lucrare.

Eu54 am spus: Stăpâne, 55 ce înseamnă că se mişca de colo-colo?

Stăpânul a râs şi a spus: Nu-ţi închipui că este aşa cum a spus Moise, deasupra apelor.56 Nu, când şi-a dat seama de netrebnicia care avusese loc şi de tâlhăria pe care fiul său o înfăptuise, ea s-a căit când a ajuns fără ţinere de minte în întunericul necunoaşterii, a început să se ruşineze. Nu îndrăznea să se întoarcă, dar era frământată.57 Această frământare este mişcarea de colo-colo.

Cel trufaş a luat putere de la mama sa. El era necunoscător, căci credea că nimeni nu este în afară doar de mama sa. Când a văzut cetele îngereşti pe care le zidise, s-a înălţat pe sine deasupra lor.

Când mama şi-a dat seama că odoarele58

întunericului veniseră întru fiinţă nedesăvârşit a înţeles că soţul ei nu luase parte la lucrare. Ea s-a căit [14] cu multe lacrimi. Întregul tărâm al plinătăţii a auzit rugăciunea ei de pocăinţă şi a înălţat laudă în numele ei nevăzutului duh feciorelnic, iar duhul a încuviinţat când duhul a încuviinţat59, Sfântul Duh a turnat asupra ei o parte din plinătatea a toate. Pentru că soţul nu venise la ea de la sine, ci venise prin tărâmul plinătăţii, ca să poată restatomici ceea ce-i lipsea. A fost înălţată nu la tărâmul ei veşnic, ci într-un loc deasupra fiului său. Ea ar fi trebuit să rămână în al nouălea cer până când ar fi restatomicit ceea ce lipsea în ea însăşi.60

Omul se iveşte

Un glas a strigat din preamăritul tărâm ceresc:

Omenirea57 este şi copilul omenirii.62

Cea dintâi domnie, Yaldabaoth, a auzit glasul şi a crezut că venise de la mama sa. El nu şi-a dat seama de obârşia acestuia.

Desăvârşitul preasfânt mamă-tată, deplina prevedere, chipul celui nevăzut care este tatăl a toate, prin cate toate au venit întru fiinţă, întâiul om – acesta este cel care le-a arătat şi s-a ivit în chip de om.63

Întregul tărâm al celei dintâi domnii s-a cutremurat, iar temeliile hăului s-au cutremurat Partea de jos a apelor de deasupra lumii materiale a fost aprinsă de acest chip care se ivise. Când toate stăpâniile şi cea dintâi domnie au privit spre această ivire, ei au văzut întreaga parte de jos cum fusese aprinsă, iar prin lumină au văzut chipul în apă.64 [15]

Zidirea lui Adam

Yaldabaoth a spus stăpâniilor care erau cu el: Să facem om după chipul lui Dumnezeu şi asemănarea noastră, astfel încât acest chip omenesc să ne dea lumină.65

Ei au zidit prin puterile lor şi după trăsăturile ce le fuseseră date. Fiecare dintre stăpânii a ajutat cu o trăsătură potrivit chipului pe care îl văzuse. Au zidit o

fiinţă asemenea întâiului om desăvârşit şi au spus: Să-l numim Adam, pentru ca numele său să ne dea puterea luminii.66

Puterile au început să zideascâ.

Cea dintâi, bunătatea, a zidit un suflet de os.

A doua, prevederea, a zidit un suflet de tendoane.

A treia, dumnezeirea, a zidit un suflet de came.

A patra, domnia, a zidit un suflet de măduvă.

A cincea, Împărăţia, a zidit un suflet de sânge.

A şasea, gelozia, a zidit un suflet de piele.

A şaptea, înţelegerea, a zidit un suflet de păr.

Cetele îngereşti au stat, s-au alăturat şi au primit aceste substanţe sufleteşti de la stăpânii67, pentru a zidi o ţesătură de mădulare şi trunchi, având toate părţile potrivit rânduite.

Cel dintâi, care este Raphao, a început zidind capul

Abron a zidit ţeasta68

Meniggesstroeth a zidit creierul

Asterechme, ochiul drept

Thaspomocha, ochiul stâng

Yeronumos, urechea dreaptă

Bissoum, urechea stângă

Akioreim, nasul [16]

Banen-Ephroum, buzele Amen, dinţii Ibikan, măselele Basiliademe, amigdalele Acheha, omuşorul Adaban, grumazul Chaaman, vertebrele Dearcho, gâtul Tebar, umărul drept N… umărul stâng Mniarchon, cotul drept… e, cotul stâng69 Arbitrion, subraţul drept Euanthen, subraţul stâng Krus, mâna dreaptă Beluai, mâna stângă

Treneu, degetele de la mâna dreaptă

Balbel, degetele de la mâna stângă

Krima, unghiile de la degetele mâinilor

Astrops, sânul drept

Barroph, sânul stâng

Baoum, încheietura de la umărul drept

Ararim, încheietura de la umărul stâng

Areche, pântecele

Phthaue, buricul
Senaphim, burta
Arachethopi, coastele din dreapta Zabedo, coastele din stânga Barias, şoldul drept Phnouth, şoldul stâng70 Abenlenarchei, măduva Chnoumeninorin, oasele Gesole, stomacul Agromauma, inima Bano, plămânii Sostrapal, ficatul Anesimalar, splina Thopithro, matele Biblo, rinichii Roeror, tendoanele Taphreo, şira spinării Ipouspoboba, vinele Bineborin, arterele
Autoimenpsephei, suflurile prin toate mădularele
Entholleia, toată carnea
Bedouk, fesa dreaptă
Arabeei, [fesa] stângă71
…penisul
Eilo, testiculele
Sorina, organele genitale
Goimakaiochlabar, coapsa dreaptă
Nebrith, coapsa stângă
Pserem, muşchii piciorului drept
Asaklas, muşchii piciorului stâng
Ormaoth, piciorul drept
Emenun, piciorul stâng
Knux, [17] fluierul piciorului drept
Tupelon, fluierul piciorului stâng
Achiel, glezna dreaptă
Plineme, glezna stângă
Phiouthrom, laba piciorului drept
Boabei, degetele sale
Trachoun, laba piciorului stâng
Phikna, degetele sale
Miamai, unghiile degetelor de la picioare
Labemioum…
Cei care sunt aşezaţi peste toate acestea sunt şapte la număr
Athoth
Armaş
Kalīla

Yabel
Sabaoth
Cain
Abel72
Cei care însufleţesc mădularele sunt, unul după altul:
capul, Diolimodraza grumazul, Yammeax umărul drept, Yakouib umărul stâng, Ouerton mâna dreaptă, Oudidi cea stângă, Arbao degetele mâinii drepte, Lampno degetele mâinii stângi, Leekaphar sânul drept, Barbar sânul stâng, Imae pieptul, Pisandraptes încheietura umărului drept, Koade încheietura umărului stâng, Odeor coastele din dreapta, Asphi XIX coastele din stânga, Sunogehouta burta, Arouph pântecele, Sabalo coapsa dreaptă, Charcharb coapsa stângă, Chthaon toate organele genitale, Bathinoth piciorul drept, Choux piciorul stâng, Charcha fluierul piciorului drept, Aroer fluierul piciorului stâng, Toechtha glezna dreaptă, Aol glezna stângă, Charaner laba piciorului drept, Bastan degetele sale, Archentechtha laba piciorului stâng, Marephnounth degetele sale, Abrana
Şapte au fost împuterniciţi peste toate acestea:
Michael
Uriel
Asmenedas
Saphasatoel
Aannouriam
Richram
Amiorps
Cei peste simţuri sunt Archendekta.
Cel peste simţire este Deitharbathas.
Cel pus peste plăsmuire este Cummaa.
Cel pus peste potrivire [18] este Aachiaram.
Cel pus peste toate imboldurile la faptă este Riaramnacho.
Izvorul demonilor care sunt în tot trupul este împărţit în patru:
căldura răceala umezeala uscăciunea.

Iar mama tuturor este materia.

Cel care e domn peste căldură este Phloxopha.

Cel care e domn peste răceală este Oroorrothos.

Cel care e domn peste ce-i uscat este Erimacho.

Cel care e domn peste umezeală este Athuro.

Mama tuturor acestora, Onorthochras, stă în mijlocul lor, pentru că este nemărginită şi se amestecă cu toţi. Ba este materie şi prin ea ei sunt hrăniţi.

Cei patru demoni de frunte sunt:

Ephememphi, demonul plăcerii Yoko, demonul dorinţei Nenentophni, demonul suferinţei Blaomen, demonul fricii.

Mama tuturor acestora este Esthesis-Ouch-Epi-Ptoe.73

De la cei patru demoni au venit patimile:

Din suferinţă vin gelozia, pizma, durerea, necazul, tulburarea, inima rea, neliniştea, mâhnirea şi altele.

Din plăcere vin o mulţime de rele, îngâmfarea deşartă şi altele asemenea.

Din dorinţă vin supărarea, mânia, amărăciunea, pofta aprinsă, lăcomia şi altele asemenea.

Din frică vin groaza, slugărnicia, chinul şi ruşinea.

Toate acestea sunt asemenea virtuţilor şi viciilor. Oglindirea firii lor adevărate este Anaro, care este capul sufletului material [19] şi sălăşluieşte alături de Esthesis-Z-Ouch-Epi-Ptoe.74

Acesta este numărul îngerilor. Cu totul ei sunt trei sute şaizeci şi cinci.75 Ei au lucrat laolaltă până când, mădular cu mădular, sufletul şi trupul au fost săvârşite. Acum, mai simt şi alţii peste patimile ce rămân şi nu ţi-am grăit despre ei. Dacă vrei să afli şi despre aceştia, cunoştinţele sunt aşternute în scris în Cartea lui Zoroastru.76

Adam primeşte duh şi viaţă

Toţi îngerii şi demonii au lucrat împreună până ce au plămădit trupul. Dar pentru multă vreme lucrarea lor nu umbla şi nu se mişca nicidecum.

Când mama a vrut să-şi ia înapoi puterea pe care o lăsase celei dintâi domnii, ea s-a rugat preamilostivului mamă-tată a toate. Cu o sfântă poruncă mama-tată a trimis cinci luminători spre sălaşul îngerilor celei dintâi domnii. L-au sfătuit astfel încât să poată recăpăta puterea mamei.

Ei i-au spus lui Yaldabaoth: Suflă din duhul tău în chipul lui Adam, iar trupul se va ridica.

El şi-a suflat duhul în Adam.77 Duhul este puterea mamei sale, dar el nu şi-a dat seama, întrucât vieţuieşte în necunoaştere. Puterea mamei a ieşit din Yaldabaoth şi a intrat în trupul ce fusese zidit pentru a fi asemenea celui ce este de la început

Trupul s-a mişcat şi s-a făcut puternic. Şi a fost luminat Deodată restul [20] puterilor au ajuns pline de gelozie. Deşi Adam venise întru fiinţă prin toate şi ele îi dăduseră puterea acestui om, acesta era mai ager la minte decât ziditorii săi şi cea dintâi domnie. Când şi-au dat seama că Adam fusese luminat, că putea cugeta mai limpede decât ele şi că fusese dezbrăcat de rău78, l-au luat şi l-au azvârlit în cea mai de jos parte a întregului tărâm material.

Binecuvântatului, binevoitorului şi milostivului mamă-tată i s-a făcut milă de puterea mamei ce fusese îndepărtată de la întâia domnie. Domniile ar fi putut să supună iarăşi trupul de came, văzut Deci cu binevoitorul şi preamilostivul său duh, mama-tată a trimis un ajutor lui Adam – pătrunderea luminată care este de la mama-tată şi care a fost numită viaţă.79 Ea a ajutat întreaga făptură, trudind alături de aceasta, iedându-i plinătatea, învăţând-o despre pogorârea seminţei, 80 învăţând-o despre calea înălţării, care este calea pogorârii.81

Pătrunderea luminată a fost ascunsă în Adam, astfel încât domniile să nu o poată recunoaşte, dar aceasta să poată înapoia ceea ce îi lipsea mamei.

Întemniţarea omenirii

Omul Adam a fost descoperit prin umbra strălucitoare lăuntrică, iar puterea lui Adam de a cugeta

era mai mare decât a tuturor ziditorilor. Când şi-au înălţat privirea, au văzut că puterea lui Adam de a cugeta era mai mare şi, împreună cu întreaga ceată a domniilor şi îngerilor, au urzit un plan. Au luat foc, pământ [21] şi apă şi le-au amestecat cu cele patru vânturi arzătoare.82 Le-au amestecat laolaltă şi au făcut o mare zarvă.83

Domniile l-au dus pe Adam în umbra morţii, astfel încât să poată plămădi din nou un chip, din pământ, apă, foc şi din duhul care vine din materie84 – adică din necunoaşterea ce este a întunericului, din dorinţă şi din duhul lor mincinos. Chipul este peştera rezidirii trupului cu care aceşti netrebnici l-au îmbrăcat pe om, lanţul uitării.85 Adam a ajuns muritor, cel dintâi care s-a pogorât şi cel dintâi înstrăinat însă pătrunderea luminată din Adam îi întinerea mintea.

Domniile l-au luat pe Adam şi l-au pus în rai. Ei au spus: „Mănâncă!” – însemnând: „Fă-o în voie!” 86 Dar, de fapt, plăcerea lor este amară, iar frumuseţea lor este stricăcioasă. Plăcerea lor este o capcană, pomii lor sunt pângărire, fructul lor este otravă ucigătoare, iar făgăduinţa lor este moarte.

Ei au pus pomul vieţii în mijlocul raiului87

Eu88 te voi învăţa care este taina vieţii lor – planul pe care l-au urzit laolaltă, firea duhului lor. Rădăcina pomului lor este amară, ramurile sale sunt moarte, umbra sa este ură, o capcană este în franzele sale, floarea sa este unsoare proastă, fructul său este moarte, dorinţa este sămânţa sa, iar în floarea sa este întuneric. Sălaşul celor care gustă [22] din el este lumea de dedesubt, iar întunericul este locul lor de odihnă.

Dar domniile au zăbovit în faţa a ceea ce ei numesc pomul cunoaşterii binelui şi răului, care este pătrunderea luminată89, astfel încât Adam să nu-i poată privi plinătatea90 şi să-şi dea seama de goliciunea sa ruşinoasă.

Dar eu91 am fost cel care i-a făcut să mănânce.

I92-am spus Mântuitorului: Stăpâne, nu a fost şarpele cel care l-a îndemnat pe Adam să mănânce?

Mântuitorul a râs şi i-a spus: Şarpele i-a îndemnat să mănânce din ticăloşia poftei trupeşti şi nimicirii pentru ca Adam să-i poată fi de folos.

Cea dintâi domnie93 ştia că Adam îi era nesupus din pricina pătrunderii luminate aflate în el şi care îl făcea mai ager la minte. Şi voia să recapete puterea pe care el însuşi i-o dăduse. Astfel a trimis un somn adânc asupra lui Adam.

I-am spus Mântuitorului: Ce este acest somn adânc?

Mântuitorul a spus: Nu este aşa cum Moise a scris şi voi aţi auzit El a zis în cea dintâi carte a sa94: „L-a adormit pe Adam”. 95 Mai degrabă, acel somn adânc a fost o pierdere a simţirii. Astfel cea dintâi domnie a spus prin proroc: „Le voi face minţile leneşe, pentru ca ei să nu poată înţelege, nici deosebi”. 96

Zidirea Evei

Pătrunderea luminată s-a ascuns înăuntrul lui Adam. Cea dintâi domnie voia s-o ia de la Adam, dar pătrunderea luminată nu poate fi prinsă. Pe când întunericul o urmărea, el nu a prins-o. Cea dintâi domnie a luat o parte din puterea lui Adam şi a zidit un alt chip cu înfăţişarea unei femei, asemenea imaginii pătrunderii care îi apăruse. El a pus [23] partea pe care o luase din puterea fiinţei omeneşti în făptura femeiască. Însă nu s-a întâmplat după cum a spus Moise: „coasta lui Adam”.97

Adam a văzut femeia lângă el. Deodată pătrunderea luminată s-a ivit şi a înlăturat vălul care îi acoperea mintea. El s-a trezit din beţia întunericului. Şi-a recunoscut perechea şi a spus: Aceasta este acum os din oasele mele şi carne din carnea mea.98 De aceea bărbatul îşi va părăsi tatăl şi mama şi se va uni cu soaţa sa, iar cei doi vor ajunge un singur trup. Pentru că soaţa îi va fi trimisă şi îşi va părăsi tatăl şi mama.99

Sora noastră Sophia este cea care s-a pogorât într-un chip nevinovat pentru a-i reface ceea ce-i lipsea. De aceea a fost numită viaţă100 – adică mama celor vii – de prevederea împărăţiei cereşti şi de [pătrunderea care i-a apărut] lui Adam.101 Prin ea cei vii au gustat cunoaştere

desăvârşită.102

Cât despre mine, am apărut în chipul unei pajure103 în pomul cunoaşterii, care este pătrunderea prevederii limpezi şi luminate, ca să pot învăţa fiinţele omeneşti şi să le trezesc din adâncimea somnului.

Pentru că cei doi erau căzuţi şi şi-au dat seama că erau goi.104 Pătrunderea le-a apărut ca lumină şi le-a trezit minţile.

Yaldabaoth o pângăreşte pe Eva

Când Yaldabaoth şi-a dat seama că oamenii se îndepărtaseră de la el, şi-a blestemat pământul. El a găsit femeia în timp ce [24] se pregătea pentru soţul ei. El îi era stăpân. Şi el nu cunoştea taina care venise întru fiinţă prin planul cel sfânt Celor doi le era teamă să-l învinuiască pe Yaldabaoth. El le-a arătat îngerilor săi necunoaşterea dintâuntrul său, i-a alungat pe oameni din rai şi i-a ascuns în beznă.105

Cea dintâi domnie a văzut-o pe tânăra femeie stând lângă Adam şi a băgat de seamă că pătrunderea luminată a vieţii se ivise în ea. Însă Yaldabaoth era adâncit în necunoaştere. Deci când prevederea a toate şi-a dat seama de aceasta, ea a trimis soli, iar ei au furat viaţa din Eva106

Cea dintâi domnie a pângărit-o pe Eva şi a zămislit în ea doi fii – întâiul, Elohim, şi al doilea, Yahweh.107

Elohim are dup de urs.

Yahweh are chip de pisică.

Unul este drept, celălalt, nedrept.

El l-a aşezat pe Yahweh asupra focului şi vântului, el l-a aşezat pe Elohim asupra apei şi pământului.

El i-a chemat pe nume Cain şi Abel cu ţelul de a înşela.108

Până în ziua de azi a dăinuit împreunarea din pricina celei dintâi domnii. El a sădit pofta trupească în femeia care era a lui Adam. Prin împreunare, cea dintâi domnie a zămislit alte trupuri asemenea şi a suflat din duhul său mincinos în ele.

El a aşezat aceste două domnii109 asupra stihiilor, ca

să poată stăpâni asupra peşterii.110

Când Adam a ajuns să cunoască perechea prevederii sale, el a zămislit un fiu asemenea [25] copilului omenirii. L-a numit Set, după felul stirpei din tărâmurile veşnice.111 Tot aşa, mama a trimis duhul său, care îi este asemenea şi este imaginea a ceea ce se află în tărâmul plinătăţii, deoarece pregătea un sălaş pentru tărâmurile veşnice care aveau să se pogoare.

Fiinţele omeneşti au fost făcute să bea din apa uitării112 de cea dintâi domnie, ca să nu poată cunoaşte de unde veniseră. O vreme, sămânţa a rămas şi a ajutat, astfel încât, atunci când duhul se va fi pogorât din tărâmurile sfinte, să o poată face să crească şi să vindece ceea ce-i lipseşte, pentru ca întreg tărâmul plinătăţii să fie sfânt şi să nu-i lipsească nimic.

Despre soarta omului

I-am spus Mântuitorului: Stăpâne, vor fi toate sufletele atunci îndrumate fără primejdie spre lumina curată?

El a răspuns zicându-mi: Acestea sunt lucruri mari ce ţi-au răsărit în minte şi este anevoios de a le lămuri oricui în afara celor din stirpea neclintită.

Cei asupra cărora duhul vieţii se va pogon şi cărora duhul le va da putere vor fi mântuiţi şi vor ajunge desăvârşiţi şi vrednici de măreţie şi vor fi curăţiţi acolo de tot răul şi de neliniştile răutăţii, întrucât ei nu mai au nicio nelinişte în afară de nestricăciune şi se îngrijesc de aceasta de pe acum fără mânie, gelozie, pizmă, dorinţă sau lăcomie.

Ei nu sunt atinşi de nimic în afară de a sălăşlui în trup şi îşi poartă trupul aşteptând vremea când vor fi întâmpinaţi [26] de cei care îi vor primi. Astfel de oameni sunt vrednici de nestricăciune, viaţă veşnică şi chemare. Ei le rabdă pe toate şi le poartă pe toate ca să poată duce la bun sfârşit întrecerea113 şi să primească viaţă veşnică.

I-am spus: Stăpâne, vor fi [lepădate]114 sufletele celor ce nu au făcut aceste lucruri, dar asupra cărora

puterea şi duhul vieţii s-au pogorât?

El a răspuns zicându-mi: Dacă duhul se va pogon asupra lor115 cu adevărat ei vor fi mântuiţi şi se vor preschimba. Puterea va pogon asupra fiecăruia, pentru că fără ea nimeni nu poate dăinui.116 După naştere, dacă duhul vieţii face să crească, iar puterea vine şi întăreşte acel suflet, nimeni nu va fi în stare să-l rătăcească prin fapte rele. Dar cei asupra cărora se pogoară duhul mincinos sunt amăgiţi de acesta şi se rătăcesc.

Am spus: Stăpâne, unde se vor duce sufletele când părăsesc trupul?

El a râs şi mi-a spus: Sufletul în care este mai multă putere decât în duhul vrednic de dispreţ este plin de tărie. El îi scapă răului şi, cu ajutorul cehii nestricăcios, este mântuit şi înălţat la odihna veşnică.117

Am spus: Stăpâne, unde se vor duce sufletele celor care nu au cunoscut ai cui sunt?

El mi-a spus: Duhul vrednic de dispreţ s-a [27] întărit în astfel de oameni pe când ei rătăceau. Acest duh aşază o grea povară asupra sufletului, îl îndeamnă la fapte rele şi îl azvârle în uitare. După ce sufletul părăseşte trupul, este dat stăpâniilor care au venit întru fiinţă prin domnie. îl leagă cu lanţuri şi îl aruncă în temniţă.118 îl însoţesc până când se trezeşte din uitare şi capătă cunoaştere. Astfel atinge desăvârşirea şi este mântuit

Am spus: Stăpâne, cum poate sufletul să întinerească şi să se întoarcă în pântecele mamei sale119 sau în om?

El s-a bucurat când l-am întrebat despre aceasta şi mi-a spus: Eşti cu adevărat binecuvântat pentru că ai înţeles. Acest suflet va fi făcut să urmeze altui suflet în care duhul vieţii sălăşluieşte şi va fi mântuit prin acela. Atunci nu va mai fi vârât în trup din nou.

Am spus: Stăpâne, unde se vor duce sufletele celor care au avut cunoaştere, dar s-au îndepărtat?

El mi-a spus: Ele vor fi duse către locul în care merg îngerii nenorocirii, unde nu este căinţă. Vor fi ţinute acolo până în ziua în care cele care au hulit împotriva Sfântului

Duh vor fi chinuite şi pedepsite veşnic.

Am spus: Stăpâne, de unde vine duhul cel vrednic de dispreţ?

El mi-a spus: Mama-tată este mare în milă, Sfântul Duh, care este întru totul îndurător, [28] care vă înţelege, pătrunderea prevederii luminate. Acesta a ridicat vlăstarele stirpei desăvârşite şi gândul lor, şi lumina veşnică a omului. Când cea dintâi domnie şi-a dat seama că au fost înălţaţi deasupra sa şi că pot cugeta mai bine, a vrut să prindă gândul lor. El nu cunoştea că-l întrecuseră în gând şi că nu va fi în stare să-i prindă.

El a urzit un plan laolaltă cu stăpâniile sale, care îi sunt puterile, împreună au preacurvit cu Sophia, şi prin ei a fost zămislită soarta cea amară, 120 cea din urmă, nestatornică robie. Soarta este astfel, întrucât puterile sunt nestatornice. Până în ziua de azi soarta este mai tare şi mai puternică decât ceea ce dumnezeii, îngerii, demonii şi toate stirpele au întâlnit Pentru că de la soartă vin toată fărădelegea, nedreptatea şi hula, robia uitării şi necunoaşterea şi toate poruncile împovărătoare, păcatele cele grele şi temerile cele mari.

Astfel, întreaga făptură a fost orbită pentru ca nimeni să nu poată cunoaşte pe Dumnezeul care este deasupra tuturor. Din pricina robiei uitării păcatele lor au fost ascunse. Au fost mărginiţi cu măsuri, vremuri şi anotimpuri, iar soarta este stăpâna tuturor.

Celei dintâi domnii i-a părut rău pentru tot ceea ce se petrecuse din pricina sa. Încă o dată a urzit un plan, acela de a trimite un potop [29] asupra făpturii omeneşti.121 însă măreţia luminată a prevederii i-a dat de ştire lui Noe. El a vestit aceasta tuturor vlăstarelor, copiii oamenilor, dar cei care îi erau străini nu l-au ascultat Nu s-a petrecut după cum a spus Moise, „Ei s-au ascuns într-o arcă”.122 Ci s-au ascuns într-un loc anume. Nu numai Noe, dar şi mulţi alţii din stirpea neclintită. Ei au pătruns în acel loc şi s-au ascuns într-un nor strălucitor. Noe îşi cunoştea puterea deplină. Cu el era cel luminat care îi luminase, căci cea

dintâi domnie trimisese întuneric pe întregul pământ

Cea dintâi domnie a mai urzit un plan cu puterile sale. El şi-a trimis îngerii la fiicele oamenilor ca să ia o parte din ele şi să dea naştere la vlăstare pentru plăcerea lor.123 La început nu le-a reuşit Când s-au dovedit neputincioşi, s-au întâlnit din nou şi au urzit un alt plan. Ei au zidit un duh vrednic de dispreţ, asemănător duhului care se pogorâse, pentru a înjosi sufletele prin el. Îngerii şi-au schimbat înfăţişarea pentru a arăta asemenea soţilor femeilor şi au umplut femeile cu duhul întunericului, pe care îl zidiseră, şi cu rău.

Ei au adus aur, argint, daruri, aramă, fier, metal şi tot felul de lucruri. Ei au adus mari nelinişti celor care i-au urmat, [30] rătăcindu-i cu multe amăgiri. Aceştia au îmbătrânit fără să cunoască plăcerea şi au murit fără să afle adevărul sau să-l cunoască pe Dumnezeul adevărului. Astfel întreaga făptură a fost înrobită pe veci, de la începutul lumii şi până în ziua de azi.

Îngerii au luat femei, şi din întuneric au zămislit copii asemenea duhului lor. Ei şi-au încuiat minţile şi au ajuns încăpăţânaţi prin încăpăţânarea duhului cel vrednic de dispreţ până în ziua de azi.

Imnul Mântuitorului124

Acum eu, prevederea desăvârşită a toate, m-am preschimbat în vlăstarele mele. Am fost cel dintâi şi m-am pogorât pe fiecare cale.

Eu sunt belşugul luminii.

Eu sunt amintirea plinătăţii.

Am călătorit în tărâmul marelui întuneric până când am pătruns în mijlocul temniţei. Temeliile haosului s-au clătinat şi m-am ascuns de ele din pricina răului lor, şi ele nu m-au recunoscut

M-am întors şi am mers mai departe. Venisem dintre cei care sălăşluiesc în lumină – eu, amintirea prevederii.

Am intrat în mijlocul întunericului şi în măruntaiele lumii de dedesubt, întorcându-mă la lucrarea mea. Temeliile haosului s-au clătinat, ca şi când ar fi fost gata să

cadă asupra celor care sălăşluiesc în haos şi să-i nimicească. Din nou m-am grăbit să mă înapoiez la obârşia luminii mele ca să nu fie nimiciţi înainte de a le veni vremea.

Iarăşi, pentru a treia oară, m-am ivit – Eu sunt lumina ce sălăşluieşte în lumină.

Eu sunt amintirea prevederii – ca să pot pătrunde în mijlocul întunericului şi în măruntaiele [31] lumii de dedesubt. Mi-am străluminat fata cu lumină din mistuirea tărâmului lor şi am pătruns în mijlocul temniţei lor, care este temniţa trupului.

Am spus, cine aude să se trezească din somnul adânc.125

Unul a plâns şi a vărsat lacrimi. Lacrimi amare şi-a şters acela şi a zis: Cine mă cheamă pe nume? De unde mi-a venit nădejdea când sălăşluiesc în robia temniţei?

Am spus:

Eu sunt prevederea luminii curate, eu sunt gândul duhului feciorelnic, care te ridică spre un loc de cinste.

Ridică-te, aminteşte-ţi că ai auzit şi află-ţi obârşia care sunt eu, îndurătorul, păzeşte-te de îngerii nenorocirii, de demonii haosului şi de toţi cei care te înrobesc şi fereşte-te de somnul adânc şi de capcana126 din măruntaiele lumii de dedesubt.

L-am ridicat şi l-am pecetluit în apă limpede cu cinci peceţi pentru ca de atunci încolo moartea să nu mai aibă putere asupra lui.

Încheiere

Iată, acum mă voi înălţa la tărâmul desăvârşit. Am sfârşit tot ce am avut să-ţi fac auzit. Ţi-am spus totul ca să aşterni în scris şi să dai de ştire în ascuns prietenilor tăi duhovniceşti. Aceasta este taina stirpei neclintite.

Mântuitorul i le-a grăit pe toate lui Ioan pentru ca el să le aştearnă în scris şi să le păzească. I-a spus: Blestemat fie cel ce va face negoţ cu acestea pentru vreun dar, hrană, băutură, veşminte sau altele [32] asemenea.

Toate i-au fost grăite lui Ioan în taină. Şi deodată

Mântuitorul s-a făcut nevăzut Apoi Ioan s-a dus la ceilalţi ucenici şi i-a înştiinţat de ceea ce Mântuitorul îi spusese.

Iisus Hristos Amin127

Cartea tainică după Ioan

PARTEA A ŞAPTEA

Cartea tainică a lui Iacov

Cartea tainică a lui Iacov sau *Apocriful lui Iacov* este o scrisoare despre care se spune că Iacov, cel mai probabil Iacov cel Drept, fratele lui Iisus şi conducătorul Bisericii din Ierusalim, ar fi trimis-o unui anumit destinatar, poate Cerinţ, un lider creştin din secolul al II-lea şi, conform ereziologilor, unul dintre primii gnostici. Titlul este sugerat de referirea în cadrul documentului la o carte tainică (*apokryphon*), dar fiindcă are forma unei scrisori este câteodată denumit, în literatura de specialitate, *Scrisoarea lui Iacov* (sau *Scrisoarea tainică a lui Iacov*). *Cartea tainică a lui Iacov* conţine teme tipic gnostice (cunoaştere, plinătate, lipsă). Mai exact, textul poate fi considerat un document valentinian. El se găseşte în Codexul I al Bibliotecii de la Nag Hammadi, codexul incluzând alte texte valentiniene (de exemplu, *Evanghelia adevărului*). În plus, o parte din materialul conţinut în *Cartea tainică a lui Iacov* ar putea oglindi preocupări specific valentiniene (cum ar fi diviziunea ternară a oamenilor în trup, suflet şi duh).

În deschiderea scrisorii este descrisă o scenă în care Iacov şi cei doisprezece ucenici sunt ocupaţi cu lucrul la scrierea cărţilor lor, probabil evanghelii şi alte texte: „Cei doisprezece ucenici stăteau laolaltă, amintindu-şi ceea ce Mântuitorul spusese fiecăruia, în taină sau pe faţă, rânduind aceasta în cărţi. Eu scriam ce se găseşte în [cartea mea]” (2). Apoi Iisus le apare ucenicilor pentru a le oferi mai multă putere de pătrundere în ceea ce îi preocupă.

Grosul cărţii constă într-un dialog între Iisus şi ucenicii săi, mai ales Iacov şi Petru, iar spusele lui Iisus sunt prezentate şi desfăşurate în contextul întrebărilor şi

comentariilor ucenicilor. Cuvintele lui Iisus iau forma unor binecuvântări şi mustrări, pilde şi istorisiri şi a unor discursuri pe teme ca umplerea şi lipsa, pătimirea şi cunoaşterea de sine. Multe dintre spusele lui Iisus sunt necunoscute anterior, iar unele dintre ele ar putea oglindi aspecte ale învăţăturii lui Iisus istoric. Unele spuse sunt enigmatice şi paradoxale. Petru afirmă că ucenicii au deja drept trăsătură plinătatea, iar Iisus răspunde, printr-o afirmaţie neclară, dar incitantă, despre cum cineva poate fi umplut şi cum poate fi în lipsă (4). El cuvintează despre răstignirea sa şi despre moartea nemeritată a celui drept, folosind aceasta ca pe o ocazie de a îmbărbăta ucenicii să-şi privească suferinţa cu înţelegere şi curaj:

Îndrăzniţi să cruţaţi carnea, voi, pentru care duhul este un zid ce vă înconjoară? Dacă ţineţi seama de câtă vreme lumea a fost înaintea voastră şi de câtă vreme va G după voi, veţi vedea că viaţa voastră e doar o zi şi pătimirea voastră, doar o oră. Binele nu va pătrunde în lume. Dispreţuiţi deci moartea şi îngrijiţi-vă de viaţă. Amintiţi-vă de crucea şi de moartea mea şi veţi trăi. (5)

Iisus din *Cartea tainică a lui Iacov* le cere ucenicilor să se cunoască pe ei înşişi pentru că mântuirea nu vine doar prin dărnicia lui Dumnezeu sau prin rugăciune. Un comentariu al lui Iisus presupune că o astfel de încredere oarbă în bunăvoinţa lui Dumnezeu şi în puterea rugăciunii este greşită: „Sau poate credeţi că tatăl este iubitor de oameni sau că e câştigat de rugăciunile voastre, sau că e binevoitor cu unul din pricina altuia, sau că este îngăduitor cu oricine caută?” (11). Mai degrabă, mântuirea vine prin cunoaştere, iar calea spre cunoaştere necesită dedicare şi angajament. Oamenii trebuie să se mântuiască singuri. Iisus rosteşte o binecuvântare asupra celor care

„Au vorbit făţiş şi au dobândit harul pentru ei înşişi” (11). Dacă oamenii urmează calea cunoaşterii, ei îl pot depăşi chiar pe Iisus. Acesta spune: „Ajungeţi mai buni decât mine. Fiţi asemenea copilului Sfântului Duh44 (6).

Cartea tainică a lui Iacov este al doilea tratat din

Codexul I al Bibliotecii de la Nag Hammadi. Ea se păstrează în limba coptă, dar cel mai probabil a fost compusă în greacă, deşi în text se pretinde că ar fi fost scrisă în ebraică. La începutul documentului, autorul face aluzie la o altă carte tainică, dar nimic nu se cunoaşte despre o asemenea lucrare. *Cartea tainică a lui Iacov* a fost redactată în prima jumătate a secolului al II-lea, deşi părţi ale textului pot fi mai vechi Locul redactării este necunoscut Referirea la Iisus ca „fiind îngropat în nisip” (5) poate sugera că autorul era din Egipt, unde îngroparea se făcea în nisip uscat (dar vezi posibila amendare a textului în nota la acel pasaj).

Lecturi suplimentare: Ron Cameron, *Sayings Traditions* in the *Apocryphon of James*; Judith Hartenstein şi Uwe-Karsten Plisch, „Der Brief des Jakobus**; Dankwart Kirchner şi Einar Thomassen, „The Apocryphon of James**; Donald Rouleau, *L'Épître apocryphe de Jacques*; Francis E. Williams, „The Apocryphon of James”.

Cartea tainică a lui Iacov, Apocriful lui Iacov sau
Scrisoarea lui Iacov1 (*NHCI2*)
[Iacov]2 către [învăţăcelul Cerinţ]: 3
Pace [din] pace fie [cu tine], [dragoste] din dragoste, [har] din har.
[credinţă] din credinţă, viaţă din sfânta viaţă.
Cărţi tainice
Mi-ai cerut să-ţi trimit o carte tainică, descoperită mie şi lui Petru de către stăpân4, şi nu am putut să nu-ţi dau ascultare, nici nu am putut să-ţi vorbesc, aşa că [am scris-o pe limba evreiască5 şi ţi-am trimis-o ţie şi numai ţie. Dar întrucât tu eşti slujitor al mântuirii sfinţilor, fă ce poţi mai bine şi ai grijă să nu împărtăşeşti multora această carte pe care Mântuitorul nu a vrut s-o împărtăşească nici măcar nouă tuturor, celor doisprezece ucenici ai săi. Totuşi binecuvântarea va fi cu cei care vor fi mântuiţi prin credinţa acestui izvod.

Cu zece luni în urmă ţi-am trimis o altă carte tainică6 pe care Mântuitorul mi-a făcut-o descoperită. Priveşte acea

carte ca descoperită mie, Iacov. Cât despre aceasta [2], [nu am înţeles-o încă pe deplin şi a fost totodată] descoperită [pentru tine şi] cei ai tăi, aşa că [încearcă] să-i cuprinzi [tâlcul] cu mintea. Iată cum [poţi fi] mântuit, iar [apoi] va trebui s-o faci [de asemeni cunoscută].7

Iisus le apare lui Petru şi Iacov

Cei doisprezece ucenici stăteau laolaltă, amintindu-şi ceea ce Mântuitorul spusese fiecăruia, în taină sau pe faţă, rânduind aceasta în cărţi.8 Eu scriam ce se găseşte în [cartea mea]. Iată, Mântuitorul s-a ivit, după ce [ne] părăsise, [pe când noi] îl urmăream cu privirea.

La cinci sute cincizeci de zile9 după ce înviase dintre cei morţi, noi i-am spus: Te îndepărtezi şi ne părăseşti?

Iisus a spus: Nu. Dar am să mă întorc la locul din care am venit. Dacă vreţi să veniţi cu mine, veniţi.

Ei toţi au răspuns zicând: Dacă ne porunceşti, vom veni.

El a spus: Adevăr grăiesc vouă, nimeni nu va intra în împărăţia cerurilor pentru că eu am poruncit, ci pentru că voi înşivă sunteţi umpluţi. Lăsaţi-i pe Petru şi Iacov să vină cu mine ca să-i pot umple.

Când i-a chemat pe cei doi, i-a luat la o parte şi le-a poruncit celorlalţi să facă mai departe ce făceau.

Mântuitorul a grăit: Aţi fost aleşi [3] [prin tatăl să-mi primiţi spusele. Ceilalţi ucenici] au scris şi ei [spusele] în cărţile lor, ca şi când [ar fi înţeles, dar fiţi cu grijă. Ei şi-au făcut] lucrul fără să [înţeleagă cu adevărat]. Au ascultat asemenea [nebunilor] şi…10 nu au înţeles.11

Nu vreţi să fiţi umpluţi? Inimile voastre sunt bete.

Nu vreţi să gri treji?

Ar trebui să gri ruşinaţi.

De acum încolo, treji sau adormiţi, amintiţi-vă că l-aţi văzut pe copilul omenirii12 şi aţi vorbit cu el şi l-aţi ascultat

Ruşine celor care l-au văzut pe copilul omenirii.

Binecuvântaţi veţi fi voi, cei care nu aţi văzut omul, nu v-aţi întovărăşit cu el, nu aţi vorbit cu el şi nu aţi

ascultat nimic de la el. A voastră este viaţa.13

Înţelegeţi că v-a vindecat pe când eraţi bolnavi, ca să puteţi domni.

Ruşine celor care au găsit alinare în boala lor, căci ei vor recâdea în boală.

Binecuvântaţi fiţi voi care nu aţi fost bolnavi şi aţi cunoscut alinarea înainte de a cădea în boală. împărăţia lui Dumnezeu este a voastră.

Deci vă grăiesc, fiţi umpluţi şi nu lăsaţi nimic gol înăuntrul vostru, altfel cel care va veni vă va batjocori.

A G umplut şi a G în lipsă

Atunci Petru a răspuns: Iată, de trei ori ne-ai spus [4] „Fiţi [umpluţi”, dar] noi suntem umpluţi.

[Mântuitorul] a răspuns zicând: De [aceea] v [-am grăit „Fiţi umpluţi”] ca să nu fiţi în [lipsă. Cei care sunt în lipsă] nu vor [fi mântuiţi]. A fi umplut este bine, iar a fi în lipsă este rău. Dar întrucât este totodată bine pentru voi să fiţi în lipsă, dar râu să fiţi umpluţi, cine este umplut este şi în lipsă. Cel care este în lipsă nu este umplut aşa cum altul care este în lipsă este umplut, dar cine este umplut este dus unde trebuie. Deci trebuie să fiţi în lipsă când vă puteţi umple şi să fiţi umpluţi când sunteţi în lipsă, ca să vă puteţi [umple] mai mult. Fiţi umpluţi cu duh, dar aveţi lipsă în judecată, căci judecata este a sufletului. Este suflet.14

Credeţi în crucea mea

I-am răspuns zicându-i: Stăpâne, ne putem supune ţie dacă voieşti, pentru că am dat uitării taţii, mamele şi satele noastre şi pe tine te-a urmat Dă-ne puterea de a nu fi ispitiţi de diavolul cel rău.

Stăpânul a răspuns zicând: La ce vă foloseşte dacă faceţi voia tatălui, dar nu vi se dă partea voastră din darul său atunci când sunteţi ispitiţi de Satana? Dar dacă sunteţi asupriţi de Satana şi prigoniţi şi faceţi voia tatălui [5], eu vă [spun] că el vă va iubi, vă va face asemenea mie şi vă va socoti preaiubiţi prin prevederea sa15 şi prin alegerea voastră. Nu încetaţi să iubiţi carnea şi să vă temeţi de

pătimire? Nu ştiţi că nu aţi fost încă ocărâţi, învinuiţi pe nedrept, închişi în temniţă, osândiţi prin fărădelege, răstigniţi <fără> pricină16 sau îngropaţi în nisip17, aşa cum eu însumi am fost de către cel rău? îndrăzniţi să cruţaţi carnea, voi, pentru care duhul este un zid ce vă înconjoară? Dacă ţineţi seama de câtă vreme lumea a fost înaintea voastră şi de câtă vreme va fi după voi, veţi vedea că viaţa voastră e doar o zi şi pătimirea voastră, doar o oră. Binele nu va pătrunde în lume. Dispreţuiţi deci moartea şi îngrijiţi-vă de viaţă. Amintiţi-vă de crucea şi de moartea mea şi veţi trăi.

I-am răspuns zicându-i: Stăpâne, nu ne aminti de cruce şi moarte, căci ele sunt departe [6] de tine.

Stăpânul a răspuns zicând: Adevăr grăiesc vouă, nimeni nu va fi mântuit decât dacă va crede în crucea mea, căci împărăţia lui Dumnezeu este a celor care au crezut în crucea mea. Deci fiţi căutători ai morţii asemenea morţilor ce caută viaţa, pentru că ceea ce caută le va fi vădit. Şi ce este aici să le pricinuiască grija? Cât despre voi, când căutaţi moartea, vă va învăţa ce înseamnă a fi ales. Adevăr vă grăiesc, nimeni dintre cei care se tem de moarte nu va fi mântuit, pentru că împărăţia morţii18 aparţine celor daţi morţii.19 Ajungeţi mai buni decât mine. Fiţi asemenea copilului Sfântului Duh.20

Capul prorocirii

Atunci l-am întrebat: Stăpâne, cum putem proroci celor care ne cer să le prorocim? Mulţi sunt cei care ne întreabă şi aşteaptă să ne audă cuvântul.

Stăpânul a răspuns zicând: Nu ştiţi voi că odată cu Ioan capul prorocirii a fost tăiat? 21

Am spus: Stăpâne, este cu neputinţă a lua capul prorocirii, nu este aşa?

Stăpânul mi-a zis: Când vă veţi da seama ce înseamnă „cap” şi că prorocirea vine de la *cap*, atunci veţi înţelege ce înseamnă „Capul său a fost [7] luat”.

Mai întâi v-am vorbit în pilde, iar voi nu aţi înţeles. Acum vă vorbesc pe faţă, iar voi nu pricepeţi. Totuşi voi aţi

fost pentru mine o pildă printre pilde şi o dezvăluire printre cele descoperite.

Fiţi dornici de a fi mântuiţi fără îndemnare şi fiţi plini de zel în cele ale voastre şi, dacă este cu putinţă, întreceţi-mă chiar şi pe mine, căci astfel tatăl vă va iubi.

Urâţi făţărnicia şi socoteala cea rea. Socoteala naşte făţărnicie, iar făţărnicia este departe de adevăr.

Nu lăsaţi împărăţia cerurilor să se veştejească. Este asemenea unei mlădiţe de curmal ale cărei roade s-au răspândit împrejur. A născut muguri, iar după ce au crescut, rodul său s-a uscat Aşa s-a petrecut şi cu rodul ce a ieşit dintr-o singură rădăcină. După ce a fost cules, rodul a fost dobândit de mulţi. Cu siguranţă ar fi bine dacă aţi putea naşte nou rod acum. Aţi afla aceasta.22

Întrucât am mai fost o dată astfel proslăvit, de ce mă ţineţi când sunt dornic să plec? [8] După muncile mele23, m-aţi făcut să stau cu voi alte optsprezece zile24 din pricina pildelor. Pentru unii a fost îndeajuns să asculte învăţătura şi să înţeleagă „Păstorii”, „Sămânţa”, „Zidirea”, „Lămpile şi fecioarele”, „Plata lucrătorilor” şi, Argintul şi femeia”.25

Fiţi dornici de cuvânt întâia înfăţişare a cuvântului este credinţa, a doua – dragostea, a treia sunt lucrările, şi din acestea vine viaţa.

Cuvântul este asemenea bobului de grâu. Când cineva l-a semănat, a avut credinţă în el, iar când a înmugurit, l-a iubit, căci a văzut multe boabe în loc de numai unul. Iar după ce a lucrat, a fost izbăvit, întrucât l-a pregătit pentru hrană şi încă a păstrat o parte pentru semănat

Tot aşa veţi putea dobândi pentru voi împărăţia cerurilor. Dacă nu o dobândiţi prin cunoaştere, 26 nu o veţi putea afla.

Fiţi treji, fiţi mântuiţi

Deci vă spun vouă, fiţi treji. Nu vă rătăciţi. Şi deseori v-am spus vouă laolaltă şi ţie în parte, Iacov, fiţi mântuiţi. V-am poruncit să mă urmaţi şi v-am învăţat cum să vorbiţi

în faţa domniilor.

Vedeţi că m-am pogorât, am vorbit, m-am străduit şi mi-am câştigat cununa [9] atunci când v-am mântuit M-am pogorât să vieţuiesc cu voi pentru ca şi voi să puteţi vieţui cu mine. Iar când am găsit casele voastre fără acoperiş, am vieţuit în case care mă puteau primi atunci când am pogorât

Aveţi încredere în mine, fraţii mei. Înţelegeţi ce este marea lumină. Tatăl nu are trebuinţă de mine. Un tată nu are trebuinţă de fiu, ci fiul este cel care are trebuinţă de tatăl. Către el mă duc, pentru că tatăl fiului nu are trebuinţă de voi.

Ascultaţi cuvântul, înţelegeţi cunoaşterea, 27 iubiţi viaţa şi nimeni nu vă va prigoni sau vă va asupri în afară de voi înşivă.

Ruşine vouă, binecuvântare vouă

Voi, nenorociţi! Voi, draci amărâţi! Voi cei care predndeţi adevărul! Voi, prefăcători ai cunoaşterii! Voi, păcătoşi împotriva duhului! Tot mai îndrăzniţi să ascultaţi când încă de la început ar fi trebuit să vorbiţi? Tot mai îndrăzniţi să dormiţi când încă de la început ar fi trebuit să fiţi treji pentru ca împărăţia cerurilor să vă poată primi? [10] Adevăr grăiesc vouă, este mai uşor pentru omul sfânt să se cufunde în spurcăciune şi pentru omul luminat să se cufunde în întuneric decât vă este vouă să domniţi, sau să nu domniţi.28

Mi-am amintit de lacrimile voastre, de jeluirea şi de mâhnirea voastră. Ele sunt departe de noi. Voi, cei care sunteţi în afara moştenirii tatălui, plângeţi când trebuie, jeluiţi-vă şi propovăduiţi ce este bine. Fiul se înalţă, după cum este cuvenit

Adevăr grăiesc vouă, dacă aş fi fost trimis la cei care m-ar fi ascultat şi le-aş fi vorbit lor, nu aş fi pogorât nicicând pe pământ29 Acum, ruşinaţi-vă!

Iată, vă voi părăsi şi mă voi îndepărta, şi nu vreau să mai rămân cu voi nicio clipă, aşa cum nici voi nu aţi vrut-o. Urmaţi-mă degrabă. De aceea vă spun vouă, pentru voi am

pogorât Voi sunteţi cei iubiţi. Voi sunteţi cei ce vor aduce viaţă multora. Chemaţi-l pe tatăl în ajutor, rugaţi-vă ades la Dumnezeu, iar el va fi darnic cu voi.

Binecuvântat fie cel care v-a văzut alături atunci când este pomenit printre îngeri şi slăvit printre sfinţi. A voastră este viaţa. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi ca [11] fii ai lui Dumnezeu. Supuneţi-vă voii sale ca să puteţi fi mântuiţi. Primiţi dojană de la mine şi mântuiţi-vă. Eu mijlocesc pentru voi la tatăl, iar el vă va ierta multe.

Puţini află împărăţia cerurilor

Când am auzit aceasta, ne-am bucurat Ne posomorâserăm din pricina a ceea ce noi30 spuseserăm mai devreme. Dar când ne-a văzut bucuroşi, el a spus:

Ruşine vouă, care sunteţi în nevoie de apărător.

Ruşine vouă, care sunteţi în nevoie de har.

Binecuvântaţi vor fi cei care au vorbit făţiş şi şi-au dobândit harul.

Măsuraţi-vă cu străinii. Cum sunt ei văzuţi în cetatea voastră? De ce sunteţi nerăbdători să vă izgoniţi de bunăvoie şi să vă îndepărtaţi de cetatea voastră? De ce vă părăsiţi sălaşul de bunăvoie şi îl lăsaţi celor care vor să vieţuiască într-însul? Voi, surghiuniţi şi fugari, ruşine vouă, căci veţi fi prinşi.

Sau poate credeţi că tatăl este iubitor de oameni sau că e câştigat de rugăciunile voastre, sau că e binevoitor cu unul din pricina altuia, sau că este îngăduitor cu oricine caută.

El31 cunoaşte ce este dorinţa şi care sunt trebuinţele cărnii. Nu sufletul doreşte? Trupul nu păcătuieşte fără suflet, aşa cum [12] sufletul nu este mântuit fără duh. Dar dacă sufletul este mântuit de rău, iar duhul este totodată mântuit, trupul ajunge fără păcat Duhul mişcă sufletul, dar trupul îl ucide. Sufletul se ucide pe sine.32

Adevăr grăiesc vouă, el nu va ierta negreşit păcatul sufletului sau vina cărnii, căci niciunul dintre cei care şi-au istovit carnea nu va fi mântuit Credeţi că mulţi au aflat împărăţia cerurilor?

Binecuvântat fie cel care s-a văzut pe sine ca un al patrulea în ceruri.33

Cunoaşteţi-vă pe voi înşivă

Când am auzit cuvintele sale, ne-am întristat Dar când a văzut că ne-am întristat, el a zis: V-am grăit acestea ca să vă puteţi cunoaşte pe voi înşivă.34

Împărăţia cerurilor este asemenea spicului de grâu care a înmugurit în ogor, iar când s-a copt şi a răspândit sămânţa a umplut iarăşi ogorul cu spice de grâu pentru un alt an. Aşa şi cu voi. Fiţi dornici să culegeţi pentru voi un spic din grâul vieţii, ca să puteţi fi umpluţi cu împărăţia.

Câtă vreme sunt cu voi, luaţi seama la mine şi aveţi încredere în mine, dar când voi fi departe, amintiţi-vă de mine. Şi amintiţi-vă de mine pentru că am fost cu voi, iar voi nu m-aţi cunoscut

Binecuvântaţi vor fi cei care m-au cunoscut

Ruşine celor care au auzit şi nu au crezut.

Binecuvântaţi vor fi cei care [13] nu au văzut, dar totuşi au [crezut].35

Încă o dată vă fac chemare. Vă sunt dezvăluit cum zidesc o casă ce vă va fi de folos atunci când veţi găsi adăpost în ea şi va sprijini36 casa vecinilor atunci când va fi pe cale să se năruie.

Adevăr grăiesc vouă, ruşine celor pentru care am fost trimis aici jos.

Binecuvântări vor fi cei ce se suie la tatăl.

Din nou vă dau de ştire, vouă, celor care sunteţi. Fiţi asemenea celor care nu sunt, ca să puteţi sălăşlui cu cei care nu sunt.37 Nu lăsaţi împărăţia cerurilor să ajungă un pustiu înăuntrul vostru.

Nu fiţi mândri din pricina luminii care luminează. Ci purtaţi-vă cu voi înşivă aşa cum m-am purtat eu cu voi. M-am pus sub blestem pentru voi, ca voi să puteţi fi mântuiţi.

Ultimul cuvânt

Petru a răspuns acestor cuvinte zicând: Câteodată ne îndemni către împărăţia cerurilor, dar alteori ne întorci din drum, stăpâne. Câteodată ne îmbărbătezi, ne atragi către

credinţă şi ne făgăduieşti viaţa, dar alteori ne duci departe de împărăţia cerurilor.

Stăpânul a răspuns zicându-ne: V-am dăruit credinţă de multe ori – şi m-am descoperit ţie, [14] Iacov – iar voi nu m-aţi cunoscut Acum vă văd ades veselindu-vă şi, deşi sunteţi bucuroşi de făgăduinţa vieţii, sunteţi întristaţi şi posomorâţi când sunteţi învăţaţi despre împărăţie.

Cu toate acestea voi, prin credinţă şi cunoaştere, aţi primit viaţă. Deci nu luaţi seama la lepădare când auziţi de ea, dar când auziţi de făgăduinţă, fiţi bucuroşi cu atât mai mult.

Adevăr grăiesc vouă, cine va primi viaţă şi va crede în împărăţie nu o va părăsi niciodată, nici chiar dacă tatăl va voi să-l izgonească.

Iată tot ce am să vă spun pentru această vreme. Acum mă voi înălţa către locul din care am venit. Când am fost dornic să plec m-aţi alungat, iar în loc să mă însoţiţi, m-aţi izgonit.

Luaţi aminte la slava care mă aşteaptă, iar când vă veţi deschide inimile ascultaţi imnurile care mă aşteaptă sus în ceruri. Astăzi trebuie să-mi iau locul la dreapta tatălui.

V-am rostit ultimul meu cuvânt Mă voi depărta de la voi, căci uncar al duhului38 mă ridică în înalt, iar de acum mă voi dezbrăca pentru a mă înveşmânta.39

Deci fiţi cu băgare de seamă: Binecuvântaţi fie cei care au vestit fiul înainte de a se pogon, astfel încât atunci când am venit să mă pot înălţa.

Binecuvântaţi de trei ori [15] fie cei care au fost vestiţi de fiu înainte de a veni întru fiinţă, astfel încât să puteţi avea parte cu ei.

Înălţarea apocaliptică

Cum a spus aceasta s-a îndepărtat Petru şi cu mine am îngenuncheat dând mulţumiri şi ne-am înălţat inimile până în ceruri. Am auzit cu urechile noastre şi am văzut cu ochii noştri zarvă de război, tunet de trâmbiţă şi mare frământare.40

Când am trecut de acel loc, ne-am înălţat minţile şi mai sus. Am văzut cu ochii noştri şi am auzit cu urechile noastre imnuri, laude îngereşti şi îngeri veselindu-se. Măreţii cereşti cântau imnuri şi ne-am veselit şi noi.

Iarăşi, după aceasta am dorit să ne înălţăm duhurile până la măreţie. Când ne-am suit nu ni s-a îngăduit să vedem sau să auzim nimic. Pentru că ceilalţi ucenici ne-au strigat şi ne-au întrebat: Ce aţi auzit de la învăţător? Ce v-a grăit? încotro s-a dus?

Noi le-am răspuns: S-a înălţat. Ne-a dat mâna sa dreaptă şi ne-a promis nouă tuturor viaţă. Ne-a arătat copii venind după noi şi [ne-a] poruncit [16] să-i iubim, întrucât vom fi [mântuiţi] în numele lor.

Când au auzit aceasta, ei au crezut descoperirea, dar erau mâniaţi pe cei care se vor naşte. Nevrând să le dau pricină de supărare, l-am trimis pe fiecare către un alt loc. Eu m-am suit la Ierusalim, rugându-mă să pot avea parte cu cei iubiţi care sunt pe cale să se ivească.41

Sfat de încheiere

Mă rog ca începutul să vină de la voi. Aşa voi putea fi mântuit Ei vor fi luminaţi prin mine, prin credinţa mea şi prin a altuia care este mai mare decât a mea. Aş vrea ca a mea să fie cea mai mică.

Faceţi ce puteţi mai bine pentru a fi asemenea lor şi rugaţi-vă să aveţi parte cu ei. Dincolo de ceea ce v-am spus, Mântuitorul nu ne-a mai dezvăluit nimic în ceea ce-i priveşte. Vestim parte cu cei pentru care ştirea a fost vestită, cei pe care Domnul i-a făcut copiii săi.

PARTEA A OPTA

Cartea lui Toma

Cartea lui Toma Atletul este un dialog între Iisus şi Iuda Toma asupra unor aspecte privind viaţa etică. Mai exact, textul are forma unui dialog la început (138 – 142) şi a unui monolog al lui Iisus la sfârşit (142 – 143). Titlul, care apare la final, are de asemeni două părţi: „Cartea lui Toma – Scrierea Atletului către cei desăvârşiţi”, ceea ce i-a făcut pe unii savanţi să se refere la text numindu-l „Cartea

lui Toma Atletul”. Aceste trăsături l-au determinat pe John D. Turner să conchidă că documentul se întemeiază pe două izvoare: un dialog între Iisus şi Iuda Toma şi o colecţie de spuse ale lui Iisus. Conform lui Turner, colecţia de spuse poate lămuri descrierea din prolog: „Spusele tainice pe care Mântuitorul le-a rostit lui Iuda Toma şi pe care eu, Mathaias, la rândul meu, le-am aşternut în scris”. La rândul său, prologul cărţii este asemănător prologului *Evangheliei lui Toma*.

Hans-Martin Schenke propune o teorie diferită privind originea *Cărţii lui Toma*. El avansează ideea că documentul ar fi întemeiat pe un text elenistic iudaic, adaptat în carte concepţiei creştine sub forma unui dialog între Iisus şi Iuda Toma. Conform lui Schenke, izvorul elenistic iudaic ar fi indicat de cea de-a doua parte a ridului, „Scrierea Atletului către cei desăvârşiţi”. În viziunea sa, Atletul ar fi patriarhul Iacov, care ar fi fost menţionat în izvorul iudaic ca trimiţând o scrisoare de înţelepciune şi virtute către cei denumiţi „desăvârşiţi”.

Mesajul căiţii se întemeiază pe cuvintele Mântuitorului cum că necunoaşterea trebuie stârpită, iar cunoaşterea – îmbrăţişată. Iisus îi spune lui Iuda Toma:

Întrucât se spune că eşti geamănul şi prietenul meu adevărat, cercetează-te pe tine însuţi şi înţelege cine eşti, cum de eşti şi cum vei fi. Deoarece vei fi numit fratele meu, nu se cuvine să nu te cunoşti pe tine însuţi. Şi ştiu că ai înţeles, pentru că ai înţeles dinainte că eu sunt cunoaşterea adevărului. Deci câtă vreme umbli alături de mine, deşi eşti necunoscător, ai atins de pe acum cunoaştere şi vei fi numit unul care se cunoaşte pe sine. Pentru că aceia care nu s-au cunoscut pe ei înşişi nu au cunoscut nimic, dar cei care s-au cunoscut pe ei înşişi au dobândit cunoaştere despre adâncul universului. (138)

Pornind de la această declaraţie privind cunoaşterea, Iisus rosteşte vorbe pline de tărie despre cum focul patimii şi focul judecăţii pot fi evitate. Cuvintele sunt modelate după preocupările înţelepciunii iudaice şi filosofiei

greceşti, mai ales cea platoniciană. Iisus spune că oricine caută adevăr de la adevărata înţelepciune (*sophia*) îşi va făuri aripi să zboare, fugind de patima ce aprinde duhurile omeneşti (140); şi adaugă, în termeni ce amintesc de dialogul *Phaidros* al lui Platon, că focul care-i conduce pe oameni în patima lor îi întemniţează şi îi constrânge asemenea unui ţăruş în inimă sau unei zăbale. Iisus dă o imagine vie a focului iadului comparabilă cu cea din *descoperirea* (etiopiană) (sau *Apocaâipsa*) *lui Petru*, aparţinând literaturii creştine timpurii, şi cu cea din *Infernul* lui Dante, adăugând cuvinte de încheiere despre ruşine şi binecuvântare.

Cartea lui Toma face parte din tradiţia tomasiană, iar „spusele tainice" ale lui Iisus din carte se aseamănă cu cele din *Evanghelia lui Toma*. La fel ca în acea evanghelie timpurie, Iisus se găseşte în compania lui Iuda Toma Geamănul şi discută despre cunoaşterea de sine, ce este ascuns şi ce este văzut, poftele cărnii şi despre înţelepciune şi nebunie. Când Iisus spune în *Cartea lui Toma* (140, 141 şi 145) că înţeleptul trebuie să caute (sau să se roage), să găsească, să domnească şi să se odihnească, el vorbeşte în termeni ce sunt familiari din *Evanghelia lui Toma* 2. În acelaşi timp, perspectiva *Cărţii lui Toma* este mai radical ascetică decât cea a *Evangheliei lui Toma*, folosind un limbaj aspru în condamnarea pe care o aduce focului patimii.

Cartea lui Toma se păstrează în traducere coptă ca al şaptelea tratat din Codexul II al Bibliotecii de la Nag Hammadi. A fost cel mai probabil compusă în greacă, poate în Siria, unde Toma era venerat, deşi Hans-Martin Schenke identifică în text şi trăsături alexandrine. Data redactării ar putea fi începutul secolului al III-lea sau chiar secolul al II-lea – adică după *Evanghelia lui Toma* şi înainte de *Faptele lui Toma*.

Lecturi suplimentare: Raymond Kuntzmann, *Le Livre de Thomas*; Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas"; Hans-Martin Schenke, *Das Thomas-Buch*; Hans-

Martin Schenke şi Einar Thomassen, „The Book of Thomas”; John D. Turner, *The Book of Thomas the Contender*, John D. Turner şi Bentley Layton, „The Book of Thomas the Contender Writing to the Perfect”.

Cartea lui Toma sau

Scrierea Atletului către cei desăvârşiţi1 (*NHCUJ*)

Spusele tainice pe care Mântuitorul le-a rostit lui Iuda Toma şi pe care eu, Mathaias, la rândul meu, le-am aşternut în scris.2 Umblam, ascultând cum îşi vorbeau unul altuia.

Iisus îi vorbeşte fratelui Toma

Mântuitorul a spus: Frate Toma, câtă vreme eşti încă în lume, ascultă-mă şi-ţi voi descoperi ce-ai cugetat în inima ta.

Întrucât se spune că eşti geamănul şi prietenul meu adevărat, cercetează-te pe tine însuţi şi înţelege cine eşti, cum de eşti şi cum vei fi. Deoarece vei fi numit fratele meu, nu se cuvine să nu te cunoşti pe tine însuţi. Şi ştiu că ai înţeles, pentru că ai înţeles dinainte că eu sunt cunoaşterea adevărului. Deci câtă vreme umbli alături de mine, deşi eşti necunoscător, ai atins de pe acum cunoaştere şi vei fi numit unul care se cunoaşte pe sine.3 Pentru că aceia care nu s-au cunoscut pe ei înşişi nu au cunoscut nimic, dar cei care s-au cunoscut pe ei înşişi au dobândit cunoaştere despre adâncul universului. Deci, frate Toma, ai văzut ce este ascuns oamenilor, ce îi face să se împiedice în necunoaşterea lor.

Ascunsul şi văzutul

Toma a spus stăpânului4: De aceea te rog să-mi răspunzi la ce am întrebat înainte de înălţarea ta. Când aud de la tine despre ce este ascuns, pot să vorbesc despre aceasta. Şi îmi este limpede că adevărul este greu de atins în faţa oamenilor.

Mântuitorul a răspuns zicând: Dacă ce vă este văzut nu vă este limpede, cum veţi înţelege ce este nevăzut? Dacă faptele adevărului văzute în lume vă simt anevoios de îndeplinit, cum le veţi putea îndeplini pe cele ale înaltei

măreţii şi plinătăţi, care sunt nevăzute? 5 Cum veţi fi numiţi lucrători? Voi sunteţi începători şi nu aţi atins măreţia desăvârşirii.

Toma a răspuns zicând Mântuitorului: Grăieşte-ne despre aceste lucruri de care spui că sunt nevăzute şi ascunse nouă.

Mântuitorul a zis: [Toate] trupurile [au venit întru fiinţă în acelaşi chip fără de judecată] în care dobitoacele sunt zămislite şi astfel sunt văzute, ca [făpturi poftind după făpturi]. Însă cele care sunt în înalt [nu sunt precum] cele care sunt văzute, 6 ci [ele] trăiesc7 [139] prin rădăcina lor, iar semănătura lor le hrăneşte. Dar trupurile văzute se hrănesc din făpturi ce le sunt asemenea şi astfel sunt schimbătoare. Ce este schimbător va pieri şi va fi pierdut şi deci nu are nădejde la viaţă, pentru că acest trup este un trup de dobitoacă. Aşa cum trupul dobitoacei piere, aceste întruchipări plămădite vor pieri şi ele. Nu sunt ele din împreunare precum ale dobitoacelor? Dacă şi trupul este din împreunare, cum va da el naştere la ceva neasemeni cu el? Deci voi sunteţi copii până ce veţi ajunge desăvârşiţi.

Toma a răspuns: De aceea îţi zic, stăpâne, cei care vorbesc despre ce este nevăzut şi anevoios de tâlcuit sunt precum aceia care-şi slobozesc săgeţile spre ţintă în timpul nopţii. Negreşit ei îşi slobozesc săgeţile ca oricare alţii, întrucât ei trag la ţintă, dar ea nu este văzută, însă atunci când lumina vine şi risipeşte întunericul, ce a îndeplinit fiecare va fi limpede. Iar tu, lumina noastră, adu luminare, stăpâne.

Iisus a zis: Prin lumină este lumina.

Toma a grăit zicând: Stăpâne, de ce această lumină văzută, care străluceşte pentru oameni, răsare şi apune? 8

Mântuitorul a zis: Binecuvântate Toma, negreşit că această lumină văzută a strălucit pentru voi nu ca să vă ţină aici, ci ca să puteţi pleca. Iar când toţi cei aleşi îşi vor lepăda firea de dobitoacă, lumina se va retrage în fiinţa sa, iar fiinţa sa o va întâmpina în sine, căci lumina este un bun ajutor.

Înţelepciune şi nebunie

Mântuitorul a urmat zicând: O, necăutată dragoste de lumină! O, amărăciune a focului, tu arzi în trupurile oamenilor şi în măduva oaselor lor, arzând în ei noapte şi zi, mistuindu-le mădularele, îmbătându-le minţile şi smintindu-le sufletele. [Tu stăpâneşti] bărbaţi şi femei, zi şi noapte; tu îi mişti [şi] îi [stârneşti] în taină sau pe faţă. Când bărbaţii sunt [stârniţi, ei sunt ispitiţi de] femei, iar femeile de bărbaţi.9 De aceea se spune [140] că oricine caută adevăr de la adevărata înţelepciune10 îşi va făuri aripi să zboare, fugind de patima ce arde duhurile omeneşti. Şi îşi va făuri aripi să fugă de orice duh văzut

Toma a răspuns zicând: Stăpâne, tocmai asta e ce vreau să te întreb, căci înţeleg că ne eşti binevoitor prin ceea ce zici.

Din nou Mântuitorul a răspuns zicând: De aceea trebuie să vorbim, pentru că aceasta este învăţătura pentru cei desăvârşiţi. Dacă vreţi să ajungeţi desăvârşiţi, păstraţi aceste spuse. Dacă nu, numele vostru este necunoscător, întrucât un om ager la minte nu se poate întovărăşi cu un nebun. Cel ager la minte este desăvârşit în toată înţelepciunea, dar pentru nebun binele şi râul simt una şi aceeaşi, înţeleptul va fi hrănit de adevăr şi va fi asemenea unui pom crescând pe malul apei.11 Unii au aripi, dar se grăbesc către cele văzute şi sunt departe de adevăr. Focul ce-i călăuzeşte le dă nălucirea adevărului. Va străluci asupra lor cu o frumuseţe pieritoare, îi va întemniţa în desfătare întunecată şi-i va înlănţui în plăcere înmiresmată. Îi va face orbi cu poftă nesătulă, le va aprinde sufletele şi va fi ca un ţăruş înfipt în inima lor, ce nu va putea fi îndepărtat nicicând. Ca o zăbală, îi duce după cum voieşte.12

I-a prins în lanţurile sale şi le-a legat mădularele cu amărăciunea robiei dorinţei pentru cele văzute, care sunt pieritoare, schimbătoare şi nestatornice cu nestăpânire. Ei au fost întotdeauna traşi către jos. Când sunt ucişi, sunt târâţi la toate fiarele stricăciunii.

Toma a răspuns zicând: Este limpede şi se spune că [mulţi sunt]... cei care nu cunosc... sufletul.

[Mântuitorul] a răspuns zicând: Binecuvântat fie înţeleptul care a [căutat adevărul, iar] atunci când l-a aflat, s-a sprijinit [141] în veci de acesta şi nu s-a temut de cei care vor să-i aducă necaz.13

Ai noştri şi ceilalţi

Toma a răspuns zicând: Stăpâne, este bine pentru noi să rămânem printre ai noştri?

Mântuitorul a zis: Da, dacă este cu folos şi este bine pentru voi, întrucât cele văzute printre oameni vor trece. Pentru că vasul trupului lor va trece, iar când se va destrăma, va ajunge să fie printre cele văzute, printre cele care pot fi privite de ochi. Focul văzut le dă durere din pricina dragostei de credinţă pe care au avut-o cândva. Vor fi iarăşi adunaţi în tărâmul văzut14 Mai mult, printre cele nevăzute, cele care pot vedea vor pieri, fără cea dintâi dragoste, în grija lor pentru această viaţă şi arsura focului. Mai e scurtă vreme până când ce este văzut va trece. Apoi arătări fără chip vor veni şi vor sălăşlui în veci în morminte pe leşuri, întru durere şi nimicirea sufletului.15

Toma a răspuns zicând: Ce putem grăi în faţa acestora? 16 Ce să le spunem orbiloi? Ce învăţătură să dăm acestor nenorociţi supuşi morţii care zic „Am venit să [facem] bine şi să nu blestemăm44 şi vor [zice] mai departe „Dacă nu am fi fost născuţi în trup, nu am fi cunoscut nelegiuire44.

Mântuitorul a spus: Adevăr grăind, nu-i priviţi pe aceştia ca pe fiinţe omeneşti, ci [ca pe] fiare sălbatice. Aşa cum fiarele se sfâşie unele pe altele, tot aşa astfel de oameni se sfâşie unii pe alţii. Ei sunt lipsiţi de împărăţie17, căci ei iubesc desfătarea focului, sunt robi ai morţii şi se grăbesc către fapte de stricăciune. Ei împlinesc pofta părinţilor lor. Vor fi azvârliţi în hău şi chinuiţi de silnicia amărăciunii firii lor rele. Vor fi biciuiţi pentru a fi duşi jos, către un loc pe care nu îl cunosc, şi îşi vor lăsa în urmă mădularele nu cu tărie, ci cu deznădejde. Şi se veselesc în

[foc, iubesc] nebunia şi sminteala, căci sunt [nebuni]. Ei urmează smintelii fără să îşi dea seama de nebunia lor, ci crezând că sunt înţelepţi. Ei… dragostea de trupurile lor… 18 [142] inimile lor întorcându-se către ei înşişi şi gândurile fiindu-le la treburile lor. Dar focul îi va mistui.

Toma a răspuns zicând: Cum se poate cineva lepăda de ei? Sunt foarte îngrijorat din pricina lor, căci mulţi li se împotrivesc.

Mântuitorul a răspuns zicând: Ce-ţi este limpede?

Iuda, numit Toma, a zis: Stăpâne, se cuvine ca tu să vorbeşti, iar eu să ascult

Mântuitorul a răspuns: Ascultă la ce-ţi grăiesc şi crede adevărul. Ce însămânţează şi ce este însămânţat va dispărea în focul lor, în foc şi apă, şi va fi ascuns în mormintele întunericului. Iar după multă vreme, rodul pomilor celor răi se va ivi, va fi pedepsit şi sfâşiat de gurile fiarelor şi oamenilor prin mijlocirea ploilor, vânturilor, văzduhului şi a luminii strălucind din înalt 19

Toma a răspuns: Ne-ai făcut încrezători negreşit stăpâne. Înţelegem în inimile noastre că este limpede aşa, iar cuvântul tău nu este fără însemnătate. Dar spusele pe care ni le grăieşti sunt de râsul şi batjocura lumii, căci nu sunt înţelese. Cum putem merge să le propovăduim când [nu] suntem preţuiţi în lume?

Iisus propovăduieşte despre judecată

Mântuitorul a răspuns zicând: Adevăr grăiesc vouă, cine ascultă cuvântul [vostru] şi îşi întoarce spatele sau îl batjocoreşte sau îşi râde de aceste lucruri, adevăr vă grăiesc, acela va fi dat pe mâna domniei care este în înalt, care domneşte ca împărat peste toate puterile, iar domnia îşi va întoarce faţa de la el, îl va arunca în hău din înalt şi va fi întemniţat în loc înghesuit şi întunecat. Nu se va putea răsuci sau mişca din pricina marii adâncimi a Tartarului20 şi a [amărăciunii împovărătoare] a Hadesului. Cui se bizuie pe ce îi [este adus]… nu [îi] va fi iertată nebunia, ci va [fi judecat Cine v-a] prigonit va fi dat pe mâna Îngerului Tartarouchos21 [ce are] un paloş de foc

care îi urmăreşte22 [143] şi bice arzânde scuipând scântei în faţa celui urmărit. Dacă fuge către apus, află foc. Dacă se întoarce spre miazăzi, îl află şi acolo. Dacă se întoarce spre miazănoapte, ameninţarea focului ce izbucneşte dă iarăşi peste el. Nici nu poate afla cale către răsărit, să fugă într-acolo şi să fie mântuit, căci nu a aflat-o cât era în trup ca să o poată afla în ziua judecăţii.

Ruşine vouă

Apoi Mântuitorul a urmat zicând: Ruşine vouă, popor fără Dumnezeu, care nu are nădejde şi se simte la adăpost în cele care nu durează.

Ruşine vouă, celor care aveţi nădejde în trup şi în temniţa care va pieri.23 Câtă vreme veţi dormi şi veţi cugeta că ce e nepieritor va pieri totodată? Nădejdea voastră se sprijină pe lume, iar dumnezeul vostru este viaţa de aici. Vă nimiciţi sufletele.

Ruşine vouă, pentru focul care arde înăuntrul vostru. Este de nesăturat.

Ruşine vouă din pricina roţii care vă zăpăceşte minţile.

Ruşine vouă din pricina mocnirii dinlăuntrul vostru. Vă va măcina vădit carnea, vă va sfâşia sufletele în taină şi vă va pregăti unii pentru alţii.

Ruşine vouă, celor prinşi, pentru că staţi legaţi în peşteri. Râdeţi, vă veseliţi în ras nebunesc, nu vă vedeţi nimicirea. Nici nu vedeţi în ce hal sunteţi şi nu aţi înţeles că sălăşluiţi în întuneric şi moarte. Ci sunteţi îmbătaţi cu foc şi [plini] de amărăciune. Inimile voastre sunt smintite din pricina mocnirii dinlăuntrul vostru, iar otrava şi loviturile duşmanilor voştri vă bucură. Întunericul s-a ridicat în voi asemenea luminii, căci v-aţi predat slobozenia robiei. V-aţi întunecat inimile şi v-aţi predat minţile nebuniei. V-aţi umplut minţile cu fumul focului dinlăuntrul vostru şi lumina voastră a fost ascunsă în norul [întunecat]. [Iubi] ţi veşmântul24 pe care îl purtaţi, [deşi e murdar] şi sunteţi cuprinşi [de] nădejde zadarnică. [Aţi] crezut în ce [nu] cunoaşteţi cu toţii vieţuiţi în [robie], dar vă lăudaţi cu

[slobozenia voastră].25 [144] V-aţi botezat sufletele în apa întunericului. Aţi ascultat de dorinţele voastre.

Ruşine vouă, celor care sălăşluiţi în greşeală, nevăzând că lumina soarelui, care judecă lumea şi o priveşte cu dispreţ, va încercui totul pentru a face robi din duşmani. Nici nu vă daţi seama de cum luna priveşte în jos noapte şi zi, văzând trupurile jertfelor voastre.

Ruşine vouă, celor care iubiţi împreunarea şi în tovărăşia întinată cu femeia.

Şi ruşine vouă din pricina puterilor trupurilor voastre, căci rău se vor purta cu voi.

Ruşine vouă din pricina lucrărilor diavolilor celor răi.

Ruşine vouă, celor care vă momiţi mădularele cu foc. Cine va stropi cu rouă odihnitoare ca să stingă multele focuri dinlăuntrul vostru şi arsura voastră? Cine va face soarele să răsară asupra voastră ca să risipească întunericul dinlăuntrul vostru şi să ascundă întunericul şi apa murdară?

Soarele şi luna vă vor dărui o mireasmă plăcută, tot aşa văzduhul, duhul, pământul şi apa.26 Dacă soarele nu străluceşte asupra acelor trupuri, ele vor putrezi şi vor pieri asemenea buruienilor şi ierbii. Dacă soarele străluceşte asupra lor, vor creşte vânjoase şi vor înăbuşi viţa-de-vie. Dar dacă viţa-de-vie ajunge puternică şi îşi aruncă umbra asupra buruienilor şi celorlalţi ierburi ce-i cresc alături, [răspândindu-se] şi întinzându-se, doar ea va moşteni ţarina unde creşte şi va copleşi orice-i cade sub umbră. Deci când va creşte, va copleşi întreaga ţarină şi va da rod stăpânului, făcând mare bucurie acestuia. Ar fi trecut prin multe necazuri din pricina buruienilor, înainte de a le smulge, dar viţa-de-vie le-a stârpit şi înăbuşit de la sine, iar ele au pierit şi s-au făcut una cu pământul.

Apoi Iisus a urmat zicându-le: Ruşine vouă, pentru că nu aţi primit învăţătura, iar cei care [doresc s-o primească] vor pătimi când vor propovădui. [Voi îi veţi prigoni], dar veţi cădea în [cursele voastre.] îi veţi arunca [la lei]27 şi îi veţi da morţii, în fiecare zi, 28 [145] iar ei vor învia din

morţi.29

Fiţi binecuvântaţi

Fiţi binecuvântaţi voi, cei care înţelegeţi dinainte ispitele şi fugiţi de cele străine.

Fiţi binecuvântaţi voi, cei care sunteţi batjocoriţi şi dispreţuiţi din pricina dragostei pe care stăpânul o are pentru voi.

Fiţi binecuvântaţi voi, cei care plângeţi şi sunteţi asupriţi de aceia fără nădejde, căci veţi fi sloboziţi din toate lanţurile.

Vegheaţi şi rugaţi-vă să nu rămâneţi în trup, ci să lepădaţi lanţurile amărăciunii acestei vieţi. Iar când vă veţi ruga, vă veţi găsi odihnă, căci aţi lăsat în urmă durerea şi dojana. Când veţi părăsi durerea şi patimile trupului, veţi primi odihna de la cel bun. Veţi domni alături de împărat, voi uniţi cu el, iar el cu voi, acum şi pururea şi în veci. Amin.30

Cartea lui Toma Scrierea Atletului către cei desăvârşiţi însemnarea diacului

Amintiţi-vă şi de mine, fraţii mei, 31 în rugăciunile voastre. Pacea fie cu cei sGnţP2 şi cu cei ai duhului.33

PARTEA A NOUA

Dialogul Mântuitorului

Aşa cum arată titlul, *Dialogul Mântuitorului* reprezintă un dialog între Iisus şi ucenicii săi. În cazul acestui text, ucenicii menţionaţi ca parteneri de dialog ai lui Iisus sunt Iuda, Matei şi Maria – după toate probabilităţile, Iuda Toma Geamănul, fie Matei ucenicul, fie apostolul înlocuitor sau scribul şi Maria din Magdala. Subiectele discutate sunt numeroase, dar accentul este pus pe viaţa *gnosis*-ului, iar planul discuţiei pare a fi determinat de o remarcă a stăpânului, Iisus, din *Dialogul Mântuitorului* 129: „Lăsaţi-l pe cel ce [cunoaşte] să caute, să găsească şi să se veselească”. Această remarcă ce îşi găseşte ecoul pe întreg cuprinsul *Dialogului Mântuitorului* exprimă aceeaşi înţelegere a căutării şi găsirii, ca şi cuvintele lui Iisus din *Evanghelia lui Toma* 2, iar textul s-ar

fi putut folosi în egală măsură de aceste spuse, ca şi de altele din *Evanghelia lui Toma*.

Conform lui Helmut Koester şi Elaine Pagels, pot fi detectate până la cinci izvoare ale versiunii actuale a *Dialogului Mântuitorului*, ele fiind cele care au determinat trăsăturile textului. Koester şi Pagels au identificat următoarele surse: 1) un dialog între „stăpânul Iisus şi ucenicii săi, cu spuse ale lui Iisus amintind în special de *Evanghelia lui Toma* (124 ff); 2) un fragment al unui mit al creaţiei (127 – 131); 3) o listă a înţelepciunii cosmologice (133 şi 134); 4) un fragment al unei viziuni apocaliptice (134 – 137); 5) o introducere despre „Mântuitorul" Iisus adăugată de autorul final (120 – 124).

Dialogul Mântuitorului se deschide prin cuvintele lui Iisus adresate ucenicilor „Fraţi şi surori, acum a sosit vremea să ne lăsăm lucrarea în urmă şi să ne aşezăm în odihnă, pentru că cine se va aşeza în odihnă se va odihni veşnic". După ce Iisus rosteşte o rugăciune de laudă, El îşi învaţă ucenicii (atât cât ne putem da seama) despre sfârşitul tuturor lucrurilor, oferind perspectiva eshatologică conform căreia sfârşitul este „de pe acum, dar încă nu este" de faţă. Dialogul începe, iar în cursul discuţiei Iisus şi ucenicii vorbesc despre viaţa lăuntrică, duh, trup, lumină, întuneric, facere, cuvânt, foc, apă, lume, domniile lumii, plinătate, lipsă, viaţă, moarte – teme bine cunoscute din scrierile gnostice. De asemenea, în cadrul textului se regăsesc aluzii bapdsmale. Maria însăşi rosteşte trei spuse atribuite de obicei lui Iisus:

Răutatea fiecărei zile <este de ajunsx
Lucrătorii sunt vrednici de hrana lor.
Ucenicii se asemuiesc cu învăţătorii lor.

Maria este lăudată pentru pătrunderea ei, textul făcând observaţia că a rostit aceste vorbe ca o femeie care a înţeles totul (139). Scopul cercetării cunoaşterii din *Dialogul Mântuitorului* este mântuirea, iar Iisus explică natura căutării şi găsirii. El spune: „[Adevăr] grăiesc vouă, iată, ce căutaţi şi cercetaţi [este] înăuntrul vostru şi [are]

puterea şi taina duhţului], pentru că [este] din [duh]” (128).

Dialogul Mântuitorului reprezintă al cincilea tratat din Codex III al Bibliotecii de la Nag Hammadi. Un fragment din text, inv. Yale 1784, a ajuns la Biblioteca Beinecke a Universităţii Yale, unde a fost identificat de Stephen Emmel. Scrierea este păstrată în traducere coptă, dar a fost cel mai probabil compusă în limba greacă. Starea de conservare a documentului copt nu este bună, multele lacune îngreunând deplina înţelegere a textului. Koester şi Pagels susţin că *Dialogul Mântuitorului* ar fi putut fi redactat la începutul secolului al EI-lea după Hristos, deşi izvoarele încorporate în acesta ar fi putut fi scrise în ultimele decade ale primului secol după Hristos. Uneori specialiştii atribuie numere secţiunilor pentru a înlesni referinţele la text, dar această convenţie nu este urmată aici.

Lecturi recomandate: Beate Blatz şi Ein ar Thomassen, „The Dialogue of the Saviour**; ed. Stephen Emmel, *Nag Hammadi Codex KJ*; Julian V. Hills, „The Dialogue of the Saviour**; Helmut Koester şi Elaine H. Pagels, „Introducere” în *Nag Hammadi Codex* ZZL5, ed. Stephen Emmel; Pierre *L*6 – toumeau, *Le Dialogue du Sauveur*, Silke Peterson şi Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers”.

Dialogul Mântuitorului1 (*NHCmi*; *inv. Yale 1784*)

Mântuitorul dă învăţătură despre odihnă

Fraţi şi surori, 2 acum a sosit vremea să ne lăsăm lucrarea3 în urmă şi să ne aşezăm în odihnă, 4 pentru că cine se va aşeza în odihnă se va odihni veşnic. Vă spun vouă, mereu ridicaţi-vă deasupra… vreme… Vă [spun] vouă… [nu] vă fie teamă de [acei]… vouă. [Vă spun vouă], mânia este înfricoşătoare, [şi oricine] stârneşte mânia este [înfricoşător]. Dar întrucât voi [aţi putut îndura], ar putea *veni* de la [voi]…

Norodul a primit aceste cuvinte despre mânie5 cu teamă şi cutremur. Mânia a aşezat domnii asupra lor,

pentru că nimeni nu-i scapă mâniei. Dar atunci când am venit, am deschis drum şi am învăţat norodul despre calea de trecere pentru cei aleşi şi singuri6 [121] care l-au cunoscut pe Tatăl şi au crezut în adevăr. Iar voi aţi înălţat laudă.

Înălţând laudă tatălui

Acum, atunci când înălţaţi laudă, să o faceţi astfel:

Auzi-ne, tată, aşa cum l-ai auzit pe singurul tău fiu şi l-ai primit la tine însuţi.7

[Tu] i-[ai dat] odihnă de la multe [munci].

Puterea ta este [neînvinsă].

[pentru că] armele tale sunt [neînvinse].

…lumină… viu… neatins… [viu]. [Adevăratjul cuvânt8 a adus căinţă pentru viaţă, [şi aceasta a venit] de la tine.

Tu eşti gândul şi seninătatea desăvârşită a celor ce sunt singuri.9

Din nou, auzi-ne aşa cum i-ai auzit pe aleşii tăi.

Prin jertfa ta cei aleşi vor intra.

Plin faptele lor bune ei şi-au slobozit sufletele din oarbele mădulare trupeşti, ca să poată fi [122] în veci.

Amin.

Înfrângerea puterii întunericului

Vă voi da învăţătură. La vremea nimicirii, cea dintâi putere a întunericului va veni asupra voastră. Nu vă temeţi şi spuneţi: „Jată, vremea a sosit!” Dar când veţi vedea un singur înţelegeţi că… dintr-un asemenea lucru şi domniile… vin asupra voastră. Cu adevărat, teama este puterea [întunericului]. Deci dacă vă veţi teme de ceea ce va veni asupra voastră, vă va copleşi şi niciunul dintre ei nu vă va cruţa sau vă va arăta milă. Ci priviţi la [ceea ce este] înăuntru întrucât aţi stăpânit fiecare cuvânt pe pământ Aceasta [123] vă [va] înălţa către un [loc] unde nu este cârmuire [şi nici] tiran. Când veţi… îi veţi vedea pe acei… şi totodată [îi] veţi [auzi. Eu] vă spun: oglindirea… Oglindirea este… [unde] adevărul [este]… dar ei… şi voi… adevăr. Aceasta [este… în mintea] cea vie. De aceea… şi bucuria voastră… pentru ca… sufletele voastre… ca nu

cumva cuvântul… pe care l-au ridicat iar ei nu l-au putut [înţelege]. Faceţi ce este [înăuntrul] vostru şi ce este [în afara voastră una singură].10 Fiţi încredinţaţi, locul [124] de trecere este înfricoşător la vedere [pentru voi], dar păşiţi fără şovăială.11 Adâncimea sa este mare, înălţimea [sa este] ameţitoare. [Fiţi într-un singur cuget]… şi focul… picături de rouă… toate puterile… vouă. Ei vor… şi [toate] puterile… ele… înainte. Eu [vă] spun… sufletul… devine… în fiecare… voi sunteţi… şi că… fără somn… copiii… şi voi… voi…

Mântuitorul şi ucenicii săi vorbesc despre viaţa lăuntrică Matei12 a spus: Cum…? [125]

Mântuitorul a spus: [Dacă nu păstraţi în rânduială] ce este înăuntrul vostru, [lucrarea voastră] va dăinui, dar voi [nu].

Iuda13 [a spus]: Stăpâne14, [eu vreau să înţeleg toate] lucrările sufletelor [care sunt în aceşti micuţi. Când… unde vor fi ei?… duhul…?

Stăpânul [a spus… să-i primească] pe ei. Ei nu mor şi nici nu sunt nimiciţi întrucât [şi-l au cunoscut tovarăşii şi pe cel care îi va primi. Pentru că adevărul caută pe cel înţelept şi pe cel drept

Mântuitorul [a spus]: Lampa trupţului] este mintea. Câtă vreme [ce este înăuntrul] vostru este ţinut în rânduială – adică [sufletul]15 – trupurile voastre sunt [luminate]. Câtă vreme inimile voastre sunt întunecate, lumina voastră pe care [126] o aşteptaţi [este departe de voi]16. [Vam chemat [la mine însumi] deoarece sunt pe cale să plec, astfel încât [voi să puteţi primi] cuvântul meu printre [voi. Iată, eu îl trimit [la voi].17

Cine caută, cine descoperă?

Ucenicii săi [au spus: Stăpâne, cine caută şi [cine] descoperă? [Stăpânul le-a spus: Cel care caută [de asemeni] descoperă.

Matei [i-a spus din nou: Stăpâne, când [te ascult] şi vorbesc, cine este cel care [vorbeşte şi] cine ascultă?

[Stăpânul a spus: Cel care vorbeşte de asemeni

[ascultă], iar cel care poate vedea de asemeni descoperă.

Mana18 a spus: Stăpâne, iată, [câtă vreme] port un trup, de unde îmi vin lacrimile, de unde îmi vine râsul?

Stăpânul a spus: [Trupul] plânge din pricina lucrărilor sale şi [a ceea ce-l rămâne de făcut. Mintea râde [din pricina (127) roadelor 19] duhului. Cine nu [se va afla] în întuneric [nu] va putea vedea [lumina].20 Eu vă spun, [ce nu are] lumină este întuneric, [iar ce nu] se va afla în [întuneric] nu [va putea] vedea lumina. Totuşi [copiii] minciunii au fost scoşi afară Voi vă veţi îmbrăca în lumină şi [astfel veţi trăi] în veci… [Dacă] …21 atunci [toate] puterile de deasupra şi de dedesubt se vor purta cu voi cu asprime. În acel loc [va] fi plânsul şi [scrâşnirea] dinţilor până la sfârşitul tuturor.

Facerea lumii

Iuda a spus: Grăieşte [-ne], Stăpâne, ce [a fost] înainte ca [cerul şi] pământul să vină întru fiinţă.22

Stăpânul a spus: Era întuneric şi apă şi [128] duh deasupra [apei].23 Şi [adevăr] grăiesc vouă, iată, ceea ce căutaţi şi întrebaţi [este] înăuntrul vostru şi [are] puterea şi taina duhţului], pentru că [este] de la [duhul].24 Răutatea a intrat [pentru a nimici] mintea, [în veci]. Iată… 25

[Matei] a spus: 26 Stăpâne, grăieşte-ne, unde este [sufletul] aşezat şi unde sălăşluieşte [mintea] cea adevărată?

Stăpânul [a spus:] Focul duhului a venit întru fiinţă [între] cele două şi astfel a ajuns să fie [duh]27 şi mintea cea adevărată înăuntrul lor. [Dacă] cineva aşază sufletul în înalt, atunci [acela va] fi proslăvit.

Căutaţi, găsiţi şi vă veseliţi

Matei l-a întrebat [129]: [Nu este…28 neapărat] când este înţeles [în chipul cel adevărat]? 29

Stăpânul [a spus: „este] mai folositor decât [lucrarea] voastră. [Înlăturaţi] de la voi [cel vă [poate] frământa şi totul [din] inimile voastre. Pentru că aşa cum inimile voastre…30 tot aşa [veţi găsi] o cale de a înfrânge puterile

de deasupra şi de dedesubt şi vă spun vouă, lăsaţi-l pe cel [ce are] putere să se lepede [de ea şi] să se căiască31 şi lăsaţi-l pe cel ce [cunoaşte] să caute, să găsească şi să se veselească.32

Iuda a spus: lată, [eu] văd că toate lucrurile sunt [doar] ca semne pe [pământ] şi de aceea au ajuns să fie astfel.

Apariţia cuvântului

Stăpânul [a spus:] Când tatăl a întemeiat lumea, el [a adunat] o parte din apele ei, iar cuvântul 33 a venit din aceasta. [130] A34 trecut prin multe [necazuri, dar] a fost înălţat mai mult decât calea [stelelor] ce înconjoară întregul pământ.35

[El a dat glas mai departe:]36 Apa adunată [deasupra] este dincolo de stele, iar [dincolo] de apă <se află> un foc mare ce le încercuieşte asemenea unui zid. Răstimpurile [au început a fi măsurate] odată ce multe dintre fiinţele [care] se aflau înăuntru se despărţiseră de restul.

Când [cuvântul a fost întemeiat, el a privit [către jos]. Tatăl i-a spus: Du-te, [trimite ceva] de la tine astfel încât [pământul] să nu fie în nevoie de la neam la [neam şi] de la vârstă la vârstă.

Deci [el] a trimis de la sine izvoare de lapte, izvoare de miere, untdelemn, vin şi roade bune şi gusturi încântătoare şi rădăcini sănătoase [pentru ca] pământul să nu ducă lipsă de la neam [la] neam şi de la vârstă la vârstă.

Cuvântul este deasupra... [131] a stat [şi] şi [-a arătat] frumuseţea... Şi afară [era o mare lumină] mai strălucitoare [decât] cel asemenea ei, 37 pentru că acela domneşte asupra [tuturor] tărâmurilor de deasupra şi de dedesubt [Lumina a fost] luată de la foc şi împrăştiată în [tăria]38 de deasupra şi de dedesubt Cele peste cerul de deasupra şi pământul de dedesubt sunt legate de ele. Totul este legat de ele.

Când Iuda a auzit aceasta, s-a aplecat, a căzut în genunchi39 şi a înălţat laudă stăpânului.

Mântuitorul şi ucenicii săi vorbesc despre sălaşul vieţii

Maria le-a zis fraţilor săi: Unde veţi păstra [aceste] întrebări pe care i le puneţi copilului [omenirii]?

Stăpânul i [-a spus]: Soră, [nimeni nu] poate întreba despre aceste lucruri [în afară de] cel care are un loc [132] pentru a le păstra în inimă. Un astfel de om poate părăsi [lumea] şi intra în sălaşul [vieţii] şi nu va fi oprit în această lume a sărăciei.40

Matei a spus: Stăpâne, vreau [să văd] acel sălaş al vieţii [unde] nu este răutate, ci doar lumină curată.

Stăpânul a răspuns: Frate Matei, nu-l vei putea vedea [câtă vreme] porţi came.

Matei i-a spus: Stăpâne, [dacă] nu îl pot vedea, cel puţin lasă-mă să-l înţeleg.

Stăpânul a spus: Oricine s-a cunoscut pe sine41 s-a văzut pe sine. Orice îi este dat aceluia să facă va face, deci un astfel de om a ajuns să [semene] cu sălaşul42 acela în bunătate43.

Cum scutură cutremurul pământul?

Iuda a răspuns spunând: Grăieşte-mi, stăpâne, cum scutură [cutremurul] atunci când scutură pământul?

Stăpânul a ridicat o piatră şi a ţinut-o în mâna sa. [El (133) i-a spus: Ce] ţin în mână?

A răspuns: [Este] o piatră.

El le-a spus: Ce sprijină [pământul este ceea ce sprijină şi cerul. Când un cuvânt vine din măreţie, el se va duce la ceea ce sprijină cerul şi pământul. Pământul nu se mişcă. Dacă s-ar mişca, s-ar nărui. Dar nu o face, astfel încât cel dintâi cuvânt să nu poată da greş. Cuvântul a întemeiat lumea şi a sălăşluit în ea şi ea i-a adulmecat mireasma.44 Vă fac cunoscut vouă tuturor, voi, copii ai omenirii, toate lucrurile nemişcate, pentru că voi sunteţi din acel loc. Voi trăiţi în inimile celor care vorbesc desluşit cu bucurie şi în adevăr. Dacă cuvântul vine printre oameni din trupul tatălui, iar ei nu-l primesc, se va întoarce în sălaşul său.

Ajungerea la înţelegere

Cine [nu] cunoaşte lucrarea desăvârşirii nu cunoaşte nimic.

Cel ce nu se află în întuneric nu poate vedea [134] lumina.

Cel ce nu [înţelege] cum focul a venit întru fiinţă va arde în acesta necunoscându-i obârşia45.

Cel ce nu înţelege mai întâi apa nu cunoaşte nimic, căci ce folos este pentru un astfel de om să fie botezat în ea?

Cel ce nu înţelege cum a venit întru fiinţă vântul ce suflă va fi suflat cu acesta.46

Cel ce nu înţelege cum trupul pe care îl poartă a venit întru fiinţă va pieri odată cu acesta.

Cum va putea cineva care nu-l cunoaşte pe fiul să-l cunoască pe [tatăl]?

Toate lucrurile sunt ascunse aceluia care nu cunoaşte rădăcina tuturor lucrurilor.

Cine nu cunoaşte obârşia răutăţii nu îi este străin.

Cei ce nu înţeleg cum au venit nu vor înţelege cum vor pleca, iar ei nu simt străini acestei lumi care se va [înălţa pe sine] şi va fi înjosită.

El i [-a luat] pe Iuda, Matei şi Mana [135] [ca să le arate] mistuirea [cea din urmă] a cerului şi pământului, iar când şi-a aşezat [mâna] peste ei, aceia au nădăjduit că ar putea-o [vedea]. Iuda a privit în sus şi a văzut un ţinut al marii înălţimi şi a văzut ţinutul hăului de dedesubt

Iuda i-a spus lui Matei: Frate, cine se poate sui la o asemenea înălţime sau coborî la hăul de dedesubt? Pentru că este mare foc acolo şi mare groază.

În acea clipă, un cuvânt47 a ieşit din înălţimi. Pe când Iuda stătea acolo, el a văzut cum cuvântul, [a pogorât].

El a întrebat cuvântul: De ce ai pogorât?

Copilul omenirii48 le-a dat bineţe şi le-a spus: O sămânţă dintr-o putere avea lipsă şi s-a pogorât către hăul pământului. Măreţia şi-a amintit [de ea] şi a trimis

[cuvântul la] ea. Cuvântul a înălţat sămânţa în preajma măreţiei, astfel încât [136] cel dintâi cuvânt să nu se poată rătăci.49

Ucenicii [săi] s-au minunat de tot ceea ce le-a spus şi au primit totul cu credinţă şi au înţeles că nu mai trebuia să se păzească de rău.

Atunci el le-a spus ucenicilor săi: Nu v-am grăit eu că asemenea scânteierii fulgerului şi tunetului ce este bun va fi înălţat la lumină?

Toţi ucenicii săi i-au înălţat laudă şi i-au spus: Stăpâne, înainte să te iveşti aici, cine era să te laude? Căci toate laudele sunt datorate ţie. Sau cine era să [te] binecuvânteze, pentru că toată binecuvântarea vine de la tine.

În timp ce stăteau acolo, el a văzut două duhuri ducând cu ele un singur suflet, şi s-a petrecut o mare strălfulgerare. Un cuvânt a venit de la copilul omenirii, spunând: „Daţi-le veşmintele”, iar cei mici au devenit asemenea celor mari. Ei erau [ca şi] aceia ce fuseseră primiţi în înalt; [137] nu era deosebire între ei.50

[Cuvinte] le pe care el le [-a rostit au dat credinţă] uceniciilor].

María [i-a spus: Iată, eu] văd răul [ce loveşte] de la început oamenii, când ei sălăşluiesc împreună.

Stăpânul [i-a spus: când îi vezi [înţelegi foarte mult]; ei [nu] vor [sta acolo]. Dar când îl vezi pe cel ce este veşnic, aceea este o mare vedenie.

Ei toţi i-au spus: Lămureşte-ne-o.

El le-a spus: Cum aţi vrea s-o vedeţi? [într-o vedere trecătoare sau într-o vedere veşnică?

El a spus mai departe: Faceţi tot ce puteţi mai bine ca să păstraţi ce poate veni după [mine] şi căutaţi-l şi vorbiţi prin acesta, astfel încât tot ce căutaţi să fie în bună înţelegere cu voi. Pentru că eu vă [spun], cu adevărat Dumnezeu cel viu [este] în voi, [138] [după cum şi voi sunteţi] în Dumnezeu.51

Iuda întreabă despre domniile lumii şi despre

veşminte

Iuda [a spus]: Cu adevărat vreau să învăţ totul.

[Stăpânul i-a spus: [Dumnezeu] cel viu [nu] sălăşluieşte [în tot [acest ţinut] al lipsei.52

Iuda [a întrebat:] Cine [va domni asupra noastră?]

Stăpânul a răspuns: [Iată, aici sunt] toate lucrurile ce fiinţează [printre] ceea ce rămâne. Voi [domniţi] asupra lor.

Iuda a spus: Dar, iată, domniile sunt asupra noastră, deci ele vor domni asupra noastră.

Stăpânul a răspuns: Voi veţi domni deasupra lor, când veţi lepăda pizma de la voi, vă veţi îmbrăca în lumină şi veţi intra în odaia de nuntă.53

Iuda a întrebat: Cum [ne] vor fi aduse veşmintele?

Stăpânul a răspuns: Sunt unii care le vor da pentru voi şi alţii care [le] vor primi, [139] iar aceştia vă [vor dărui] veşmintele voastre. Pentru că cine poate ajunge la acel loc? Este foarte [înspăimântător]. Dar veşmintele vieţii au fost date acestor oameni, întrucât ei cunosc calea pe care vor merge.54 Într-adevăr este anevoios chiar şi pentru mine să ajung acolo.55

María rosteşte cuvinte de înţelepciune Mana a spus: Deci

Răutatea fiecărei zile <este de ajunsx56

Lucrătorii sunt vrednici de hrana lor.57

Ucenicii se asemuiesc cu învăţătorii lor.58

Ea a rostit aceste vorbe ca o femeie care le-a înţeles pe toate.59

Ucenicii întreabă despre plinătate şi lipsă, viaţă şi moarte

Ucenicii l-au întrebat: Ce este plinătatea şi ce este lipsa?

El le-a răspuns: Voi sunteţi din plinătate şi vă aflaţi într-un loc al lipsei. Şi, iată, lumina lui s-a revărsat asupra mea.

Matei a întrebat: Grăieşte-mi stăpâne, cum pier morţii şi cum de trăiesc cei vii? [140]

Stăpânul a spus: M [-ai] întrebat despre nişte vorbe

adevărate pe care ochiul nu le-a văzut, nici eu nu le-am auzit decât de la tine.60 Dar vă spun, când ceea ce mişcă pe cineva dispare, acela va fi numit mort. Iar când ce trăieşte părăseşte ce este mort, acela va fi numit viu.

Iuda a întrebat: De ce cu adevărat unii <mor>, iar unii trăiesc?

Stăpânul a spus: Ce este din adevăr nu moare, ce este din femeie moare.61

Maria a întrebat: Grăieşte-mi, stăpâne, de ce am venit în acelaşi loc, să câştig sau să pierd? 62

Stăpânul a răspuns: Tu arăţi belşugul celui ce descoperă.

Mana l-a întrebat: Stăpâne, atunci este vreun loc părăsit sau fără adevăr?

Stăpânul a răspuns: Locul în care eu nu sunt

Maria a spus: Stăpâne, tu eşti nemaipomenit şi minunat [141] şi [asemenea unui foc mistuitor] pentru cei ce nu [te] cunosc.

Matei a întrebat: De ce nu mergem numaidecât la locul nostru de odihnă? 63

Stăpânul a spus: Când veţi lăsa în urmă aceste poveri.

Matei a întrebat: Cum se uneşte micul cu marele?

Stăpânul a spus: Când veţi lăsa în urmă ce nu vă poate însoţi, atunci vă veţi odihni.64

María şi ceilalţi ucenici vorbesc cu stăpânul despre viaţa adevărată

Mana a spus: Vreau să înţeleg toate lucrurile [întocmai aşa cum] sunt.

Stăpânul a spus: pentru cine caută viaţă, aceasta este averea sa, căci [odihna] lumii este mincinoasă, iar aurul şi argintul său sunt amăgitoare.65

Ucenicii săi l-au întrebat: Ce trebuie să facem pentru ca lucrarea noastră să fie desăvârşită?

Stăpânul le [-a spus]: Fiţi pregătiţi în orice împrejurare. Binecuvântaţi fie cei care au aflat [142] [încleştare] a [şi au văzut] lupta cu ochii lor. Ei nu au ucis

şi nici nu [au] fost ucişi, dar au ieşit învingători.

Iuda a întrebat* Grăieşte-mi, stăpâne, care este începutul drumului? 66

El a spus: ¡Dragostea şi bunătatea. Dacă vreuna dintre acestea ar fi fost printre domnii, răutatea nu ar fi fost niciodată.

Matei a spus: Stăpâne, ai vorbit fără greutate despre sfârşitul lumii.

Stăpânul a spus: Aţi înţeles toate lucrurile pe care le-am grăit şi le-aţi primit cu credinţă. Dacă le cunoaştefi, ele sunt ale voastre; Dacă nu, ele nu simt ale voastre.

Ei l-au întrebat: Către ce loc mergem?

Stăpânul le-a spus: Staţi în locul la care puteţi ajunge.

Mana a întrebat: Totul astfel rânduit este văzut?

Stăpânul a spus: V-am grăit, cel care poate vedea descoperă.

Cei doisprezece ucenici ai săi l-au întrebat: Stăpâne, [cu] [143] seninătate… învaţă-ne…

Stăpânul a spus: [Dacă aţi înţeles] tot ce [v-am [grăit], veţi [deveni fără de moarte, pentru că] voi…67

Mana a spus: Voi [vorbi] un singur lucru stăpânului, despre taina adevărului. Întru aceasta răbdăm şi întru aceasta apărem celor ce sunt ai lumii.

Iuda i-a spus lui Matei: Vrem să înţelegem cu ce fel de veşminte vom fi îmbrăcaţi când vom părăsi stricăciunea [că-mi] i?

Stăpânul a spus: Domniile şi vechilii68 au veşminte ce le sunt date doar pentru o vreme şi care nu durează, dar voi, fiind copii ai adevărului, nu vă veţi îmbrăca cu aceste veşminte ce durează doar pentru o vreme, ci vouă vă zic, veţi fi binecuvântaţi când vă veţi dezbrăca de veşmintele voastre. Pentru că nu este mare lucru [144] [a da la o parte ce este] din afară.69

…70 a spus: Vorbesc şi primesc…?

Stăpânul a spus: Da, [cel care] îl [primeşte] pe tatăl vostru [cu chibzuinţă].71

Mana îl întreabă pe stăpân despre grăuntele de muştar

Maria a întrebat: [De cel fel este grăuntele de muştar? 72 Este din cer sau este din pământ?

Stăpânul a spus: Când tatăl a zidit lumea pentru sine, el a lăsat multe lucruri cu mama a toate. De aceea el seamănă şi lucrează.73

Iuda a spus: Ne-ai grăit aceasta de la mintea adevărului. Când ne rugăm, cum ar trebui să ne rugăm?

Stăpânul a spus: Rugaţi-vă în locul în care nu este nicio femeie.

Matei spune: El ne grăieşte, „Rugaţi-vă în locul în care nu este nicio femeie”. Ceea ce înseamnă: nimiciţi lucrările femeii, 74 nu pentru că ar fi un alt fel de naştere, 75 ci pentru că ar trebui să se oprească [din a naşte].

Maria a spus: Vor fi nimicite?

Stăpânul a spus: [Tu] ştii că vor pieri [încă o dată], [145] iar [lucrările femei] i [de aici] vor fi [nimicite de asemeni].76

Iuda [i-a spus [lui Matei]: Lucrările [femei] i vor pieri. [Atunci] domniile vor [da chemare în ţinuturile lor], iar noi vom fi pregătiţi pentru ele.

Stăpânul a spus: [Vă] vor vedea ele [şi vor] vedea [ele] pe acei ce vă vor primi? Iată, un cuvânt adevărat77 vine de la tatăl către hău în tăcere, cu o străfulgerare, şi este rodnic.78 îl văd ele sau îl înfrâng? Nu, voi cunoaşteţi mai pe deplin [calea] pe care [nici îngerul] şi nici stăpânirea nu o cunoaşte. Este calea tatălui şi a fiului, întrucât cei doi una sunt iar voi veţi străbate [cale] a pe care aţi ajuns să o cunoaşteţi. Chiar dacă domniile se vor mări, ele nu vor putea să o ajungă. [Adevăr] grăiesc vouă, este anevoios chiar pentru mine să ajung acolo.79 [146]

[Maria] l-a întrebat pe [stăpân]: Dacă lucrările [sunt nimicite, cel nimiceşte [în fapt] o lucrare?

[Stăpânul a spus:] Ştiţi că [atunci când o] voi nimici, [oamenii] se vor duce la locurile lor.

Iuda a spus: Cum este duhul dezvăluit?

Stăpânul a spus: Cum [este] sabia [dezvăluită]?

Iuda a spus: Cum este lumina dezvăluită?

Stăpânul a spus: [Este dezvăluită] veşnic prin sine.

Iuda a întrebat: Cine cui iartă lucrările? Lucrările [iartă] lumea sau lumea iartă lucrările?

Stăpânul [a răspuns]: Cine [cunoaşte]? Pentru că este de datoria celui care a ajuns să cunoască lucrările să facă [voia] tatălui.

Încheiere

Cât despre voi, lucraţi din greu să vă dezbăraţi de [mânie] şi pizmă şi dezgoliţi-vă de [lucrările] voastre şi nu… [147] dojană… Pentru că [vă] spun… primiţi… o mulţime… cel care a căutat, [aflând viaţa cea adevărată]. Acesta va [ajunge la odihnă şi] va trăi în veci. [Vouă vă] spun, [păziti-vă] ca să nu [vă] duceţi duhurile şi sufletele în rătăcire.80

[Dialogul] Mântuitorului

PARTEA A ZECEA

A doua cuvântare a marelui Set

A doua cuvântare a marelui Set, tradiţional intitulată „Al doilea tratat (sau Logos) al marelui Set44 este un discurs sau mesaj al lui Iisus despre cunoaşterea mântuitoare şi adevăratul înţeles al răstignirii în faţa recent apărutei teologii a bisericii ortodoxe. Titlul, redat în întregime în limba greacă la sfârşitul documentului, denumeşte scrierea „Al doilea *Logost*\ în contrast aparent cu cea dintâi cuvântare, la care s-ar putea face referire la început: „Am rostit o cuvântare pentru slava tatălui…”. În ambele cazuri, cuvântarea poate fi un cuvânt rostit – în speţă, un cuvânt rostit care a fost aşezat în scris. Dacă interpretarea este corectă, această scriere constă într-un al doilea discurs sau mesaj al marelui Set. Titlul se mai poate referi la *logosul* personificat, cuvântul divin, ca în Ioan 1 şi multe texte gnostice. Marele Set, amintit doar în titlu, este o personalitate de prim rang în alte texte gnostice, mai ales setiene, cum ar fi *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*. În tradiţia setiană creştină, figura cerească a

lui Set poate ajunge la exprimare în persoana lui Hristos, care ar putea fi întruparea lui Set Astfel, *A doua cuvântare a marelui Set* poate fi înţelesă ca al doilea discurs sau mesaj rostit de Iisus, manifestarea ceresculuі Set.

De-a lungul cuvântării, vorbitorul este însuşi Iisus. El proclamă vestea cea bună a mântuirii la persoana I singular, astfel încât textul se prezintă ca vestea cea bună după Iisus. Acesta arată că el este cu măreţia duhului – adică cu Dumnezeu – şi că s-a pogorât în această lume, „şi-a însuşit un sălaş trupesc şi a izgonit pe cel care locuia înainte acolo”, pătrunzând înăuntru (51). Domniile lumii au fost încurcate şi tulburate de străinul divin din mijlocul lor, deşi cel puţin una dintre puteri, al cărei nume este Adonaios şi care este cunoscută din alte texte gnostice, inclusiv setiene, nu s-a alăturat celorlalţi arhonţi în împotrivirea lor fată de Iisus. Numele lui Adonaios provine din Adonai, cuvânt ebraic pentru „domnul meu”, iar Adonaios pare a fi aici domn al iudeilor. Ca şi în textul gnostic *Despre obârşia lumii*, Adonaios este un arhonte bun.

Restul domniilor lumii au încercat să-l ucidă pe Iisus, dar în ignoranţa lor nu au fost în stare s-o facă. Iisus spune:

Moartea pe care ei cred că am pătimit-o ei au pătimit-o, în greşeala şi orbirea lor. Şi-au pironit omul până la moartea lor. Gândurile ce le aveau nu m-au atins, căci erau surzi şi orbi. Făcând aceste lucruri, ei au rostit judecată împotriva lor înşile.

Cât despre mine, ei m-au văzut şi m-au pedepsit, dar altcineva, tatăl lor, a băut fierea şi oţetul; nu am fost eu acela. Ei m-au lovit cu biciul, dar altcineva, Simon, a purtat crucea pe umeri. Altcineva a purtat cununa de spini; iar eu eram în înalt, batjocorind toată lipsa de măsură şi rodul greşelii şi îngâmfării lor. Râdeam de necunoaşterea lor (55, 56).

Conducătorii şi membrii recent apărutei biserici ortodoxe, continuă să spună Iisus, se concentrează în mod

eronat asupra istoriei răstignirii, pe care nu o înţeleg cum se cuvine, bazându-şi teologia pe aceasta. Asemenea lui Pavel, ei pretind că botezul înseamnă a muri cu Hristos, dar Hristos însuşi spune în textul de faţă că adevăratul botez înseamnă ca oamenii să ajungă a fi în Hristos, iar Hristos în ei. „Scriptura privind nerostita apă ce o folosim este acest cuvânt: Eu sunt în voi şi voi sunteţi în mine, după cum tatăl este în mine <şi în voi, fără de înşelăciune”. (49, 50). În cadrul nou-apârutei biserici ortodoxe, oamenii predică „învăţătura unui mort” (60), comportându-se într-un mod supus Legii, astfel încât ei se află în robie, deşi unii folosesc numele lui Hristos şi pretind a fi susţinători ai lui Hristos. De fapt, ei slujesc doi stăpâni, Hristos şi Yaldabaoth, domnul lumii, ba mai mult, probabil chiar şi pe tovarăşii lui Yaldabaoth din birocraţia cosmică. Mai departe, Iisus spune: Yaldabaoth este o glumă, aşa cum sunt toţi aceia, de la Adam la Ioan Botezătorul, care sunt slugile lui Yaldabaoth. Aşa-numiţii creştini sunt chiar aceia care, împreună cu cei ignoranţi, se împotrivesc membrilor desăvârşitei adunări sau bisericii. În acest fel, *A doua cuvântare a marelui Set*, asemenea textelor valentiniene, poate sugera o împărţire tripartită a oamenilor în necunoscători (oameni ai trupului), creştini obişnuiţi (oameni ai sufletului) şi membri ai adunării desăvârşite – gnosticii (oameni ai duhului).

Conform *Celei de-a doua cuvântări a marelui Set*, Iisus afirmă că a venit la ai săi şi s-a unit cu ei. El spune: „Gândul nostru a fost una cu gândul lor, deci ei au înţeles ce spuneam” (59). În cuvânt şi pace, ei s-au unit în *gndsis*-ul lui Iisus, iar acesta încheie:

Ei au ajuns să cunoască pe deplin şi pe de-a-ntregul că cel ce este este unu şi toate sunt una. Ei au fost învăţaţi despre Unu, despre adunare şi cei din adunare. Pentru că tatăl a toate este nemăsurat şi nemişcat, minte, cuvânt, împărţire, gelozie, foc, şi totuşi este doar unu, totul în toate într-un singur început, pentru că toate sunt de la un singur duh.

A doua cuvântare a marelui Set se găseşte în Codexul VII de la Nag Hammadi, Tratatul II. A fost tradusă în limba coptă, dar originar a fost compusă în greacă. Varianta în limba coptă este greu de înţeles şi tradus, multe pasaje rămânând obscure. Gregory

Riley susţine că textul ar fi fost scris în a doua jumătate a secolului al II-lea, probabil în Alexandria, iar opinia sa este la fel de valabilă ca oricare alta.

Lecturi suplimentare: Louis Painchaud, *Le Deuxième Traité du Grand Set*, Silvia Pellegrini, „Der zweite Logos des grofien Set"; Gregory J. Riley, „Second Treatise of the Great Set".

A doua cuvântare a marelui Set sau

Al doilea tratat al marelui Set1 (*NHCVIIJ*)

Măreţia desăvârşită, mama şi Mântuitorul

Măreţia desăvârşită se află în odihnă în lumina nerostită, în adevăr, mama tuturor. Întrucât eu2 singur sunt desăvârşit, voi toţi puteţi ajunge la mine datorită cuvântului. Pentru că eu sălăşluiesc cu toată măreţia duhului care este prieten atât nouă, cât şi alor noştri.

Cuvântul şi botezul

Am rostit o cuvântare3 pentru slava tatălui nostru, prin bunătatea sa şi gândul său nepieritor, iar acest cuvânt vine de la el. Este potrivit robiei a spune: vom muri cu Hristos, 4 adică cu gândul nepieritor şi nepângărit Ce minune de necuprins cu mintea! Scriptura privind nerostita apă ce o folosim este acest cuvânt: Eu sunt în voi şi voi sunteţi în mine, după cum tatăl este în mine <şi în voi, [50] fără de înşelăciune.5

Chemarea la mântuire a gândurilor dumnezeieşti

Să ne strângem într-o adunare.6 Să cercetăm această făptură a sa7 şi să trimitem pe cineva, după cum şi el a cercetat gânduri8 în ţinuturile de jos.9

Am spus aceasta tuturor celor din întreaga adunare întinsă a măreţiei, astfel încât ei s-au veselit şi întreaga casă a tatălui adevărului s-a veselit întrucât simt dintre ei, le-am amintit de gândurile care veniseră de la duhul

neprihănit şi se pogorâseră la apă – adică la ţinuturile de jos. Un singur gând era în toate, căci venea dintr-o singură obârşie. Ele mi-au arătat hotărârea lor, iar eu am încuviinţat şi am ieşit să descopăr slavă alor mei, prietenilor mei în duh.

Cei din lume au fost pregătiţi prin voia surorii noastre Sophia10, a cărei nesocotinţă11 a fost fără de viclenie. Ea nu a fost izgonită, nici nu a cerut ceva de la tărâmul a toate, măreţia adunării şi plinătatea, 12 când a venit întâia oară [51] să pregătească locuinţe şi case pentru copilul luminii. Din stihiile de jos ea şi-a făcut tovarăşi să zidească sălaşe trupeşti pentru ei, dar în slava lor deşartă au căzut în ruină, însă cei din lume au ajuns să vieţuiască13 în aceste locuinţe. Şi întrucât au fost pregătiţi de Sophia, ei sunt gata de a primi cuvântul mântuitor al nerostitului Unu14 şi măreţia adunării tuturor celor care sunt încă în aşteptare şi a celor care sunt de pe acum în mine.

Venirea în această lume

Mi-am însuşit un sălaş trupesc, am izgonit pe cel care locuia înainte acolo şi am pătruns înăuntru.15 întreaga mulţime a domniilor era tulburată şi toate cele materiale ale domniilor şi puterilor născute din pământ au început să se cutremure la vederea chipului cu mai multe înfăţişări.16 Eu eram în el şi nu arătam asemenea celui care locuia înainte acolo. El era [52] lumesc, dar eu, eu sunt de deasupra cerurilor. Nu i-am înfruntat cu dispreţ şi am ajuns cel uns17, dar nici nu m-am descoperit lor în dragostea venind de la mine. Ci le-am descoperit că sunt un străin de ţinuturile de jos.

Nelinişte şi tulburare în lume

A fost o mare tulburare, cu încurcătură şi nelinişte, în întreaga lume şi în sfatul domniilor.

Unii au fost încredinţaţi când au văzut faptele măreţe pe care le-am împlinit Ei sunt din spiţa lui Adonaios18 şi se trag din cel care a fugit de la tronul Sophiei nădejdii, căci ea dăduse mai înainte lămurire cu privire la noi şi la toţi

cei cu mine.19 Toţi umblau de colo-colo.

Alţii s-au grăbit să îmi dea tot felul de pedepse de la domnul lumii şi părtaşii săi. Erau cu mintea neobosită la ce ar putea să urzească împotriva mea. Ei credeau că măreţia lor era totul şi au grăit totodată minciuni despre fiinţa omenească20 şi întreaga măreţie [53] a adunării. Erau neputincioşi să cunoască pe tatăl adevărului, fiinţa omenească a măreţiei. Ei şi-au însuşit pe nedrept numele prin stricăciune şi necunoaştere, <printrzo pară de foc şi un vas zidit pentru nimicirea lui Adam, făcut să ascundă pe toţi cei care sunt de asemeni ai lor.

Domniile din tărâmul lui Yaldabaoth au dezvăluit rotirea îngerilor.22 Aceasta este ceea ce omenirea căuta, ca ei să nu cunoască pe adevăratul om, căci Adam, făptura plămădită, li s-a ivit Astfel, în toate locuinţele lor era nelinişte şi teama că îngerii ce-i înconjoară ar putea să le stea împotrivă.

Pentru cei înălţând laudă am murit deşi nu aievea, ca arhanghelii lor să fie fără de folos.

Trufia domnia lumii

Apoi glasul domniei lumii a vestit îngerilor: „Eu sunt Dumnezeu şi nu este altul în afară de mine”. 23 Am râs din toată inima când am cugetat la cât de îngâmfat era. El o ţinea întruna, iarăşi şi iarăşi, „Cine [54] este fiinţa omenească?” 24 întreaga ceată a îngerilor săi, care îl văzuse pe Adam şi sălaşul său, a râs de neînsemnătatea acestuia. Astfel, gândul lor s-a întors de la cereasca măreţie, care este adevăratul om, al cărei nume l-au văzut în neînsemnătatea unui sălaş. Ei sunt josnici, fără de simţire în gândul lor gol, în râsul lor, şi astfel au fost stricaţi.

Întreaga măreţie de tată a duhului se afla în odihnă în ţinuturile sale, iar eu eram cu acesta, întrucât am gândul unei singure purcederi din cei veşnici şi necunoscuţi, neprihăniţi şi nemăsuraţi. Am tulburat şi înspăimântat întreaga mulţime a îngerilor şi pe domnul lor şi am aşezat un mic gând în lume. Am cercetat totul cu foc

şi pară prin gândul meu, iar tot ce au făcut au făcut prin mine.

A fost necaz şi vrajbă în jurul serafilor şi heruvimilor, a căror slavă va pieri, [55] şi zarvă în jurul lui Adonaios, în toate părţile, şi în jurul sălaşului lor, până la domnul lumii care a spus: „Să punem mâna pe el!” Alţii au spus: „Această urzeală nu va ţine”. Căci Adonaios mă cunoaşte prin nădejde.25

În gura leilor

Am fost în gura leilor.26 Ei au uneltit împotriva mea, ca să stăvilească nimicirea greşelii şi nebuniei lor, dar nu m-am lăsat în mâna lor, aşa cum uneltiseră. Nu am pătimit niciun rău. Deşi m-au pedepsit, nu am murit aievea, ci doar a părut, ca să nu fiu făcut de ocară de către ei, ca şi cum ar fi o parte din mine. M-am slobozit de ocară şi nu am ajuns laş din pricina a ce mi-au făcut Aş fi ajuns înlănţuit de teamă, dar am pătimit doar în ochii şi gândul lor, ca nimic să nu se mai poată vreodată spune despre ei. Moartea pe care ei cred că am pătimit-o ei au pătimit-o, în greşeala şi orbirea lor. Şi-au pironit omul până la moartea lor. Gândurile ce le aveau nu m-au atins, [56] căci erau surzi şi orbi. Făcând aceste lucruri, ei au rostit judecată împotriva lor înşile. Cât despre mine, ei m-au văzut şi m-au pedepsit, dar altcineva, tatăl lor, a băut fierea şi oţetul; nu am fost eu acela. Ei m-au lovit cu biciul, dar altcineva, Simon, 27 a purtat crucea pe umeri. Altcineva a purtat cununa de spini; iar eu eram în înalt, batjocorind toată lipsa de măsură şi rodul greşelii şi îngâmfării lor. Râdeam de necunoaşterea lor.28

Pogorârea trecând dincolo de domnii

Le-am adus toate puterile sub stăpânire. Când m-am pogorât, nimeni nu m-a văzut, căci îmi schimbam înfăţişările din înalt, luând chip după chip, astfel încât atunci când am fost la poarta lor le-am luat asemănarea.29 Am trecut de ei în linişte. Le-am văzut tărâmurile, dar nu am fost înfricoşat sau ruşinat, căci eram neprihănit Le vorbeam şi mă amestecam cu ei, prin cei care sunt ai mei.

Am călcat în picioare gelozia celor care [57] sunt aspri cu ei şi am stins focul. Făceam toate acestea din voia mea, spre a desăvârşi ce am voit, în voia tatălui de sus.

Ridicarea copilului măreţiei din ţinuturile de jos

Noi am adus la înălţime copilul măreţiei, ascuns în ţinuturile de jos. Acolo sunt, în tărâmurile veşnice pe care nimeni nu le-a văzut sau înţeles, unde este nunta cămăşii de nuntă. Este nunta cea nouă, nu cea veche, şi ea nu piere, căci noua odaie a nunţii este din ceruri şi este desăvârşită.30

După cum am arătat, sunt trei căi, iar aceasta este o taină nepângărită în duhul tărâmurilor veşnice, care nu este nimicit, împărţit, nici chiar prilej de vorbă, pentru că este de neîmpărţit, atotcuprinzător şi neschimbător. Sufletul din înălţimi nu va vorbi aici despre greşeală, nici nu se va îndepărta de aceste tărâmuri care sunt aici. El31 va fi dus afară, când va fi slobozit şi cinstit în lume, şi va sta [58] în faţa tatălui, fără greutate sau teamă, în veci în strânsă legătură cu mintea puterii desăvârşite. Aceştia mă vor vedea de pretutindeni fără vrăjmăşie, căci ei mă văd şi sunt văzuţi, unindu-mă cu ei. Ei nu m-au făcut de ruşine şi nu au fost ruşinaţi. Nu le-a fost teamă în preajma mea, vor trece de fiecare poartă fără teamă şi vor fi desăvârşiţi în cea de-a treia slavă.32

Tâlcul răstignirii

Lumea nu a fost primitoarea preamăririi mele văzute, a treia mea cufundare într-un chip văzut33 Flacăra celor şapte stăpânii a fost stinsă, soarele puterilor domniilor a apus, întunericul i-a copleşit iar lumea a ajuns sărăcită. Ei l-au legat pe acesta cu multe legături, l-au pironit pe cruce şi l-au ţintuit cu patru cuie din aramă. El a sfâşiat catapeteasma templului cu mâinile sale. Un cutremur a zguduit haosul pământului, pentru că sufletele morţilor au fost slobozite şi înviate şi au ieşit din morminte. Ele au înlăturat [59] gelozia necunoscătoare şi lipsa de pătrundere din mormintele celor morţi şi s-au îmbrăcat în omul cel nou. Veniseră să cunoască pe cel binecuvântat,

cel desăvârşit al veşniciei, tatăl de necuprins cu mintea şi lumina fără de sfârşit. Iată ce sunt eu.34

Când am venit la ai mei şi i-am unit cu mine, nu a fost nevoie de multe cuvinte. Gândul nostru era una cu gândul lor, deci au înţeles ce spuneam. Noi am pus la cale nimicirea domniilor, iar prin aceasta am făcut voia tatălui. Iată ce sunt eu.

Înfruntat şi prigonit în lume

Când ne-am părăsit sălaşul şi ne-am pogorât la această lume, fiind întrupaţi în ea, am fost urâţi şi prigoniţi atât de cei necunoscători35, cât şi de cei care-şi zic îmbogăţiţi cu numele lui Hristos, 36 deşi sunt îngâmfaţi şi necunoscători. Asemenea dobitoacelor fără de judecată, ei nu ştiu cine sunt Ei urăsc şi prigonesc pe cei pe care eu i-am slobozit37 De şi-ar închide măcar gura aceşti oameni, ar plânge şi s-ar văicări în zadar, căci [60] ei nu m-au cunoscut cu adevărat ci au slujit la doi stăpâni38 – ba chiar la mai mulţi.39 însă voi veţi fi învingători în toate, în întrecere, lupte şi dezbinare, cu gelozie şi mânie. În cinstirea dragostei noastre, noi suntem neprihăniţi, curaţi şi buni, având mintea tatălui într-o nerostită taină.

Vrăjmaşii sunt neînsemnaţi şi necunoscători

A fost o glumă, vă spun vouă, a fost o glumă. Domniile nu ştiu că toată aceasta este o unire nerostită a adevărului nepângărit, cum este printre copiii luminii. Ei au maimuţărit-o şi vestesc crezul unui mort, 40 alături de învăţături mincinoase care batjocoresc slobozenia şi curăţia desăvârşitei adunări. În crezul lor, se leagă singuri de teamă, robie, griji lumeşti şi de închinări necuvenite, căci simt necunoscători şi fără însemnătate. Ei nu primesc firea aleasă a adevărului. Ei urăsc pe cel al căruia sunt şi iubesc pe cel al căruia nu sunt.

Lor le lipseşte [61] cunoaşterea41 măreţiei care este de sus, din izvorul adevărului, şi nu din robie, gelozie, teamă şi dragoste faţă de cele lumeşti. Cu îndrăzneală şi slobozi, ei folosesc ce nu este al lor şi ce este al lor. Ei nu râvnesc din pricina stăpânei şi a legii lor care ţinteşte la ce

ei poftesc.42 Iar cei care sunt fără lege se află la mare strâmtoare: ei nu o au şi totuşi poftesc. Aceştia îi amăgesc pe cei care prin ei se aseamănă celor care îşi au adevărul slobozeniei, astfel încât să ne pună sub jug şi să ne pedepsească cu nelinişte şi teamă.43 Unul este supus robiei, altul este stăpânit de Dumnezeu prin ameninţări şi silnicie.

Însă cei cu firea aleasă ai tatălui nu sunt stăpâniţi, căci se stăpânesc singuri prin ei înşişi, fără poruncă sau silnicie. Ei sunt ai gândului tatălui şi sunt una cu voia lor, ca tatăl să fie desăvârşit şi neînfăţişat prin [62] apa cea vie.

Oamenii desăvârşiţi care vieţuiesc în potrivire şi cu prietenie

Fiţi înţelepţi printre ai voştri, nu doar în cuvinte auzite, ci şi în fapte, în cuvinte împlinite. Astfel, cei desăvârşiţi sunt vrednici să fie aşezaţi şi uniţi cu mine, şi nu vor avea vrăjmăşie. Cu bună prietenie fac totul prin cel care este bun, pentru că aceasta este unirea adevărului, ca oamenii să nu aibă vrăjmaşi. Dacă cineva pricinuieşte dezbinare, ei nu învaţă înţelepciunea, căci pricinuiesc dezbinare şi nu sunt prieteni. Sunt vrăjmaşi. Dar cei care vieţuiesc în potrivirea şi prietenia dragostei de frate şi soră, firesc şi nu doar din nevoie, în întregime şi nu doar în parte, ei oglindesc cu adevărat voia tatălui Aceasta este dragostea atotcuprinzătoare şi desăvârşită.

Adam şi urmaşii săi au fost o glumă

Adam a fost o glumă.44 A fost zidit cu înşelăciune de către domnul celui de-al şaptelea tărâm45, sub chip omenesc, ca şi cum ar fi ajuns mai puternic decât mine şi fraţii mei.46 Noi suntem fără vină faţă de el şi nu am păcătuit.

Avraam a fost o glumă, aşa cum au fost Isac şi Iacov, căci ei au fost numiţi cu înşelăciune patriarhi de către domnul celui de-al şaptelea tărâm, ca şi cum [63] ar fi ajuns mai puternic decât mine şi fraţii mei. Noi suntem fără vină faţă de el şi nu am păcătuit

David a fost o glumă, căci fiul său a fost numit copil al omenirii47 şi i s-a dat puterea de către domnul celui de-al şaptelea tărâm, ca şi cum ar fi ajuns mai puternic decât mine şi ai mei. Noi suntem fără vină faţă de el; noi nu am păcătuit

Solomon a fost o glumă, căci s-a făcut trufaş prin domnul celui de-al şaptelea tărâm şi a crezut că a fost cel uns, 48 ca şi cum ar fi ajuns mai puternic decât mine şi fraţii mei. Noi suntem fără vină faţă de el; eu nu am păcătuit

Cei doisprezece proroci au fost o glumă, căci s-au ivit ca maimuţăreli ale adevăraţilor proroci. Ei au venit cu înşelăciune prin domnul celui de-al şaptelea tărâm, ca şi cum ar fi ajuns mai puternic decât mine şi fraţii mei. Noi suntem fără vină faţă de el şi nu am păcătuit

Moise a fost o glumă, numit rob credincios49 şi prieten.50 Mărturia despre el a fost mincinoasă, căci nu m-a cunoscut nicicând. El nu m-a cunoscut şi nimeni dintre cei dinaintea lui, de la Adam la Moise şi Ioan Botezătorul, nu ne-a cunoscut pe mine sau [64] pe fraţii mei. Ei au avut poruncă de la îngeri să se supună la legi ale hranei şi robiei amare. Ei nu au cunoscut adevărul şi nici nu o vor face, căci sufletele lor sunt înrobite şi nu vor putea afla nicicând o minte slobodă spre a cunoaşte, până când vor ajunge să-l cunoască pe copilul omenirii. Datorită tatălui meu am fost cel pe care lumea nu l-a cunoscut, şi din această pricină s-a ridicat împotriva mea şi a fraţilor mei. Dar noi suntem fără vină faţă de ea; noi nu am păcătuit

Domnia lumii este o glumă

Domnia lumii a fost o glumă, căci a spus: „Eu sunt Dumnezeu şi nimeni nu este mai mare decât mine. Eu singur sunt tată şi domn şi nu este altul în afara mea. Eu sunt un dumnezeu gelos şi pun păcatele părinţilor pe seama copiilor până la al treilea şi al patrulea neam”, 51 ca şi cum ar fi ajuns mai puternic decât mine şi fraţii mei. Noi suntem fără vină faţă de el şi nu am păcătuit Astfel, am stăpânit pe deplin crezul său, dar el este îngâmfat şi se

împotriveşte tatălui nostru. Deci prin prietenia noastră i-am înfrânt crezul, căci este trufaş, îngâmfat şi se împotriveşte tatălui nostru. El a fost o glumă, cu [65] judecata sa şi cu prorocii săi mincinoşi.

Eu sunt Hristos

O, voi, care nu puteţi vedea! Voi nu pricepeţi că din pricina vorbirii voastre acesta este unul necunoscut. Nici nu l-au cunoscut sau înţeles aceia vreodată. Ei nu au vrut să asculte la adevăratele vorbe despre el şi astfel au folosit judecata lor fără de lege şi şi-au ridicat mâinile murdare şi ucigaşe împotriva sa, ca şi cum ar fi lovit văzduhul. Cei fără de minte şi orbi vor fi mereu fără de minte, mereu robi ai legii şi ai temerii lumeşti.

Eu sunt Hristos, copilul omenirii, unul dintre voi care este înăuntrul vostru. Pentru voi sunt dispreţuit, ca voi să lepădaţi ce este nestatornic. Nu fiţi femei, căci veţi da naştere la rău şi la cele ce-i sunt deopotrivă: gelozie, vrajbă, mânie, furie, necinste, lăcomie.52

Pentru voi sunt o nerostită taină. Odată, înainte de întemeierea lumii, când întreaga adunare din tărâmul celor opt53 s-a întrunit [66] şi au făcut pregătiri, ei s-au unit în căsătorie duhovnicească.54 Căsătoria a fost săvârşită în aceste locuri nerostite, cu mijlocirea unui cuvânt viu, prin Iisus mijlocitorul, care sălăşluieşte în toţi şi domneşte asupra lor cu dragoste adâncă şi curată.55 El s-a preschimbat şi s-a înfăţişat ca o singură întruchipare a tuturor, ca gând, tată, Unu. El a stat deoparte, căci s-a ivit prin sine.

El este viaţă, e/, de la tatăl adevăruluif6

nerostit, desăvârşit, tatăl celor de acolo, unirea păcii, prieten al celor buni, viaţă veşnică şi bucurie nepătată, în potrivirea desăvârşită a vieţii şi credinţa, prin veşnica viaţă ca tată, mamă, soră şi înţelepciune a cuvântului.

Aceştia erau una cu mintea care se dăruieşte, care se va dărui în unire plină de bucurie.

El este preacinstit [67] şi ascultă cu credinţă de Unu.

Aceasta este în Grea de tată, mamă şi frate a

cuvântului şi înţelepciune.

Aceasta este o nuntă a adevărului, odihna nestricăcioasă, într-un duh al adevărului, în fiece minte, lumină desăvârşită în nenumita taină.

Aceasta nu se petrece şi nu se va petrece printre noi, în ţinuturile şi sălaşurile unde este vrajbă şi tulburare a păcii, ci este unire, un praznic al dragostei57, şi toate sunt împlinite în cel ce este. Totodată, această dragoste se găseşte în ţinuturile de sub cer care sunt unite cu tărâmurile din înalt. Cei care au ajuns să mă cunoască prin mântuire şi unire şi cei care au vieţuit întru slava tatălui şi adevărului fuseseră cândva despărţiţi, dar au fost uniţi cu Unu prin cuvântul cel viu.

Eu sunt cu cei care sunt prieteni

Eu sunt în duh şi adevăr ca mamă, unde este unirea, şi sunt cu cei care sunt mereu prieteni unii altora. Ei nu ştiu nimic de vrajbă şi răutate, ci sunt uniţi [68] prin cunoaşterea mea58 în cuvânt şi pace, care sălăşluieşte pe de-a-ntregul cu fiecare şi în fiecare. Cei care au luat asemănarea chipului meu vor lua asemănarea cuvântului meu şi vor apărea în veci în lumină, în prietenie duhovnicească împărtăşită. Ei au ajuns să cunoască pe deplin şi pe de-a-ntregul că cel ce este este unu şi toate sunt una. Ei au fost învăţaţi despre Unu, despre adunare şi cei din adunare. Pentru că tatăl a toate este nemăsurat şi nemişcat, minte, cuvânt, împărţire, gelozie, foc şi totuşi este doar unu, totul în toate într-un singur început, pentru că toate sunt de la singur duh.

De ce nu mi-aţi cunoscut taina?

O, voi, care nu puteţi vedea! Oare de ce nu mi-aţi cunoscut taina? Domniile din preajma lui Yaldabaoth au fost nesupuse din pricina gândului care s-a pogorât la acesta de la Sophia, sora gândului, şi s-au adunat cu cei ce le erau alături în focul [69] norului arzând, care era gelozia lor, împreună cu toţi ceilalţi născuţi de făpturile lor. Ei s-au purtat ca şi cum ar fi strâns laolaltă plăcerea aleasă a adunării. De fapt, şi-au arătat necunoaşterea printr-un chip

înşelător de foc şi pământ, şi ucigaş.59 Ei sunt puţini, lipsiţi de învăţătură şi sunt necunoscători. Ei au îndrăznit să facă acestea, dar nu au înţeles că lumina se întovărăşeşte cu lumina şi întunericul cu întunericul, şi că ce este necurat se întovărăşeşte cu ce este pieritor, iar ce este nepieritor, cu ce este curat

Iată ce v-am dăruit

Iată ce v-am dăruit. Eu sunt Iisus Hristosul, copilul omenirii înălţat deasupra cerurilor. Vouă, celor desăvârşiţi şi nepângăriţi, v-am dăruit aceasta în numele tainei nepângărite, desăvârşite şi nerostite, ca voi să înţelegeţi că noi am rânduit acestea înainte de întemeierea lumii, ca atunci când ne vom ivi în întreaga lume să dăruim semnele nestricăciunii din unirea duhovnicească cu [70]

cunoaşterea. Voi nu cunoaşteţi aceasta din pricina norului de came care vă umbreşte.

Eu sunt cel ce este prietenul Sophiei.60 De la început am fost aproape tatălui, unde sunt copiii adevărului şi măreţia.61 Odihniţi-vă în mine în veci, prietenii mei în duh, fraţii mei şi surorile mele.

A doua cuvântare a marelui Set62

PARTEA A UNSPREZECEA

Cartea lui Baruh de Iustin

Cartea lui Baruh este o descriere gnostică a originii şi destinului universului, pe deplin iudaică în caracter, deşi în ea îşi găsesc loc atât persoana lui Iisus din Nazareth, cât şi figuri din mitologia greco-romană. Cunoscută doar din pasaje extrase şi parafrazate de ereziologul Ipolit Romanul, despre carte se spune că ar fi fost scrisă de un învăţător gnostic numit Iustin. Ipolit o denumeşte cea mai dezgustătoare carte pe care a citit-o vreodată, dar el cu greu poate fi socotit un martor obiectiv. Textul redă istoria puterilor divine şi fiinţelor angelice, având nume evreieşti, prin interpretarea pasajelor din scripturile iudaice, incluzând capitolele de început ale Facerii. Totuşi, Iisus joacă un rol-cheie în relatare, la fel ca şi zeii, zeiţele şi eroii, mai ales Hercule, aparţinând mitologiei greco-

romane.

Cartea lui Baruh este o poveste de dragoste cu o întorsătură tragicosmică, dar cu o încheiere satisfăcătoare. La început sunt trei puteri ale universului: cel mai înalt Dumnezeu, numit Binele, Elohim şi Eden. Elohim este bărbat, iar Eden este femeie, aceasta având parţial fire sălbatică serpentină. Ei se îndrăgostesc, dând naştere unor copii angelici cu nume care, în multe cazuri, sunt familiare din moştenirea iudaică. Unele dintre ele sunt de asemeni bine cunoscute din textele gnostice – de exemplu, Achamoth (numele înţelepciunii inferioare, mai ales în textele valentiniene) şi Adonaios (o formă greacă a lui

Adonai, nume ebraic pentru Dumnezeu şi numele unei puteri cosmice, în special în scrierile setiene). Copiii angelici ai lui Elohim şi Eden zidesc lumea, cu toate trăsăturile sale. Elohim insuflă duh în omenire, iar Eden, suflet.

După ce lumea este pe deplin zidită, Elohim se hotărăşte să se suie la cel mai înalt cer, dar o face fără Eden. În cer, el îl vede pe Dumnezeu şi lumina mai strălucitoare decât soarele, rămânând uluit Pentru început doreşte să nimicească ceea ce el împreună cu Eden au făcut, căci duhul lui Elohim este captiv în fiinţele omeneşti, dar Dumnezeu nu o permite. Binele spune: „Nu poţi făptui nimic rău când eşti cu mine. Tu şi cu Eden aţi zidit lumea prin dragostea voastră, deci las-o pe Eden să aibă făptura cât timp doreşte, iar tu rămâi cu mine” (26, 18). Elohim nu se întoarce niciodată la Eden.

Între timp, conform *Cârtii lui Baruh*, Eden îşi dă seama că Elohim a părăsit-o şi nu-i este pe plac. Ea se hotărăşte să-şi folosească Îngerul Naas (din cuvântul ebraic pentru „şarpe”) pentru a chinui oamenii şi duhul lui Elohim dinlăuntrul lor, astfel încât ei să simtă durerea pe care ea o simte. împreună cu suita ei angelică instigă la adulter şi divorţ pe pământ Când Elohim vede ceea ce face Eden, răspunde trimiţând pe unul dintre îngeri, Baruh (cuvânt ebraic pentru „binecuvântat”), să vină în ajutorul

duhului din oameni şi să se împotrivească lui Naas. Cei doi poartă bătălie pentru duh, iar Baruh îi abordează pe Moise, profeţi, Hercule şi Iisus spre a ajuta în luptă. *Cartea lui Baruh* spune: „Baruh i-a istorisit lui Iisus tot ce se petrecuse de la început, de la Eden şi Elohim, şi tot ce avea să urmeze” (26 – 29), iar Iisus acceptă să propovăduiască oamenilor cuvântul şi să proclame „pe cele ale tatălui şi Binelui” (26 – 30). În ciuda împotrivirii aprige a lui Naas, Iisus rămâne credincios lui Baruh şi mesajului său. Naas face ca Iisus să fie răstignit Relatarea continuă: „Iisus a părăsit trupul lui Eden pe cruce şi s-a înălţat la Bine” (26 – 31). Cartea se încheie prin mai multe referiri la mitologia greco-romană şi literatura iudaică. Când acestea sunt interpretate alegoric, se spune, ele redau aceeaşi istorie a lui Elohim şi Eden.

Cartea lui Baruh provine din descrierea ereziologică a lui Ipolit din *Respingerea tuturor ereziilor*. În lucrarea menţionată, pasajele din *Cartea lui Baruh* sunt reproduse în greacă. Ipolit a scris respingerea la începutul secolului al III-lea, deci în mod evident *Cartea lui Baruh* a fost compusă anterior, însă circumstanţele redactării nu sunt cunoscute.

Lecturi suplimentare: Willis Bamstone, „The Book of Baruch”; Ernst Haenchen, „The Book Baruch”; Ernst Haenchen, „Das Buch Baruch”; Kurt Rudolph, *Gnosis*, pp. 144 – 147; Michael A. Williams, *Rethinking „Gnosticism”*, pp. 18 – 23.

Cartea lui Baruh1

(Ipolit, Respingerea tuturor ereziilor 5)

Legământul

[24.1] Dacă vrei să cunoşti2 ce ochiul nu a văzut, nici urechea nu a auzit şi nu s-a ridicat în inima omenească3 şi care este Binele înălţat peste toate, jură să păstrezi tăcerea asupra tainelor învăţăturii. Tatăl nostru a văzut Binele şi a fost făcut desăvârşit cu acesta, păstrând de asemeni tăcerea asupra a ce trebuie să rămână în taină. El a făcut un legământ, aşa cum este scris, „Domnul a jurat şi

nu se va răzgândi” 4.

[27.2] Iată legământul: Jur pe Bine, care este peste toate, să păstrez aceste taine şi să nu le spun nimănui şi să nu mă întorc de la Bine spre făptură. Când cineva face acest legământ, se duce la Bine şi vede ceea ce ochiul nu a văzut, nici urechea nu a auzit şi nu s-a ridicat în inima omenească.5 Acela bea din apa vie, care este scăldatul după rânduială, izvorul ţâşnitor al apei vii.6 [3] Este deosebire între apă şi apă.7 Apa de dedesubtul tăriei este a făpturii celei rele, iar cei pământeşti şi sufleteşti se spală în ea. Apa de deasupra tăriei este apa vie a Binelui şi a celor duhovniceşti, cei vii se scaldă în ea, aşa cum a făcut-o Elohim, iar el nu s-a răzgândit după ce s-a scăldat.

Trei puteri nezămislite la început

[26.1] Erau trei puteri nezămislite ale lumii: două bărbăteşti şi una femeiască. Una din puterile bărbăteşti este numită Binele, doar ea fiind numită astfel8, şi le cunoaşte pe toate dinainte. Cealaltă putere bărbătească, numită tată al întregii făpturi, nu are asemenea preştiinţă şi este nevăzut. Puterea femeiască nu are nici ea preştiinţă şi este uşor de mâniat Ea are două minţi şi două trupuri, ca şi femeia din istorisirea lui Herodot, tânără femeie în sus şi năpârcă în jos.9 [2] Este numită Eden10 şi Israel.

Acestea sunt puterile lumii, rădăcinile şi izvoarele din care totul vine. Nu era nimic pe deasupra.

Unirea lui Elohim şi Eden

Când tatăl Elohim11, fiind fără preştiinţă, a văzut-o pe Eden cea pe jumătate femeie, a ajuns să poftească la ea. Eden poftea nu mai puţin la Elohim, iar dorinţa i-a unit în dragoste. [3] Din această unire, tatăl a zămislit prin Eden doisprezece îngeri pentru sine. Numele îngerilor tatălui sunt:

Michael
Amen
Baruh
Gabriel
Esaddaios

…12

[4] Tot aşa, numele îngerilor mamei, pe care Eden i-a născut, sunt după cum urmează:

Babei
Achamoth13
Naas
Bel
Belias
Satan
Sael
Adonaios14
Kauithan
Pharaoth
Karkamenos
Lathen

[5] Din aceşti douăzeci şi patru de îngeri, îngerii tatălui îl ajută pe tatăl şi fac totul după voia acestuia, iar îngerii mamei fac acelaşi lucru pentru mama Eden. Adunarea tuturor acestor îngeri este raiul, despre care Moise spune: „Dumnezeu a sădit raiul în Eden, către răsărit” 15 – în faţa lui Eden – pentru ca Eden să poată privi cu statornicie la rai, adică la îngeri.

[6] îngerii raiului sunt numiţi pomi, iar pomul vieţii este Baruh, 16 al treilea înger al tatălui, pe când pomul cunoaşterii17 binelui şi răului este Naas18, al treilea înger al mamei. Moise a vorbit nedesluşit despre acestea, întrucât nu oricine poate cuprinde cu mintea adevărul.

Zidirea lui Adam şi a Evei

[7] După ce raiul a căpătat fiinţă din dragostea lui Elohim şi Eden, îngerii lui Elohim au luat din cel mai bun pământ şi au zidit omenirea.19 Ei nu l-au luat din partea de fiară a lui Eden, ci din părţile de sus, omeneşti, din ţinuturile locuite. Din părţile de fiară se trag jivinele şi alte făpturi.

[8] Ei au făcut din omenire un semn al unirii şi dragostei lor şi şi-au aşezat puterile în ea. Eden i-a dăruit sufletul, Elohim, duhul. Fiinţa omenească Adam a fost un

fel de pecete şi dovadă a dragostei lor şi un semn veşnic al căsniciei lui Eden şi Elohim. [9] Tot aşa precum este scris de Moise, Eva a fost o întruchipare şi un semn, o pecete a lui Eden spre a dăinui în veci. Eden a pus suflet în Eva-întruchiparea, Elohim a pus duh în ea.

Lui Adam şi Evei li s-a poruncit „Fiţi rodnici şi înmulţiţi-vă şi moşteniţi pământul" 20 – adică, pe Eden. [10] Eden şi-a adus toate puterile la Elohim ca pe o zestre şi de atunci femeile vin la soţii lor cu zestre, după felul celei dintâi căsnicii, şi se supun legii dumnezeieşti privitoare la moştenire ce a venit de la Elohim şi Eden.21

Îngerii sunt împărţiţi în patru cete cereşti

[11] După ce totul a fost zidit, aşa cum este scris de Moise, „cerul şi pământul şi tot ce este în ele", cei doisprezece îngeri ai mamei au fost împărţiţi în patru puteri, iar fiecare dintre aceste patru părţi este numită râu: Pishon, Gihon, Tigru şi Eufrat, după cum a spus Moise22. Aceşti doisprezece îngeri simt rânduiţi în patru cete şi ei înconjoară şi cârmuiesc lumea cu putere deplină de la Eden. [12] Ei nu stau în aceleaşi locuri, dar ca într-o horă se mişcă din loc în loc, iar la vremurile şi după măsurile potrivite îşi părăsesc locurile ce le-au fost date. Când îngerii lui Pishon stăpânesc un ţinut, atunci foametea, suferinţa şi nenorocirea izbucnesc în acea parte a pământului, căci aceşti îngeri domnesc cu zgârcenie. [13] în toate cele patru ţinuturi, vremuri iele şi boli vin potrivit cu fiecare putere şi fire. Acest puhoi al răului se revarsă întruna asupra lumii, sub stăpânirea celor patru râuri şi prin voinţa lui Eden.

Elohim se înalţă la Bine

[14] Astfel, fără ocolire, răul s-a petrecut După ce Elohim a zidit şi plămădit lumea prin dragostea sa cu Eden, a vrut să se suie până la cele mai de sus înălţimi ale cerului, să vadă dacă făpturii îi lipsea ceva. Şi-a luat îngerii cu sine. A fost atras către înălţimi, dar a lăsat-o pe Eden în urmă, căci ea este pământ şi a hotărât să nu-şi urmeze soţul în înalt

[15] Când Elohim a atins marginea de sus a cerului, a văzut o lumină mai strălucitoare decât lumina pe care o făcuse şi a spus: Deschideţi porţile să pot intra şi să-l mărturisesc23. Am crezut că eu eram Domnul.

[16] O voce a venit spre el din lumină şi a spus: Aceasta este poarta Domnului. Cei drepţi intră prin ea.24

Deodată poarta s-a deschis şi tatăl, fără îngerii săi, a pătruns către Bine şi a zărit ce ochiul nu a văzut, nici urechea nu a auzit şi nu s-a ridicat în inima omenească.25

[17] Binele i-a zis: Aşază-te la dreapta mea.26

Tatăl i-a zis Binelui: Doamne, lasă-mă să nimicesc lumea pe care am zidit-o, căci duhul meu este întemniţat în fiinţele omeneşti şi vreau să-l iau înapoi.27

[18] Binele i-a răspuns: Nu poţi făptui nimic rău când eşti cu mine. Tu şi cu Eden aţi zidit lumea prin dragostea voastră, deci las-o pe Eden să aibă făptura cât timp doreşte, iar tu rămâi cu mine.

Eden pedepseşte duhul lui Elohim

[19] Atunci Eden a ştiut că fusese părăsită de Elohim. În mâhnirea sa şi-a adunat îngerii împrejur şi s-a împodobit în chip ispititor ca să stârnească dorinţa lui Elohim şi să-l facă să se întoarcă la ea.

[20] însă Elohim a fost împiedicat de Bine şi nu s-a întors jos la Eden. Atunci Eden i-a poruncit lui Babei, care este aceeaşi cu Afrodita, să împingă oamenii la preacurvie şi divorţ, astfel încât, aşa cum ea fusese despărţită de Elohim, duhul lui Elohim din oameni să simtă durerea şi chinurile despărţirii şi să pătimească aşa cum o făcuse Eden, care fusese şi ea părăsită. [21] Eden i-a dat putere deplină lui Naas, al treilea înger al ei, să pedepsească duhul lui Elohim din oameni cu tot felul de chinuri, pentru ca prin acel duh însuşi Elohim să fie pedepsit, căci îşi părăsise soaţa, încălcând înţelegerea pe care o făcuse.

Elohim îşi trimite Îngerul Baruh

Când tatăl Elohim a văzut aceasta, el l-a trimis pe Baruh, cel de-al treilea înger al său, să vină în ajutorul duhului din toţi oamenii. [22] Baruh a venit şi a stat printre

îngerii lui Eden, în mijlocul raiului, căci raiul era îngerii printre care a stat28 El a poruncit omenirii să mănânce din toţi pomii raiului şi să se bucure de ei, dar să nu mănânce din pomul cunoaşterii29 binelui şi răului.30 Acel pom este Naas.31 Cu alte cuvinte, ei se puteau supune celorlalţi unsprezece îngeri ai lui Eden, întrucât aceştia au patimi, dar nu încalcă legea, pe când Naas o încalcă. [23] Căci Naas s-a apropiat de Eva, ademenind-o şi preacurvind, iar aceasta este împotriva legii. Şi s-a apropiat şi de Adam, atingându-l în chip necuvenit pe când era băiat, iar şi aceasta este împotriva legii. Preacurvia şi pederastía au venit din aceste fapte.

De atunci, atât răul, cât şi binele au avut puteri asupra oamenilor şi amândouă au venit din acelaşi izvor, tatăl. [24] înălţându-se la Bine, tatăl a arătat calea celor care vor să se înalţe, iar părăsind-o pe Eden, a iscat râul pentru duhul său din oameni.

Baruh le este trimis lui Moise, prorocilor şi lui Hercule

Baruh i-a fost trimis lui Moise, şi prin Moise el le-a vorbit copiilor lui Israel, ca să se poată întoarce la Bine. [25] Dar Naas, al treilea înger al lui Eden, a tăinuit poruncile lui Baruh şi a făcut în aşa fel ca poruncile sale să fie auzite prin mijlocirea sufletului lui Eden, care era în Moise şi în toţi oamenii. De aceea sufletul se împotriveşte duhului, iar duhul, sufletului. Sufletul este Eden, iar duhul este Elohim şi ambele sunt în toţi oamenii, atât în femei, cât şi în bărbaţi.

[26] Apoi Baruh le-a fost trimis prorocilor, ca prin aceştia duhul ce vieţuieşte în oameni să poată auzi şi fugi de Eden şi de făptura cea rea, aşa cum a făcut-o tatăl Elohim. În acelaşi fel şi cu aceeaşi socoteală, Naas i-a înşelat pe proroci prin suflet, care alături de duhul tatălui este în oameni, şi toţi au fost îndemnaţi s-o ia pe căi greşite, neurmând cuvintele lui Baruh pe care Elohim le poruncise.

[27] Atunci Elohim a ales un proroc dintre cei

netăiaţi împrejur, Hercule, şi l-a trimis să-i biruiască pe cei doisprezece îngeri ai lui Eden şi să-l slobozească pe tatăl de sub cei doisprezece îngeri ai facerii. Acestea sunt cele douăsprezece munci ale lui Hercule, în care s-a luptat, de la cea dintâi până la ultima, cu leul, hidra, porcul mistreţ şi celelalte.

[28] Aceste nume de la neamuri au fost prefăcute prin făptuirea îngerilor mamei. Pe când părea că Hercule ar fi ieşit învingător, Omphale32, care este aceeaşi cu Babei sau Afrodita, s-a însoţit cu el, l-a înrobit şi i-a luat puterea, adică ceea ce Baruh îi ceruse şi Elohim poruncise, şi l-a îmbrăcat în veşmântul ei, care este puterea lui Eden, puterea de jos. Astfel din prorocirea şi din faptele lui Hercule nu s-a ales nimic.

Baruh îl găseşte pe Iisus din Nazareth

[29] în cele din urmă, în zilele împăratului Irod33, Baruh a fost încă o dată trimis de Elohim şi a ajuns la Nazareth, găsindu-l pe Iisus, fiul lui Iosif şi al Mariei, un băiat de doisprezece ani, 34 pe când păzea oile. Baruh i-a istorisit lui Iisus tot ce se petrecuse de la început, de la Eden şi Elohim, şi tot ce avea să urmeze.

[30] Baruh a spus: Toţi prorocii dinaintea ta au fost duşi pe căi greşite. Iisuse, copil al omenirii, 35 încearcă să nu te laşi dus pe căi greşite, ci propovăduieşte acest cuvânt oamenilor şi grăieşte-le despre cele ale tatălui şi ale Binelui, înalţă-te la Bine şi aşază-te acolo cu Elohim, tatăl nostru al tuturor.

[31] Iisus s-a supus îngerului şi i-a zis: Doamne, voi face toate acestea. Şi a propovăduit

Naas a vrut de asemeni să-l înşele pe Iisus, dar nu a izbutit s-o facă, întrucât Iisus i-a rămas credincios lui Baruh. Naas era furios că nu l-a putut duce pe căi greşite şi a pus să-l răstignească. Dar Iisus a părăsit pe cruce trupul lui Eden şi s-a înălţat la Bine.36

[32] Iisus i-a spus lui Eden: Femeie, iată fiul tău37 – omul trupesc şi pământesc –, apoi şi-a încredinţat duhul în mâinile tatălui38 şi s-a înălţat la Bine.39

Miturile lui Priap, Leda, Ganymede şi Danae

Binele este Priap, care a zidit înainte ca orice să fie.40 El este numit Priap pentru că le-a pregătit pe toate dinainte. [33] Astfel, este aşezat în fiecare templu şi cinstit de toată făptura, şi pe uliţe, purtând fruct41 – rod al zidirii pe care a prilejuit-o –, căci a pregătit zidirea înainte ca orice să fie.

[34] Când auziţi oamenii spunând că lebăda a coborât asupra Ledei şi a zămislit copii cu ea, lebăda este Elohim, iar Leda este Eden.42

Când oamenii zic că o pajură a venit asupra lui Ganymede, pajura este Naas, iar Ganymede e Adam.43

[35] Când se vorbeşte că aur a venit asupra lui Danae şi a zămislit urmaşi cu ea, aurul este Elohim, iar Danae este Eden.44

În acelaşi fel toate aceste poveşti sunt tâlcuite, apropiindu-le de miturile ce li se aseamănă.

Istorisirile profeţilor

[36] Când profetul zice: „Auzi, Cerule, şi ascultă, Pământiile, căci Domnul a vorbit**45, el vrea să spună că Cerul este duhul lui Elohim din oameni, Pământul este sufletul, care împreună cu duhul sunt în oameni, Domnul este Baruh, iar Israel este Eden, pentru că Eden, soaţa lui Elohim, este de asemeni numită Israel. [37] „Israel nu m-a cunoscut.46 Dacă ar47 fi cunoscut că eu48 sunt cu Binele, ea nu ar fi pedepsit duhul din oameni, fiindcă tatăl a nesocotit-o”. 49

[27.4] Când profetului i se spune să-şi ia de nevastă o curvă, căci ţara este o curvă în urma Domnului, 50 prin aceste cuvinte profetul vorbeşte limpede despre întreaga taină a faptelor lui Eden în urma lui Elohim, dar, din pricina răutăţii lui Naas, profetul nu a fost luat în seamă.

PARTEA A DOUĂSPREZECEA

Hora Crucii

Hora Crucii sau *Imnul lui Iisus* este un cântec despre care se spune că Iisus i-a învăţat pe ucenicii săi înainte de a fi răstignit. Inclus în *Faptele lui Ioan*, cântecul este

însoţit de îndrumări cu privire la dansul liturgic. Descrierea imnului şi dansului se găseşte în romanul lui Marguerite Yourcenar *l'œuvre au noir* şi în filmul lui Luis Buñuel la *voie lactée*, iar Gustav Holst a pus-o pe muzică în *The Hymn of Jésus*. *Hora Crucii* foloseşte teme din tradiţia ioanică (de exemplu, Iisus este Cuvântul lui Dumnezeu care înfăţişează taina pătimirii) şi este posibil să oglindească motive valentiniene (de exemplu, se referă la cuvânt, minte, un tărâm al celor opt, înţelepciune şi harul dansului). Iisus cântă strofele imnului, care includ declaraţii de tipul „Eu sunt", unele asemenea ghicitorilor şi paradoxale. Ucenicii răspund antifonic cu, Amin" şi dansează împrejurul lui Iisus.

Imnul şi dansul se încheie cu o lămurire a înţelesului. În *Hora Crucii* se vorbeşte despre pătimire, nu doar pătimirea lui Iisus, ci şi a ucenicilor şi a oricui altcuiva. Iisus spune: „A voastră este pătimirea omenească pe care o voi pătimi", dar adaugă că el nu este ceea ce pare a fi şi, prin urmare, suferinţa de asemeni nu este ceea ce pare a fi. Căci dacă oamenii vor ajunge să înţeleagă pătimirea, ei vor fi sloboziţi de pătimire.

De-aţi şti cum să pătimiţi, aţi putea să nu pătimiţi, învăţaţi cum să pătimiţi şi veţi putea să nu pătimiţi.

Iisus proclamă: „Cunoaşteţi cuvântul înţelepciunii" şi încheie cu câteva remarci finale şi cu o altă strofă a imnului:

Slavă ţie, tată.
Slavă ţie, cuvânt.
Slavă ţief duh.
Amin.

Istoria textului *Faptelor lui Ioan* este complexă, dar în mod obişnuit se presupune că ar fi fost compus în a doua jumătate a secolului al II-lea sau chiar puţin mai târziu. Cel mai probabil, sau măcar în cea mai mare parte, a fost redactat în greacă, deşi unele fragmente pot proveni din siriacă. Siria este locul ipotetic al redactării.

Lecturi suplimentare: Barbara E. Bowe, „Dancing

into the Divine”; Arthur J. Dewey, „The Hymn în The Acts of John”; Marvin Meyer, „The Round Dance of the Cross”; Knut Schäferdiek, „The Acts of John”, pp. 181 – 184.

Hora Crucii sau

Imnul lui Iisus1 (Faptele lui Ioan 94 – 96)

[94] Iisus ne-a zis să ne aşezăm în cerc şi să ne ţinem unii pe alţii de mâini, iar el a stat în mijloc şi a spus: Răspundeţi-mi cu „Amin”.2

Cântecul

El a început să cânte un imn, rostind:

Slavă ţie, tată.

Ne-am învârtit în jurul său şi am răspuns: Amin.

Slavă ţie, cuvânt3 Slavă ţie, har.

Amin.

Slavă ţie, duh.

Slavă ţie, cel sfânt

Slavă ţie, slavă. Amin.

Te lăudăm, tată. Îţi mulţumim, lumină, în care nu vieţuieşte întuneric.4 Amin.

[95] Mărturisesc pentru ce aducem mulţumiri: Voi5 fi mântuit şi voi mântui.

Amin.

Voi fi slobozit şi voi slobozi.

Amin.

Voi fi rănit şi voi răni.

Amin.

Voi fi născut şi voi naşte.

Amin.

Voi mânca şi voi fi mâncat Amin.

Voi auzi şi voi fi auzit Amin.

Voi fi în minte, eu, mintea limpede.

Amin.

Voi fi spălat şi voi spăla.

Amin.

Harul dănţuieşte.6

Voi cânta din fluier.

Dănţuiţi cu toţii.

Amin.
Voi plânge.
Jeluiţi cu toţii.
Amin.
Un tărâm al celor opt7 cântă cu noi.
Amin.
Al doisprezecelea număr8 dănţuieşte deasupra. Amin.
Întreaga lume se alătură în dănţuit Amin.
Dacă nu dănţuiţi, nu ştiţi ce înseamnă.
Amin.
Mă voi îndepărta şi voi rămâne.
Amin.
Voi împodobi şi voi împodobi.
Amin.
Voi fi unit şi voi uni.
Amin.
Sunt fără de casă şi am case.
Amin.
Sunt fără de sălaş şi am sălaşuri.
Amin.
Nu am templu şi am temple.
Amin.
Sunt o lampă pentru voi, cei care mă vedeţi.
Amin.
Sunt o oglindă pentru voi, cei care mă recunoaşteţi. Amin.
Sunt o uşă9 pentru voi, cei care bateţi în mine. Amin.
Sunt o cale10 pentru voi, trecători.11 Amin.
Lămurirea cântecului
[96] Dacă îmi urmaţi danţul, vedeţi-vă în mine când vorbesc.
Dacă aţi văzut ce fac, păstraţi tăcerea despre tainele mele.
Voi, cei care dănţuiţi, luaţi aminte la ce fac.
A voastră este pătimirea omenească pe care o am de pătimit Nu aţi putea nicicând înţelege ce pătimiţi dacă eu,

cuvântul, nu v-aş fi fost trimis de tatăl.

Voi, cei care aţi văzut ce fac, m-aţi văzut ca pătimind.

Iar când aţi văzut-o, nu aţi încremenit, ci aţi fost mişcaţi pe deplin.

Aţi fost mişcaţi spre înţelepciune şi aveţi ajutorul meu.

Odihniţi-vă în mine.

Cine sunt veţi cunoaşte când voi pleca.

Ceea ce par a fi acum eu nu sunt Ce sunt veţi vedea când veţi veni.

Dacă aţi şti cum să pătimiţi aţi putea să nu pătimiţi, învăţaţi cum să pătimiţi şi veţi putea să nu pătimiţi.

Ce nu cunoaşteţi eu vă voi învăţa.

Eu sunt Dumnezeul vostru, nu al vânzătorului.

Vă vreau sufletele sfinte spre a fi în potrivire cu mine. Cunoaşteţi cuvântul înţelepciunii.12

Spuneţi cu mine din nou:

Slavă ţie, tată.

Slavă ţie, cuvânt.

Slavă ţie, duh.

Amin.

Dacă vreţi să cunoaşteţi ce am fost, le-am batjocorit pe toate prin cuvânt şi n-am fost batjocorit13 deloc14.

Am sărit de bucurie.

Înţelegeţi totul, iar când aţi înţeles, rostiţi:

Slavă ţie, tată.

Amin.

Note

INTRODUCERE

1. Despre povestea descoperirii Bibliotecii de la Nag Hammadi vezi James M Robinson, „From the Cliff to Cairo: The Story of the Discoverers and Middlemen of the Nag Hammadi Codices”; James M. Robinson, „Nag Hammadi, The First Fifty Years”.

2. În acest volum codexurile sunt uneori identificate cu iniţialele NHC, prescurtarea de la Nag Hammadi Codex.

3. Despre povestea descoperirii Codexului gnostic

berlinez 8502 vezi Karen L. King, *The Gospel of Mary of Magdala*, 7 – 12.

4. Pe lângă aceste texte copte şi gnostice, Stephen Emmel şi James M. Robinson au semnalat că mai multe astfel de scrieri au fost identificate într-un codex care deocamdată nu este nici publicat, nici disponibil pentru a fi studiat *Cf.* James M. Robinson, Introducere la *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices*: *Introduction*, p. 21. Rodolphe Kasser a declarat că un text intitulat *Evanghelia lui Iuda* este inclus în acest codex. Vezi mai jos nota 32.

5. Pentru alte mărturii privind *Evanghelia lui Toma* din literatura creştină timpurie, cf. Harold W. Attridge, „The Greek Fragments" în *Nag Hammadi Codex* II, *2 – 7*, ed. Bentley Layton, vol. I, pp. 103 – 109.

6. *Cf.* Bentley Layton, „Prolegomena to the Study of Ancient Gnosticism", pp. 348 şi 349.

7. Michael A. Williams, *Rethinking, ¿Gnosticism"*, p. 263.

8. Michael A. Williams, *Rethinking, ¿Gnosticism"*, pp. 51 şi 52.

9. Karen L. King, *What Is Gnosticism*? p. 15.

10. Karen L. King, *What Is Gnosticism*? pp. 235 şi 236. Vezi recenzia mea la cartea lui King în *Review of Biblical Literature*.

11. Cf. Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 5 – 8; Michael A. Williams, *Rethinking, ¿Gnosticism"*, pp. 31 – 43.

12. Din *Cartea tainică a lui Ioan* au supravieţuit nu mai puţin de patru copii, trei în Biblioteca de la Nag Hammarii (NHC 0,1; m, l; IV, 1) şi una în BG 8502 (BG 85022). În descrierea sa a barbelognosdcilor din *împotriva* creai7 arL29.1 – 4, Irineu din Lyon include de asemeni citate care sunt aproape identice cu porţiuni din *Cartea tainică a lui Ioan*.

13. În *Drudgery Divine*, Jonathan Z. Smith ne aminteşte faptul că o parte inevitabilă a muncii de

cercetare o reprezintă comparaţiile şi clasificările, iar acestea ne spun la fel de mult despre cei care fac comparaţiile ca despre fenomenele comparate. Smith scrie de asemeni despre comparaţii că sunt triadice, cu un „mai mult decât" implicit şi un „cu privire la „adiţional (de pildă, *A* se aseamănă cu *B* mai mult decât C cu privire la un set de caracteristici *N*). Astfel Smith arată că enunţurile de comparaţie şi de clasificare sunt întotdeauna relative şi contextuale. Observaţiile lui pot fi utile atunci când aplicăm termenii *gnosis*, „gnostic" şi „gnosticism" la anumite texte şi tradiţii şi când vrem să determinăm în ce măsură folosirea lor este corectă.

14. Acest argument este dezvoltat în detaliu în eseul meu „Gnosticism, Gnostics, and *The Gnostic Bible*" în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Bamstone şi Marvin Meyer, pp. 1-16. Vezi şi Birger Pearson, „Gnosticism as a Religion" în *Gnosticism and Christianity în Roman and Coptic Egypt*, pp. 201 – 223.

15. Mai multe dintre aceste evanghelii, precum cele din Noul Testament, sunt atribuite apostolilor sau altor personalităţi din mişcarea lui Iisus. Astfel de atribuiri apar ca urmare a practicii pseudoepigrafiei – pretinderea falsă că autorul unui text este o persoană cu renume. Adevăraţii autori ai acestor scrieri rămân necunoscuţi.

16. Marcion din Sinope, un dualist creştin din secolul al II-lea şi un paulinist devotat, a interpretat literal afirmaţiile lui Pavel drept o referinţă la o evanghelie scrisă, ajungând astfel la concluzia că Evanghelia lui Pavel este de fapt Evanghelia după Luca, deşi era convins că susţinătorii Dumnezeului iudaic au pervertit textul adăugând cuvinte care să vină în sprijinul Dumnezeului şi al scripturilor lor. *Cf.* Marvin Meyer, „Gnosticism, Gnostics, and *The Gnostic Bible*" în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Bamstone şi Marvin Meyer, pp. 18 şi 19.

17. Evangheliile neotestamentare după Marcu, Matei şi Luca sunt numite sinoptice deoarece ele îl privesc pe Iisus într-un mod asemănător, iar din punct de vedere

literal sunt interdependente.

18. Cf. Martin Kahler, Der sogenannte historische Jesus und der geschichttiche, biblische Christus, p. 60.

19. Karen L. King, „The Apocryphon of John: Part II of the Gospel of John?"

20. Q, din germanul *Qudle*, „izvor", este izvorul spuselor lui Iisus folosit cel mai probabil de Matei şi de Luca în alcătuirea evangheliilor lor. *Cf.* John S. Kloppenboig, *Excavating* John S. Kloppenboig, *The Formation of Q*, Burton L. Mack, *The Lost Gospel*; James M. Robinson, Paul Hofâman şi John S. Kloppenboig, *The Criticai Edition of Q*.

21. Despre setieni, *cf.* John D. Turner, „Sethian Gnosticism: A Literary History"; John D. Turner, *Sethian Gnosticism and the Platonic Tradition*.

22. Despre valentinieni, cf. Christoph Markschies, Valeatinus Gnosticus?; Antonio Orice, Estudios Valentinianos; Elaine H. Pagels, The Johannine Gospel în Gnostic Exegesis, Kurt Rudolph, Gnosis, François Sagnard, La Gnose Valentinienne et le témoignage de Saint Iiénée.

23. Înţelepciunea este de asemenea personificată ca Atena sau Metis în lumea greacă. *Cf. Cartea tainică a lui Ioan*, inclusă în acest volum, şi notele care o însoţesc.

24. Marvin Meyer, *Evanghelia lui Toma*, 10.

25. Despre Iisus din *Evanghelia lui Toma*, *cf.* Marvin Meyer, „Albert Schweitzer and the Image of Jésus in the Gospel of Thomas" în *Secret Gospels*, 17 – 38; Stephen J. Patterson, *The Gospel of Thomas and Jésus*.

26. Pentru o discuţie despre genul de metafore folosit pentru a descrie starea de ignoranţă a oamenilor din această lume, *cf.* Hans Jonas, *The Gnostic Religion*, pp. 48 – 99.

27. Elaine H. Pagels, *Beyond Belief*, p. 164.

28. Aici şi pretutindeni în acest volum este folosit pentru suflet pronumele feminin, întrucât în greacă cuvântul *psyché*, „suflet", este de genul feminin şi este în mod obişnuit personificat sub forma tinerei femei Psyché

despre care există multe istorisiri mitologice în literatura greacă şi gnostică. Compară cu mitul lui Psyché şi Etos (sau Cupidon, dragostea), din *Metamorfozele* lui Apuleius, cărţile 4 – 6 şi cu Despre *obârşia lumii* sau *Lămuriri despre suflet*.

29. Acest citat din *Evanghelia Mariei* poate fi tradus şi folosind pronume masculine: „Urmează-l. Cei care îl caută îl vor găsi”. Vezi traducerea şi notele de la *Evanghelia Mariei*.

30. Problema pătimirii şi morţii lui Iisus, ca şi înţelesul răstignirii în textele gnostice, este complicată. *Cf*. Kurt Rudolph, *Gnosis*, pp. 148 – 171. Rudolph se referă la observaţia făcută cândva de Adolph von Harnack: „Caracteristica hristologiei gnostice nu este docetismul (în sensul îngust), ci doctrina celor două naturi, adică, distincţia între Iisus şi Hristos sau doctrina că răscumpărătorul ca răscumpărător nu a devenit om” (162). Uneori un text gnostic poate fi stăruitor în a afirma că Iisus a pătimit De exemplu, în textul *Mdehisedec* (NHCIX, 1) se spune că unii neagă că Iisus ar fi pătimit, pe când, de fapt, a făcut-o cu adevărat (5). Despre Iisus amuzându-se de confuzia făcută la răstignire, compară cu *Apocalipsa lui Petru* (NHC VH, 3) 81 – 83; Basilide, după Irineu din Lyon, *împotriva ereziilor* 1.24.4; probabil *Hora Crucii* 96. Despre răstignirea lui Iisus în tradiţiile islamice, *cf*. Geoffrey Parrinder, *Jésus in the Qur an*, pp. 105 – 121; F.E. Peters „Jésus în Islam” în *Jésus Then and Now*, ed. Marvin Meyer şi Charles Hughes, pp. 267 şi 268.

31. Elaine H. Pagels, *Beyond Belief*, p. 125.

32. Teoretic, în acest volum ar putea fi incluse mai multe texte, dar cele douăsprezece prezentate aici sunt menite să ofere o culegere însemnată şi maniabilă de evanghelii gnostice şi alte scrieri înrudite sub aspecte importante. Un astfel de text este *Evanghelia Mântuitorului*, care conţine elemente ce pot fi înţelese ca gnostice; Charles W. Hedrick şi Paul A. Mirecki, *Gospel of the Savior*, Stephen Emmel, „The Recently Published

Gospel of the Saviorătephen Emmel, „Unbekanntes Berliner

Evangelium = the Strasbourg Coptic Gospel”; Charles W. Hedrick, „Caveats to a «Righted Order of the *Gospel of the Savior*». Într-un codex care nu este încă disponibil, dar este pregătit pentru publicare, este inclus un text suplimentar intitulat Evanghelia *lui Iuda*, alături de o variantă a *Scrisorii lui Petru către Filip* şi a unei apocalipse a lui Iacov. Anunţul formal privind existenţa *Evangheliei lui Iuda* a fost făcut de Rodolphe Kasser în cadrul 8 ème Congrès International d’Études Coptes din Paris, în iulie 2004. Atât Irineu din Lyon, *împotriva ereziilor* 1.31.1, cât şi Epifanie al Salaminei, *Panarion* (sau *Lădiţa cu leacuri*) 38.1.5, confirmă că în cadrul bisericii primare era folosită o evanghelie a lui Iuda. În plus, Charles W. Hedrick a anunţat că a avut acces la fotografii ale unor pagini ce provin din *Evanghelia lui Iuda* şi din alte texte ale culegerii, comunicând următoarele: „Irineu, teologul creştin din secolul al II-lea, atribuie sectei gnostice pe care o numeşte cainiţi o evanghelie semnată cu numele lui Iuda vânzătorul. Mai târziu, în secolul al IV-lea, Epifanie menţionează de asemeni *Evanghelia lui Iuda*, asociindu-i pe cainiţi, o sectă libertină, cu setienii, care fabricaseră la rândul lor cărţi în numele lui Allogènes. În anul 1983, Stephen Emmel, pe atunci urmând cursuri postuniversitare, a văzut oferit spre vânzare un codex copt din secolul al IV-lea conţinând, după cum el a anunţat într-o notă nepublicată, «un dialog între Iisus şi ucenicii săi (cel puţin Iuda [probabil Iuda Toma]) ...» El a anunţat de asemeni că textul includea o copie a *întâii apocalipse a lui Iacov* şi a *Scrisorii lui Petru către Filip*, ambele cunoscute din Biblioteca de la Nag Hammadi. În acelaşi sens există o comunicare din 1984 privind codexul despre Iuda din partea lui James M. Robinson (*The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices*: *Introduction* [E. J. Brill, Leiden, 1984], 21). Codexul a fost cumpărat ulterior de o fundaţie anonimă din Zürich, iar distinsul coptolog Rodolphe Kasser

este acreditat să îl publice. Data publicării a fost anunţată ca fiind în 2005. Mă aflu în posesia unor fotografii ale codexului făcute pe când se afla încă pe piaţă (septembrie 2001). În codex se găsesc cel puţin două indice de titluri (măsurând 12, 5 inch înălţime şi 7, 5 inch lăţime): «[Scrisoarea] lui Petru către Filip» şi «Evanghelia lui Iuda». Iuda nu este ucenicul lui Iisus, Iuda Toma, ci Iuda vânzătorul, după cum arată limpede ultimul rând al textului Iuda este prezentat ca «ucenic al lui Iisus», ca luând «bani», iar ultimul rând se încheie: «Şi l-a dat pe mâinile lor.» Penultimele pagini par a oglindi un fel de aşezare cerească în care Allogènes este chemat de un glas ceresc dintr-un nor şi este prigonit pentru o anumită faptă de către Satana. În ultima pagină Iuda primeşte instrucţiuni dintr-un nor şi îl «dă pe Iisus pe mâinile lor». Asocierea cu Allogènes, un personaj din textele setiene, constituie proba că această evanghelie este aceeaşi cu cea văzută de Irineu în secolul al II-lea".

PARTEA ÎNTÂI

1. Ediţii: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex* JJ; Helmut Koester, Bentley Layton, Thomas O. Lambdin şi Harold W. Attridge, „The Gospel According to Thomas" în *Nag Hammadi Codex* 17, 2 – 7, ed. Bentley Layton, vol 1, pp. 37 – 128; Marvin Meyer, *The Gospel of Thomas*. Traduceri; Beate Blatz, „The Coptic Gospel of Thomas" în *New Testament Apocryphe* ed. Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 110 – 133; Helmut Koester şi Thomas O. Lambdin, „The Gospel of Thomas" în *The Nag Hammadi Library* în *Engjish*, ed. James M. Robinson, pp. 124 – 138; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 376 – 399; Jacques-É. Ménard, *l'Évangile selon Thomas*; Stephen J. Patterson, James M. Robinson şi Hans-Gebhard Bethge, *The Fifth Gospel*; Jens Schroter şi Hans-Gebhard Bethge „Das Evangelium nach Thomas" *în Nag Hammadi Deutsch*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 151 – 181. Traducerea de fată se bazează pe o colaţionare

ultravioletă a textului în limba coptă, întreprinsă de Marvin Meyer la Coptic Muséum în 1988. Am folosit numerotarea tradiţională pentru cele 114 spuse şi de asemeni am numerotat subdiviziunile spuselor, păstrând convenţiile obişnuite.

2. Didymos.

3. Vezi Cartea tainică a lui Iacov 2; Cartea lui Toma 138.

4. Probabil Iisus, posibil Iuda Toma.

5. *Cf.* Iisus fiul lui Sirah 39: 1 – 3; Ioan 8: 51, 52.

6. Sau „Iisus zice: „aici şi pretutindeni în text în *Evanghelia greacă a lui Toma*, formula de introducere a citatelor este la timpul prezent

7. Papyrus Oxyrhynchus 654.8, 9 adaugă: „şi [domnind] se va odihni". Pentru întreaga spusă compară cu *Evanghelia evreilor* 4 a; 4 b*; Cartea lui Toma* 140, 141, 145; Matei 7: 7, 8 (Q); Luca 11: 9, 10 (Q); *Dialogul Mântuitorului* 129; *înţelepciunea lui Salomon* 6: 12, 17 – 20.

8. Papyrus Oxyrhynchus 654.13 spune „sub pământ".

9. Cf. Luca 17: 20, 21; Evanghelia lui Toma 113; Cartea maniheană a Psalmilor 160.

10. „Cunoaşte-te pe tine însuţi" se găseşte pe o inscripţie de la Delphi. Despre a cunoaşte şi a fi cunoscut vezi Galateni 4: 8 – 9; I Corinteni 8: 1 – 3; 13: 12; *Evanghelia adevărului* 19.

11. Probabil un copil necircumcis. (Băieţii evrei erau circumcişi în a opta zi.)

12. *Cf.* Ipolit, *Respingerea tuturor ereziilor* 5.7.20 asupra unei spuse despre care se consideră că provine din *Evanghelia lui Toma*: „Cine caută mă va găsi în copii de la şapte ani, căci acolo, ascuns în vârsta de paisprezece, mă voi face descoperit".

13. Cf. Matei 20: 16 (Q); Luca 13: 30 (Q); Matei 19: 30; Marcu 10: 31; Barnaba 6: 13.

14. Vezi *Kepbaalia maniheană*, unde este citată o versiune aproape identică a acestei spuse a lui Iisus.

15. *Cf.* Marcu 4: 22; Luca 8: 17; Matei 10: 26 (Q); Luca 12: 2 (Q). Asupra ultimei părţi a spusei vezi *Evanghelia lui Toma* 6: 5 – 6. Papyrus Oxyrhynchus adaugă: „şi nimic îngropat [care să nu fie înviat]”.

16. *Cf.* Matei 6: 1 – 18; *Didahia* 8: 1 – 3. Spusa 14 oferă un răspuns mai direct la această întrebare.

17. Aceasta este formularea negativă a regulii de aur.

18. Papyrus Oxyrhynchus 654.38 spune „adevăr” (în greacă, *alétheia*, echivalent cu me în limba coptă; pentru „cer” apare cuvântul copt *pe*)

19. Vezi Evanghelia lui Toma 5: 2.

20. Sau „nebun”.

21. Leul paie să simbolizeze ceea ce este pasional şi animalic în experienţa umană. Cineva poate mânca sau poate fi mâncat de leu. *Cf.* Platon, *Republica* 588E-589B.

22. Sau „fiinţa omenească”, „omul”.

23. *Cf.* Matei 13: 47 – 50; Fabula lui Babrius 4.

24. *Cf.* Matei 13: 3 – 9; Maiou 4: 2 – 9; Luca 8: 4 – 8.

25. *Cf.* Luca 12: 49 (Q?); *Pisdsăophia* 141.

26. *Cf.* Matei 24: 35; Maiou 13: 31; Luca 21: 33; Matei 5: 18 (Q); Luca 16: 17 (Q).

27. *Cf.* Ipolit, *Respingerea tuturor ereziilor* 5.8.32: „Ei spun astfel: «Dacă mâncaţi lucruri moarte şi le aduceţi la viaţă, ce veţi face dacă veţi mânca luciuri vii?»” în lumina acestui citat, e posibil să ne imaginăm (cum o face Hans-Maitin Schenke într-o notă nepublicată) că spusa originală ar fi fost după cum urmează: „În zilele când mâncaţi ce era mort îl făceaţi viu. «Când mâncaţi ce este viu ce veţi face? în zilele când eraţi în întuneric aţi văzut lumina.» Când sunteţi în lumină ce veţi face?”

28. Despre Iacov cel Drept vezi Faptele apostolilor din Noul Testament; *Evanghelia evreilor* 7; *Cartea tainică a lui Iacov*, *Prima şi a doua apocalipsă a lui Iacov*, Hegisippus, în Eusebiu, *Istoria bisericii* 2.23.4 – 7; Josephus Flavius, *Antichităţi iudaice* 20.200.

29. Sau „înger”.

30. Sau „trei cuvinte”. Cele trei spuse sau cuvinte

sunt necunoscute şi ele ar putea fi menţionate ca un truc pentru a îndemna cititorul să reflecteze. Ca un exemplu de trei cuvinte *cf.* Ipolit, *Respingerea tuturor ereziilor* 5.8.4 (Kaulakau, Saulasau, Zeesar, din Isaia 28: 10, 13); *Pistis Sophia* 136 (Yao Yao Yao, numele inefabil al lui Dumnezeu).

31. Vezi Evanghelia lui Bartolomeu 2: 5.

32. Cf. Întrebările din Evanghelia lui Toma 6.

33. Literal, „veţi umbla prin locuri”.

34. *Cf.* Matei 10: 8 (Q); Luca 10: 8, 9 (Q); I Corinteni 10: 27.

35. *Cf.* Matei 15: 11; Maiou 7: 15.

36. *Cf.* Ioan 10: 30.

37. Sau „monahi” (în coptă, *monakhos*). *Cf.* Matei 10: 34 – 36 (Q); Luca 12: 49 (Q?), 50 – 53 (Q).

38. Cf. I Corinteni 2: 9; Isaia 64: 4; Apocalipsa lui Die sau Tainele (Apocriful) lui Die\ Plutarh, Cum trebuie să studieze tânărul poezia 17E.

39. *Cf.* Matei 24: 3; Maiou 13: 3, 4; Luca 21: 7.

40. Vezi Evanghelia lui Toma 49.

41. Vezi Evanghelia lui Filip 64; Lactanţiu, Dumnezaeştile instituţii 4.8; Irineu, Demonstraţia predicii apostolice 43.

42. Cf. de exemplu Evanghelia lui Toma 77: 3.

43. Cei cinci pomi din rai sunt menţionaţi şi în alte texte gnostice şi maniheene.

44. Textul copt are *sotfk*, amendat spre a fi citit <x> *sotfk*.

45. *Cf.* Matei 13: 31, 32 (Q); Luca 13: 18, 19 (Q); Maiou 4: 30 – 32.

46. Aici editorii *Evanghelia lui Toma*, în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangetiorum*, 525, înţeleg *Sere Sém* („copii”) ca fiind o traducere a cuvântului grecesc *pais*, „copil, slujitor”, asumând cel de-al doilea sens al termenului şi astfel traducând după cum urmează: „Ei sunt asemenea slujitorilor cărora li s-a încredinţat o ţarină ce nu este a lor”.

47. Vezi Evanghelia lui Toma 37.

48. *Vezi Evanghelia lui Toma* 103; Matei 24: 43 (Q); Luca 12: 39 (Q).

49. Editorii *Evanghelia lui Tomaf* în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangdiorum*, 525, traduc această frază: „Căci cele de trebuinţă pentru care aşteptaţi (cu nerăbdare) vor fi aflate”. (O altă posibilă traducere este dată într-o notă: „Căci averea pe care o aşteptaţi ei o vor găsi.”)

50. *Cf.* Marcu 4: 29; Ioel 3: 13.

51. Cf. Galateni 3: 27, 28; Evanghelia egipteană; 2 Clement 12: 2 – 6; Mucenicia lui Petru 9; Faptele lui Filip 140; Evanghelia lui Toma 114.

52. *Cf.* A doua lege 32: 30; Eclesiastul 7: 28; *Pistis Sophia* 134.

53. Sau „el”, aici şi mai jos.

54. În general, *cf.* Matei 6: 22, 23 (Q); Luca 11: 34, 35 (Q), 36 (Q?); *Dialogul Mântuitorului* 125, 126.

55. Sau „viaţa voastră”, „voi înşivă”.

56. *Cf.* Matei 22: 39; Marcu 12: 31; Luca 10: 27; Leviticul 19: 18; *Evanghelia evreilor* 5; *Didahia* 2: 7.

57. *Cf.* Matei 7: 3 – 5 (Q); Luca 6: 41, 42 (Q).

58. *Cf.* Clement Alexandrinul, *Stromate* 3.15.99.4; Tertulian, *împotriva iudeilor* 4.

59. *Cf.* Ioan 1: 14; I Timotei 3: 16; Pildele lui Solomon 1: 20 – 33; Baruh 3: 37.

60. Sau „fiii oamenilor”.

61. Vezi Evanghelia lui Toma 7.

62. Papyrus Oxyrhynchus 1.23 – 30 a fost reconstituit spre a fi citit după cum urmează: „[Iisus zice:] Unde sunt [trei, ei sunt fără] Dumnezeu şi unde este doar [unul] vă spun, eu sunt cu acela. Ridicaţi piatra şi mă veţi găsi acolo. Despicaţi bucata de lemn şi sunt acolo”. Despre concluzia acestei variante a spusei *cf. Evanghelia lui Toma* 77: 2 – 3. Despre spusă în general *cf.* Matei 18: 19, 20; Efrem Sirul, Comentariu la Diatessaron 14.

63. *Cf.* Matei 13: 57; Marcu 6: 4; Luca 4: 23, 24; Ioan 4: 44.

64. *Cf.* Matei 5: 14; 7: 24, 25 (Q); Luca 6: 47, 48 (Q).

65. Secvenţa „în cealaltă ureche” poate fi un caz de ditografie (adică o repetare accidentală a autorului sau copistului) sau se poate referi la urechea altcuiva ori chiar la propria ureche „interioară”.

66. *Cf.* Matei 5: 15 (Q); Luca 11: 33 (Q); Marcu 4: 21; Luca 8: 16.

67. *Cf.* Matei 15: 14 (Q); Luca 6: 39 (Q).

68. *Cf.* Matei 12: 29 (Q?); Marcu 3: 27; Luca 11: 21, 22 (Q?).

69. *Cf.* Matei 6: 25 – 33 (Q), 34; Luca 12: 22 – 31 (Q), 32. Papyrus Oxyrhynchus 655.1 – 17 oferă următoarea variantă: „[Iisus zice: Nu vă îngrijoraţi] de dimineaţa

[până seara] şi de seara [până] dimineaţa, [de hrana] voastră, ce [veţi] mânca, [sau] de [cămaşa voastră], ce veşminte [veţi] purta. [Voi sunteţi mult] mai buni decât crinii, care nici nu ţes, nici nu [torc]. Şi întrucât aveţi un singur veşmânt, ce (sau de ce) ... veţi...? Cine poate să adauge ceva la Înălţimea Voastră? Acela este cel care vă va da veşmintele voastre/4 Vezi notele la *Evanghelia greacă a lui Toma* 36.

70. Cf. Evanghelia egipteană; Evanghelia lui Filip 75; Ipolit, Respingerea tuturor ereziilor 5.8.44; Cartea maniheană a Psalmilor 99, 26 – 30.

71. *Cf.* Matei 13: 17 (Q); Luca 10: 24 (Q); 17: 22; Ioan 7: 33 – 36; Pildele lui Solomon 1: 23 – 28.

72. Sau „au primit44.

73. În coptă, din greacă, *gndsis*.

74. *Cf.* Matei 23: 13 (Q); Luca 11: 52 (Q); *Recunoaşterile pseudoclementine* 2.30.1; Abu Hamid Muhammad al-Ghazali, *Renaşterea ştiinţelor religioase* 1.49.

75. *Cf.* Matei 10: 16.

76. *Cf.* Matei 15: 13; Ioan 15: 5 – 6; Isaia 5: 1 – 7; *Evanghelia lui Toma* 57; Matei 13: 24 – 30; *Cartea lui Toma* 144.

77. *Cf.* Matei 13: 12; Maiou 4: 24, 25; Luca 8: 18;

Matei 25: 29 (Q); Luca 19: 26 (Q).

78. *Cf.* O inscripţie arabă *in situ* la o moschee din Fatehpur Sikri, India; Petrus Alphonsi, *îndrumări clericale*.

19. *Cf.* Ioan 14: 8 – 11.

80. *Cf.* Luca 6: 43, 44 (Q); Matei 7: 16 a, 16 b (Q), 19, 20; 12: 33 a-b, 33 c (Q).

81. *Cf.* Matei 12: 31, 32 (Q); Luca 12: 10 (Q); Maiou 3: 28, 29.

82. *Cf.* Luca 6: 43 – 45 (Q); Matei 7: 16 a, 16 b (Q), 17, 18 (Q), 19 – 29; 12: 33 a, b, 33 c (Q), 34 a, 34 b-35 (Q); Iacov 3: 12.

83. Cel mai probabil ochii persoanei respective, posibil ai lui Ioan.

84. Literal, „slăbiţi44.

85. *Cf.* Matei 11: 11 (Q); Luca 7: 28 (Q).

86. *Cf.* Matei 6: 24 (Q); Luca 16: 13 (Q).

87. *Cf.* Matei 9: 17; Maiou 2: 22; Luca 5: 37 – 39.

88. *Cf.* Matei 9: 16; Maiou 2: 21; Luca 5: 36.

89. Vezi *Evanghelia lui Toma* 106; Matei 18: 19; 17: 20 b (Q); Luca 17: bb (Q); Matei 21: 21; Marcu 11: 23; I Corinteni 13: 2.

90. Sau „monahi44 (în coptă, *monakhos*).

91. Vezi Evangheha lui Toma 18.

92. Ceea ce poate fi amendat spre a fi citit „<Cine> eşti? 44 (*entdfnenim*>).

93. Această spusă aminteşte de relatarea despre conducătorul sufletului sau al omului din *Cartea tainică a lui Ioan*, „Imnul mărgăritarului” şi *Lămuriri asupra sufletului*.

94. În loc de „odihnă44 (*anapausis*), editorii *Evangheliei lui Toma*, în Ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 532, amendează spre a fi citit „<înviere>” (*anaesta*>*sis*).

95. *Cf.* Luca 17: 20, 21; *Evanghelia lui Toma* 113: 4; Ioan 3: 18, 19; 5: 25; fi Înotei 2: 17, 18; *Tratat despre înviere* 49.

96. În 2 Esdra 14: 45 se spune că sunt douăzeci şi

patru de cărţi în scriptura iudeilor.

97. Cf. Augustin, împotriva vrăjmaşilor legii şi prorocilor 2.4.14.

98. *Cf.* Romani 2: 25 – 29.

99. *Cf.* Matei 5: 3 (Q); Luca 6: 20 (Q).

100. *Cf.* Matei 10: 37, 38 (Q); Luca 14: 26, 27 (Q); Matei 16: 24; Marcu 8: 34; Luca 9: 23; *Evanghelia lui Toma* 101.

101. Vezi *Evanghelia lui Toma* 80. În această spusă apare termenul „hoit" (în coptă, din greacă, *ptdma*); în Spusa 80 este folosit „trup" (în coptă, din greacă, *soma*).

102. *Cf.* Matei 13: 24 – 30.

103. Sau „care a pătimit".

104. *Cf.* Pildele lui Solomon 8: 34 – 36; Iisus fiul lui Sirah 51: 26, 27; *Evanghelia lui Toma* 68, 69.

105. *Cf.* Luca 17: 22; Ioan 7: 33 – 36; 8: 21; 13: 33; *Evanghelia lui Toma* 38.

106. Amendarea presupune că literele în coptă au fost omise din cauza haplografiei (adică, omisiunea accidentală a unor litere sau cuvinte identice de către autor sau copist) – căci începutul spusei este reconstruit spre a se citi <*afhau*>, „<E1 a văzut>". De asemeni este posibil şi <*aunau*>, „<Ei au văzut>".

107. Probabil Iisus, posibil samariteanul.

108. Literal, textul copt poate fi tradus: „Omul acela este primprejurul mielului". O posibilă amendare: „<De ce> acel om <poartă> primprejur mielul?" sau ceva asemănător. Editorii *Evangheliei lui Toma*, în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangelionun*, 534, oferă o interpretare şi o traducere diferite: „<E1 a văzuO un samaritean care încerca să ia un miel în drumul său către Iudeea. El le-a zis ucenicilor săi: Acel (om) îşi urmează mielul. Ei i-au zis: Ca să-l poată ucide (şi) să-l mănânce".

109. Sau, mai literal, „Ca să-l poată ucide şi să-l mănânce".

110. Vezi Evanghelia lui Toma 7; 11: 3.

111. *Cf.* Luca 17: 34, 35 (Q); Matei 24: 40, 41 (Q).

112. Sau „patul”.

113. Literal, „ca de la unul”. Bentley Layton, *Nag Hammadi Codices U*, 2 – 7, 1: 74 indică alte două posibilităţi. Grecescul „ca de la un străin” (*hos xenos*) este posibil să fi fost tradus greşit „ca de la unul” (*hos ex henos*) sau grecescul „ca de la care” (*hos di tinos*) ar fi fost tradus greşit „ca de la cineva” (*hos di tinos* cu un accent diferit). Editorii *Evanghelia lui Toma*, în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 534, optează pentru traducerea „ca de la cun străin>”.

114. *Cf.* Matei 11: 27 (Q); Luca 10: 22 (Q); Ioan 3: 35; 6: 37 – 39; 13: 3, 4.

115. Aici în textul copt apare *efăef*, „părăsit”. Este amendat spre a fi citit e/de<>, „întreg”.

116. *Cf.* Ioan 8: 12.

117. *Cf.* Matei 13: 11; Marcu 4: 11; Luca 8: 10.

118. *Cf.* Matei 6: 3.

119. *Cf.* Luca 12: 16 – 21 (Q?); Sirah 11: 18, 19.

120. *Cf.* Matei 22: 1 – 10 (Q); Luca 14: 16 – 24 (Q); A doua lege 20: 5 – 7; 24: 5.

121. *Cf.* Sirah 26: 29.

122. Sau „cămătar”. În textul copt apare *khre* [*st.*] *s*, care poate fi reconstituit „Un [zaraf]”, *khre* [*ste*] *s*, ca aici, sau „Un [om bun]” (*khre* [*sto*] *s*).

123. Posibil amendat spre a fi citit: „Poate că <ei> nu <lpau cunoscut”.

124. *Cf.* Matei 21: 33 – 41; Marcu 12: 1 – 9; Luca 20: 9 – 16.

125. *Cf.* Psalmi 118: 22; Matei 21: 42; Marcu 12: 10; Luca 20: 17; Faptele apostolilor 4: 11; I Petru 2: 7.

126. Vezi *Cartea lui Toma* 138. Editorii *Evangheliei lui Toma*, în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 536, traduc această spusă astfel: „Celui căruia cunoaşte totul, dar este în lipsă de un lucru, îi lipseşte [încă de pe acum] totul”.

127. *Cf.* Matei 5: 10, 11 (Q); Luca 6: 22 (Q); *Evanghelia lui Toma* 58; 69.

128. Vezi Evanghelia lui Toma 68.

129. *Cf.* Matei 5: 6 (Q); Luca 6: 21 (Q).

130. Vezi Evanghelia lui Toma 41; 67.

131. *Cf.* Matei 26 – 61; 2740; Marcu 14: 58; 15 – 29; Faptele apostolilor 6: 14; Ioan 2: 19. Reconstrucţia „[din nou]" este ipotetică (*en* [*kesopl*) şi poate necesita un spaţiu gol la capătul rândului. Din acest motiv editorii *Evangheliei lui Toma*, în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 537, preferă reconstrucţia „[în afară de mine]" (*en* [*sabfilai*]).

132. Cf. Luca 12: 13, 14 (Q? >; 'Abd al-Jabbar, Cartea despre semnele profeţiei lui Mahomed.

133. Sau „domnului".

134. *Cf.* Matei 9: 37, 38 (Q); Luca 10: 2 (Q); Pirke Avot 2.20.

135. Literal, „E1 a zis".

136. Sau „Doamne".

137. Sau „nimeni".

138. În textul copt apare *adne*, „boală", amendat aici a fi cit*it*ão <se „fântână".

139. Sau „monah" (în coptă *monakhos*).

140. Spusele 73 – 75 alcătuiesc cel mai probabil un mic dialog. *Cf.* „Dialogul ceresc" în Origen, *împotriva lui Celsus* 8.15. Pentru Spusa 75 *cf.* Matei 25: 1 – 13.

141. *Cf.* Matei 13: 45, 46.

142. *Cf.* Matei 6: 19, 20 (Q); Luca 12: 33 (Q); Matei 13: 44.

143. *Cf.* Ioan 8: 12; Cartea intelelepciunei lui Solomon 7: 24 – 30.

144. *Cf.* Romani 11: 36; I Corinteni 8: 6; *Mucenicia lui Petru* 10.

145. *Cf.* Eclesiastul 10: 9; Avacum 2: 18 – 20; Lucian din Samosata, *Hermotim* 81. De asemeni *Evanghelia lui Toma* 30 şi nota.

146. *Cf.* Matei 11: 7, 8 (Q); Luca 7: 24, 25 (Q).

147. *Cf.* Luca 11: 27, 28 (Q? >; Petroniu, *Satyricon* 94.

148. *Cf*. Ioan 13: 17; Iacov 1: 25.

149. *Cf*. Luca 23: 29; Matei 24: 19; Marcu 13: 17; Luca 21: 23; *Evanghelia egipteană*.

150. Cf. Evanghelia lui Toma 56 şi nota.

151. Cf I Corinteni 4: 8; Evanghelia lui Toma 110; Dialogul Mântuitorului 129.

152. Cf Ignatie, *Epistola către smirneni* 4: 2; Proverbe greceşti. Variante ale spusei sunt de asemeni cunoscute din Origen, Didim cel Orb, dintr-un text armenesc de la mănăstirea Sf. Lazăr şi din *Evanghelia Mântuitorului*: „Dacă cineva este lângă mine, acela va [arde]. Eu sunt focul ce arde. Cine este [lângă mine] este lângă foc; cine este departe de mine este departe de viaţă" (Berlin 22220 107, 39 – 48).

153. Pentru Spusele 83 şi 84 cf. Facerea 1: 26 – 28 şi comentarii la Filon din Alexandria şi în descrierile gnostice ale creaţiei.

154. Simon Magul era numit marea putere a lui Dumnezeu. Cf Faptele apostolilor 8: 9, 10; *Gândul marii noastre puteri*.

155. Sau „fiul omului".

156. *Cf*. Matei 8: 20 (Q); Luca 9: 58 (Q); Plutarh, *Viaţa lui Tiberius Gracchus* 9.4, 5; Abu Hamid Muhammad al-Ghazali, *Renaşterea ştiinţelor religioase* 3.153.

157. Cf. Evanghelia lui Toma 29; 112.

158. Sau „îngerii".

159. Cf. Cartea tainică a lui Ioan n, 25; învăţătura cârmuitoare 32.

160. *Cf*. Matei 23: 25, 26 (Q); Luca 11: 39 – 41 (Q); Talmudul babilonian; Berakoth 5 la; Kelim 25.1 – 9.

161. Sau „domnia".

162. *Cf*. Matei 11: 28 – 30; Iisus fiul lui Sirah 51: 26, 27.

163. Cf Matei 16: 1 – 3 (Q); Luca 12: 54 – 56 (Q).

164. Cf *Evanghelia lui Toma* 2; Matei 7: 7, 8 (Q); Luca 11: 9, 10 (Q).

165. Cf Ioan 16: 4, 5, 12 – 15, 22 – 28.

166. Cf Matei 7: 6. Reconstrucţia de la sfârşit este ipotetică (*dina je nouaafenta* [*jte*]), dar se potriveşte contextului. Bentley Layton, *Nag Hammadi Codex* ZT, 2 – 7, 1: 86, 87, indică în plus următoarea sugestie de reconstrucţie: „căci s-ar putea să le [nimicească]; „căci s-ar putea să le rupă [în bucăţi]”.

167. Cf *Evanghelia lui Toma* 2; 92; Matei 7: 7, 8 (Q); Luca 11: 9, 10 (Q).

168. Cf Matei 5: 42 (Q); Luca 6: 30 (Q), 34, 35 b (Q?), 35 c (Q); *Didahia* 1: 5.

169. Cf Matei 13: 33 (Q); Luca 13: 20, 21 (Q);

170. Editorii *Evanghelia lui Toma*, în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 542, preferă să amendeze textul (alături de Peter Nagel) spre a fi citit „nu a băgat (nimic) de seamă cât timp <ea, a trudit” (*e<s>hise*).

171. Această pildă este cunoscută în literatura creştină doar de aici, deşi o istorisire oarecum asemănătoare se găseşte la „Macarie” din Siria.

172. Această pildă este cunoscută în literatura creştină doar de aici. La modul general, *cf. Evanghelia lui Toma* 35; Matei 11: 12, 13 (Q); Luca 16: 16 (Q).

173. Cf Matei 12: 46 – 50; Marcu 3: 31 – 35; Luca 8: 19 – 21; *Evanghelia ebioniţilor5*.

174. Cf Matei 22: 15 – 22; Marcu 12: 13 – 17; Luca 20: 20 – 26.

175. Reconstituirea textului este ipotetică (*entas* [*ti mei empe*] *ol*). O altă variantă este: „Căci mama care [mia [dat naştere, m-a nimicit]” (vezi nota în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 543). Este chiar posibil, deşi mai dificil, a reconstitui Spusa 101: 3 după cum urmează: „Căci mama [mi-a dat naştere], dar adevărata [mamă] mi-a dat viaţă”.

176. Probabil Sfântul Duh; cf. Evanghelia evreilor 3; Cartea tainică a lui Iacov 6; Evanghelia lui Filip 55.

177. *Cf.* Matei 10: 37, 38 (Q); Luca 12: 26, 27 (Q); *Evanghelia lui Toma* 55.

178. *Cf.* Matei 23: 13 (Q); Luca 11: 52 (Q); *Evanghelia lui Toma* 39: 1, 2; Esop, *Fabule* 702.

179. Se poate referi fie la ceasul, fie la locul intrării.

180. *Cf. Evanghelia lui Toma* 21: 5 – 9; Matei 24: 43 (Q); Luca 12: 39 (Q).

181. *Cf.* Matei 9: 14, 15; Marcu 2: 18 – 20; Luca 5: 33 – 35; *Evanghelia nazoreenilor 2*.

182. Despre dispreţul faţă de rudele de sânge, *cf. Evanghelia lui Toma* 55; 101; *Cartea lui Toma* 144. Despre Simon Magul, Elena şi curvia sufletului, *cf.* Irineu, *împotriva ereziilor* 1.23.2; *Lămurire* despre *suflet*, în legătură cu tradiţia despre Iisus ca fiu ilegitim al Mariei, *cf.* Origen, *împotriva lui Cdsus* 1.28, 32 şi probabil Ioan 8: 41.

183. Sau „fii ai omului”.

184. *Cf. Evanghelia lui Toma* 48; Matei 18: 19; 17: 20 b (Q); Luca 17: bb (Q); Matei 21: 21; Marcu 11: 23; I Corinteni 13: 2.

185. *Cf.* Matei 18: 12, 13 (Q); Luca 15: 4 – 7 (Q); Iezechil 34: 15, 16.

186. *Cf. Evanghelia lui Toma* 13; Ioan 4: 13, 14; 7: 37 – 39; Iisus fiul lui Sirah 24: 21.

187. *Cf.* Pildele lui Solomon 2: 1 – 5; Iisus fiul lui Sirah 20: 30, 31; Matei 13: 44; *Midrash Rabbah*; Cântarea cântărilor 4.12.1; Esop, *Fabule* 42.

188. Cf. Evanghelia lui Toma 27: 1; 81.

189. *Cf.* Isaia 34: 4; Psalmi 102: 25 – 27 (unele texte vechi); Evrei 1: 10 – 12; Apocalipsa lui Ioan 6: 13, 14.

190. Acesta ar putea fi un comentariu ulterior încorporat în text

191. Cf. Evanghelia lui Toma 29; 87.

192. Sau „Ei nu vor spune”.

193. *Cf.* Marcu 13: 21 – 23; Matei 24: 23 – 25, 26, 27 (Q); Luca 17: 20 – 22, 23, 24 (Q); *Evanghelia lui Toma* 3: 1 – 3; *Evanghelia Mariei* 8.

194. Editorii *Evanghelia lui Toma*, în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 546, văd aici („Căci”, în

coptă *je*) o introducere la o adresare directă şi citesc" (Eu vă spun vouă): Femeia…"

195. Pe când limbajul acestei spuse ar putea fi şocant pentru sensibilitatea noastră, intenţia pare a fi liberatoare. Femeia poate reprezenta ce este pământesc şi pieritor, iar bărbatul, ce este ceresc şi nepieritor, astfel încât femeia ajunsă bărbat vrea să simbolizeze faptul că toţi cei care sunt muritori şi aparţin acestei lumi, bărbaţi şi femei deopotrivă, ajung nemuritori şi dumnezeieşti. *Evanghelia lui Toma 22* foloseşte categoria genului într-un mod oarecum diferit, dar asemănător ca scop. *Cf.* Ipolit, *Respingerea tuturor ereziilor* 5.8.44; Clement Alexandrinul, *Excerpte din Teodot* 79; *întâia apocalipsă a lui Iacov 41*; *Zostrianos* 131; de asemeni *A doua cuvântare a marelui Set* 65 şi *Evanghelia lui Filip* 58, din acest volum, despre conceptul valentinian al chipurilor noastre femeieşti ca fiind Împreunate cu îngerii bărbăteşti în unirea de apoi.

1%. Ediţia Harold W. Attridge, „The Greek Fragments", în *Nag Hammadi Codex* n, 2 – 7, ed. Bentley Layton, 1: 95 – 128. Despre Spusa 136, vezi mai jos.

197. Textul Cuvântului de început şi al Spuselor 1 – 7 şi 24 provine din Papyrus Oxyrhynchus 654.

198. Textul Spuselor 26 – 30, 77 şi 31 – 33 provine din Papyrus Oxyrhynchus 1.

199. Sau „de ce".

200. O interpretare anterioara a textului grecesc al acestei Spuse conducea la traducerea următoare: „Cât despre voi, când nu aveţi veşminte, cu ce [vă veţi îmbrăca]?" (cf. Harold W. Attridge, „The Greek Fragments" 1: 121; dar vezi acum James M. Robinson, „A Written Greek Sayings Cluster Older Than Q: A Vestige").

201. Textul Spuselor 36 – 39 provine din Papyrus Oxyrhynchus 655.

202. În greceşte, [*gnoseos*], o formă a lui *gn sis*.

203. În greceşte *aion*, „aeon".

204. Această variantă a Spusei 4 provine din Ipolit,

Respingerea tuturor ereziilor 5.7.20.

205. Această variantă a Spusei 11 provine din Ipolit, *Respingerea tuturor ereziilor 5.32*.

PARTEA A DOUA

1. Ediţii: Anne Pasquier, *L'Évangile selon Marie*; Walter C. Till şi Hans-Martin Schenke, *Die gnostischen Schriften des koptischen Papyrus Berotinensis 8502*; R. Mel. Wilson şi George W. MacRae, „The Gospel According to Mary" în *NagHammadi Codices Vt 2 – 5 and VI with Papyrus Berotinensis 8502J and 4*, ed. Douglas M. Parrott, pp. 453 – 471. Traduceri: Esther A. de Boer, *The Gospel of Mary*; Judith Hartenstein, „Das Evangelium nach Maria" în *Nag Hanunadi Deutsch y* ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 2, pp. 833 – 844; Karen L. King, *The Gospel of Mary of Magdala*; Karen L. King, George W. MacRae, R. Mel. Wilson şi Douglas M. Parrott, „The Gospel of Mary" în *The Nag Hammadi Library în Englishy* ed. James M. Robinson, pp. 523 – 527; Marvin Meyer, *The Gospels of Mary*, pp. 16 – 22.

2. Primele şase pagini lipsesc din manuscrisul în limba coptă, iar textul care se păstrează începe în mijlocul unei discuţii între Iisus şi ucenicii săi pe subiectul naturii materiei. Dialogul include reflecţii pe teme stoice. *Cf.* Esther A. de Boer, *The Gospel of Mary*.

3. Vezi Evanghelia lui Filip 53.

4. Literal, „în fapte de preacurvie".

5. În *Evanghelia Mariei,* adulterul e înţeles a fi amestecarea necuviincioasă cu lumea. *Cf.* perspectiva similară din *Tratatul* despre *suflet* din Biblioteca de la Nag Hammadi, din *Comentariul* lui Heracleon la *Evanghelia lui Ioan* şi din *Evanghelia lui Filip*.

6. Vezi discuţia despre păcat în Romani 7.

7. *Cf.* Lúea 24: 38; Ioan 14: 27.

8. Sau „oglindiri ale firii". Despre prezenta adevărului în imagini şi simboluri vezi *Evanghelia lui Filip* 67.

9. *Cf.* Ioan 14: 27; 20: 19, 21 şi 26.

10. Sau „fiul omului44, aici şi mai jos.

11. Cf. Luca 17: 21; Evanghelia lui Toma 113.

12. Sau „pe el44, aici şi în următoarea frază.

13. Plecarea lui Iisus poate însemna fie răstignirea sa, fie Învierea şi Înălţarea.

14. Cel mai probabil María din Magdala, pe tot cuprinsul scrierii, deoarece portretul acestei femei se aseamănă celui al Mariei din Magdala, prezentat în alte texte.

15. În Papyrus Oxyrhynchus 3525 este adăugat faptul că Mana i-a sărutat duios.

16. Sau probabil, în acord cu Karen L. King, „fraţilor şi surorilor”, deşi în text nu sunt menţionate şi alte femei.

17. Despre dragostea deosebită a lui Iisus pentru Maria din Magdala vezi *Evanghelia Manei* 17 şi 18, precum şi *Evanghelia lui Filip* 59, 63 şi 64; de asemeni *Pistisăophia* 17; 19.

18. Sau „Domnul44, aici şi mai jos.

19. Aici Karen L. King, în *The Gospel of Mary of Magdala*, p. 196, spune că varianta grecească din Papyrus Oxyrhynchus 3525 poate sugera că a avut mai mult decât o apariţie („O dată, când Domnul mi-a apărut într-o vedenie…44).

20. *Cf.* Matei 6: 21.

21. Textul de la pagina 10 din varianta în limba coptă se încheie cu aceste cuvinte (înainte de paginile lipsă): „şi aceasta este [ceea ce-l …44.

22. Paginile 11 – 14 lipsesc din manuscrisul în limba coptă. Textul se reia de unde Maria îşi povesteşte viziunea asupra ascensiunii sufletului dincolo de puterile cosmice. În limba greacă termenul *psyché*, „sufletul44, este de genul feminin şi este personificat, în literatura greacă, drept tânăra femeie Psyche. Se pare că aici viziunea descrie patru trepte ale ascensiunii, schiţând eliberarea sufletului de sub cele patru elemente ale lumii. Numele primei puteri lipseşte din text, însă el poate fi „întunericul44, conform listei înfăţişărilor celei de-a patra

puteri. Numele celorlalte puteri sunt „dorinţa44, „necunoaşterea” şi, se pare, „mânia”, o putere compozită mortală. La fel ca şi în alte texte de sorginte gnostică privind călătoria sufletului, acesta urcă printre tărâmurile puterilor şi este interogat de acestea. Sufletul iese biruitor din înălţarea din lumea materiei şi a trupului, fiind în sfârşit eliberat *Cf*. de asemeni *Evanghelia lui Toma* 50.

23. Veşmântul care îmbracă sufletul este croit din toate însuşirile care caracterizează existenţa trupească în această lume. Sufletul îşi pune acest veşmânt când intră în lume şi îl scoate atunci când o părăseşte.

24. Compară cele şapte sfere cereşti (deseori Soarele, Luna şi cinci planete) descrise de astronomii şi astrologii antici. Despre numele celor şapte puteri ale mâniei vezi *Cartea tainică a lui Ioan*.

25. Sau „din44, aici şi mai jos în frază.

26. Despre ostilitatea lui Petru fată de Mana Magdalena vezi *Evanghelia lui Toma* 114; *Pistis Sophia* 36; 72; 146.

27. Le vi era un ucenic al lui Iisus, numit Le vi fiul lui Alfeu în Evanghelia după Marcu, despre care se spune că ar fi fost un vameş din Capemaum. Câteodată, Levi este identificat cu ucenicul Matei, dar identificarea nu este sigură. (în *Dialogul Mântuitorului*, Matei este unul dintre cei trei ucenici cu care Iisus poartă dialogul.)

28. Despre dragostea lui Iisus fată de Mana *vezi Evanghelia Mariei* 10; *Evanghelia lui Filip* 59, 63 şi 64; *Pistis Sophia* 17; 19.

29. Sau „s-o împlinim”.

30. În Papyrus Rylands 463 se spune că numai Levi a plecat să predice.

PARTEA A TREIA

1. April D. DeConick, „The Great Mystery of Marriage”, p. 342.

2. Ediţii: *The Facsimile Edition of the NagHammadi Codices: Codex U* Wesley W. Isenberg şi Bentley Layton, „The Gospel According to Philip” în *NagHammadi Codex*

II, *2 – 7*, ed. Bentley Layton, vol. 1, pp. 129 – 217; Jacques-É. Ménard, *l'Évangile selon Philippe*. Traduceri: Wesley W. Isenberg, „The Gospel of Philip" în *The Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 139 – 160; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 325 – 353; Hans-Martin Schenke, „Das Evangelium nach Philippus", în *Nag Hammadi Deutsch*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 183 – 213; Hans-Martin Schenke, „The Gospel Of Philip", în *New Testament Apocrypha*, ed. Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 179 – 208. Un număr de reconstrucţii ale textului provin din aceste ediţii, mai ales din lucrarea lui Hans-Martin Schenke.

3. Sau „prozelit", aici şi în propoziţia următoare.

4. Sau „morţii nu vor muri şi cu atât mai mult vor trăi". Vezi *Evanghelia lui Toma* 11: 2 şi 3.

5. Vezi *Evanghelia lui Toma* 99; 101; 105.

6. Vezi Evanghelia lui Toma 14: 2.

7. Vezi Evanghelia lui Toma 57.

8. Sau, mai general, „sunt înrudiţi unul cu altul".

9. Sau „cuvinte", aici şi mai jos.

10. În textele gnostice, puterile se numără printre domniile acestei lumi. Aici ele sunt identificate cu vechii zei şi zeiţe, cărora le erau aduse jertfe.

11. Vechii zei şi zeiţe erau deseori reprezentaţi ca animale.

12. Poate omenirea în general sau Hristos.

13. *Cf.* Ioan 6: 31, 50, 51; Ieşirea 16: 4; Psalmi 78: 23 şi 24.

14. Sau „tărâmul a toate".

15. *Cf.* I Corinteni 2: 8.

16. Matei 1: 18, 20; Luca 1: 35.

17. În tradiţia ebraică şi în alte tradiţii semite, cuvântul pentru „duh" este de genul feminin, iar duhul poate fi considerat mama divină. Vezi *Cartea tainică a lui Iacov* 6, *Evanghelia lui Toma* 101; mai ales *Evanghelia evreilor* 3, în care Iisus se referă la mama sa ca fiind

Sfântul Duh.

18. Reconstrucţia este ipotetică. (CF. Hans-Maitin Schenke, „The Gospel of Philip”, 190).

19. Sau „domn”, aici şi mai jos.

20. Matei 16: 17. *Cf.* Matei 6: 9, Luca 11: 2 (rugăciunea „Tatăl nostru”).

21. Sau „nume privat, nume personal” (ca Bentley Layton, *The Gnostic Scriptuies*, p. 332).

22. Sau „numele public” (ca Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, p. 332).

23. Reconstrucţia (coptă *name**ou***>) este propusă pentru un spaţiu gol în papirus.

24. Literal, un assarius, o monedă romană de mică valoare.

25.1 Corinteni 15: 50.

26. Ioan 6: 53.

27. Textul foloseşte termenul *logos* pentru „cuvânt”, ca şi mai sus, unde se spune că trupul lui Iisus din împărtăşanie este cuvântul. Aici este folosit articolul nedefinit şi astfel o traducere mai generală a lui *logos* ar putea fi de preferat

28. Apa botezului

29. Filip? Iisus?

30. Literal, „împărtăşanie”.

31. În gândirea valentiniană, acest limbaj implică unirea chipurilor feminine ale noastre, ale tuturor, cu îngerii bărbăteşti în unirea cea din urmă, ca rezultat al tainei odăii de nuntă.

32. Sau „uşa” (probabil uşa staulului, ca în Ioan 10). Traducerea termenului drept „împăratul” presupune o mică amendare a textului (din.*ro* în <*fi*>*ro*).

33. Literal, „fraţi”.

34. Textul în limba coptă spune „sora ei” (*tessone*), iar traducerea ar putea reflecta acest lucru (dar vezi lectura „surorii lui” imediat mai jos).

35. Aceasta ar putea fi o referire la tată şi fiu în opoziţie cu duhul menţionat ulterior sau poate fi o referire

la duh sau chiar la tată, fiu şi duh laolaltă.

36. Sau „Sophia”, aici şi mai jos.

37. Leviticul 2: 13; Marcu 9: 49 (variantă); Coloseni 4: 6.

38. Reconstrucţia propusă este ipotetică şi include o posibilă aluzie la soţia lui Lot *Cf.* Hans-Martin Schenke, „The Gospel of Philip”, pp. 192, 207.

39. Acest pasaj pare a oglindi distincţia valentiniană între o înţelepciune superioară (de obicei numită Sophia) şi una inferioară (numită Achamoth). În ebraică şi aramaică, *ekb-moth* înseamnă „asemenea morţii”.

40. Adam.

41. Cain.

42. Texte gnostice cum ar fi *Cartea tainică a lui Ioan* şi *Natura domniilor* descriu cum prinţul acestei lumi, uneori alături de puterile sale, au sedus-o sau siluit-o pe Eva şi astfel ea a dat naştere lui Cain.

43. Abel.

44. Sau „botează44.

45. Sau „botezat44.

46. Pentru o altă meditaţie pe tema vopsirii vezi *Evanghelia lui Filip* 63.

47. Textul sugerează o perspectivă eshatologică, având o realizare în prezent a unirii duhovniceşti cu Hristos şi o anticipare a unirii cu tatăl. O astfel de perspectivă se găseşte în epistolele lui Pavel.

48. Compară cu discuţia despre credinţă şi dragoste din 1 Corinteni 13 şi *Cartea tainică a lui Iacov* 8.

49. Cuvântul grecesc *nazdraios* poate indica pe cineva din Nazaret sau un creştin iudeu practicant

50. Cuvântul grecesc *nazardnos* indică pe cineva din Nazaret

51. În greacă, *Chiistos* înseamnă „uns44.

52. În siriacă, *măiha* poate avea ambele semnificaţii.

53. „Iisus44 vine din numele ebraic şi aramaic Yeshua şi Yehoshua, care înseamnă „Domnul (Yahweh) este mântuire44 (sau ceva apropiat).

54. Hans-Martin Schenke, „Das Evangelium nach Philippus44, p. 198, amendează spre a citi „cornul> adevărului44.

55. Adică, „adevăr” şi „izbăvire44.

56. Aici Dumnezeu este stăpânul lumii. Asupra acestui pasaj vezi *Mărturia adevărului* 32.

57. Sau „duh44, aici şi mai jos.

58. Iisus a fost „întins” pe cruce.

59. Şaptezeci şi doi este, prin tradiţie, numărul neamurilor din lume, conform înţelepciunii evreieşti.

60. Sau „fiul omului44, aici şi mai jos.

61. Pentru o altă meditaţie pe tema vopsirii vezi *Evanghelia lui Filip* 61.

62. Sau „Sophia44.

63. Sau împărţind astfel frazele, „înţelepciunea care este numită stearpă este mama îngerilor şi însoţitoarea [Mântuitorjului. [Mântuitorjul [a iubit] pe Maria din Magdala

64. Despre orbul în întuneric vezi *Evanghelia lui Toma* 34.

65. Vezi Evanghelia lui Toma 19: 1.

66. Se face referire la botez.

67. Meditaţia sugerează că starea de androginie mântuitoare (unirea chipului femeiesc cu îngerul bărbătesc) apără de duhurile necurate. Vezi *Evanghelia lui Filip* 58.

68. Cel descris în acest paragraf pare a fi acela care nu a părăsit lumea.

69. Mijlocul este ţinutul dintre plinătatea divinului de sus şi lumea aceasta de jos.

70. Adică, după ce murim.

71. Traducerea acestui paragraf rămâne ipotetică.

72. Pentru o viziune apocaliptică a iadului asemănătoare, vezi *Cartea lui Toma* 142 şi 143.

73. Apa botezului.

74. Probabil numele „creştin”.

75. Iisus.

76. Vezi Evanghelia lui Toma 22: 4.
77. Probabil. Vezi *Evanghelia lui Toma* 11: 1.
78. Literal, „ce este în afara la ce este în afară”.
79. Matei 8: 12, 22: 13 şi 25: 30.
80. Matei 6: 6.
81. Hristos aduce oamenii înapoi din lumea materială la tărâmul plinătăţii.
82. Amendată. Neamendată, lectura textului copt poate fi: „Dacă ajunge iarăşi desăvârşit şi atinge sinele său dinainte, moartea va înceta să mai fie”. Această meditaţie sugerează că moartea va fi nimicită în unitatea androginiei.
83. Matei 27: 46 şi Marcu 15: 34, citând Psalmi 22: 1.
84. Sau „odaia de cununie”, aici şi mai jos.
85. *Cf.* Ioan 4: 23.
86. Despre reconstituirea de aici *cf.* Hans-Martin Schenke, „Das Evangelium nach Philippus”, p. 203, „The Gospel of Philip”, pp. 197 şi 198. Despre sfâşierea catapetesmei templului, cf. Matei 27: 51, Marcu 15: 38, Luca 23: 45, Evrei 10: 19 şi 20, *Evanghelia lui Filip* 85.
87. Facerea 2: 7 şi descrierile gnostice ale creaţiei.
88. Vezi Cartea tainică a lui Ioan n, 19 şi 20.
89! n Facerea 2: 7 numele lui Adam este pus în legătură cu cuvântul ebraic *adamah*, „pământ” din care Adam este făcut
90. Adică, oamenii adoră zei reprezentaţi sub formă de animale, ca în Egipt Vezi *Evanghelia lui Filip* 54 şi 55.
91. Posibil de amendat spre a citi „să se închine la Dumnezeu”.
92. „Odihnă” este un termen folosit în mod obişnuit în textele gnostice pentru a descrie starea fericirii de apoi.
93. *Cf.* Facerea 1: 26 şi 27.
94. Matei 3: 15.
95. Literal, „un rai”.
96. Sau „raiului”.
97. Vezi *Evanghelia lui Toma* 11: 2 şi 3.
98. Sau „rai”, aici şi mai jos.

99. *Cf.* Facerea 3: 1 – 7. Aici vorbitorul pare a fi Adam. Cuvântul în coptă pentru „cunoaştere”, provenit din greacă, este *gnosis*, aici şi mai jos.

100. Adică, cel uns.

101. Sau „domn”.

102. Acesta este trupul purtat ca îmbrăcăminte. Aici o îmbrăcăminte din zdrenţe.

103. Pâinea, potirul şi untdelemnul sunt folosite în tainele împărtăşaniei şi mirungerii.

104. Sau „copiii”.

105. Sau „copil”.

106. Adică, potirul împărtăşaniei.

107. Aceasta este imagistică baptismală. Apa vie sau curgătoare era folosită în mod obişnuit în botez, iar cel botezat era considerat a se dezbrăca de cel vechi şi a se îmbrăca în cel nou – anume Hristos.

108. „Cunoaşte-te pe tine însuţi” este o bine cunoscută maximă grecească de la Delphi.

109. Mijlocul este locul dintre plinătatea de sus şi lumea de jos.

110. Reconstituirea de aici rămâne ipotetică.

111. Sau „preotul”.

112. Aici se referă la împărtăşanie.

113. Sau „umplut”. Hans-Martin Schenke, „The Gospel of Philip”, p. 201, traduce aici: „Iisus a umplut cu duh apa botezului”.

114. Sau „vântul”.

115! n textul copt apare cuvântul *gnosis*, din greacă, aici şi mai jos.

116. *Cf.* Ioan 8: 32.

117. Ioan 8: 34.

118. Sau „îi face semeţi”. *Cf.* I Corinteni 8: 1.

119.1 Corinteni 8: 1.

120. *Cf.* Luca 10: 34.

121.1 Petru 4: 8.

122. Sau „domnul”, aici şi mai jos.

123. *Logos*, aici şi mai jos.

124. Sau „vânt, duh”, aici şi mai jos.

125! n coptă, din greacă, *gnosis*, aici şi mai jos.

126. Despre credinţă, nădejde, dragoste şi cunoaştere, *cf.* I Corinteni 13 şi *Cartea tainică a lui Iacov* 8.

127. Literal „logosul”, probabil „Raţiunea”.

128. Sau „odihnă”, aici şi mai jos.

129. Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, p. 350, traduce după cum urmează: „Dacă robi, cel dintâi fel (adică un singur fel de mâncare), dacă văd copii, întreaga masă”.

130. *Cf.* Matei 15: 27, Marcu 7: 28.

131. Sau, [s-a bucurat]”. *Cf.* Ioan 8: 56.

132. Sau „scriptura”.

133. Matei 3: 10; Luca 3: 9.

134. Sau „scriptura”.

135. Ioan 8: 32.

136. În coptă, din greacă, *gnosis*.

137. Cuvântul „<nu>” (<*an*> în coptă) a fost prezumtiv omis din text şi este inclus aici.

138! n gândirea valentiniană, o catapeteasmă sau un văl desparte tărâmul plinătăţii de lumea de jos, iar în Templul din Ierusalim o catapeteasmă desparte sfânta sfintelor de sfânta aşezare.

139. Despre sfâşierea catapetesmei, vezi *Evanghelia lui Filip* 69, 70, cu referinţe.

140. Adică, dumnezeirea inferioară, tărâmul demiurgului şi semizeului. În literatura valentiniană, aici şi în alte locuri domnia (sau prinţul) acestei lumi poate fi cumva un demiurg mai blând şi mai bun, care nu este pe de-a-ntregul diabolic.

141. Se referă la crucea lui Hristos ca izvor al mântuirii.

142. Se referă la arca lui Noe ca izvor al mântuirii.

143. Sau, cu o corectură, „tărâmul de sus a fost deschis pentru noi, <împreună cu> tărâmul de jos.

144. Sau „vlăstarul”, aici şi mai jos.

145. Sau „vor fi unşi”.

146. Matei 15: 13.

PARTEA A PATRA

1. The Gnostic Scriptures, p. 251.

2. Ediţii: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex* /; Harold W. Attridge şi George W. MacRae, „The Gospel of Truth” în *Nag Hammadi Codex* /, ed. Harold W. Attridge, vol. 1, pp. 55 – 122, vol. 2, pp. 39 – 135; Jacques-É. Ménard, *L'Évangile de vérité*. Traduceri: Harold W. Attridge şi George W. MacRae, „The Gospel of Truth” în *Nag Hammadi Library în Englisb*, ed. James M. Robinson, pp. 38 – 51; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 250 – 264; Hans-Martin Schenke, „Evangelium Veritatis” în *Nag Hammadi Deutsche*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 27 – 44.

3. *Cf.* Ioan 1: 1.

4. *Pleröma*, aici şi mai departe în text

5. Aici greşeala este personificată şi de gen feminin. Compară rolul ei cu acela al înţelepciunii şi demiurgului în alte locuri în textele gnostice.

6. Ca şi în *Evanghelia lui Filip*, mijlocul este ţinutul dintre plinătatea dumnezeirii de sus şi lumea de jos.

7. Bentley Layton traduce această frază: „Şi fără îndoială atunci nu din pricina lui!” (continuând forma negativă a frazei anterioare; vezi *The Gnostic Scriptures*, p. 254).

8. *Cf.* Ioan 14: 6.

9. Referirea la pom aminteşte atât de pomul pe care Iisus a fost răstignit cât şi de pomul cunoaşterii binelui şi răului din grădina Edenului (descris în Facerea şi în texte gnostice).

10. *Cf.* Evrei 2: 17, Marcu 10: 45, 1 Timotei 2: 6.

11. Cf. Filipeni 2: 5 – 11. Zdrenţele pieritoare se referă la trupul fizic al lui Iisus.

12. Literal, „el”.

13. În coptă, me. Sau „gând” (corectat spre a fi citit

meeeue>).

14. *Cf.* I Petru 2: 2, 3.

15. Despre sabia cu două tăişuri, *cf.* Evrei 4: 12; Apocalipsa 2: 12, 16; 19: 15; Filon din Alexandria, *Cine este moştenitorul celor dumnezeieşti*? 130 – 140.

16. Sau „şi striga că nu a înţeles nimic" (Bentley Layton, *The Gnostic Scriptuies*, p. 258).

17. În coptă, *petăop ei mêti*. Sau „care este" (citeşte *petădpe iméti*).

18. Autorul, scriind la persoana I singular, remarcă faptul că ele au existenţă potenţială, dacă nu actuală.

19. Descrieri ale coşmarurilor urmează în text

20. *Cf.* Matei 11: 5; Luca 7: 21, 22; Ioan 9: 10, 11; 11: 37.

21. Compară cu reprezentarea lui Iisus drept cuvânt din Evanghelia după Ioan, mai ales în capitolul 1.

22. *Cf.* Matei 18: 12 – 14; Luca 15: 4 – 7; *Evangheha lui Toma* 107.

23. În sistemul roman de numărare pe degete, numerele de la 1 la 99 erau socotite cu mâna stângă, iar numărul 100 trecea la cea dreaptă.

24. Despre Iisus şi tatăl, ambii lucrând, *cf* Ioan 5: 17.

25. Sau „soarele".

26. *Cf.* Matei 7: 16; 12: 33; Luca 6: 44.

27. Sau „suflul" (în coptă *pna*, pentru *pneuma*).

28. Autorul face un joc de cuvinte în greacă, comparând *psyché* („forma psihică, sufletul") cu *psychos* („rece").

29. Adică, „cel uns".

30. Probabil cuvântul.

31. Literal, „acela".

32. Sau „nici nu este cu putinţă pentru ei să cerceteze".

33. Înţelesul în coptă este incert Probabil este corect a citi „<şi el> singur <este în stare> să-i dea un nume" (Hans-Martin Schenke, „Evangelium Veritatis", 42, 43).

34. Literal, „El".

35. Probabil fiul.

36. Din nou, probabil fiul.

37. Reconstrucţia rămâne ipotetică. *Cf.* Hans-Martin Schenke, „Evangelium Veritatis”, p. 43.

38. Sau „care este acolo pentru ei” (în coptă, *petoei emmeu nou*).

39. Literal, „adevăraţilor fraţi”.

PARTEA A CINCEA

1. Ediţii: The Facsimile Edition of the NagHammadi Codices: Codex ZLT; The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex IV; Alexander Bohlig şi Frederik Wisse, ed., NagHammadi Codices în 2 şi IV, 2. Traduceri: Alexander Bohlig şi Frederik Wisse, „The Gospel of the Egyptians” în *The Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 208 – 219; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptuies*, pp. 101 – 120; Marvin Meyer, „The Baptismal Ceremony of the Gospel of the Egyptians** în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Bamstone şi Marvin Meyer, pp. 218 – 223; Uwe-Karsten Plisch, „Das heilige Buch des großen unsichtbaren Geistes** în *Nag Hammadi Deutsch*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. I, pp. 293 – 321. Prezenta traducere este bazată în primul rând pe versiunea aflată în Codexul in a *Sfintei cărţi a Marelui Duh Nevăzut*, deşi am folosit şi varianta aflată în Codexul IV. Atunci când lacunele dintr-o versiune au putut fi reconstruite cu încredere pe baza textului celeilalte versiuni, acestea nu au mai fost trecute între paranteze pătrate.

2. Aceasta este versiunea din Codexul IV. Cea din Codexul HI spune: „Cartea sfântului... a Marelui [Duh] Nevăzut”. O posibilă reconstrucţie a lacunei versiuni din Codexul IV ar fi „[rugăciuni]** sau [rugăciuni ale] Marelui [Duh] Nevăzut”.

3. Textul foloseşte „tatăl** (croi), aici şi mai jos, atât pentru transcendentul Mare Duh Nevăzut, cât şi pentru manifestările inferioare ale divinităţii.

4. Vezi rolul tăcerii în Cartea tainică a lui Ioan.

5. *Autogenes* (în limba coptă, din greacă), aici şi mai jos.

6. Sau „fiu”, aici şi mai jos.

7. „Domedon** poate însemna „stăpânul casei**; „Doxomedon”, „stăpânul slavei”. *Cf.* Alexander Böhlig şi Frederik Wisse, ed, *Nag Hammadi Codices* în *2 şi IV, 2*, p. 41.

8. Ceea ce constituie o a doua trinitate.

9. Literal, „din pieptul”, aici şi mai jos.

10. Sau „ogdoada”, aici şi mai jos.

11. Despre Barbelo vezi Cartea tainică a lui Ioan.

12. Versiunea din Codexul IV spune: „… kaba”.

13. „Adone” este completat aici din versiunea din Codexul IV.

14. Versiunea din Codexul IV include „… akroboriaor…

15. Literal, „voci”.

16. Despre acest epitet, aici şi mai jos, vezi *Cartea tainică a lui Ioan*.

17. Misterul pare să constea în succesiunea vocalelor: IEOU, E, A, O. Ieou sau Ieou sau Yeu este adevăratul nume al lui Dumnezeu (*cf.* Yao), conform gnosticei *Cărţi a lui Yeu*; E, epsilon, poate fi valoarea numerică a lui cinci, fiind folosită mai târziu în text, sau mai poate fi interpretată ca reprezentând cuvântul grecesc *estin*, „este”; A şi O sunt alpha şi omega, prima şi ultima literă din alfabetul grecesc. Dacă E înseamnă „este”, atunci şirul vocalic poate fi citit „Ieou este alpha şi omega. ** Aici fiecare dintre vocale este scrisă de douăzeci şi două de ori; în alfabetul ebraic sunt douăzeci şi două de litere. *Cf.* Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, p. 107.

18. Versiunea din Codexul IV spune: „Ea (adică, Barbelo) a cerut putere”.

19. Aceste rânduri sunt adăugate din Codexul IV, 55.

20. Despre Ainon, vezi locul pomenit în Ioan 3: 23 şi harta-mozaic din Madaba. În greacă, *ainon* înseamnă „laudă” (în cazul acuzativ).

21. Paginile 45 – 48 lipsesc din versiunea Codexului m. Următoarele pagini sunt adăugate din Codexul IV, 55 – 60.

22. Despre cele cinci peceţi, aici şi mai jos, vezi referirea la botez în *Cartea tainică a lui Ioan* n, 31.

23. O posibilă interpretare: „[O emanaţie]” ([*apohrjoia*) sau „[Prevederea]” ([*pron*] *ora*) sau „[Un gând]” ([*ennjoia*). Despre prevedere vezi *Cartea tainică a lui Ioan*.

24. Versiunea din Codexul în se reia de la pagina 49.

25. Textul spune „Mirothoe”. Mirotbea este un nume sau un epitet setian pentru divinitate, prezent în mai multe scrieri. Sensul este incert, dar ar putea însemna „destinul divin” (din greacă *moiro-theos* – compară cu Moira, „destinul”, din mitologia greacă) sau „unsul divin” (din greacă *myro-theos*). Mirothea este la genul feminin, Mirotheos este la masculin. Aici Mirothea o întruchipează pe mama lui Adamas (compară cu Pigeradamas din *Cartea tainică a lui Ioan*). Vezi John D. Turner, *Sethian Gnosticism and Platonic Tradiţionat* p. 211.

26. Rostirea este din versiunea aflată în Codexul IV. „EA EA EA” poate însemna grecescul *ei a, el a, el a*, „Tu eşti unul, tu eşti unul, tu eşti unul”. Versiunea din Codexul III spune: „JEN IEN EA EA EA, de trei ori”, JEN IEN” poate fi grecescul ea *hen*, *ei hen*, „Tu eşti unul, tu eşti unul”. E (epsilon) şi A (alpha) pot fi de asemeni interpretate ca numere: „O cinci, unu, cinci, unu, cinci, unu”. Următoarele rânduri sunt din Codexul IV, 61.

27. De aici reîncepe versiunea din Codexul fii.

28. *Cf.* Ioan 1: 3.

29. „[Baibelo]” este reconstituit în versiunea din Codexul IV.

30. Sau „Prophania” (în limba coptă, din greacă).

31. Despre cei patru luminători vezi *Cartea tainică a lui Ioan*.

32. Aici versiunea din Codexul IV spune „Samblo”, iar în Codexul III apare „Samblo”.

33. Abraşax, aici şi mai jos, este numele unei puteri cosmice prezente în mai multe tradiţii, inclusiv în cele gnostice. Valoarea numerică a numelui Abraşax în greacă este 365, corespunzând astfel numărului zilelor unui an solar. Abraşax poate proveni din ebraicul *Arta* („patru”, stând pentru tetragrammaton sau numele lui Dumnezeu format din patru litere, YHWH) *Sabaoth* („armate”) şi astfel Abraşax ar putea însemna „domnul armatelor”.

34. Sensul lui „al patrulea” este incert; versiunea din Codexul III spune „al şaptezeci şi patrulea”, dar a fost corectată la varianta actuală. Am putea compara treimile sau triadele divine din *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* cu tatăl prezent ca al patrulea după o treime; Heracleon, *Comentarii la Ioan* 16 (despre conceptul valentinian de patruzeci şi patru şi despre tărâmul celor patru. sau tetrada); *Cartea tainică a lui Iacov* 12 (despre „al patrulea în ceruri”).

35. Sau „stirpe”, aici şi mai jos.

36. Aici am urmat versiunea din Codexul IV. Cea din Codexul III spune „copiii de trei ori bărbat”.

37. Sau „biserică” (*ekklesia*).

38. Mai multe fraze sunt inserate din Codexul IV, p. 67.

39. Numele Plesithea poate însemna „zeiţa deplină” sau „zeiţa de aproape”. *Cf.* Alexander Bohlig şi Frederik Wisse, ed., *NagHammadi Codicesin, 2 şi IV, 2*, p. 182; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, p. 113.

40. Despre povestea Sodomei şi Gomorei vezi *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzu*t în 60 şi 61; Facerea 18 şi 19. Aici şi în alte texte gnostice – de pildă, *Parafraza lui Shem* – Sodoma şi Gomora pot fi considerate a reprezenta anumite aşezări locuite de gnostici care sunt persecutaţi de stăpânul acestei lumi.

41. Sau a se citi în loc de „cu el” (în coptă *enmmaf*) „<cu ea”, (în coptă *enmma*ese).

42. Aceasta este versiunea Codexului IV; cea din Codexul în spune „în cel de-al patrulea tărâm”.

43. Sau „monade”.

44. Sakla, al cărui nume înseamnă „nebunul” în limba aramaică, este creatorul acestei lumi, mai ales în textele setiene.

45. În gândirea maniheană, Nebroel şi Sakla sunt demoni care au creat făpturile lumii materiale prin actul sexual.

46. Adonaios este de asemeni menţionat în Cartea tainica a lui Ioan şi în A doua cuvântare a marelui Set.

47. Mai multe din aceste nume sunt reconstituite din lista asemănătoare aflată în *Cartea tainică a lui Ioan* n, 10 şi 11. Pentru o posibilă reconstituire a lacunei din cazul primului înger Athoth vezi propunerea din *Cartea tainică a lui Ioan*.

48. Ieşirea 20: 5; A doua lege 5: 9; Isaia 46: 9.

49. Sau „omul”. În cazul de faţă este Adamas.

50. Sau „fiul omului”, adică marele Set

51. *Metanoia* (în coptă, din greacă).

52. Numele Hormos înseamnă» refugiu, adăpost”.

53. Literal, „vas”.

54. O referire la sămânţa lui Set care vine în această lume în trupurile formate în urma unui act sexual.

55. Aici, în Codexul în apare *sooun*, iar în Codexul IV, *gndsis*.

56. Sakla.

57. În textul din Codexul în apare, 3 arbelon*”, aici şi mai jos.

58. În versiunea din Codexul IV apare „Selmelchel”.

59. În limba coptă, *hoth*; sau a se citi *hotă*, „împăcare”.

60. Sau „împăcarea lumii cu lumea”.

61. Compară cele treisprezece tărâmuri din *Apocalipsa lui Adam* 77 – 82.

62. Cf. prologul din Evanghelia lui Toma.

63. *Cf.* Coloseni 2: 8 – 15; *Apocalipsa lui Adam* 77 – 82.

64. Literal, „prin acesta (sau el)”, cu referire fie la

botez, fie la Set, Iisus sau la pironire.

65. Aici s-ar putea face referire la anumite acte din ritul botezului.

66. Numele Yesseus Mazareus Yessedekeus, aici şi mai jos, poate fi o variantă a numelui lui Iisus (compară cu Iisus din Nazaret sau Iisus Nazarineanul [*nazôrmos*] şi Iisus cel Drept [*ho dikaios*]).

67. Acest rând este adăugat din versiunea aflată în Codexul IV.

68. Scrierea unui cuvânt sau nume ale unei puteri, găsită în versiunea din Codexul IV. (în cea din Codexul în este omis „bai”.) Cunoscut din textele magice, numele Sesengenbarpharanges este derivat probabil din aramaică (S. fiul lui [bar Ph?). John G. Gager, *Curse Tablets and Binding Spdis*, p. 269, se referă la un drog fabricat dintr-un smochin din „râpa Baaras” (grecescul *poarangos*, în cazul genitiv).

69. În versiunea Codexului IV apare „Umneos” sau „Hymneos”.

70. În limba coptă, din grecescul *prutanis*, versiunea din Codexul IV spune „Phritanis”.

71. În Codexul IV apare varianta „sufletele ucise”.

72. În versiunea din Codexul IV apare „Telmachael Telmachael Eli Eli Machar Machar Set”.

73. Vezi Galateni 4: 4 şi 5.

74. Acest nume se aseamănă cu Poimandrēs din literatura hermetică, iar Poimandrēs derivă probabil din greacă, însemnând „păstor de oameni”. Numele Poimael poate sugera teme hermetice în *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*, vezi lucrarea lui Régine Charron de la Universitatea Laval.

75. Sau „botezul apei vii”; literal, „botezul în izvor”.

76. Vezi Evanghelia lui Toma I, 3.

77. Traducerea imnului baptismal a fost completată şi cu cuvinte din versiunea Codexului IV.

78. O posibilă comparaţie cu grecescul *ei aaa*, *ôôôô*, „Tu eşti alpha (de patru ori), omega (de patru ori)”. Alpha

şi omega, prima şi ultima literă din alfabetul grecesc, pot simboliza începutul şi sfârşitul; *cf*. Apocalipsa 1: 8; 21: 6; 22: 13, precum şi alte texte.

79. Enumerarea vocalelor greceşti; după patru de iota se aşteaptă cinci de omicron pentru a se păstra ordinea. În texte având o putere rituală, astfel de vocale pot fi aranjate pentru a da un efect vizual – în cazul de faţă probabil pentru a forma o piramidă.

80. Grecescul *aiôn* pentru „aeon, tărâmul veşnic”?

81. Grecescul *huie* pentru „fiu, copil”?

82. Aceste trei versuri provin din greacă: *aei eis aei*, *ei ho ei*, *ei hos ei*.

83. „Într-un alt glas” pare a fi o îndrumare liturgică pentru a indica faptul că următoarea secvenţă a imnului baptismal trebuie cântată pe o voce diferită.

84. Dacă aici este vorba despre grecescul *sou*, atunci poate fi tradus prin „al tău” sau „este al tău”. Altfel trebuie interpretat drept glossolalia şi lăsat ca atare, „SOU”. Următoarele versuri sunt de asemeni în greacă: *IÉS*. *Ide æi o*, *aei e*, *o IS*.

85. Valoarea numerică a literei epsilon este cinci, număr care joacă un rol important în textele setiene. *Cf*. de asemeni Plutarh, *Despre litera E la Delphi*.

86. Grecescul pentru, de Be”? Probabil o dublă referire la Esephech?

87. Sau „aceasta” – cartea.

88. Literal, „în trup numele meu este Gongessos”. Forma latină a acestui nume este Concessus.

89. ICHTHYS, un cuvânt grecesc însemnând „peşte”, este un cunoscut acronim pentru, Jisus Hristos, fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul”.

PARTEA ŞASEA

1. Ediţii: *The Facsimile Edition of the NagHammadi Codices: Codex* II; *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices*: *Codex IU; The Facsimile Edition of the NagHammadi Codices*: *Codex IV*; Walter C. Till şi Hans-Martin Schenke, *Die gnostischen Schriften des koptischen*

Papyms Berolinenas 8502; Michael Waldstein şi Frederik Wisse, ed., *The Apocryphon of John*: *Synopsis of NagHammadi Codices IIJ*; *mi*; *and IVJ with BG 85022*. Traduceri: Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 23 – 51; Marvin Meyer, „The Secret Book of John”, în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Bamstone şi Marvin Meyer, pp. 135 – 165; Michael Waldstein, „Das Apokryphon des Johannes”, în *NagHammadi Deutsdi*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. I, pp. 95 – 150, Frederik Wisse, „The Apocryphon of John”, în *The Nag Hammadi Library în Englisb*, ed. James M. Robinson, pp. 104 – 123. Traducerea de faţă se bazează în principal pe textul în limba coptă din Codexul II al Bibliotecii de la Nag Hammadi (versiunea mai lungă a scrierii). Acolo unde lacunele din această versiune puteau fi restaurate cu încredere pe baza cuvintelor păstrate în celelalte texte nu le-am mai plasat între paranteze pătrate. Câteva rânduri care lipsesc din versiunea aflată în Codexul II au fost adăugate din textul din Codexul IV, reprezentând varianta mai lungă a *Căiţii tainice a lui Ioan*. Referirile la versiunile aflate în BG 8502 şi Nag Hammadi HI, care reprezintă variantele mai scurte, sunt de asemeni menţionate.

2. O altă variantă ar fi „[care sunt]”.

3. Numele aminteşte de zeitatea malefică zoroastriană Ahriman.

4. Vorbitorul este Ioan.

5. Probabil din limba coptă [*ourome*]; aici versiunea mai scurtă din BG 8502, 20, spune *oualou*, „un copil”.

6. În limba coptă, *hal*, „servitor”, posibil o traducere a grecescului *pais*, care înseamnă „tânăr” sau „servitor”. În acest context, „tânăr** este mai potrivit

7. În limba coptă, din greacă, *monas*, „monadă”. Următoarele rânduri oferă o declaraţie a transcendenţei divine formulată în termeni apofatici. Această declaraţie este foarte asemănătoare cu alt text aflat în Biblioteca de la Nag Hammadi, *Străinul* (*Allogenes*), şi este o

reminiscenţă a *via negativa* din *Upanishade*, cu menţiunea că ultima este *neţi*, *neţi*, „nici aşa, nici altfel”.

8. Textul spune „tată** (*ei dt*), aici şi mai jos, pentru a desemna Marele Duh Nevăzut transcendent Traducerea „părinte** este folosită aici pentru a sublinia că părintele divin transcende genurile.

9. Ultima propoziţie este reconstruită după Codexul IV, 4 din Biblioteca de la Nag Hammadi.

10. Pasajele corespondente din versiunea mai scurtă a textului aflată în BG 8502, 24, din Codexul m, 5 de la Nag Hammadi şi din *Străinul* 63 sună astfel: „El nu este o făptură.4* Diferenţele se pot datora confuziei între termenul grecesc *poion*, „ce fel44, şi *poieton*, „făptură”.

11. În limba coptă, din greacă, *gnosis*.

12. Aici şi în alte părţi, cuvântul „tată44 este folosit pentru claritatea traducerii acolo unde în limba coptă este folosit numai pronumele personal.

13. Tatăl se priveşte în apă şi se îndrăgosteşte de propria-i imagine într-o manieră care ne aminteşte de Narcis din mitologia greacă (vezi Ovidiu, *Metamorfoze* 3.402 – 510).

14. Din dragostea tatălui faţă de propria imagine emană gândul tatălui (*ennoia*, în limba greacă, aici şi mai jos), iar întâiul gând sau prevederea provine din mintea tatălui: dumnezeiască mamă Barbelo. Astfel tatăl dă naştere de la sine unei entităţi, fără ajutorul vreunei iubite. Printre alţi zei cărora li se atribuie acte de procreare independente se numără Zeus, care o naşte pe Atena – fiica lui Metis (înţelepciunea sau îndemânarea) – din propriul cap, pe malul râului (sau lacului) Triton (vezi Hesiod, *Teogonia*, 886 – 900, 924 – 929) sau zeul egiptean Atunci, care se însoţeşte cu mâna şi saliva sa – adică produce sămânţa vieţii prin masturbare. Despre Sophia dând naştere de una singură vezi *Cartea tainică a lui Ioan* 0,9 şi 10.

15. Barbelo este dumnezeiască mamă, prima emanaţie a tatălui a toate în textele sedene. Ea este

descrisă de asemeni ca prevederea (în greacă, *pronoia*) duhului nevăzut Numele Barbelo poate deriva din ebraică, iar o posibilă traducere ar fi „Dumnezeu (*el*) m (6) patru (*arb* [*ai*) \ cu referire la tetragrammaton, cele patru litere inefabile ale numelui lui Dumnezeu.

16. În limba coptă, din greacă, *metropator*, probabil un termen care desemnează un părinte androgin.

17. Acesta este un termen de laudă: bărbăţia simbolizează tot ceea ce este ceresc, precum dumnezeiescul tată, ea fiind amplificată de calitatea de a fi de trei ori bărbat Teme similare se întâlnesc în *Evanghelia lui Toma* 114, *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*, *Cele trei stele de piatră ale lui Set* şi alte texte.

18. Sau, pe cuprinsul acestui capitol, „a privit44, „a privit îngăduitor” sau a „încuviinţat îngăduitor44. Vezi *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*.

19. Cea care purcede de la gândul duhului este cel mai probabil prevederea sau, poate, preştiinţa.

20. Sau „gândire44, „minte”.

21. În coptă, termenul provenit din greacă pentru cele cinci este *pentas*, „pentada” sau „quintetul” şi le reprezintă pe Barbelo şi cele patru atribute spirituale pe care le-a cerut şi cum sunt androgine, ele pot fi numite şi cele zece (în limba coptă, din greacă, *dekas*). Cele cinci sau cele zece sunt aceleaşi cu tatăl în emanaţiile sale.

22. Din împreunarea spirituală a tatălui cu Barbelo ia naştere un copil al luminii. În versiunea mai lungă a cărţii, tatăl e considerat o forţă procreatoare activă. În versiunea mai scurtă care se găseşte în BG 8502 şi în Codexul în de la Nag Hammadi, Barbelo este cea care, privind cu intensitate către tatăl sau lumina pură, zămisleşte.

23. *Afntkhrs*, aici şi mai jos, din grecescul *chiestos* („bun”) sau din *Christos* („uns”). Copilul dumnezeiesc, după cum se pare că susţine textul, este şi bun, şi uns.

24. *Nous* (din greacă), aici şi mai jos. (De asemeni este folosit şi termenul copt meeue.)

25. Sau „Hristos”, aici şi mai jos (în limba coptă, din

greacă, *pekhrs*).

26. În coptă, „acesta” sau „el”; posibil „unsul”.

27. Aici începe creaţia prin cuvânt, ca în Facerea 1 şi Ioan 1, precum şi în textul egiptean al creaţiei, cosmogonia memphită, în care Ptah este descris creând prin mijlocirea cuvântului rostit

28. În limba coptă, din greacă, *autogerfs*, aici şi mai jos.

29. Sau „pe care duhul l-a cinstit”.

30. Ori „s-au ivit” (în BG 8502, 33).

31. Sau „şi este cel dintâi îngei”.

32. Sau „gândul din urmă”, *epinoia* (din greacă), aici şi pe tot cuprinsul textului, în legătură cu *pronoia* şi *epinoia*, le putem compara, în mitologia greacă, cu titanii Prometeu („prevederea”) şi Epimeteu („gândul din urmă”), care au creat fiinţele umane, deşi lucrarea lui Epimeteu a fost imperfectă. Prometeu îi face pe oameni să stea drepţi, ca zeii, fură foc de la zei şi-l aduce pe pământ Din această cauză este pedepsit prin înlănţuire pe un stâlp, undeva în munţi, unde o pasăre de pradă îi mănâncă ficatul. Este eliberat ulterior de Hercule.

33. Pigeradamas? Aici se poate citi „măreţul, pe sine zămislitul copil, cel uns”. Vezi de asemeni *Cartea tainică a lui Ioan* n, 9.

34. Sau „Geradamas”, aici şi mai jos. În acest loc, în BG 8502, 35, apare „Adam”, iar în Codexul în de la Nag Hammadi, „Adamas”. Numele Pigeradamas – sau Geradamas – poate însemna „Adam cel străin” (în ebraică, *ger Adam*) „Adam cel sfânt” (în greacă, *hier-adamas*) sau, Adam cel bătrân” (în greacă, *geron*).

35. Sophia încearcă să imite actul procreator originar al tatălui. Povestea Sophiei zămislind de una singură pare să reflecte teorii ginecologice antice despre trupul femeii şi despre reproducere. În mitologia greacă, Hera îl imită de asemeni pe Zeus şi zămisleşte cu de la sine putere un copil. Într-o versiune a mitului, copilul este monstrul lyphon (Imnul homeric către Apollo, w. 300 – 362). Într-o

altă versiune, este zeul şchiop Hefaistos, pe care Hera îl alungă din Olimp şi îl trimite în lumea de dedesubt (Hesiod, *Teogonia*, w. 924 – 929). Hefaistos este zeul meşteşugar, a cărui reprezentare o găsim în Egipt în persoana lui Khnum, un creator cu cap de berbec care modelează făpturi pe roata olarului. În *Cartea tainică a lui Ioan*, toate răutăţile şi necazurile din această lume provin din greşeala Sophiei.

36. Sau „s-a minunat în nechibzuinţa sa”; prin împreunarea lui Yaldabaoth cu nechibzuinta (din greacă, *aponcia*aici şi mai jos) că este sugerată probabil masturbarea.

37. Reconstrucţia (*pfiaiojifs*) este ipotetică.

38. Adică ochiul rău (în limba coptă, *poal empkdb*). În BG 8502, 40, şi Codexul în de la Nag Hammadi, 16, apare sintagma „ochiul focului” (în coptă, *poal empkoht*).

39. Adonaios este menţionat de asemeni în Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut şi în A doua cuvântare a marelui Set.

40. Cele douăsprezece stăpânii cosmice corespund probabil semnelor zodiacale. Pentru această listă a numelor vezi şi *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* HI, 58.

41. Cei şapte împăraţi corespund probabil celor şapte sfere planetare (Soarele, Luna, Mercur, Venus, Marte, Jupiter şi Saturn) descrise de astronomii antici.

42. În aramaică, Yaldabaoth înseamnă probabil „copilul haosului” sau „copilul lui (S) abaoth44, Sakla înseamnă „nebunul44, iar Samael, „zeul orb44. Aici, primele două nume sunt scrise „Yaltabaoth44 şi „Saklas44.

43. Isaia 45: 5, 6, 21; 46: 9.

44. Numărul îngerilor corespunde numărului zilelor din calendarul solar.

45. Yao (*Iad*) este derivat din Yahveh, numele lui Dumnezeu, mai ales în limba greacă. În unele texte gnostice, Yao este o putere a acestei lumi, iar în *Despre originea lumii* este fiul lui Yaldabaoth. În prezentul capitol, mai multe nume provin din cuvinte ebraice, mai ales cele

care îl desemnează pe Dumnezeu.

46. Aici numele este scris „Sabbede44. În alte versiuni apar formele Sabbataios sau Sabbadaios. De-a lungul manuscrisului scrierea numelor variază, însă aici sunt redate doar câteva variante.

47. Cele şapte puteri corespund zilelor săptămânii.

48. Serafim sunt o categorie de îngeri, aici îngerii lui Yaldabaoth.

49. Aici numele este scris „Eloaio44. În altă versiune apare „Eloaios44.

50. Aici numele este scris „Astraphaio44. În altă versiune apare „Astraphaios44.

51. Aici numele este scris „Sanbaoth44. Alte versiuni îl redau ca „Sabaoth44.

52. Aici numele este scris „Sabbateon44. În altă versiune apare „Sabbataios44.

53. Isaia 45: 5, 6, 21; 46: 9.

54. Ioan.

55. Sau „Doamne”, aici şi mai jos.

56. Facerea 1: 2.

57. Această propoziţie este reconstruită după Codexul IV de la Nag Hammadi, 21.

58. În limba coptă *thbsd empkake*; în BG 8502, 46, apare „copil lepădat al întunericului44 (*phouhe mpkake*), referindu-se la Yaldabaoth.

59. Acest enunţ este reconstruit după Codexul IV de la Nag Hammadi, 22.

60. Sophia locuieşte în cea de-a noua sferă, deasupra lui Yaldabaoth, care ocupă cea de-a opta sferă (câteodată numită „ogdoada44 şi identificată cu sfera stelelor nemişcate). Astfel Yaldabaoth este situat deasupra celor şapte împăraţi aflaţi pe cele şapte sfere (numite uneori „hebdomada”). Vezi şi *Discurs despre al optulea şi al nouălea* şi alte texte gnostice.

61. Sau „Omul”.

62. Sau „fiul omului”, aici şi mai jos.

63. În versiunea mai lungă a cărţii, chipul sub care

apare este cel al prevederii; în versiunea mai scurtă, este vorba despre chipul tatălui sau al primului om, Pigeradamas.

64. Yaldabaoth şi stăpâniile sale privesc către apele de deasupra pământului şi, de dedesubt, văd oglindirea în apă a unei forme omeneşti.

65. Facerea 1: 26. În textul de fată se face distincţie între imaginea lui Dumnezeu şi asemănarea creatorilor.

66. Yaldabaoth şi stăpâniile sale creează un om sufletesc cu un trup sufletesc – adică, un om-suflet, cu trupul alcătuit în întregime din sufletul animator. Trupul fizic din came şi sânge va fi plămădit mai târziu.

67. Sau „aceste şapte substanţe sufleteşti au fost luate de stăpânii”.

68. Sau „cel dintâi a început zidind capul, Eteraphaope-Abron a zidit ţeasta”.

69. Aceste cuvinte sunt preluate din Codexul IV din Biblioteca de la Nag Hammadi, 25.

70. Aceste cuvinte sunt preluate din Codexul IV din Biblioteca de la Nag Hammadi, 25.

71. Traducerea este ipotetică.

72. Ultimele trei nume sunt preluate din Codexul IV din Biblioteca de la Nag Hammadi, 26.

73. „Perceperea prin simţuri nu se găseşte într-o stare de emoţie” (din greacă, *aistbesis oucb epi ptoe*), o zicală filosofică (vezi Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, p. 43).

74. „Cele şapte simţuri (sau Percepţia prin simţuri) nu se găsesc într-o stare de emoţie” (din greacă, din nou), o altă versiune a zicalei filosofice (Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, p. 43).

75. Îngerii reunind părţile trupului sufletesc corespund zilelor din calendarul solar, la fel ca mai sus.

76. Identificarea cu precizie a Cărţii lui Zoroastru nu este indubitabilă, însă titlul ne aminteşte de textul *Zostrianos* sau de *Viaţa lui Plotin* 16 a lui Porphyr, unde autorul se referă la alte lucrări semnate sub numele de

Zoroastru, printre care şi o carte a lui Zoroastru.

77. Facerea 2: 7.

78. Se poate face aici o paralelă la Facerea 2: 25.

79. Zoe (din greacă). Vezi Facerea 3: 20 – Eva este numită Zoe în Septiiaginta.

80. Sau „vlăstar”.

81. Vezi Cele trei stele de piatră ale lui Set 127.

82. Aici vânturile arzătoare înlocuiesc aerul ca al patrulea element

83. Scena aminteşte de un atelier în care sunt turnate statui sau cătuşe.

84. Aici duhul material înlocuieşte aerul ca al patrulea element

85. Descrierea unei fiinţe omeneşti şi a unei umbre aflate într-o peşteră poate proveni din alegoria peşterii din Cartea a VTI-a a *Republicii* lui Platon. Trupul ca temniţă sau mormânt al sufletului este de asemeni o bine cunoscută învăţătură platonicianã şi orfică.

86. Facerea 2: 16 şi 17.

87. Literal, „pomul vieţii lor” (în Codexul II de la Nag Hammadi).

88. Mântuitorul, în cazul de faţă Iisus.

89. Pătrunderea ia forma unui pom, aşa cum în mitologia greacă Daphne se transformă într-un dafin (vezi *Natura domniilor* 89, Despre *originea lumii* 116 şi 117 şi Ovidiu, *Metamorfoze* 1452 – 1562). Precum Daphne, prevederea nu poate fi prinsă.

90. Sau „plinătatea sa”.

91. Mântuitorul, în cazul de faţă Iisus.

92. Ioan.

93. Literal, „el”, ceea ce probabil se referă la cea dintâi domnie, dar este posibil să se refere şi la şarpe.

94. Prima carte a lui Moise este considerată a fi Facerea.

95. Facerea 2: 21.

96. Isaia 6: 10.

97. Facerea 2: 21 şi 22.

98. Facerea 2: 23.

99. Facerea 2: 24. Manuscrisul include aici o secvenţă care se repetă.

100. Zoe, ca în Facerea 3: 20.

101. Acest fragment este reconstruit după Codexul IV de la Nag Hammadi, 36.

102. În coptă, din greacă, *gndsis*.

103. Mântuitorul apare în chip de pasăre cerească; pajura este pasărea lui Zeus. Vezi „Imnul mărgăritarului" în care litera împărătească zboară ca un vultur şi devine vocea revelaţiei.

104. Facerea 3: 7, 10 şi 11.

105. Facerea 3: 22 – 24.

106. Zoe.

107. *Eloim* şi *Yawe*, două nume ale lui Dumnezeu din Biblia ebraică. „Elohim" este un termen care înseamnă „Dumnezeu" (deşi este la plural). Yahweh este numele lui Dumnezeu (bazat pe tetragramaton, inefabilul nume format din patru litere).

108. Facerea 4: 1 şi 2.

109. Adică, Elohim şi Yahweh.

110. Sau „mormânt", ca şi mai sus.

111. Facerea 4: 25; 5: 3.

112. Apa uitării aminteşte de apa râului Lethe din concepţia greacă asupra Hadesului. Dacă un suflet însetat bea din apa acestui râu, el uită totul despre vieţile anterioare şi astfel se poate reîncarna într-un alt trup.

113. În limba coptă, din greacă, *pathlon*, în toate manuscrisele cu excepţia Codexului II, unde este scris, dintr-o aparentă greşeală, „ce este bun" (*pagathon*).

114. În coptă, *sena Ao* [*one*], reconstruit după Codexul IV de la Nag Hammadi, 40; în BG 8502, 66 şi Codexul m, 34, apare „vor fi salvate" (*senaoujai*).

115. Aceste fraze sunt reconstruite după Codexul IV, 40.

116. Descrierea fiecărei persoane este precum cea a lui Adam mişcându-se şi stând pe loc după primirea

duhului de la Yaldabaoth din *Cartea tainică a lui Ioan* n, 19.

117. În literatura greacă şi în cea gnostică, sufletul (*psyché*) este reprezentat ca femeie.

118. Sufletul este aruncat într-un alt trup şi astfel este reîncarnat

119. Literal, „fire", în coptă (din greacă) *pbusis*. Reîntoarcerea în pântecele mamei este de asemeni o temă întâlnită în Ioan 3: 4.

120. În lumea greco-romană, soarta (în greacă, *hamarmenë*, ca şi aici; în coptă, *àimannenë*) era considerată a fi forţa copleşitoare care determină destinul tuturor celor pământeşti şi cereşti.

121. Vezi Facerea 6: 5 – 8: 22.

122. Facerea 7: 7.

123. Vezi Facerea 6: 14; 1 Enoh 6 – 11.

124. „Imnul Mântuitorului" din încheiere se găseşte numai în versiunea mai lungă a căiţii (Codexul II şi IV de la Nag Hammadi). El reprezintă un imn cântat de prevedere, mama divină, în calitate de mântuitor. În versiunea adaptată la credinţa creştină cititorul îl poate vedea pe Mântuitor ca fiind Iisus. Trei veniri ale Mântuitorului sunt descrise şi în *Trei ipostaze ale primului gând*.

125. Chemarea la deşteptare se adresează unui adormit arhetipal – orice persoană care se deşteaptă prin cunoaştere şi mântuire.

126. Sau „înţărcuire" sau chiar „veşmânt".

127. Versiunile mai scurte ale cărţii, aflate în BG 8502 şi în Codexul în de la Nag Hammadi nu conţin această declaraţie creştină manifestă.

PARTEA A ŞAPTEA

1. Ediţii: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex* /; Donald Rouleau, *L'Épître apocryphe de Jacques*; Francis E. Williams, „The Apocryphon of James" în *Nag Hammadi Codex* J, ed. Harold W. Attridge, vol. I, pp. 13 – 53, vol. H, pp. 7 – 37. Traduceri: Judith Hartenstein şi Uwe-Karsten Plisch, „Der Brief des Jakobus" în *Nag*

Hammadi Deutsch, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. I, pp. 11 – 26; Dankwart Kirchner, *Epistola Jacobi Apocrypha*; Dankwart Kirchner şi Einar Thomassen, „The Apocryphon of James" în *New Testament Apocrypha*, ed. Wilhelm Schneemelcher, vol. I, pp. 285 – 299; Marvin Meyer, „The Secret Book of James" în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Bamstone şi Marvin Meyer, pp. 341 – 350; Francis E. Williams, „The Apocryphon of James" în *The Nag Hammadi Library în Engüsh*, ed. James M. Robinson, pp. 29 – 37.

2. Considerat a fi Iacov cel Drept, fratele lui Iisus şi conducătorul Bisericii din Ierusalim (vezi *Evanghelia lui Toma* 12; *Prima şi* a doua *apocalipsă a lui Iacov*).

3. În coptă, *em* [*pëëre kérín*] *thosry* literal, „fiul (sau copilul) lui Cerinthos". O persoană cu numele Cerinthos era un bine-cunoscut învăţător creştin din secolul al II-lea, considerat de către ereziologi a fi unul dintre primii gnostici. Această reconstrucţie este ipotetică; *cf.* Judith Hartenstein şi Uwe-Karsten Plisch, „Der Brief des Jakobus", p. 18. Literele în coptă care s-au păstrat – *thos*, pot de asemeni proveni din cuvinte ca *pathos*, *sympathos* sau *agathos*, iar reconstrucţia textului ar putea fi „către [cel care îmbrăţişează suferinţa]" sau „către [tovarăşul său în suferinţă]" sau „către [cel care este bun]" sau ceva asemănător.

4. Sau „domn", aici şi mai jos.

5. În coptă (din greacă, păstrând terminaţia de dativ plural), *hen hensheei mnfnthebraioisr*, literal, „în litere evreieşti". Niciun astfel de text ebraic nu se cunoaşte.

6. Nicio altă carte secretă a lui Iacov nu este cunoscută.

7. Reconstrucţia acestor rânduri rămâne ipotetică. *Cf.* Judith Hartenstein şi Uwe-Karsten Plisch, „Der Brief des Jakobus", p. 18.

8. Vezi prologul Evangheliei lui Toma şi Cartea lui Toma 138.

9. Alte texte, incluzând aici şi texte gnostice,

sugerează iviri ale lui Iisus întinse pe o perioadă mai lungă de timp – de pildă, optsprezece luni (540 de zile), 545 de zile (optsprezece luni plus cinci zile intercalate?) sau chiar doisprezece ani. Despre cele optsprezece zile (sau luni), vezi *Cartea tainică a lui Iacov* 8.

10. O posibilă reconstrucţie ar fi „[ca oamenii surzi”]. *Cf.* Dankwart Kirchner şi Einar Thomassen, „The Apocryphon of James”, p. 297.

11. Reconstrucţia acestor rânduri rămâne ipotetică. *Cf.* Judith Hartenstein şi Uwe-Karsten Plisch, „Der Brief des Jakobus”, p. 19.

12. Sau „fiul omului”, aici şi mai jos.

13. Cf. Cartea tainică a lui Iacov 12 şi 13; Ioan 20: 29.

14. Acest paragraf este dificil de tradus, dar se face aici o distincţie importantă între duh (*pneuma*) şi suflet (*psyché*).

15. În coptă, *pronoia*.

16. Textul este aici corectat de către specialişti (Imn *cumnt<a>logos*). În manuscris apare „cu pricină”.

17. În coptă, *tfrm ou Sou*; înmormântarea în nisip este caracteristică Egiptului. Dar este posibilă şi amendarea *herm ouşcos>*, „în <ruşine>”.

18. În limba coptă, *infnfr* [*r*] *o… empmou*. Textul ar putea fi corectat *imnfr* [*r*] *o… emp*<n-*ouete*>, „împărăţia [lui Dumnezeu]”.

19. Sau „celor care se dau singuri morţii” ca martiri voluntari.

20. Aici Sfântul Duh poate fi înţeles ca Dumnezeu-mama. Vezi *Evanghelia lui Toma* 101; *Evanghelia lui Filip* 55.

21. Ioan Botezătorul; vezi *Evanghelia lui Toma* 46.

22. Parabola mlădiţei de curmal este dificil de tradus, iar varianta dată aici este oarecum ipotetică. „Aceasta” din ultima propoziţie se referă probabil la împărăţie.

23. În coptă, *ph* [*is*] *e*, care ar putea fi tradus şi ca „pătimirile mele”.

24. Sau ar putea fi corectat pentru a se citi „optsprezece luni” (vezi *Cartea tainică a lui Iacov* 2).

25. Acestea sunt titluri sau referiri la parabole.

26. În coptă, din greacă, *gnôsis*.

27. În coptă, din greacă, *gnôsis*, aici şi mai jos.

28. În coptă, *ê afmeire*; literal, „sau să nu faceţi aşa”.

29. Sau „nu m-aş fi ¡nălţat niciodată de la pământ”.

30. Aici ar putea fi citit „el”.

31. Adică, „Tatăl”.

32. Sau „ea însăşi”; „sufletul”, *psyché*, este la genul feminin. Aici se presupune că o persoană este alcătuită dintr-un trup de came, un suflet animator şi un duh dătător de viaţă, precum în gândirea valentiniană. Vezi şi 1 Tesaloniceni 5: 23.

33. Acesta pare un mod de a spune că puţini sunt cei mântuiţi şi îl poate indica pe cel singur ca un al patrulea, alături de Dumnezeu-tatăl, mama şi copilul, şi astfel atât de aproape de divinitate pe cât este posibil.

34. „Cunoaşte-te pe tine însuţi” era maxima oracolului de la Delphi din Grecia.

35. Vezi Cartea tainică a lui Iacov 3, Ioan 20: 29.

36. Sau „va fi în stare să-i stea alături” (în coptă, *na A ôhe areff*).

37. Despre cei ce sunt şi cei ce nu sunt vezi Cartea tainică a lui Ioan H, 2 – 4; Cele trei stele de piatră ale lui Set 121 – 124; Străinul 61 – 64.

38. Compară imaginea lui Iisus mânând un car în ceruri cu relatările despre Ilie şi Enoh traversând cerurile, în 2 împăraţi 2 şi 1 Enoh 70, ca şi personajele înălţându-se în care la cer, bătute pe monedele comemorative romane.

39. Verbele „a dezbrăca” şi „*a* îmbrăca” se referă la a lepăda carnea ca pe un veşmânt şi câteodată, ca în cazul de faţă, a pune un nou veşmânt, ceresc.

40. Imagini apocaliptice.

41. Acest paragraf descrie răspândirea apostolilor pentru a propovădui în lume; vezi Scrisoarea lui Petru către Filip 140. Iacov rămâne la Ierusalim pentru a

conduce biserica de acolo. „Cei iubiţi care sunt pe cale să se ivească” sunt viitorii credincioşi, precum cititorii *Cărţii tainice a lui Iacov*.

PARTEAAOPTA

1. Ediţii: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex U* Raymond Kuntzmann, *Le Livre de Thomas*; John D. Turner şi Bentley Layton, „The Book of Thomas the Contender Writing to the Perfect” în *Nag Hammadi Codex* ZT, 2 – 7, ed. Bentley Layton, vol. 2, pp. 171 – 205. Traduceri: Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 400 – 409; Marvin Meyer, „The Book of Thomas” în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Bamstone şi Marvin Meyer, pp. 396 – 403; Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas” în *Nag Hammadi Deutsch*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 279 – 291; Hans-Martin Schenke şi Einar Thomassen, „The Book of Thomas” în *New Testament Apocrypha*, ed. Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 232 – 247; John D. Turner, „The Book of Thomas the Contender” în *The Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 199 – 207.

320 Marvin Meyer i

2. Aici Iuda Toma este considerat a fi fratele geamăn al lui Iisus; *cf.* prologul *Evangheliei lui Toma*. Numele Mathaias seamănă cu al ucenicului Matei şi cu al apostolului Matia, însă identitatea lui rămâne incertă.

3. *Cf.* maxima delphică „Cunoaşte-te pe tine însuţi” şi *Evanghelia lui Toma* 3: 4 şi 5.

4. Sau „domn”, aici şi mai jos.

5. Acest contrast întrevăzut şi nevăzut este cel între lumea inferioară a trupului, schimbării, perisabilităţii şi a naturii animalice, pe de o parte, şi lumea superioară a sufletului, neschimbării, nemuririi şi a naturii spirituale. Vezi discuţia asupra sufletului din dialogul *Phaidon* al lui Platon.

6. Restaurarea acestor rânduri este ipotetică. *Cf.* Hans-Mardn Schenke, „Das Buch des Thomas”, p. 285.

7. În limba coptă, *e* [*u*] *onh*. Sau mai poate fi interpretat ca „ei sunt văzuţi” (în coptă, *e* [*nou*] *onh*).

8. Adică, soarele.

9. Restaurarea acestor rânduri este ipotetică. *Cf*. Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas”, p. 286.

10. Sophia.

11. *Cf*. Psalmii 1: 3.

12. Despre întemniţarea acestor oameni vezi discuţia din Platon, *Phaidon*, mai ales 81C-82A; 83DE.

13. Vezi Evanghelia lui Toma 2.

14. Acest pasaj se referă la moartea şi putrezirea trupului şi la pedepsirea şi reîncarnarea oamenilor ignoranţi.

15. Despre fantome vezi Platon, *Phaidon* 81C-E.

16. Sau „aceşti oameni”.

17. Termenul din coptă este restaurat parţial: *infnfr* [*ro*].

18. Restaurarea acestor rânduri este parţială şi ipotetică. *Cf*. Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas”, p. 288.

19. Despre cine sădeşte şi ce este sădit vezi Platon, *Phaidon* 83DE şi alte descrieri în ceea ce priveşte viaţa ciclică a plantelor şi a oamenilor.

20. Lumea de dedesubt sau iadul. Această prezentare include trăsături tipice pentru alte descrieri ce se regăsesc în Hesiod, Platon, apocalipsele creştine şi Dante.

21. Tartarouchos este îngerul sau puterea care guvernează Tartarul.

22. Restaurarea acestor rânduri nu este definitivă. *Cf*. Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas”, p. 289.

23. Trupul este temniţa trecătoare a sufletului în gândirea platonică şi orfică. Compară de asemeni cu prizonierii înlănţuiţi în peşteri în *Cartea lui Toma* 143 şi alegoria peşterii din *Republica* lui Platon.

24. Veşmântul este trupul, care poate fi îmbrăcat sau dezbrăcat ca orice articol de vestimentaţie.

25. Restaurarea acestor rânduri este ipotetică. *Cf*.

Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas”, p. 290.

26. Cele patru elemente, cu spiritul ca înlocuitor al focului, deoarece aici focul este o trăsătură a patimii, poftei şi distrugerii, în loc de „spirit” am putea citi „vânt”.

27. Cf. Daniel 6: 16 – 18; Bel şi Dragonul 31 – 32; A doua cuvântare a marelui Set 55.

28. Restaurarea acestor rânduri este ipotetică. *Cf.* Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas”, p. 291.

29. Literal, „pentru ca să se poată ridica din morţi”.

30. Vezi Evanghelia lui Toma 2.

31. Literal, „fraţii mei”.

32. Sau „sfinţi”.

33. Nota scribului se aplică probabil întregului codex.

PARTEA A NOUA

1. Ediţiile: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex HI*; ed. Stephen Emmel, *Nag Hammadi Codex 111, 5*: *The Dialogue of the Savior*, Pierre *L*6 – toumeau, *Le Dialogue du Sauveur*. Traduceri: Beate Blaâz şi Einar Thomassen, „The Dialogue of the Savior*” în *New Testament Apocrypha*, ed. Wilhelm Schneemelcher, 1: 300 – 312; Helmut Koester, Elaine H. Pagels şi Stephen Emmel, „The Dialogue of the Savior*” în *The Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 244 – 255; Silke Petersen şi Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlosers” în *Nag Hammadi Deutsch*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 381 – 397. Un număr important de restaurări ale textelor au fost încorporate aici, iar multe dintre ele provin din aceste ediţii, mai ales din *Nag Hammadi Deutsch* şi din Le *Dialogue du Sauveur*. Tentative mai nesigure de refacere a textului sunt reproduse în note.

2. Literal, „fraţi”. Aici, în *Dialogul Mântuitorului*, cercul ucenicilor îi include pe Iuda (probabil Iuda Toma), Matei (ucenicul Matei sau Matia, înlocuitorul lui Iuda Iscarioteanul conform Faptelor Apostolilor 1: 23 – 26, sau Mathaias, scribul *Cârtii lui Toma*) şi Maria (probabil Maria

din Magdala).

3. Sau „pătimirea”. *Cf. Evanghelia lui Toma* 58.

4. Cf. Evanghelia lui Toma 50; 90.

5. Aici şi mai jos, textul spune „ea”, dar traducerea urmează varianta *Nag Hammadi Deutsch* şi spune „mânia”, de dragul clarităţii.

6. Sau „solitari”. Aici şi mai jos, *cf. Evanghelia lui Toma*, 16: 4; 49: 1; 75.

7. *Cf.* Ioan 16: 23; Scrisoarea lui Petru către Filip, 133 şi 134.

8. Logos.

9. Sau „solitari”.

10. Cf. Evanghelia lui Toma, 3: 1 – 3; 22: 4 – 7; 89.

11. Pentru verbul „păşiţi”, *cf. Evanghelia lui Toma*, 42.

12. Fie ucenicul Matei, fie Maña, înlocuitorul apostolului conform Faptelor 1: 23 – 26, fie Mathaias, scribul *Căiţii lui Toma*.

13. Probabil Iuda Toma. Cf. Evanghelia lui Toma şi Cartea lui Toma.

14. Sau „Doamne” aici şi mai jos.

15. Sau „[firea ta]”, „[credinţa ta]”.

16. Cf. Evanghelia lui Toma 24.

17. *Cf.* Ioan 16: 5 – 7.

18. Probabil Mana din Magdala.

19. Sau mai poate fi interpretat ca „[puterea]”. Despre roadele duhului vezi Galateni 5: 22, 23.

20. Este posibil ca fraza să poată fi reconstruită şi fără negaţie, însă compară cu cele scrise câteva rânduri mai jos, precum şi cu *Dialogul Mântuitorului* 133.

21. Aici, Silke Petersen şi Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers” 389, reconstruiesc fraza astfel: „[Dacă vă asemănaţi] celui [care nu a existat niciodată.]”.

22. *Cf.* Facerea 1: 1.

23. *Cf.* Facerea 1: 2.

24. Literal, „de la [el]”.

25. Aici, Silke Petersen şi Hans-Gebhard Bethge,

„Der Dialog des Erlösers” 390, propun următoarea reconstrucţie: „[şi astfel răutatea nu are existenţă”].

26. Sau „[Iuda i-a spus”.

27. Sau „[mişcarea]”, „[mintea]”.

28. Aici şi mai jos, Silke Petersen şi Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers” 390, propun varianta „tăiere împrejur”.

29. Aici şi mai jos reconstrucţia este ipotetică. Dacă este vorba despre tăierea împrejur trupească şi spirituală, atunci *cf*. *Evanghelia lui Toma* 53; Romani 2: 25 – 29.

30. Se poate citi „[sunt tăiaţi împrejur”].

31. Cf. Evanghelia lui Toma 81: 2.

32. Cf. Evanghelia lui Toma 2.

33. *Logos*, aici şi mai jos. Textul vorbeşte despre apa primordială a creaţiei şi despre locul cuvântului în procesul creaţiei, conform Facerii 1. Se pare că apa se află atât deasupra, cât şi dedesubt, aşa cum se întâlneşte adesea în gândirea cosmologică antică.

34. Sau „el” – cuvântul –, aici şi mai jos.

35. Acestea sunt constelaţiile şi stelele care domnesc asupra celor ce se petrec pe pământ, conform teoriei astronomice şi astrologice.

36. Reconstrucţia este ipotetică. Aceasta poate fi pur şi simplu o continuare a ceea ce s-a discutat în paragraful anterior.

37. Probabil soarele.

38. Adică, bolta cerească din jurul pământului, unde sunt plasate soarele, luna şi stelele. *Cf*. Facerea 1: 6 – 8.

39. Sau „i s-a închinat”.

40. Cf. Evanghelia lui Toma 3: 5.

41. *Cf*. maxima delphică „Cunoaştere pe tine însuţi” *şi Evanghelia lui Toma* 3: 4 şi 5.

42. Literal, „el”, care se referă la sălaşul vieţii despre care se discută în context

43. Literal, „bunătatea sa” – adică fie a omului, fie a sălaşului.

44. Fraza mai poate fi tradusă şi astfel: „Cuvântul a

întemeiat lumea şi lumea a venit întru fiinţă prin cuvânt şi lumea a primit mireasmă de la cuvânt" Varianta coptă foloseşte pronume ambigue pe toată întinderea frazei.

45. Literal, „rădăcina".

46. Vântul care suflă poate însemna „duh". Pentru întregul pasaj, *cf.* Facerea 1: 2.

47. *Logos*. Despre rolul cuvântului sau logosului şi despre Iisus drept cuvântul întrupat, vezi Ioan 1, pasaje anterioare din *Dialogul Mântuitorului* şi alte texte gnostice. În Evanghelia după Ioan, ca şi aici, cuvântul coboară din ţinutul de deasupra şi vine în lumea de dedesubt, acţionând într-o manieră revelatoare.

48. Sau „fiul omului", aici şi mai jos.

49. Referirile la sămânţă, putere şi lipsă sunt tipice pentru textele gnostice.

50. Despre veşmintele care îmbracă sufletul şi despre umanitatea desăvârşită drept veşmânt, *cf.* *Evanghelia Mariei*, 15; 18.Despre veşmintele de lumină ale vieţii oferite celor care intră în odaia de nuntă, *cf.* *Dialogul Mântuitorului* 138 şi 139.

51. Pentru declaraţii mistice asemănătoare vezi *Evanghelia lui Toma* 77; 108.

52. Ţinutul lipsei este lumea de dedesubt, unde lumina este ascunsă în întuneric.

53. Despre domniile sau arhonţii care stăpânesc în această lume vezi I Corinteni 6: 3. Despre odaia de nuntă vezi *Evanghelia lui Filipn*, *Evanghelia lui Toma* 75.

54. Despre veşmintele sufletului şi despre veşmintele de lumină ale vieţii vezi *Dialogul Mântuitorului* 136 şi 137; *Evanghelia Mariei* 15; 18.

55. Cf. Dialogul Mântuitorului 145.

56. *Cf.* Matei 6: 34.

57. *Cf.* Matei 10: 10 (Q); Luca 10: 7 (Q); 1 Timotei 5: 18.

58. *Cf.* Matei 10: 25. Dacă celei de-a treia spuse i se adaugă o negaţie („Ucenicii <nu> se asemuiesc cu învăţătorii lor"), *cf.* Silke Petersen şi Hans-Gebhard

Bethge, „Der Dialog des Erlösers” 394, apoi Ioan 13: 16. Aici, în *Dialogul Mântuitorului*, Maria este cea care rosteşte aceste cuvinte de înţelepciune.

59. Sau „Ea a rostit aceste vorbe ca o femeie care a înţeles pe de-a-ntregul”.

60. *Cf. Evanghelia lui Toma* 17; 1 Corinteni 2: 9.

61. Cf. Dialogul Mântuitorului 144 şi 145 şi Evanghelia egipteană.

62. Locul acesta este lumea prezentă a lipsei şi mortalităţii.

63. A merge numaidecât la locul de odihnă înseamnă a muri acum, deci problema poate fi de ce nu trecem prin experienţa transformării de la moarte la viaţă acum sau de ce nu ne sinucidem chiar acum.

64. A lăsa în urmă povara trupului şi a te înălţa la plinătatea dumnezeiască înseamnă a atinge odihna veşnică.

65. *Cf.* Iacov 5: 3.

66. *Cf.* Ioan 14: 5.

67. Aici Silke Petersen şi Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers”, p. 395, dau următoarea interpretare: „voi [veţi fi sprijinul] a toate”.

68. Arhonţii şi alte puteri ale cosmosului.

69. Despre îmbrăcarea şi dezbrăcarea de veşmintele trupului vezi *Dialogul Mântuitorului* 136 – 139; *Evanghelia Mariei* 15*; Evanghelia lui Toma* 21: 2 – 4; 37: 2 şi 3.

70. Posibilă interpretare: „Iuda” (Silke Petersen şi Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers”, p. 395).

71. Reconstrucţia nu este definitivă; *cf.* Silke Petersen şi Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers”, p. 395.

72. Vezi parabola seminţei de muştar din *Evanghelia lui Toma* 20; Matei 13: 31 şi 32 (Q); Luca 13: 18 şi 19 (Q); Maiou 4: 30 – 32.

73. Sau „vorbeşte şi făptuieşte”. Aici tatăl este Dumnezeu-tatăl, iar mama poate fi Sophia (înţelepciunea) sau altă manifestare feminină a divinului.

74. Sau „femeilor”, aici şi mai jos.

75. Această propoziţie pare să nege posibilitatea de a te mai naşte o dată.

76. Vezi Dialogul Mântuitorului 140; Evanghelia egipteană; Evanghelia lui Toma 114.

77. În limba coptă *ăaje*; *cf. logos*.

78. Vezi Dialogul Mântuitorului 135.

79. Vezi Dialogul Mântuitorului 139.

80. Reconstrucţia încheierii este ipotetică.

PARTEA A ZECEA

1. Ediţii: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex VH* Louis Painchaud, *Le Deuxième Traité du Grand Set*, Gregory J. Riley, „Second Treatise of the Great Set” *în Nag Hammadi Codex* VZ7, ed. Birger A. Pearson, pp. 129 – 199. Traduced: Roger A. Bullard şi Joseph A. Gibbons, „The Second Treatise of the Great Set” în *The Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 362 – 371; Silvia Pellegrini, „Der zweite Logos des grofien Set” în *Nag Hammadi Deutsche* ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 2, pp. 569 – 590. Matyas Havrda şi Steven Johnson mi-au oferit un ajutor preţios în realizarea traducerii acestui text

2. De-a lungul textului, vorbitorul foloseşte persoana I singular („Eu”) şi se identifică cu Hristos. Astfel cartea se prezintă singură ca o cuvântare a lui Hristos însuşi.

3. Sau „cuvânt discurs, mesaj”, aici, mai sus şi mai jos, inclusiv în titlu. O altă traducere a titlului ar putea fi, Al doilea tratat al marelui Set”. Referirea la un discurs rostit anterior sugerează totuşi un discurs oral, ceea ce poate indica un prim discurs, mesaj sau cuvântare a marelui Set dinaintea acestei cuvântări secunde.

4. Aici se face referire la înţelegerea pe care Pavel o dă botezului ca a muri cu Hristos (Romani 6), o interpretare pe care textul de faţă o respinge categoric în favoarea înţelegerii botezului ca uniune cu Hristos, care este „gândul nepieritor şi neprihănit”. Vezi de asemeni mai

jos, 60.

5. *Cf.* Ioan 17: 21 – 23. Amendarea este propusă de Louis Painchaud, *Le Deuxième Traité du Grand Set*, p. 24.

6. În coptă, din greacă, *ekklésia*, care poate fi de asemeni tradus ca „biserică”, aici şi mai jos.

7. Probabil creaţia sau tărâmul tatălui ceresc; mai jos este posibil să fie vorba despre creaţia domniei acestei lumi.

8. În coptă, din greacă, *ennoia*, aici şi mai jos.

9. Sau „să trimitem pe cineva din partea lui pentru a cerceta gânduri în ţinuturile de jos”. Aceasta este declaraţia hotărârii cereşti de a trimite pe cineva din tărâmurile de deasupra pentru a cerceta şi salva oamenii duhovniceşti („gândurile”) din lumea de dedesubt

10. Înţelepciunea personificată, aici şi pe tot cuprinsul textului.

11. În coptă, din greacă, *pronikos* (pentru *prvunikos*).

12. În coptă, din greacă, *piêwma*.

13. Antecedentele prenumelor din acest capitol sunt vagi, traducerea sugerând o interpretare probabilă.

14. În coptă, din greacă, *monas*, „monadă”. În text, Dumnezeu este numit „Unul** de mai multe ori. *Cf.* dumnezeiescul „Unu” din *Cartea tainică a lui Ioan*, precum şi din alte texte.

15. O referire la întruparea lui Iisus.

16. Chipul uman are acum o înfăţişare diferită şi străină, datorată pătrunderii cerescului Hristos în trupul pământesc.

17. Adică, Hristos.

18. În unele texte, Adonaios, al cărui nume derivă de la Adonai (cuvântul ebraic însemnând „domnul meu**) şi căruia i se mai spune şi Sabaoth, este fiul lui Yaldabaoth care se întoarce împotriva tatălui său şi îi devine credincios Sophiei (vezi *Despre originea lumii* 101 – 107). Aici cei din spiţa lui Adonaios (poporul lui Adonai) se pare că reprezintă poporul iudeu. Adonaios mai este menţionat în *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzu*t în 58, *Cartea*

tainică a lui Ioan n, 10 şi *Cartea lui Baruh* 26.4.

19. Cei cărora Sophia le oferă prevederea se pare că sunt profeţi evrei.

20. Omul ceresc, aici şi mai jos, este identificat cu tatăl adevărului.

21. Textul este amendat aici pentru a se citi *et<b>e*, „prin”, mai degrabă decât *ete*, „care” (pentru „care [este]”?). *Cf.* Silvia Pellegrini, „Der zweite Logos des großen Şef, p. 582.

22. Acesta este circuitul ceresc al planetelor în astronomie şi astrologie.

23. *Cf.* Isaia 45: 5, 6 şi 21; 46: 9. În *Cartea tainică a lui Ioan* şi în alte texte, Yaldabaoth are aceeaşi pretenţie arogantă.

24. *Cf.* Psalmi 8: 4.

25. Vezi mai sus Sophia nădejdii.

26. *Cf.* Psalmi 22: 13. Despre Yaldabaoth se spune deseori că are înfăţişare de leu; vezi *Cartea tainică a lui Ioan* II, 10.

27. *Cf.* Simon din Cyrène în Maiou 15: 21. În textul de faţă nu este clar cine este cel crucificat, Simon din Cyrène sau trupul pe care Hristos l-a adoptat

28. Vezi *Apocalipsa lui Petru* 81 – 83; *Hora Crucii* 96; Irineu din Lyon, *împotriva ereziilor* 1.24.4 (despre Basilide); Coran sura 4.

29. Hristos trece pragul porţilor cereşti, păzit de puterile cosmice, pe drumul său de la tărâmurile de sus spre lumea de jos.

30. Odaia de nuntă este menţionată în *Evanghelia lui Toma* 75 şi *Dialogul Mântuitorului* 138, fiind discutată pe larg în *Evanghelia lui Filip*.

31. În greacă, cuvântul *psyche*, „suflet”, este de genul feminin, fiind frecvent personificat sub forma tinerei femei Psyche.

32. Sufletele celor eliberaţi trec prin porţile cereşti în urcuşul lor către tărâmurile de sus. Vezi *Evanghelia Mariei* 15 – 17.

33. Cele trei cufundări sunt probabil naşterea, botezul cu apă, botezul în sânge, iar răstignirea este „a treia cufundare”. *Cf.* Gregory J. Riley, „Second Treatise of the Great Set”, p. 171.

34. Acest pasaj oferă o interpretare gnostică a descrierii răstignirii lui Iisus, din Matei 27.

35. Aceştia sunt necredincioşii, oamenii care nu sunt creştini. Ei ar putea aminti de oamenii materiali, oamenii trupului şi cărnii în textele valentiniene, iar această descriere se aseamănă în general împărţirii ternare valentiniene a oamenilor în *hylici*, *psychici* şi *pneumatici* (oameni ai trupului de came, ai sufletului şi ai duhului).

36. Aceştia sunt credincioşii de rând din nou-apăruta biserică ortodoxă, care pretind a fi creştini. Ei ar putea aminti de oamenii sufletului sau *psychicii* din textele valentiniene.

37. Aceştia sunt gnosticii din *A doua cuvântare a marelui Set*, care sunt înfruntaţi şi persecutaţi de oamenii din nou-apăruta biserică ortodoxă. Ei ar putea aminti de oamenii duhului sau *pneumaticii* din textele valentiniene.

38. *Cf.* Matei 6: 24. Aici Hristos pare a sugera că de fapt credincioşii de rând îl slujesc atât pe el, cât şi pe Yaldabaoth, prinţul acestei lumi.

39. Probabil toate puterile lui Yaldabaoth.

40. Aceasta este vestirea lui Hristos răstignit, evanghelia crucii în nou-apăruta biserică ortodoxă. Vezi mai sus, *A doua cuvântare a marelui Set* 49.

41. În coptă, din greacă, *gnosis*.

42. Adversarii se folosesc de lege, incluzând cele zece porunci, din care una spune „să nu pofteşti”. Despre legile dietare vezi A doua *cuvântare a marelui Set* 64.

43. Legea sau Tora este uneori numită jug, precum este cel aşezat pe gâtul animalelor pentru a le mâna; astfel, a fi sub lege se spune că se aseamănă cu a fi sub jug.

44. Despre Adam şi restul personajelor principale din scripturile evreieşti, împreună cu Ioan Botezătorul, se

spune că ar fi obiect al batjocurii, deoarece sunt simpli slujitori ai prinţului acestei lumi.

45. Domnia celui de-al şaptelea tărâm sau hebdómada este Yaldabaoth, prinţul acestei lumi.

46. Literal, „fraţii mei”, aici şi mai jos.

47. Sau „fiul omului44, aici şi mai jos.

48. Hristos.

49. *Cf.* Numeri 12: 7; Evrei 3: 5.

50. *Cf.* Isaia 41: 8; Iacov 2: 23.

51. *Cf.* Isaia 44: 6, 45: 5, 6 şi 21, 46: 9; Ieşirea 20: 5. Afirmaţii asemănătoare sunt făcute de Yaldabaoth în *Cartea tainică a lui Ioan* şi în alte texte.

52. Vezi Evanghelia lui Toma 114.

53. Tărâmul celor opt sau ograda este regiunea cerească a stelelor fixe. În *A doua cuvântare a marelui Set* adunarea cerească vieţuieşte acolo.

54. Despre odaia de nuntă şi căsătoria duhovnicească vezi *A doua cuvântare a marelui Set* 57.

55. Sau „voinţă44.

56. *Cf.* Ioan 14: 6.

57. Vezi praznicul *agape* sau sărbătoarea dragostei sau împărtăşania în tradiţia creştină.

58. În coptă, din greacă, *gnósis*.

59. Ucigaşul ar putea fi Yaldabaoth sau Cain. Vezi *Evanghelia lui Filip* 61.

60. Sau „Eu sunt cel ce este prietenul înţelepciunii44.

61. *Cf.* Ioan 1: 18.

62. Titlul de încheiere este dat în întregime în greacă în manuscris. Marele Set este numit astfel şi în *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*.

PARTEA A UNSPREZECEA

1. Ediţii: Miroslav Marcovich, *Hippolyti refutationis omnium haeresium*; Paul Wendiand, *Refutatio omnium haeresium*. Traduceri: Willis Bamstone, „The Book of Baruch44 în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Bamstone şi Marvin Meyer, pp. 119 – 133; Robert M. Grant, *Gnosticism*, pp. 94 – 100; Robert Haardt, ed., *Gnosis*, pp. 108 – 116;

Ernst Haenchen, „The Book *Baruch*” în *Gnosis*, ed. Werner Foerster, vol. 1, pp. 48 – 58. Pentru claritate, traducerea de faţă a textului urmează ordinea secţiunilor din Ipolit propusă în traducerea lui Robert M. Grant (Hippolytus, *Refutation of All Heresies* 5.24.1; 27.2 – 3; 26.1 – 37; 27.4). Stabilirea cu exactitate a fragmentelor din Ipolit care provin din *Cartea lui Baruh* este câteodată dificilă, de aceea pentru această traducere a trebuit să se ia hotărâri judicioase.

2. În limba greacă, *gnönai*.

3. Vezi *Evanghelia lui Toma* 17; I Corinteni 2: 9.

4. Psalmi 110: 4.

5. Vezi Evanghelia lui Toma 17; I Corinteni 2: 9.

6. Cf Ioan 4: 10, 14.

7. Sau „Era o despărţire a apei din apă” (*cf.* Facerea 1: 6 şi 7, despre apa de deasupra firmamentului şi apa de dedesubtul acestuia).

8. *Cf.* Luca 18: 19.

9. *Cf.* Herodot, *Istorii* 4: 8 – 10, despre Hercule şi femeia-năpârcă a sciţilor.

10. Sau „Edem”, aici şi pe tot cuprinsul textului. În versiunea greacă apare Edem, precum şi în Facerea din Septiaginta 2 şi 3. În ebraică, „Eden” înseamnă „plăcere”, însă termenul poate deriva din cuvântul sumerian pentru „câmpie”, iar „Edem” se aseamănă cu termenul ebraic pentru „pământ, ţărână” (*cf. Adam* şi *adamah*).

11. În ebraică, „Elohim” înseamnă „Dumnezeu”. (în ebraică, cuvântul este la plural şi uneori este păstrată traducerea la plural, „dumnezei”.)

12. Şapte nume ale îngerilor tatălui lipsesc.

13. Achamoth este deseori descris ca fiind o personificare inferioară a înţelepciunii în textele valentiniene. Vezi *Evanghelia lui Filip* 60.

14. Adonaios este descris în *A doua cuvântare a marelui Set* (52 – 55), precum şi în alte texte, drept fiul lui Yaldabaoth, care îi rămâne credincios Sophiei. Numele lui derivă din Adonai, cuvântul ebraic pentru „domnul meu”.

15. Facerea 2: 8.

16. În limba ebraică, 3 aruh" înseamnă „binecuvântat".

17. În greacă, *gnosin* – o formă a lui *gnosis*.

18. În ebraică, „Naas" (*naha A*) înseamnă „şarpe". *Cf.* gnosticii care sunt denumiţi naaseni sau ofiţi (din greacă, *ophis* care înseamnă de asemeni „şarpe").

19. *Cf.* Facerea 2: 7.

20. Facerea 1: 28.

21. *Cf.* Facerea 2: 24.

22. Cf. Facerea 2: 10 – 14.

23. Psalmi 118: 19.

24. Psalmi 118: 20.

25. Vezi *Evanghelia lui Toma* 17; I Corinteni 2: 9.

26. Psalmi 110: 1.

27. Cf Facerea 6: 7.

28. Cf Facerea 2: 9.

29. Aici este folosit infinitivul grecesc *gândskein*.

30. Cf Facerea 2: 16 şi 17.

31. Aici Naas este deopotrivă sursa ispitirii şi pomul cunoaşterii binelui şi răului.

32. În mitologia greacă, Omphale este regina Lidiei care l-a înrobit pe Hercule şi l-a pedepsit să îndeplinească treburi femeieşti pentru o perioadă de timp.

33. Cf Luca 1: 5.

34. Cf Luca 2: 42.

35. Sau „fiul omului".

36. Vezi A doua cuvântare a marelui Set 55 şi 56; Apocalipsa lui Petru 81 – 83.

37. Ioan 19: 26.

38. *Cf.* Luca 23: 46.

39. *Cf.* Luca 24: 51; Faptele apostolilor 1: 9.

40. În mitologia greacă, Priap este zeul fertilităţii, cunoscut pentru falusul lui imens.

41. Literal, „purtând fruct deasupra lui".

42. În mitologia greacă, Leda este femeia cu care Zeus, luând forma unei lebede, a întreţinut relaţii sexuale.

Leda rămâne însărcinată şi apoi le dă naştere lui Pollux şi Elenei, cea care mai târziu avea să devină Elena din Troia.

43. În mitologia greacă, Ganymede este chipeşul prinţ troian, care este răpit de pajura lui Zeus şi dus în Olimp, pentru a fi paharnicul zeilor şi zeiţelor.

44. În mitologia greacă, Danae este frumoasa prinţesă a Argosului, care este întemniţată de tatăl ei, dar care rămâne însărcinată după ce este îmbrăţişată de Zeus transformat într-o ploaie de aur. Din această Împreunare Danae dă naştere lui Perseus, cel care a ucis-o pe Meduză şi bunicul lui Hercule.

45. Isaia 1: 2.

46. Isaia 1: 3.

47. Eden (Israel).

48. Elohim

49. Sau „din pricina nesocotinţei tatălui (*dia ten patriken agnoian enteuthen*)”, sau „care a fost întemniţat (*endethen*) din pricina nesocotinţei tatălui”.

50. Vezi Osea 1: 2.

PARTEA A DOUĂSPREZECEA

1. Ediţii: André-Jean Festugière, Les *Actes apocryphes de Jean et de Thomas*, pp. 199 – 207; Eric Junod şi Jean-Daniel Kæstli, *Acta Johannis*. Traduceri: Barbara E. Bowe, „Dancing into the Divine”; Marvin Meyer, „The Round Dance of the Cross” în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Bamstone şi Marvin Meyer, pp. 351 – 355; Knut Schäferdiek, „The Acts of John” în *New Testament Apocrypha*, ed. Wilhelm Schneemelcher, vol. 2, pp. 181 – 184.

2. În *Faptele lui Ioan* se spune că Iisus i-a învăţat pe ucenici Hora Crucii anterior răstignirii sale. Chiar înaintea acestei introduceri este explicată ceremonia Horei Crucii în termeni extrem de polemici cu referire la iudeii fără de lege, ale căror fapte se aflau sub îndemnul şarpelui.

3. *Logos*, aici şi mai jos.

4. *Cf.* 1 Ioan 1: 5.

5. Aici şi pe tot parcursul acestui capitol, traducerea

foloseşte viitorul „voi” pentru grecescul *thelô*, literal, „pe mine mă voi…”

6. „Harul dănţuieşte” este o îndrumare în text pentru dansul liturgic.

7. Aceasta s-ar putea referi la tărâmul celor opt (ogdoada) din gândirea valentiniană – adică, cele şapte sfere planetare plus a opta sferă (cea a stelelor). Uneori cea de-a opta sferă este considerată a fi sălaşul stăpânului cosmosului; alteori este socotită a fi un nivel superior în înălţarea spirituală. Compară cu Cartea tainică a lui Ioan şi cu Discurs despre al optulea şi al nouălea.

8. Compară cu cele douăsprezece semne ale zodiacului.

9. *Cf.* Ioan 10: 9.

10. *Cf.* Ioan 14.6.

11. Vezi Evanghelia lui Toma 42.

12. În greacă, ton logon gndthi tos sophias.

13. Sau „făcut de ruşine”.

14. Poate ar trebui comparat cu A doua cuvântare a marelui Set 55 şi 56; şi cu Apocalipsa lui Petru 81 – 83.

Bibliografie

Aland, Kurt, ed., *Synopsis Quattuor Evangelionun*: *Locis paralels evangeliorum apocryphonun et partum adhibitis*, a 15-a ed., ¡Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 19%. Corectată, cu un apendice de Berliner Arbeitskreis für koptisch-gnostische Schriften: „Das Thomas-Evangelium / The Gospel According to Thomas”, pp. 517 – 546.

Albeny, C.R.C., ed., Manichaean Manuscripts in the Chester Beatty Collection, vol. 2, partea a 2-a, A Manichaean Psalm-Book, W. Kohlhammer, Stuttgart, 1938.

Asgeiisson, Jon Ma., Kristin de Troyer şi Marvin W. Meyer, ed., *From Quest to Q*: *Festschrift James M. Robinson*, Leuven Univ. Press şi Peeters, Leuven, Belgia, 2000.

Atiridge, Harold W., „The Greek Fragments”. În *Nag Hammadi Codex* II, editat de Bentley Layton, vol. 1, pp. 95

– 128.

— Ed., *Nag Hammadi Codex I (The Jung Codex), 2* vol., Nag Hammadi Studies, E.J. Brill, Leiden, 1985, pp. 22 şi 23.

Atiridge, Harold W. şi George W. MacRae, „The Gospel of Truth", în *Nag Hammadi Codex I*, editat de Harold W Attridge, vol. 1, pp. 55 – 122.

— „The Gospel of Truth", în *The Nag Hammadi Library in English*, editat de James M. Robinson, pp. 38 – 51.

Bamstone, Willis, „The Book of Baruch", în *The Gnostic Bible*, editat de Willis Bamstone şi Marvin Meyer, pp. 119 – 133.

Bamstone, Willis şi Marvin Meyer, ed., *The Gnostic Bible*, Shambhala, Boston, 2003.

Bauer, Walter, *Orthodoxy and Heresy în Earliest Christianity*, ed. a 2-a, Fortress Press, Philadelphia, 1971.

Bethge, Hans-Gebhard, „«Zweite Logos des großen Seth»: Die zweite Schrift aus Nag-Hammadi-Codex VII eingeleitet und übersetzt vom Berliner Arbeitskreis für koptisch-gnostische Scripten", în *Theologische Literaturzeitung* 100 (1975), pp. 97 – 110.

Bianchi, Ugo, ed., *Le Origini dello Gnosticismo*: *Colloquia di Messina, 13 – 18 Aprile 1966*. Studies in the History of Religions (Supplements to *Numen*) 12, E.J. Brill, Leiden, 1970.

Blatz, Beate, „The Coptic Gospel of Thomas", în *New Testament Apocrypha*, éditât de Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 110 – 133.

Blatz, Beate şi Einar Thomassen, „The Dialogue of the Saviour", în *New Testament Apocrypha*, éditât de Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 300 – 312.

Böhlig, Alexander şi Frederik Wisse, „The Gospel of the Egyptians", în *The Nag Hammadi Library in English*, éditât de James M. Robinson, pp. 208 şi 209.

— Ed., Nag Hammadi Codices UI2 and TV, 2: The Gospel of the Egyptians. Nag Hammadi Studies 4, E.J.

Brill, Leiden, 1975.

Bowe, Barbara E. „Dancing into the Divine: The Hymn of the Dance in the *Acts of John*". *Journal of Early Christian Studies* (1999), pp. 83 – 104.

Bullard, Roger A. şi Joseph A. Gibbons, „The Second Treatise of the Great Seth", în *The Nag Hammadi Library in English*, éditât de James M. Robinson, pp. 362 – 371.

Cameron, Ron, *Sayings Traditions in the Apocryphon of James*. Harvard Theological Studies 34, Fortress Press, Philadelphia, 1984.

Chanon, Régine, *Concordance des textes de Nag Hammadi*: *Le Codex TU*. Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Section „Concordances" 3, Les Presses de l'université, Laval, Québec, Louvain şi Paris, 1995.

Crossan, John Dominic, *The Cross That Spoke*: *The Origins of the Passion Narrative*, Harper & Row, San Francisco, 1988.

— Four Other Gospels: Shadows on the Contours on Canon, Winston (Seabury), Minneapolis, 1985.

Culianu, Ioan, „The Gnostic Revenge: Gnosticism and Romantic Literature", *în Religionstheorie und politische Théologie*, *Band 2*: *Gnosis and Politik*, éditât de Jacob Taubes, Wilhelm Fink/Ferdinand Schöningh, München, Paderborn, Viena şi Zürich, 1984, pp. 290 – 306.

— The Tree of Gnosis: Gnostic Mythology from Early Christianity to Modern Nihilism. Traducere de H.S. Wiesner, Harpeilollins, San Francisco, 1992.

Davies, Stevan, *The Gospel of Thomas and Christian Wisdom*, Seabury, New York, 1983.

de Boer, Esther A. *The Gospel of Mary*: *Beyond a Gnostic and a Biblical Mary Magdalene*, T. & T. Clark International, New York şi Londra, 2004.

— *Mary Magdalene*: *Beyond the Myth*. Traducere de John Bowden, Trinity Press International, Harrisburg, PA., 1997.

— „Mary Magdalene and the Disciple Jesus Loved". *Lectio Dfficilior I* (2000), jurnal electronnic

(http://www.lectio. unibe.ch/).

DeComck, April D., „The Great Mystery of Marriage: Sex and Conception in Ancient Valentinian Traditions", *Vigiliae Christianae* 57 (2003), pp. 307 – 342.

Dewey, Arthur J., „The Hymn in the Acts of John". *Semeia* 38 (1986), pp. 67 – 80.

Doresse, Jean, The Secret Books of the Egyptian Gnostics: An Introduction to the Gnostic Coptic Manuscripts Discovered at Chenoboskion. Traducere de Philip Mairet, Hollis & Carter, Londra, 1960.

fimnel, Stephen, ed., *NagHammadi Codex Ulf*: *The Dialogue of the Savior*. Nag Hammadi Studies 26, E.J. Brill, Leiden, 1984.

Emmel, Stephen, „The Recently Published *Gospel of the Savior* («Unbekanntes Berliner Evangelium»): Righting the Order of Pages and Events", *Harvard Theological Review* 95 (2002), pp. 45 – 72.

— „Unbekanntes Berliner Evangelium = the Strasbourg Coptic Gospel: Prolegomena to a New Edition of the Strasbourg Fragments", în *For the Children*, *Perfect Instruction*: *Studies în Honor of Hans-Martin Schalke on the Occasion of the Berliner Arbeitskreis für koptisch – gnostische Schriften's Thirtieth Year*, editat de Hans-Gebhard Bethge, Stephen Emmel, Karen L. King şi Imke Schletterer, Nag Hammadi and Manichaean Studies 54, E.J. Brill, Leiden, 2002, pp. 353 – 374

The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices. Publicat sub auspiciile Departamentului de Antichităţi al Republicii Arabe Egipt în asociaţie cu United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization, 12 vol., E.J. Briü, Leiden, 1972 – 1984.

Fallon, Francis T., The Enthronement of Sabaoth: Jewish Elements în Gnostic Creation Myths. Nag Hammadi Studies 10, E.J. Brill, Leiden, 1978.

Festugière, André-Jean, ed., *Les Actes apocryphes de Jean et de Thomas*, Cahiers d'orientalisme 6, Cramer, Geneva, 1983.

Foeister, Werner, ed., *Gnosis*: *A Selection of Texts*. Traducere de R. Mel, Wilson, 2 vol. Clarendon Press, Oxford, 1974.

Gager, John G., ed., *Curse Tablets and Binding Spells from the Ancient World*, Oxford Univ. Press, New York şi Oxford, 1992.

Grant, Robert M., *Gnosticism and Early Christianity*, ed. a 2-a, Columbia Univ. Press, New York, 1966.

— Ed., *Gnosticism*: *An Anthology*. Harper, New York, 1961.

Grobel, Kendrick. The Gospel of Truth: A Valentinian Meditation on the Gospel, Translation from the Coptic and Commentary, Abingdon, Nashville şi New York, 1960.

Haantt, Robert, ed., *Gnosis*: *Character and Testimony*, E.J. Brill, Leiden, 1971.

Haenchen, Ernst, „The Book Baruch", în *Gnosis*, éditât de Werner Foerster, vol.1, pp. 48 – 58.

— „Das Buch Baruch: Ein Beitrag zum Problem der christlichen Gnosis", *Zeitschrift für Théologie and Kirche* 50 (1953), pp. 123 – 158.

Hahn, Heinz. *Die islamische Gnosis*: *Die extreme Schia and die Alawiten*, Die Bibliothek des Morgenlandes, Artemis Verlag, Zürich, 1982.

Hartenstein, Judith, „Das Evangelium nach Maria", în *Nag Hammadi Deutsch*, éditât de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 2, pp. 833 – 844.

Hartenstein, Judith şi Uwe-Karsten Plisch, „Der Brief des Jakobus", în *Nag Hammadi Deutsch*, éditât de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 11 – 26.

Hedrick, Charles W., „Caveats to a «Righted Order» of the *Gospel of the Savior**", *Harvard Theological Review* 96 (2003), pp. 229 – 238.

Hedrick, Charles W. şi Robert Hodgson, Jr., ed., *Nag Hammadi, Gnosticism, and Early Christianity*, Hendrickson MA., Peabody, 1986.

Hedrick, Charles W. şi Paul A. Mirecki, *Gospel of the Savior*: *A New Ancient Gospel*, California Classical Library, Polebridge Press, Santa Rosa, CA., 1999.

Hills, Julian V., „The Dialogue of the Savior", în *The Complete Gospels*: *Annotated Scholars Version*, éditât de Robert J. Miller, pp. 336 – 350.

Isenberg, Wesley W., „The Gospel According to Philip", în *The Nag Hammadi Library in English*, éditât de James M. Robinson, pp. 139 – 160.

Isenberg, Wesley W. şi Bentley Layton, „The Gospel According to Philip", în *Nag Hammadi Codex 11, 2 – 7*, éditât de Bentley Layton, vol. 1, pp. 129 – 217.

Jeremias, Joachim, *Unknown Sayings of Jesus*, ed. a-2 a. Traducere de Reginald H. Fuller, SPCK, Londra, 1964.

Jonas, Hans, The Gnostic Religion: The Message of the Alien God and the Beginings of Christianity, ed. a 2-a, Beacon, Boston, 1963.

— *Gnosis und spätantiker Geist. I. Die mythologische Gnosis*, ed. a 3-a, Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments 51, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1964.

Jones, F. Stanley, ed., *Which Mary*? *The Marys of Early Christian Tradition*, Symposium 19. Society of Biblical Literature, Atlanta, 2002.

Junod, Eric şi Jean-Daniel Kaestli, *Acta Johannis*. Corpus Christianorum, series apocryphorum I, 2. Brepols, Tumhout, Belgia, 1983.

Kahler, Martin, Der sogenannte historische Jesus and der geschichtliche, biblische Christus. Deichert, Leipzig, 1956.

King, Karen L., „The Apocryphon of John: Part II of the Gospel of John?". Lucrare prezentată în cadrul întâlnirii anuale a Society of Biblical Literature, Denver, CO, Nov. 2001.

— „The Gospel of Mary", în *The Complete Gospels*: *Annotated Scholars Version*, editat de Robert J. Miller, pp. 351 – 360.

— The Gospel of Mary of Magdala: Jesus and the First Woman Apostle. Polebridge Press, Santa Rosa, CA, 2003.

— Ed., *Images of the Feminine în Gnosticism*. Studies în Antiquity and Christianity. Fortress Press, Philadelphia, 1988.

— Revelation of the Unknowable God: With Text, Translation, and Notes to NHC XI, 3 Allogenes. Polebridge Press, Santa Rosa, CA, 1995.

— „Sophia and Christ in the Apocryphon of John", în *Images of the Feminine în Gnosticism*, editat de Karen L. King, pp. 158 – 176.

— *What Is Gnosticism*? Belknap Press and Harvard Univ. Press, Cambridge, MA, 2003.

— „Why All the Controversy? Mary in the *Gospel of Mar/*, în *Which Mary*? editat de F. Stanley Jones, pp. 53 – 74.

King, Karen L., George W. MacRae, R. Mel. Wilson şi Douglas M. Parrot, „The Gospel of Mary", în *The Nag Hammadi Library in English*, editat de James M. Robinson, pp. 523 – 527.

Kirchner, Dankwart, *Epistola Jacobi Apocrypha*: *Die zweite Schrift aus Nag-Hammadi-Codex I*. Texte und Untersuchungen 136. Akademie Verlag, Berlin, 1989.

Kirchner, Dankwart şi Einar Thomassen, „The Apocryphon of James", în *New Testament Apocrypha*, éditât de Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 285 – 299.

Klijn, A.F.J., Seth în Jewish, Christian, and Gnostic Literature, E.J. Brill, Leiden, 1977.

Kloppenborg, John S., Excavating Q: The History and Setting of the Sayings Gospel. Fortress Press, Minneapolis, 2000.

— The Formation of Q: Trajectories în Ancient Wisdom Collections. Fortress Press, Philadelphia, 1987.

— Q Paralels: Synopsis, Critical Notes, and Concordance, Polebridge Press, Sonoma, CA, 1988.

Kloppenboig, John S., Marvin W. Meyer, Stephen J.

Patterson şi Michael G. Steinhäuser, *Q-Thomas Reader*, Polebridge Press, Sonoma, CA, 1990.

Koester, Helmut, *Ancient Christian Gospels*: *Their History and Development*, Trinity, Philadelphia; SCM, Londra, 1990.

Koester, Helmut şi Thomas O. Lambdin. „The Gospel of Thomas", în *The Nag Hammadi Library in English*, éditât de James M. Robinson, pp. 126 – 138.

Koester, Helmut, Bentley Layton, Thomas O. Lambdin şi Harold W. Attridge, „The Gospel According to Thomas", *în Nag Hammadi Codex* II, *2 – 7*, éditât de Bentley Layton, vol. 1, pp. 37 – 128.

Koester, Helmut şi Elaine H. Pagels, „Introducere", în *Nag Hammadi Codex UIThe Dialogue of the Savior*, éditât de Stephen Emmel, pp. 1-17.

Koester, Helmut, Elaine H. Pagels şi Stephen Emmel, „The Dialogue of the Savior", în *The Nag Hammadi Library in English*, éditât de James M. Robinson, pp. 244 – 255.

Kuntzmann, Raymond, *Le Livre de Thomas* (*NH 11, 7*): *Texte établi, traduit, et présenté*. Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Section „Textes" 16. Les Presses de runiversité Laval, Québec, 1986.

Layton, Bentley, The Gnostic Scriptures: A New Translation with Annotations and Introductions. Doubleday, Garden City, NY, 1987.

— Ed., Nag Hammadi Codex U2 – 7, Together with XIII (2*, Brit. Lib. Or. 4926 (1), and P. Oxy. 1, 654, 655.2 vol. Nag Hammadi Studies 20, 21. E.J. Brill, Leiden, 1989.

— „Prolegomena to the Study of Ancient Gnosticism", în *The Social World of the First Christians*: *Essays în Honor of Wayne A. Meeks*, éditât de L. Michael White şi O. Larry Yarbrough, pp. 334 – 350.

— Ed., The Rediscovery of Gnosticism: Proceedings of the International Conference on Gnosticism at Yale, New Haven, Connecticut, Mardi 28 – 31, 1978. Studies in the History of Religions (Supplements to Numen) 41. E.J. Brill, Leiden, 1980, 1981.

Létoumeau, Pierre. *Le Dialogue du Sauveur* (*NH UI, 5*): *Texte établi, traduit, et présenté*. Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Section „Textes" 29. Les Presses de l'Université Laval, Québec, 2003.

Lüdemam, Gerd şi Martina Janssen, Bibel der Häretiker: Die gnostischen Schriften aus Nag Hammadi. Radius, Stuttgart, 1997.

Mack, Burton L., Logos und Sophia: Untersuchungen zur Weisheitstheologie im hellenistischen Judentum, Vandenhoeck Ruprecht, Göttingen, 1973.

— The Lost Gospel: The Book of Q and Christian Origins. Harper-SanFrancisco, San Francisco, 1993.

MacRae, George W. şi R. Mel. Wilson, The Gospel of Mary", în *Nag Hammadi Codices V, 2 – 5 şi VI*, éditât de Douglas M. Parrott, pp. 453 – 471.

Maicovich, Miroslav, ed., Hippolyti refutationis omnium haeresium librorum decem quae supersunt. Walter de Gruyter, New York şi Berlin, 1986.

Maikschies, Christoph, Valentinus Gnosticus? Untersuchungen zur valentinianischen Gnosis mit einem Kommentar zu den Fragmenten Valentins, J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen, 1992.

Mémud, Jacques E., UÉvangile de Vérité: Rétroversion grecque et commentaire, Letouzey et Ané, Paris, 1962.

— L'Évangile selon Philippe: Introduction, texte, traduction, commentaire. Letouzey & Ané, Strasbourg şi Paris, 1967.

— *L'Évangile selon Thomas*, Nag Hammadi Studies 5, E.J. Brill, Leiden, 1975.

Meyer, Marvin, „The Book of Thomas", în *The Gnostic Bible*, éditât de Willis Bamstone şi Marvin Meyer, pp. 396 – 403.

— The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus, Harperă în Francisco, San Francisco, 1992.

— „*Gospel of Thomas* Logion 114 Revisited", în *For the Children, Perfect Instruction: Studies în Honor of*

Hans-Martin Schenke on the Occasion of tiie Berliner Arbeitskreis fur koptisch-gnostische Schriften's *Thirtieth Year*, ediat de Hans-Gebhard Bethge, Stephen Emmel, Karen L. King şi Imke Schletterer, Nag Hammadi and Manichaean Studies 54, E.J. Brill, Leiden, 2002, pp. 101 – 111. De asemeni în *Secret Gospels*, éditât de Marvin Meyer, pp. 96 – 106.

— The Gospels of Mary: The Secret Tradition of Mary Magdalene, the Companion of Jesus. Harperă în Francisco, San Francisco, 2004.

— „Making Mary Male: The Categories «Male» and «Female» in the *Gospel of* Thomas", *New Testament Studies* 31 (1985), pp. 544 – 570. De asemeni în *Secret Gospels*, éditât de Marvin Meyer, pp. 76 – 95.

— Recenzie la Karen L. King, *What Is Gnosticism*? *Review of Biblical Literature* (2004), jumal electronic (http://www.bookreviews. oig).

— „The Round Dance of the Cross", în *The Gnostic Bible*, éditât de Willis Bamstone şi Marvin Meyer, pp. 351 – 355.

— „The Secret Books of James", în *The Gnostic Bible*, éditât de Willis Bamstone şi Marvin Meyer, pp. 341 – 350.

— „The Secret Book of John", în *The Gnostic Bible*, éditât de Willis Bamstone şi Marvin Meyer, pp. 135 – 165.

— *Secret Gospels*: *Essays on Thomas and the Secret Gospel of Mark*, Trinity Press International/Continuum, Harrisburg, New York şi Londra, 2003.

Meyer, Marvin şi Charles Hughes, ed., /esus *Then and Now: Images of Jesus în History and Christology*, Trinity Press International/Continuum, Harrisburg, New York şi Londra, 2001.

Miller, Robert J., ed., *The Complete Gospels*: *Annotated Scholars Version*. Polebridge Press, Santa Rosa, CA, 1994.

Orbe, Antonio, *Estudios Valentinianos*, Analecta Gregoriana 99, Pontificia Université Gregoriana, Roma, 1958.

Pagels, Elaine H., *Beyond Belief*: *The Secret Gospel of Thomas*, Random House, New York, 2003.

— *The Gnostic Gospels*, Random House, New York, 1979.

— The Gnostic Paul: Gnostic Exegesis of the Pauline Letters, Fortress Press, Philadelphia, 1975.

— *The Johannine Gospel în Gnostic Exegesis*: *Heracleonfs Commentary on John*, Society of Biblical Literature Monograph Series 17, Abingdon, Nashville, 1973.

Pamehaud, Louis, *Le Deuxième Traité du Grand Seth* (*NH VU2*)*: Texte établi et présenté*, Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Section „Textes" 6, Les Presses de l'Université Laval, Québec, 1982.

Pommier, Geoffrey, *Jesus in the Qufan*, Oxford Univ. Press, New York, 1965.

Panott, Douglas M., ed., *Nag Hammadi Codices V*, *2 – 5 and VI with Papyrus Berolinensis 8502, 1 and 4*, Nag Hammadi Studies n, E.J. Brill, Leiden, 1979.

Pasquier, Anne, *L'Évangile selon Marie* (*BG 1*), Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Section „Textes" 10, Les Presses de l'Université Laval, Québec, 1983.

Patterson, Stephen J., *The Gospel of Thomas and Jesus*, Foundations and Facets, Polebridge Press, Santa Rosa, CA, 1993.

Patterson, Stephen J., James M. Robinson şi Hans-Gebhard Bethge, *The Fifth Gospel*: *The Gospel of Thomas Comes of Age*, Trinity Press International, Harrisburg, 1998.

Pearson, Birger A., *Gnosticism and Christianity în Roman and Coptic Egypt*, Studies în Antiquity and Christianity, T. & T. Clark International, New York şi Londra, 2004.

— *Gnosticism*, *Judaism*, *and Egyptian Christianity*, Studies în Antiquity and Christianity, Fortress Press, Minneapolis, 1990.

— Ed., *Nag Hammadi Codex VU*, Nag Hammadi and

Manichaean Studies 30, E.J. Brill, Leiden, 1996.

Pellegrini, Silvia, „Der zweite Logos des großen Seth”. În *Nag Hammadi Deutsch*, éditât de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 2, 569 – 590.

Ferions, Pheme, *Gnosticism and the New Testament*, Fortress Press, Minneapolis, 1993.

Petersen, Silke şi Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers”, în *Nag Hammadi Deutsch*, éditât de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, 381 – 397.

Risch, Uwe-Karsten, „Das heilige Buch des großen unsichtbaren Geistes”, în *Nag Hammadi Deutsch*, éditât de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 293 – 321.

Riley, Gregory J., Resurrection Reconsidered: Thomas and John în Controversy, Fortress Press, Minneapolis, 1995.

— „Second Treatise of the Great Seth”, în *Nag Hammadi Codex VU*, éditât de Birger A. Pearson, pp. 129 – 199.

Robinson, James M., „From the Cliff to Cairo: The Story of the Discoverers and Middlemen of the Nag Hammadi Codices”, în *Colloque internaţional sur les textes de Nag Hammadi* (*Québec, 22 – 25 août 1978*), éditât de Bernard Bare, Bibliothèque Copte de Nag Hammadi, Section „Études” 1. Les Presses de l’Université Laval, Québec, 1981, pp. 21 – 58.

— „Nag Hammadi: The First Fifty Years”, în Stephen J. Patterson, James M. Robinson şi Hans-Gebhard Bethge, *The Fifth Gospel*, pp. 77 – 110.

— Ed., *The Nag Hammadi Library in English*, ed. a 3-a, Harper San-Francisco, San Francisco, 1988.

— „Sethians and Johannine Thought: The Trimorphic Protennoia and the Prologue of the Gospel of John”, în *The Rediscovery of Gnosticism*, editat de Bentley Layton, pp. 643 – 662.

— „*A* Written Greek Sayings Cluster Older Than Q: A Vestige”, *Harvard Theological Review* 92 (1999), pp. 61 – 77.

Robinson, James M., Paul Hoffman şi John S. Kloppenborg, ed., The Critical Edition of Q: Synopsis Including the Gospels of Matthew and Luke, Mark, and Thomas with English, German, and French Translations of Q and Thomas, Peeters, Leuven, Belgium, 2000.

Robinson, James M. şi Helmut Koester, *Trajectories through Early Christianity*, Fortress Press, Philadelphia, 1971.

Rouleau, Donald, *LfÉpâtre apocryphe de Jacques (NH I¿)*, cu L. Roy, *L'Acte de Pierre (BC 4)*. Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Section „Textes” 18, Les Presses de l'Université Laval, Québec, 1987.

Rudolph, Kurt, *Gnosis*: *the nature and History of Gnosticism*. Traducere engleză, editat de R. Mel. Wilson, Harper San Francisco, San Francisco, 1987.

Sagnaid, François, La gnose Valentinienne et le témoignage de Saint Irénée, Vrin, Paris, 1947.

Schäfeidiek, Knut, „The Acts of John”, în *New Testament Apocrypha*, editat de Wilhelm Schneemelcher, vol. 2, pp. 152 – 212.

Schenke, Hans-Martin, „Das Buch des Thomas”, *în Nag Hammadi Deutsch*, editat de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 279 – 291.

— „Das Evangelium nach Philippus”, în *Nag Hammadi Deutsch*, editat de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. I, pp. 183 – 312.

— „Evangelium Veritatis”, în *Nag Hammadi Deutsch*, editat de Hans-Martin Schalke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 27 – 44.

— „The Gospel of Philip”, în *New Testament Apocrypha*, editat de Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 179 – 208.

— Die Herkunft des sogennanten Evangelium Veritatis. Evangelischer Verlag, Berlin, 1958.

— „The Problem of Gnosis”, *Second Century* 3 (1983), pp. 78 – 87.

— „Das sethianische Sistem nach Nag-Hammadi-Handschriften”, în *Studia Coptica*, editat de Peter Nagel, Akademie Vertag, Berlin, 1974, pp. 165 – 172.

— *Das Thomas-Buch (Nag-Hammadi-Codex n, 7)*. Texte und Untersuchungen 138. Akademie Verlag, Berlin, 1989.

Schenke, Hans-Martin, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, ed., *Nag Hammadi Deutsch. 2* vol. Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte, Neue Folge, 8, 12. Walter de Gruyter, Berlin şi New York, 2001, 2003.

Schenke, Hans-Martin şi Einar Thomassen, „The Book of Thomas”, *în New Testament Apocrypha*, éditât de Wilhelm Schneemelcher, voll, pp. 232 – 247.

Schmhhals, Walter, *Gnosticism în Corinth*: *An Investigation of the Letters to the Corinthians*. Traducere de John E. Steely, Abingdon Press, Nashville, 1971.

Schneemelcher, Wilhelm, ed., *New Testament Apocrypha*. Traducere englezà, éditât de R. Mel. Wilson, 2 vol., James Clarke, Cambridge; Westminster/ John Knox, Louisville, 1991, 1992.

Scholem, Gershom, *Jewish Gnosticism, Merkabah Mysticism, and Talmudic Tradition*, Jewish Theological Seminary of America, New York, 1960.

Scholer, David M., *Nag Hammadi Bibliography 1948 – 1969*. Nag Hammadi Studies 1, E.J. Brill, Leiden, 1971.

— *Nag Hammadi Bibliography 1970 – 1994*. Nag Hammadi Studies 32, E.J. Brill, Leiden, 1997.

Schröter, Jens şi Hans-Gebhard Bethge, „Das Evangelium nach Thomas”, în Nag *Hammadi Deutsch*, éditât de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 151 – 181.

Segal, Alan F., *Two Powers în Heaven*: *Early Rabbinic*

Reports about Christianity and Gnosticism. Studies în Judaism and Late Antiquity 25. E.J. Brill, Leiden, 1977.

Sevrin, Jean-Marie, *Le dossier baptismal séthien*: *Études sur la sacramentaire gnostique*. Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Section „Études" 2. Les Presses de l'Université Laval, Québec, 1986.

Sieber, John H., „The Barbelo Aeon as Sophia în Zostrianos and Related Tractates", în *The Rediscovery of Gnosticism*, éditât de Bentley Layton, pp. 788 – 795.

Smith, Jonathan Z., Drudgery Divine: On the Comparison of Early Christianities and the Religions of Late Antiquity. Univ. of Chicago Press, Chicago, 1990.

Stead, G.C., „The Valentinian Myth of Sophia", *Journal of Theological Studies* 20 (1969), pp. 75 – 104.

Stauumsa, Gedaliahu A.G., *Another Seed*: *Studies în Gnostic Mythology*, E.J. Brill, Leiden, 1984.

Thntieu, Michel, *Écrits gnostiques*: *Codex de Berlin*. Sources gnostiques et manichéennes 1, Cerf, Paris, 1984.

— Trois mythes gnostiques: Adam, Éros et les animaux dfÉgypte dans on écrit de Nag Hammadi (U, 5). Études augustinennes, Paris, 1974.

TW, Walter C., *Das Evangelium nach Philippos*. Patristische Texte und Studien 2. Walter de Gruyter, Berlin, 1963.

Till, Walter C. şi Hans-Martin Schenke, *Die gnostischen Schriften des koptischen Papyrus. Beroünensis 8502*, ed. a 2-a. Texte und Untersuchungen 60, Akademie Verlag, Berlin, 1972.

Ibijesen, Karen Jo., When Women Were Priests: Women's Leadership in the Early Church and the Scandal of Their Subordination in the rise of Christianity, Harper San Francisco, San Francisco, 1993.

Tinner, John D., „The Book of Thomas the Contender", în *The Nag Hammadi Library in English*, éditât de James M. Robinson, pp. 199 – 207.

— The Book of Thomas the Contender from Codex II of the Cairo Gnostic Library from Nag Hammadi (CG II, 7):

The Coptic Text with Translation, Introduction and Commentary, Society of Biblical Literature Dissertation Series 23, Scholars Press, Missoula, MT, 1975.

— „Sethian Gnosticism: A Literary History”. În *Nag Hammadi, Gnosticism and Early Christianity*; éditât de Charles W. Hedrick şi Robert Hodgson Jr., pp. 55 – 86.

— *Sethian Gnosticism and the Platonic Tradition*. Bibliothèque de Nag Hammadi, Section „Études” 6. Les Presses de TUmversité Laval, Québec; Peeters, Leuven, Belgia, 2001.

Tinner, John D. şi Bentley Layton, „The Book of Thomas the Contender Writing to the Perfect”, în *Nag Hammadi Codex U, 2 – 1*, éditât de Bentley Layton, vol. 2, pp. 171 – 205.

Uro, Risto, ed., Thomas at the Crossroads: Essays on the Gospel of Thomas. T. & T. Clark, Edinburgh, 1998.

Valantasis, Richard, *The Gospel of Thomas*, New Testament Readings, Routledge, Londra şi New York, 1997.

von Hamack, Adolf, *Marcion*: *The Gospel of the Alien God*. Traducere de John E. Steely şi Lyle D. Bierma, Labyrinth Press, Durham, NC, 1990.

Waldstein, Michael, „Das Apokryphon des Johannes”, în *Nag Hammadi Deutsch*, éditât de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 95 – 150.

Waldstein, Michael şi Frederik Wisse, ed., *The Apocryphon of John*: *Synopsis of NagHammadi Codices U, l; m, 1 şi VI with BG 85022*, Nag Hammadi and Manichaean Studies 33, J. Brill, Leiden, 1985.

Wfendând, Paul, ed., *Refutatio omnium haeresium*. Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte 26, Olms, Hildesheim şi New York, 1977.

White, L. Michael şi O. Larry Yarbrough, ed., *The Social World of the First Christians*: *Essays în Honor of Wayne A. Meeks*, Fortress Press, Minneapolis, 1995.

Williams, Francis E., „The Apocryphon of James”, *în*

Nag Hammadi Codex /, editat de Harold W. Attridge, vol. 1, pp. 13 – 53, vol. 2, pp. 7 – 37.

— „The Apocryphon of James", în *The Nag Hammadi Library in English*, editat de James M. Robinson, pp. 29 – 37.

Williams, Michael A., The Immovable Race: A Gnostic Designation and the Theme of Stability în Late Antiquity, Nag Hammadi Studies 29, E.J. Brill, Leiden, 1985.

— Rethinking „Gnosticism": An Argument for Dismantling a Dubious Category, Princeton Univ. Press, Princeton, NJ, 1996.

Wilson, R. Mel., The Gospel of Philip: Translated from the Coptic Text with an Introduction and Commentary, Harper & Row, New York şi Evanston, 1962.

Wilson, R. Mel. şi George W. MacRae, „The Gospel According to Mary", în *Nag Hammadi Codices V, 2 – 5 and VI with Papyrus Berolinensis 8502, 1 and 4*, editat de Douglas M. Parrott, pp. 453 – 471.

Wisse, Frederik, „The Apocryphon of John", în *The Nag Hammadi Library in English*, editat de James M. Robinson, pp. 104 – 123.

Cuprins

Introducere 5

Evanghelia lui Toma cu Fragmentele Evangheliei greceşti a lui Toma 25

Evanghelia Mariei 51

Evanghelia lui Filip 61

Evanghelia adevărului 103

Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut sau Evanghelia egipteană…125

Cartea tainică a lui Ioan 151

Cartea tainică a lui Iacov 187

Cartea lui Toma 205

Dialogul Mântuitorului 221

A doua cuvântare a marelui Set 241

Cartea lui Banih de Iustin 261

Hora Crucii 277

Note 287
Bibliografie 332